

JAARVERSLAG 1968

ARP

EVANGELISCHE VOLKSPARTIJ

JAARVERSLAG 1968

ARP

EVANGELISCHE VOLKSPARTIJ

UITGAVE:
ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ-STICHTING
DR. KUYPERSTRAAT 3, 's-GRAVENHAGE
TEL. 070-183960

HOOFDSTUK I

HET CENTRAAL COMITE

Erelid: (1961)

Dr. J. Donner, Scheveningse weg 86B, Scheveningen 070-551056

1. De samenstelling van het Centraal Comité per heden.

Stemhebbende leden van het moderamen:

dr. A. Veerman, voorzitter Regentesselaan 5	Rijswijk (Z.-H.)	070-986712
mr. A. B. Roosjen, ondervoorzitter Zach. Jansestraat 21	Amsterdam kant.	020- 50360 02120- 48506
prof. mr. P. H. Kooijmans, ondervoorzitter Stadionweg 109 III	Amsterdam kant.	020-721932 020-489111
drs. D. Th. Kuiper, voorzitter Organisatie Commissie Koninginneweg 107 boven	Amsterdam	020-762256 kant. 020-763651 (toestel 26)
prof. mr. P. J. Verdam, voorzitter College van Advies W. Royaardsstraat 18	Amsterdam	020-721250
J. Tjalma, penningmeester Oostersingel 5	Assen	05920- 2183
drs. J. de Koning, Prins Mauritslaan 52	Voorschoten kant.	01717- 4881 070-394975
ir. A. Smid, Hubertuslaan 9	Breda	01600- 33684
C. van Stam, Hoofdweg 1219	Nieuw Vennepe	02526- 2452

Adviserende leden van het moderamen:

mr. B. W. Biesheuvel, (voor de Tweede Kamerfractie) Overste den Oudenlaan 8	Aerdenhout (Tweede Kamer)	023- 40695 070-614911
prof. mr. W. F. de Gaay Fortman, (voor de Eerste Kamerfractie) Zuidwerfplein 7	's-Gravenhage kant.	070-850750 020-489111

dr. W. de Kwaadsteniet,
secretaris Centraal Comité
Dalenoord 73

Rotterdam kant. 010-320482
070-183960

Toegelaten adviseurs:

mr. W. C. D. Hoogendijk,
directeur Dr. A. Kuypersstichting
Meppelweg 539

's-Gravenhage 070-663746
kant. 070-116346

H. A. de Boer,
voorzitter ARJOS
Kruisberglaan 293

IJmuiden 02550- 10714
kant. 070-320326

Leden, gekozen door de Deputatenvergadering en Partij Convent:

W. C. Bakker,
Middenweg 96B

Haarlem 02500- 52809

drs. J. H. van de Bank,
Kon. Julianastraat 25

Wilnis 02979- 1248

ds. D. Biesma Jr.,
Oosteinderweg 12

Aalsmeer 02977- 6000

drs. P. C. Bos,
Niobepad 9

Eindhoven 040- 35457

dr. P. J. Boukema,
Fideliolaan 107

Amstelveen 02964- 11248

mr. G. C. van Dam,
Min. Gerbrandystraat 24

Nootdorp 01731- 311
kant. 070-183160

mevr. dr. F. T. Diemer-Lindeboom,
Juliana van Stolberglaan 17

Rotterdam 010-180937

prof. mr. W. F. de Gaay Fortman,
Zuidwerfplein 7

's-Gravenhage 070-850750

ds. P. M. van Galen,
Voorstraat 48

Klundert 01682- 610

dr. J. H. Jonker,
Stadionweg 146 II

Amsterdam-Z 020-731518

drs. J. de Koning,
Pr. Mauritslaan 52

Voorschoten 01717- 4881

mej. J. van Leeuwen,
Geuzenpad 7

Zoetermeer 01790- 4696

J. Nieuwenhuis, Weth. D. M. Plompstraat 35	Utrecht	030-440935
prof. dr. ir. H. van Riessen, Distellaan 21	Aerdenhout	02500- 42795
mevr. C. M. Tonkens-Kaajan, Reinier Vinkeleskade 37 III	Amsterdam	020-720960

Leden, gekozen door de Kamercentrales:

A. Drost, Rensumpark 7	Uithuizermeeden K.C. Groningen	05954- 2282
W. de Boer, Keppelstraat 21	Dokkum K.C. Leeuwarden	05190- 2089
Th. Brouwer, Parkstraat 21	Assen K.C. Assen	05920- 2505
J. van Leeuwen, Meidoornlaan 32	Wierden K.C. Zwolle	05496-1984 en 1241
J. H. Dulfer, Eekmolenweg 8	Wageningen K.C. Arnhem	08370- 3101
H. A. van Willigen, Bernhardstraat 7	Haaften K.C. Nijmegen	04189- 201
mr. J. A. Oosterhoff, Akker 225	De Bilt K.C. Utrecht	kant. 020-732161
D. Barten, Willem de Zwijgerstraat 3	Noord-Scharwoude K.C. Den Helder	02260- 2390
drs. J. Tamminga Buziaustraart 6	Amsterdam K.C. Amsterdam	020-196080
C. van Stam, Hoofdweg 1219	Nieuw Vennepe K.C. Haarlem	02526- 2452 kant. 02526- 2541
ds. A. J. Kret, Van der Brandelerkade 23	Leiden K.C. Leiden	01710- 31529
mr. W. L. van Leeuwen, Spotvogellaan 33	's-Gravenhage K.C. 's-Gravenhage	070-360955 kant. 070-512101
H. A. Brokking, Meeuwenlaan 11	Rotterdam K.C. Rotterdam	010-186420

mr. W. Verheul, Joz. Israëlslaan 96	Rijswijk Z.H. K.C. Dordrecht	070-181640
A. Meulbroek, Bleek 5	Middelburg K.C. Middelburg	01180- 3570
ir. A. Smid, Hubertuslaan 9	Breda K.C. Tilburg	01600- 33684
mr. J. N. Scholten, Julianastraat 4	Andel N.Br. K.C. 's-Hertogenbosch	01832- 205
N. van Rooijen, Bure. Waszinkstraat 112	Heerlen K. C. Maastricht	04440- 3572

Adviserende leden, gekozen door het bestuur van de jongerenorganisatie (ARJOS):

H. A. de Boer, Kruisberglaan 293	IJmuiden	02550- 10714
mevr. P. C. Loddes-Elfferich Langstraat 107	Milsbeek (L.)	08851- 6251

Adjunct-secretarissen Centraal Comité:

D. Corporaal, Leliestraat 55	Moordrecht	01827- 3063 kant. 070-183960
drs. K. Dobben, Pieter Mondriaanlaan 20	Woerden	kant. 070-183960

2. De mutaties in het Centraal Comité.

Bij brief van 10 februari 1968 deelt dr. W. P. Berghuis mede, dat hij vanwege zijn gezondheidstoestand gedwongen is het voorzitterschap neer te leggen. De leiding van het Centraal Comité wordt waargenomen door mr. A. B. Roosjen en dr. A. Veerman. Op 15 juni kiest de Deputatenvergadering dr. A. Veerman tot opvolger van dr. W. P. Berghuis. In de hierdoor ontstane vacature voor het ondervoorzitterschap wordt voorzien door verkiezing in deze functie van prof. mr. P. H. Kooijmans op het Partij Convent van 26 oktober.

De heer S. Silvis ziet geen kans om zijn functie van moderamenlid en het voorzitterschap van de Organisatie Commissie te combineren met zijn drukke werkkring. Op het Partij Convent van 26 oktober wordt in zijn plaats verkozen drs. D. Th. Kuiper. Eveneens worden dan

verkozen tot leden van het Centraal Comité drs. J. H. van de Bank en dr. J. H. Jonker. Drs. Van de Bank vervult de vacature, ontstaan door het zich niet verkiesbaar stellen in 1967 van prof. dr. H. Jonker en dr. Jonker die van de heer H. de Mooy Azn. Laatstgenoemde had in 1967 bedankt in verband met zijn benoeming tot lid van de Tweede Kamer.

De directeur van de Dr. A. Kuypersstichting, mr. J. H. Prins, legt op 1 juli zijn werkzaamheden neer vanwege een benoeming elders. In het Centraal Comité wordt zijn plaats ingenomen door zijn opvolger mr. W. C. D. Hoogendijk.

Aan het begin van het jaar volgt, mr. W. L. van Leeuwen de heer H. C. Schipper op als vertegenwoordiger van de Kamercentrale 's-Gravenhage.

In de plaats van de heer E. van Ruller voor de Kamercentrale Groningen treedt in december de heer A. Drost. Daarvoor werd de heer Van Ruller, vanwege zijn gezondheidstoestand, gedurende bijna een jaar vervangen door de heer Th. Huizinga.

Als afgevaardigde van de Kamercentrale Zwolle wordt in december de heer A. Nawijn opgevolgd door de heer J. van Leeuwen.

3. De werkzaamheden van het Centraal Comité.

Het Centraal Comité vergadert in 1968 negen maal.

De eerste vergadering wordt gehouden op 20 januari. Er vindt een korte gedachtenwisseling plaats over de abonneewerfactie „Een op vier”. Geconstateerd wordt, dat een hogere wervingsactiviteit van de kiesverenigingen nodig is. Het besluit wordt genomen om het verschijnen van „A.R. Post” terug te brengen van 11 naar 6 nummers per jaar vanwege financiële redenen. In het kader van de politieke rondblik — een vast agendapunt, waaraan op deze vergadering veel aandacht wordt geschonken — wordt uitvoerig gediscussieerd over een aantal praktische politieke zaken, welke in de loop van het jaar aan de orde zullen komen in de Tweede Kamer. Verder wordt gesproken over een notitie inzake het functioneren van het Partij Convent.

Op deze vergadering komt ook aan de orde het gesprek in de „groep van Achtien”. Dit is een vast punt op de agenda's van de volgende vergaderingen in 1968. Daardoor is het Centraal Comité in de gelegenheid op de hoogte te blijven van de stand van zaken.

De vergadering van 24 februari wordt voorgezeten door mr. A. B. Roosjen, vanwege ziekte van dr. W. P. Berghuis. De heer Berghuis heeft in verband daarmee een brief gezonden, luidend: „In verband met mijn gezondheidstoestand zie ik mij genoodzaakt het voorzitterschap van het Centraal Comité neer te leggen. Derhalve verzoek ik u al die maatregelen te willen nemen, welke thans noodzakelijk zijn. Zodra mijn gezondheidstoestand dat toelaat hoop ik u weer te ontmoeten”.

Tijdens deze vergadering beraadt het Centraal Comité zich derhalve op de ontstane situatie en op een procedure in verband met het kiezen van een nieuwe voorzitter. De heer Roosjen deelt tevens mede, dat het

romppresidium de werkzaamheden heeft verdeeld, dat hij de vergaderingen van het moderamen en het Centraal Comité voorlopig zal leiden en dat dr. A. Veerman conferenties zal presideren en de heer Berghuis zal vervangen in de „Achtien”.

Uitvoering wordt van gedachten gewisseld over de „groep van Achtien” over het gezamenlijk optreden voor de televisie in Drachten van de fractievoorzitters van A.R.P., C.H.U. en K.V.P. en over de moeilijkheden in de K.V.P. De volgende verklaring wordt na afloop van de vergadering uitgegeven.

„Het Centraal Comité van de A.R. Partij heeft er behoefte aan, uit te spreken, dat het voor ons land ook in deze tijd grote waarde hecht aan de handhaving van christelijke partijformatie om politiek te bedrijven vanuit de radicaliteit van het Evangelie. Daarom wekt het Centraal Comité allen, die zo'n politiek voorstaan, op met kracht te blijven streven naar een samenwerking in deze zin, teneinde een scheiding op niet wezenlijke gronden te voorkomen. Met grote bezorgdheid heeft het Centraal Comité de berichten gelezen over de moeilijkheden, die in de K.V.P. gerezen zijn. Het Centraal Comité dringt er bij allen die het aangaat op aan al het mogelijke te doen om een breuk te vermijden.”

Op 23 maart wordt een extra vergadering van het Centraal Comité gehouden. Het moderamen acht het gewenst vanwege de gewijzigde politieke situatie, veroorzaakt door het uitreden van een groep radicalen uit de K.V.P., deze vergadering te beleggen. Besloten wordt het volgende communiqué uit te geven:

„Het Centraal Comité van de A.R. Partij heeft zich tijdens zijn vergadering van 23 maart uitvoerig beraden over de politieke situatie.

Besloten werd na verdere voorbereiding in de vergaderingen van 6 april en 18 mei met name ook de stukken van de „Achtien”, zoals deze aan het Centraal Comité zijn voorgelegd, nader te bespreken.

Het Centraal Comité is van oordeel, dat daarna het Partij Convent, dat op zaterdag 25 mei a.s. bijeenkomt, eveneens over de politieke verhoudingen in ons land zal moeten spreken.

Inmiddels zal het Centraal Comité, gezien de ruime publiciteit over de stukken van de „Achtien”, deze in haar huidige vorm volledig ter beschikking stellen aan de kiesverenigingen en andere partij-organen.

Het gesprek over de politieke situatie en de stukken van de „Achtien”, zoals deze tot dusver zijn tot stand gekomen, wenst het Centraal Comité in alle geledingen van de partij te stimuleren. Het Centraal Comité is van oordeel, zoals ook is gesteld in het inleidende stuk van de „Achtien”, dat voor een nauwere politieke samenwerking, naast een gemeenschappelijk uitgangspunt, ook een in hoofdzaken gezamenlijk en duidelijk program, alsmede overeenstemming over de uitvoering daarvan, onontbeerlijk is. Het streven van de A.R. Partij moet gericht blijven op de vorm-

geving van een wezenlijk christelijke politiek, hetgeen een kleurloze centrumpositie uitsluit. Het Centraal Comité wil er nog eens op wijzen, dat de politieke werkelijkheid niet in het dilemma progressief-conservatief is onder te brengen.

De A.R. Partij meent, dat de christelijke partijen moeten openstaan voor samenwerking met al die partijen, met welke zij het beste haar politiek zullen kunnen verwezenlijken. Zij zullen eveneens open moeten staan voor al die geestverwanten die hun politieke tehuis thans nog elders zoeken.

Algemeen werd het ontstaan van de Groep-Aarden, de partij Radikalen onder voorzitterschap van de heer Bogaers, betreurd. Het Centraal Comité is van oordeel, dat allen die een politiek willen bedrijven van uit de Bijbel, met kracht moeten blijven streven naar samenwerking, waarbij geen scheiding mag plaatsvinden op niet wezenlijke gronden."

De vergadering van 6 april wordt gedeeltelijk besteed aan een bespreking van de candidaatsstelling voor het voorzitterschap en enkele stukken van de „groep van Achttien". Het volgende communiqué wordt uitgegeven:

„Het Centraal Comité van de A.R. Partij zal als dubbeltal in de partijvoorzittervacature-dr. W. P. Berghuis bij het Partij Convent, dat op zaterdag 25 mei a.s. bijeenkomt, voordragen:

1. dr. A. Veerman te Rijswijk (Z.H.), thans ondervoorzitter van het Centraal Comité en
2. dr. J. H. Jonker, advocaat en procureur te Amsterdam, oud-lid van het Centraal Comité.

Het partijbestuur maakte een begin met de besprekingen over de stukken van de „Achtien", welke in zijn volgende vergadering zullen worden voortgezet."

Tijdens de vergadering van 18 mei houdt het Centraal Comité zich bezig met de voorbereiding van de vergadering van het Partij Convent op 25 mei 1968 en de Deputatenvergadering op 15 juni 1968. Verder komen de deelrapporten „Vredespolitiek, ontwikkelingslanden" en „Het functioneren van de Overheid in de moderne samenleving" uit het interim-rapport van de „groep van Achttien" in bespreking. De opvatting van het Centraal Comité over het interim-rapport wordt op deze vergadering neergelegd in een resolutie, welke aan het Partij Convent als concept-resolutie zal worden voorgelegd.

De laatste vergadering van het zomerseizoen vindt plaats op 22 juni. Deze wordt geleid door de nieuwe voorzitter van het Centraal Comité, dr. A. Veerman. Belangrijke zaken, die dan worden besproken en waarmede accoord wordt gegaan, zijn de concept-balans en jaarrekening 1967 en de plannen voor het nieuwe seizoen, met name de ledenwerfactie en de vorming van een fonds ter gelegenheid van het 90-jarig bestaan van de partij in 1969.

Ingestemd wordt met het voorstel van het moderamen om in een bestaande vacature in het A.R. Vrouwencomité te benoemen mevr. H. G. Sybesma-Beukema te Sauwerd. Voorts wisselt men van ge-

dachten over de „groep van Achttien” en worden in de A.R. delegatie twee nieuwe leden benoemd, mevr. dr. F. T. Diemer-Lindeboom en drs. B. Goudzwaard.

Tijdens de vergadering van 21 september komt de correspondentie met de P.P.R. aan de orde, voortvloeiend uit de door het Partij Convent aangenomen resolutie op 25 mei 1968. De vergadering stemt er mee in, dat er een gesprek zal plaatsvinden.

Vanwege de bestaande vacatures in het moderamen, het Centraal Comité en de Organisatie Commissie houdt het Centraal Comité zich bezig met een bespreking van de door het moderamen voorgestelde dubbeltallen. Na enige discussie wordt ermede accoord gegaan deze aan het Partij Convent voor te leggen.

Andere zaken waarmede men zich bezig houdt zijn een discussienota van het secretariaat over de taak en de functionering van de partij, welke eveneens aan de Kamercentrales zal worden toegezonden en de begroting 1969, waaraan het Centraal Comité — na bespreking — zijn goedkeuring hecht. Tevens wordt kennis genomen van de resultaten van het gespreksgroepenonderwerp „Functionering van de democratie”.

In de middagvergadering vindt een bespreking plaats van de troonrede en miljoenennota. Aan de pers wordt een communiqué verstrekt, luidend:

„Het Centraal Comité heeft in zijn vergadering van zaterdag 21 september 1968 enkele dubbeltallen vastgesteld ter voorziening in bestaande vacatures. Voor het ondervoorzitterschap werden gecandideerd:

1. prof. mr. P. H. Kooijmans; 2. prof. dr. W. Albeda.

Voor het voorzitterschap van de Organisatie Commissie, tevens lid van het moderamen, werden gecandideerd:

1. drs. D. Th. Kuiper; 2. mr. A. Herstel.

De verkiezing zal op het Partij Convent plaatsvinden, dat op zaterdag 26 oktober a.s. te Utrecht zal worden gehouden.

Het Centraal Comité nam kennis van de zojuist ontvangen brief van de P.P.R., waaruit blijkt dat een gesprek tot stand zal kunnen komen. Het Centraal Comité verenigde zich met de eerder gezonden brief van het moderamen en de daarin genoemde discussiepunten.

Uitvoerig werd gesproken over de troonrede en de miljoenennota. Aan het gesprek daarover werd namens de fractie ook deelgenomen door de A.R. Tweede Kamerleden drs. B. Goudzwaard en G. A. Kieft.”

In zijn vergadering van 9 oktober benoemt het Centraal Comité in het A.R. Vrouwencomité, in de vacature-mevr. C. A. Drayer-Velema te Hilversum, mej. drs. C. L. Overweel te 's-Gravenhage.

Tevens wordt accoord gegaan met een voorstel van de Centrale Commissie van het College van Advies tot aanvulling van het aantal leden van dit college. Ruime aandacht wordt besteed aan de financiële positie van de partij. Tevens komt het fonds aan de orde. Aan de hand van een notitie, opgesteld op basis van gegevens verstrekt door de

besturen van de Kamercentrales en de Provinciale Comité's, bespreekt het Centraal Comité het punt regionale contacten met andere partijen. Aangezien de verkiezingen voor de Provinciale Staten en de Gemeenteraden over ongeveer anderhalf jaar gehouden zullen worden, wordt het van belang geacht op niet al te lange termijn tot een advies inzake eventuele samenwerking te komen.

Verder komt het beleid van de fractie bij de algemene politieke beschouwingen aan de orde. In de middagvergadering houdt prof. dr. J. Verkuyl een uiteenzetting naar aanleiding van het rapport van sectie IV van de vergadering van de Wereldraad van Kerken in Uppsala, gevolgd door discussie. Na afloop van de vergadering wordt het volgende communiqué uitgegeven:

„Het Centraal Comité van de A.R. Partij heeft in zijn vergadering van zaterdag 19 oktober 1968 uitvoerig van gedachten gewisseld over het rapport van sectie IV van de Wereldraad van Kerken in Uppsala.

De discussie geschiedde aan de hand van een Nederlandse vertaling van het rapport „Naar gerechtigheid en vrede in internationale zaken”. De discussie werd ingeleid door prof. dr. J. Verkuyl, die ook in Uppsala aanwezig was.

Het Centraal Comité zal in de komende tijd aan deze problematiek verdere aandacht geven.

De voorzitter van de A.R. Tweede Kamerfractie, mr. B. W. Biesheuvel, gaf een uiteenzetting omtrent het beleid van de fractie, gevoerd bij de algemene beschouwingen.

Het Centraal Comité stelde zich unaniem achter de stellingname van de fractie.”

De laatste vergadering in 1968 vindt plaats op 14 december. Het communiqué, dat na afloop aan de pers wordt verstrekt luidt:

„Het Centraal Comité van de A.R. Partij heeft zich in zijn vergadering van 14 december o.a. bezig gehouden met een notitie betreffende de verkiezingen voor Provinciale Staten en die voor de Gemeenteraden in 1970, alsmede met een ontwerpbrief daarentrent, opgesteld ter bespreking in de „groep van Achtien”.

Het Centraal Comité acht het nuttig het verloop van zaken in deze aangelegenheid duidelijk vast te leggen. In de vergadering van 19 oktober j.l. heeft in het Centraal Comité, naar aanleiding van binnengekomen vragen van provinciale en gemeentelijke besturen, reeds een brede discussie plaatsgevonden over het te geven advies.

Aan de secretaris werd gevraagd een notitie over deze zaak op te stellen.

In dezelfde vergadering van het Centraal Comité werd meegedeeld, dat de „groep van Achtien” zich ook over deze zaak zou beraden teneinde zo mogelijk tot een gezamenlijke gedragslijn in verband met deze verzoeken te komen.

Het moderamen heeft zich in zijn vergadering van 29 november j.l. bezig gehouden met de genoemde notitie en met een conceptbrief over deze zaak, die de secretarissen van de

drie partijen op verzoek van de „groep van Achttien” hadden opgesteld.

De moderamen verklaarde zich accoord met de notitie en met de strekking van de brief.

De voorzitter van de partij heeft nadien overleg gepleegd met de voorzitters van de K.V.P. en van de C.H.U. omtrent deze ontwerpbrief, ter voorbereiding van de bijeenkomst van de „groep van Achttien” op 16 december a.s.

Over bedoelde ontwerp-brief zijn daarna voortijdige en onjuiste publicaties verschenen. Het Centraal Comité betreurt deze publicaties, omdat daardoor een verkeerde indruk is gewekt omtrent de inhoud en de bedoeling van deze brief.

Het Centraal Comité heeft er behoefte aan deze verkeerde indruk weg te nemen. Het Centraal Comité gaat accoord met de strekking van de brief. Het geeft aan de delegatie volmacht in de „groep van Achttien” over de brief verder te spreken.

Het Centraal Comité geeft aan deze brief geen andere betekenis dan van het begin af is bedoeld namelijk een antwoord te geven op gestelde vragen.

De brief bevat geen nieuw initiatief en geen nieuwe voorstellen. Het Centraal Comité wenst in het advies aan de provinciale- en plaatselijke partijorganen aan te sluiten bij de resolutie van het Partij Convent d.d. 25 mei 1968. Het wenst deze resolutie niet aan te tasten. Het zenden van de bewuste brief bedoelt dan ook niet vooruit te lopen op de resultaten van het landelijk overleg en derhalve ook niet op beslissingen ten aanzien van de Kamerverkiezingen van 1971. Deze brief heeft een beperkte betekenis, uitsluitend gericht op de verkiezingen voor de Provinciale Staten en Gemeenteraden van 1970.

De brief legt niet van bovenaf een beslissing aangaande een eventuele samenwerking op, maar is gebaseerd op de eigen verantwoordelijkheid van plaatselijke en regionale organen. De A.R. Partij wil ook bij nauwe samenwerking haar eigen identiteit handhaven.

Het Centraal Comité gaat er van uit, dat de partijorganen derhalve hun eigen zelfstandigheid zullen bewaren en niet overgaan tot de vorming van een federatie of fusie.

Vier leden, dr. P. J. Boukema, drs. P. C. Bos, drs. J. P. Fedema en mr. J. N. Scholten verklaren zich tegen de zin: „Het Centraal Comité gaat accoord met de strekking van de brief”. Aan het slot van de vergadering spreekt het Centraal Comité unaniem zijn vertrouwen uit in het moderamen in het algemeen en in de voorzitter in het bijzonder.

De brief, zoals deze aan de besturen van de kiesverenigingen is toegezonden, heeft de volgende inhoud:

's-Gravenhage, 19 december 1968.

Aan de besturen van de provinciale/regionale organen van de A.R.P., betrokken bij de Provinciale Statenverkiezingen 1970.

„Naar aanleiding van binnengekomen vragen hebben de landelijke besturen van A.R.P., C.H.U. en K.V.P. de wenselijkheid en de mogelijkheid van een samenwerking van deze drie partijen bij de provinciale Statenverkiezing 1970 besproken, alsmede hoe die samenwerking zou kunnen zijn, indien tot wenselijkheid en mogelijkheid geconcludeerd zou worden. Zij hebben daarbij het volgende overwoogen:

1. Nu op landelijk vlak een ernstige poging wordt gedaan om te komen tot een samenwerking op grond van een gemeenschappelijk uitgangspunt, een gemeenschappelijk program op hoofdpunten en eensgezindheid ten aanzien van de uitvoering, is het een goede zaak, dat ook op het provinciale/regionale vlak de mogelijkheden tot samenwerking worden onderzocht. Het feit, dat op nationaal niveau de „groep van Achttien” werkzaam is, duidt op een bepaalde ontwikkeling, waar de betreffende drie partijen zich positief tegenover hebben gesteld. Zij stellen zich in beginsel ook positief op ten aanzien van soortgelijke ontwikkelingen op de lagere niveau's van hun partijen.
2. Gezien de eigen positie en verantwoordelijkheden van de betreffende provinciale/regionale organen van de A.R.P., de C.H.U. en de K.V.P. kunnen de landelijke partijbesturen geen dwingende uitspraak doen betreffende hetgeen in de provincies bij de a.s. verkiezingen zou dienen te gebeuren. Bovendien liggen de zaken op landelijk niveau en op provinciaal niveau vaak niet geheel gelijk en zijn omstandigheden in de onderscheidene provincies verschillend.

Op grond van deze overwegingen is het Centraal Comité tot de volgende conclusies gekomen, die — na overleg in de „Acht-tien” — door de beide andere partijen worden onderschreven:

1. Waar naar het oordeel van de betreffende provinciale/regionale organen van onze partijen samenwerking van onze drie partijen bij de Provinciale Statenverkiezingen 1970 wenselijk en mogelijk zal zijn, staat het partijbestuur daar positief tegenover met in acht-neming van het volgende:
2. Het wordt op prijs gesteld, dat men niet vooruitloopt op de resultaten op landelijk vlak. Wij zijn daarom van mening, dat de samenwerking bij Provinciale Statenverkiezingen 1970 niet moet leiden tot een fusie, een federatie, of een overkoepelingsorgaan van de drie partij-organen als zodanig.

3. Uiteraard zijn verschillende mogelijkheden aanwezig van combinaties ten aanzien van programs en kandidatenlijsten. Het verdient naar de mening van het Centraal Comité aanbeveling, dat de samenwerking — althans wanneer zij ertoe zou leiden, dat de drie partijen met een gemeenschappelijke lijst uitkomen — steunt op een gemeenschappelijke provinciaal, c.q. plaatselijk program van de drie partijen.
4. Het ligt niet in de bedoeling van de landelijke besturen een nationaal gezamenlijk provincieprogram samen te stellen, gezien de specifieke problemen in de onderscheidene provincies. Er zou niet meer dan een oppervlakking model kunnen worden geboden. In de gevallen, dat men zou besluiten tot een gezamenlijk program op provincie-niveau zou men gebruik kunnen maken van de model-provincieprograms, welke de drie partijen ter beschikking hebben. Voor de formulering van het uitgangspunt kan men terugrijpen op de gedachten van het interim-rapport van de „groep van Achtien”.
5. Niet vergeten mag worden, dat in sommige gebieden reeds samenwerkingsvormen bestaan, waarbij bijvoorbeeld S.P.G. en G.P.V. betrokken zijn; het zou niet juist zijn bestaande contacten zonder meer te beëindigen. Men zal deze zaak te goeder trouw met de huidige partners moeten bespreken, waarbij gelet moet worden op het vooruitstrevend en open karakter van de samenwerking.

Het Centraal Comité wenst u bij uw overwegingen en besprekingen wijsheid toe om zo te handelen als naar uw mening in uw omstandigheden thans het beste lijkt. Ons gezamenlijk hoofddoel is om — zoals het Evangelie vraagt — in dienst van God onze naaste te dienen en te streven naar een menswaardige samenleving voor allen.”

4. De werkzaamheden van het moderamen.

Het moderamen van het Centraal Comité komt in 1968 vijftien maal bijeen en wel op 4 en 26 januari, 16 februari, 8 en 29 maart, 19 april, 10 mei, 6 en 28 juni, 6 en 27 september, 18 oktober, 8 en 29 november en 16 december.

Aan iedere moderamenvergadering gaat een bijeenkomst van het presidium vooraf.

Op 25 maart en 16 december vindt een gesprek plaats met de A.R. bewindslieden, de voorzitter van de Dr. A. Kuyperstichting en de voorzitter van de commissie van redactie van Nederlandse Gedachten over allerlei politieke zaken.

De moderamenvergadering van 18 oktober is voor een deel gewijd aan een gesprek met een delegatie uit het Verband van Verenigingen van A.R. Gemeente- en Provinciebestuurders over een nau-

wer contact tussen Verband en partij. Tevens wordt daarbij gesproken over de wenselijkheid, dat tijdig een ontwerp-gemeente- en provincieprogram verschijnen met het oog op de verkiezingen in 1970.

Tijdens de moderamenvergadering van 18 oktober wordt de commissie van redactie van Nederlandse Gedachten ontvangen voor een gesprek over het te volgen beleid bij het weekblad.

In de vergaderingen van het moderamen worden de vergaderingen van het Centraal Comité voorbereid, van de Partij Conventen, van partijconferenties enz. Tevens worden allerlei organisatorische zaken afgehandeld, terwijl de behandeling van correspondentie een deel van de tijd opeist.

Vaste agendapunten zijn o.a. de politieke rondblik en het gesprek in de „groep van Achttien”.

In verband met de candidaatstelling voor het voorzitterschap, ontstaan door het terugtreden van dr. W. P. Berghuis, beraadt het moderamen zich op 16 februari uitvoerig over de te volgen procedure.

Aan het Centraal Comité wordt het volgende voorgesteld:

Open discussie in de vergadering van het Centraal Comité d.d. 24 februari over de vervulling van de vacature.

Op 26 februari een brief zenden naar de besturen van de Kamercentrales, waarin zij in de gelegenheid worden gesteld om via de

*Prof. mr. P. H. Kooijmans,
opvolger van dr. A. Veerman als ondervoorzitter*

vertegenwoordigers in het Centraal Comité desgewenst schriftelijk namen van kandidaten mede te delen in verband met het door het Centraal Comité te stellen dubbeltal voor de functie van voorzitter van het Centraal Comité. De mogelijkheid hiertoe staat open tot 22 maart.

Desgewenst kan het bestuur van de Kamercentrale een deputatie uit zijn midden afvaardigen naar het moderamen, teneinde een mondelinge toelichting te geven.

Het moderamen zal zich op 29 maart nader beraden over de candidaatstelling; het Centraal Comité op 6 april; op die datum zal het Centraal Comité een dubbeltal vaststellen voor het Partij Convent. Daarna zullen op 15 juni de kiesverenigingen in Deputatenvergadering bijeenkomen. Zij zullen na het Partij Convent de stembiljetten ontvangen en zij kunnen deze tot 13 juni toezenden aan het partij-secretariaat.

Het Centraal Comité neemt in zijn vergadering d.d. 24 februari dit voorstel over.

Van de mogelijkheid namen van kandidaten voor het voorzitterschap te noemen maken de besturen van vijftien Kamercentrales gebruik. Twee besturen van Kamercentrales stellen een gesprek met het moderamen op prijs, namelijk die van de Kamercentrales 's-Gravenhoge en Leiden. Deputaties uit deze besturen worden op 22 maart door het moderamen ontvangen.

In de samenstelling van het moderamen komen enkele veranderingen. Dr. A. Veerman presideert op 6 juni voor het eerst in zijn functie van voorzitter een moderamenvergadering. Tot die tijd heeft — sinds het terugtreden van dr. Berghuis — ondervoorzitter mr. A. B. Roosjen de vergaderingen gepresideerd.

Bij brief d.d. 2 juni 1968 deelt prof. dr. ir. H. van Riessen mede, dat hij zich in verband met zijn vele werkzaamheden genoodzaakt ziet terug te treden als moderamenlid. Hij blijft wel lid van het Centraal Comité.

Vanaf 6 september woont mr. W. C. D. Hoogendijk als toegelaten adviseur de vergadering van het moderamen bij. Hij neemt de plaats in van mr. J. H. Prins, die hij als directeur van de Doctor Abraham Kuiperstichting is opgevolgd.

Op 26 oktober worden de heren prof. mr. P. H. Kooijmans en drs. D. Th. Kuiper door het Partij Convent rechtstreeks in het moderamen gekozen, respectievelijk in de vacature-Veerman (ondervoorzitter) en de vacature-Silvis (voorzitter Organisatie Commissie).

„Praters” en „denkers” op het Partij Convent van 25 mei 1968

HOOFDSTUK II

DE PARTIJ CONVENTEN

1. Het voorjaars-Partij Convent op 25 mei 1968 te Utrecht.

Mr. A. B. Roosjen leidt dit Partij Convent, dat gehouden wordt in het Jaarbeursrestaurant. Op deze vergadering zijn o.m. aanwezig de bewindslieden, drs. J. A. Bakker, B. Roolvink, A. van Es en mr. J. H. Grosheide.

Mr. A. P. J. M. M. van der Stee en drs. H. A. M. Elsen wonen deze vergadering bij namens de K.V.P., drs. A. D. W. Tilanus namens de C.H.U. en drs. P. C. W. M. Bogaers en drs. J. M. Aarden namens de P.P.R.

Herdacht worden vier personen, die de partij in de voorbije tijd zijn ontvallen: de heren prof. dr. K. Dijk te Driebergen, mr. Eling Visser te Aalten, B. Broekmaat te Markelo en G. Drexhage te Hazerswoude. De jaarverslagen 1937 van het Centraal Comité, de Arjos en de Doctor Abraham Kuypersstichting worden, na enige discussie, goedgekeurd. Het Partij Convent gaat accoord met het voorstel van het Centraal Comité om de bijdrage van de partijleden aan de Kuypersstichting te verhogen van f 0,50 tot f 1,— per mannelijk en ongehuwd vrouwelijk lid.

Zonder discussie wordt goedkeuring verleend aan de voorgestelde wijziging van de statuten van de Arjos.

Het Partij Convent verklaart zich vervolgens accoord met de candidaatsstelling inzake de vacature voor het voorzitterschap van het Centraal Comité.

Het voorstel van het Centraal Comité luidt:

1. dr. A. Veerman te Rijswijk Z.H.,
2. dr. J. H. Jonker te Amsterdam.

Als reactie op het bericht van dr. W. P. Berghuis, dat hij op de a.s. buitengewone Deputatenvergadering aanwezig hoopt te zijn, zendt het Partij Convent een telegram van de volgende inhoud „Het Partij Convent in zeer druk bezochte vergadering bijeen groet u hartelijk. Wij hopen u weer te zien op de buitengewone Deputatenvergadering op zaterdag 15 juni a.s.”

Hierna vindt een bespreking plaats van de resultaten van de „groep van Achttien” en de verder te volgen gedragslijn. Dr. A. Veerman leidt deze discussie in door het uitspreken van een rede, welke in druk is verschenen en opgenomen in de brochure „Samen verantwoordelijk”. Een veertigtal sprekers maakt van de gelegenheid gebruik om op deze redevoering en op de door het Centraal Comité aangeboden concept-resolutie in te gaan. Aan het einde van de vergadering neemt het Partij Convent de resolutie met algemene stemmen aan. De tekst ervan, welke is opgenomen in de brochure „Samen verantwoordelijk”, luidt:

„Het Partij Convent van de A.R. Partij, op 25 mei 1968 te Utrecht

bijeen, heeft zich naar aanleiding van het gestelde in het communiqué van de „Achtien” d.d. 26 februari 1968 beraden over de politieke situatie en over de resultaten en het werkprogram van de Achtien”.

Het Partij Convent spreekt hierbij uit:

1. De problematiek van deze tijd vraagt om een politiek beleid, dat geïnspireerd door het Evangelie, streeft naar vernieuwing van de samenleving. Onze tijd rechtvaardigt niet een — in een andere historische situatie ontstane — gescheidenheid van diegenen, die vanuit dezelfde evangelische inspiratie zulk een politiek willen bedrijven. In de huidige nationale en internationale verhoudingen ziet de A.R. Partij — zoals reeds is uitgedrukt in haar Program van Actie 1967-1971 — als één van de hoofdlijnen van een politiek, welke eigen land en ook de gehele wereld dient: het streven naar samenwerking van christelijke partijen en, waar mogelijk, het samenvoegen van politieke activiteiten van allen die — krachtens de Bijbelse belijdenis van Christus' Koningschap over de wereld — in de geestelijke, politieke en maatschappelijke tegenstellingen een gemeenschappelijke roeping hebben te vervullen.
2. In een christelijke politiek dient tot uitdrukking te worden gebracht onze verantwoordelijkheid voor de wereld en voor de toekomst.
Een christelijke politieke partij kan deze verantwoordelijkheid slechts nakomen, indien zij blijk geeft van een kritische instelling ten aanzien van de gevestigde maatschappelijke orde. Zij dient zich te stellen aan de kant van allen, die onrecht en gebrek lijden, hetgeen het innemen van een kleurloze centrumpositie uitsluit. Tegen deze achtergrond kunnen, naar het oordeel van het Partij Convent, de besprekingen gevoerd door de „Achtien” voorshands positief worden gewaardeerd. In de voorlopige rapporten komt een geest tot uitdrukking, welke ook in het anti-revolutionaire Program van Actie vertolking vindt.
3. De resultaten, tot nu toe door de „Achtien” bereikt, rechtvaardigen een voortzetting van verdere oriënterende besprekingen. Hierbij moet echter het voorbehoud worden gemaakt, dat niet alleen overeenstemming zal dienen te bestaan over een gemeenschappelijk uitgangspunt en een in hoofdzaken gemeenschappelijk en duidelijk program, maar ook over de wijze waarop dat program het beste tot uitvoering kan worden gebracht. Voorts zal uit de verdere besprekingen moeten blijken, in hoeverre ook bij de uitwerking van de reeds aangesneden punten en op andere punten overeenstemming bereikt kan worden.
Een bredere samenwerking mag niet tot stand komen ten koste van het élan, dat een politieke partij moet kenmerken bij het uitdragen van haar idealen wil zij geloofwaardig zijn.
4. Het Partij Convent betreurt het ontstaan van de Politieke

Partij Radikalen. Waar mensen, ook in deze groep, politiek willen bedrijven vanuit de radicaliteit van het Evangelie, bestaan er verbindingslijnen, welke onzerzijds contacten zeker mogelijk maken. Het Partij Convent spreekt de hoop uit, dat zij, die zich met ons geestverwant gevoelen, zich niet zullen opstellen in een geïsoleerde positie, ondermeer te wijten aan kennelijk bestaande kortsluitingen in interne partij-politieke verhoudingen.

Mede op deze gronden acht het Partij Convent het noodzakelijk, dat de verhouding tot de P.P.R. onderwerp van bespreking in de „Achtien” zal uitmaken.

5. Het doel of het resultaat van de besprekingen in de „Achtien” mag naar de mening van het Partij Convent niet zijn de vorming van een gesloten blok. Terwille van goede democratische verhoudingen en terwille van de regeerbaarheid van ons land dienen christelijke partijen open te staan voor samenwerking met alle positieve krachten, waarbij uiteraard in aanmerking moet worden genomen, in hoeverre de doelstellingen en programma's van anderen de realisering van de eigen politieke visie naderbij brengen. Het Partij Convent spreekt hierbij tevens de hoop uit, dat ook de andere partijen zich niet bij voorbaat afzijdig opstellen.”

2. Het najaars-Partij Convent op 26 oktober 1968 te Utrecht.

Dit Partij Convent, gehouden in het Jaarbeursrestaurant, wordt voorgezeten door dr. A. Veerman. De voorzitter houdt een openingsrede, welke in druk is verschenen en opgenomen in de brochure „Werken aan de toekomst”. Op deze vergadering zijn o.m. aanwezig de ministers drs. J. A. Bakker, B. Roolvink en ir. W. F. Schut en de staatssecretarissen mr. J. H. Grosheide en A. van Es.

Namens de K.V.P. is aanwezig de heer H. ten Brink, hoofdbestuurlid. De P.P.R. heeft afgevaardigd mr. A. Q. C. van Ruiten, secretaris en dr. P. H. van Gorcum, lid dagelijks bestuur.

Het Partij Convent herdenkt de heer W. J. van der Ros te 's-Gravenhage, die op 4 oktober is overleden.

Vrij uitvoerig schenkt de vergadering aandacht aan de financiële stukken — balans en jaarrekening 1967 en de begroting 1969 — mede naar aanleiding van een binnengekomen brief van de heer J. C. Fossen te Goes, betreffende de financiële positie van het Centraal Comité en de Dr. A. Kuypertstichting. Daarna hecht het Partij Convent zijn goedkeuring aan de stukken.

Er vindt een stemming plaats in verband met enkele te vervullen vacatures. Het aantal uitgebrachte stemmen is 120. In de vacature-ondervoorzitterschap Centraal Comité worden op prof. mr. P. H. Kooijmans 96 stemmen uitgebracht, op prof. dr. W. Albeda 22; vacature-prof. dr. H. Jonker (Centraal Comité): drs. J. H. van de Bank 77, drs. M. J. G. van der Velden 36; vacature-H. de Mooy Azn. (Centr. Comité): dr. J. H. Jonker 89, mr. D. W. O. A. Grosheide 30; vacature-voorzitterschap Organisatie Commissie: drs. D. Th. Kuiper

62, mr. A. Herstel 57; vacature-T. Hopman (Organisatie Commissie): C. Balkenende 66, drs. J. Mulder 52; aanvulling Organisatie Commissie: mej. R. Brinkman 72, mevr. A. M. Kruyswijk-Sap 43; aanvulling Organisatie Commissie: L. W. J. van Atten 60, A. J. Stolp 54. Derhalve zijn verkozen: prof. mr. P. H. Kooijmans, drs. J. H. van de Bank, dr. J. H. Jonker, drs. D. Th. Kuiper, C. Balkenende, mej. R. Brinkman en L. J. W. van Atten.

Prof. mr. P. H. Kooijmans spreekt een rede uit over de ontwikkeling van de N.A.V.O., aan de hand van een aantal stellingen, welke van te voren aan de leden en gasten zijn toegezonden. Na de lunchpauze wordt met de inleider gediscussieerd door dertien van de aanwezigen. Prof. Kooijmans gaat bij de beantwoording uitvoerig in op hetgeen naar voren is gebracht door de discussianten. De stellingen, de rede en de beantwoording van de gestelde vragen zijn opgenomen in de brochure „Werken aan de toekomst”. Aan het einde van de vergadering wordt afscheid genomen van de heer S. Silvis als lid van het moderamen en voorzitter van de Organisatie Commissie.

3. De samenstelling van het Partij Convent eind 1968.

a. Stemhebbende leden:

Stemhebbende leden Centraal Comité	39
Gekozen door de Kamercentrales	63
Gekozen door de Statencentrales	115
Leden Organisatie Commissie	10
De door het Centraal Comité benoemde leden van het A.R. Vrouwencomité	11
Leden dagelijks bestuur Dr. A. Kuiperstichting	11
Leden dagelijks bestuur Verband van Verenigingen van A.R. Gemeente- en Provinciebestuurders	5
Leden van het dagelijks bestuur van de A.R.J.O.S.	6
	<hr/>
totaal	260

b. Adviserende leden:

Adviserende leden Centraal Comité	8
A.R. leden der Staten-Generaal	22
Secretaris Centraal Comité en directeur Dr. A. Kuiperstichting	2
Leden redactie „Nederlandse Gedachten” en „Anti-Revolutionaire Staatskunde”	15
Leden Financiële Commissie	3
Leden Commissie van Beroep	5
Leden Algemeen Organisatie Comité, voorzover niet stemhebbend lid	20
Leden A.R. Vrouwencomité, aangewezen door de Kamercentrales	27
Leden hoofdbestuur van de A.R.J.O.S.	15
	<hr/>
totaal	117
totaal-generaal	377

In bovengenoemde aantallen komen dubbeltellingen voor in verband met het feit, dat o.a. een aantal Kamerleden tevens stemhebbend lid zijn van het Centraal Comité, terwijl ook een aantal personen, voorkomend in de groepen die het stemrecht bezitten, tevens behoren bij de groepen van adviserende leden.

Wanneer de dubbeltellingen geëlimineerd zijn, blijven er 243 stemhebbende en 87 adviserende leden over, samen 330 leden.

Partijvoorzitter dr. W. P. Berghuis met zijn opvolger dr. A. Veerman. (Buitengewone Deputatenvergadering 15 juni 1968)

HOOFDSTUK II A.

DE BUITENGEWONE DEPUTATENVERGADERING OP 15 JUNI 1968.

Op 15 juni wordt in „De Doelen” te Rotterdam een buitengewone Deputatenvergadering gehouden, tijdens welke dr. W. P. Berghuis aftreedt als partijvoorzitter. De heer Berghuis spreekt bij de opening van deze vergadering een persoonlijk woord. Een verslag daarvan is opgenomen in Nederlandse Gedachten/A.R. Post d.d. 22 juni 1968.

Op voorstel van het Partij Convent wordt door de Deputatenvergadering besloten de bijdrage van de partijleden aan de Doctor Abraham Kuypersstichting te verhogen met f 0.50 per mannelijk lid en per ongehuwd vrouwelijk lid tot f 1,— met ingang van 1 januari 1969. Deze bijdrage, welke in één bedrag tegelijk met de contributie-afdracht voor het Centraal Comité wordt geheven, deelt in de koppeling van de hoogte van het jaarlijks vast te stellen bedrag aan de index van de regelingslonen.

De totale afdracht aan het Centraal Comité bedraagt voor 1969 f 7,— per mannelijk lid en per ongehuwd vrouwelijk lid, inclusief een bijdrage van f 1,09 aan de Doctor Abraham Kuypersstichting. Voor gehuwde dames, van wie de man ook lid is, bedraagt de afdracht f 2.50.

Hierna wordt de uitslag van de stemming met betrekking tot het voorzitterschap van het Centraal Comité medegedeeld.

Ingezonden zijn 1.318 stembiljetten, waarvan 4 ongeldig. Uitgebracht zijn op dr. A. Veerman 1.144 stemmen en op dr. J. H. Jonker 166 stemmen. Daarmede is de heer Veerman tot voorzitter gekozen. De heer Berghuis feliciteert hem met zijn verkiezing en draagt — na een korte toespraak — het voorzitterschap aan hem over.

De heer Veerman houdt vervolgens een redevoering in verband met het aanvaarden van het voorzitterschap. Deze rede — welke begint met het richten van woorden van dank aan de scheidende voorzitter — is opgenomen in de brochure „Samen verantwoordelijk.”

In de middagvergadering wordt afscheid genomen van de heer Berghuis. Voor het Centraal Comité wordt het woord gevoerd door mr. A. B. Roosjen, die na het slot van zijn toespraak de heer Berghuis een miniatuur-televisietoestel overhandigt, een symbolisch geschenk, aangezien een door de partij hem aangeboden kleurentelevisietoestel inmiddels thuis is bezorgd.

Mevr. dr. F. T. Diemer-Lindeboom spreekt namens het A.R. Vrouwencomité en biedt mevr. Berghuis bloemen aan. Mevr. Veerman deelt eveneens in een bloemenhulde. De heer H. A. de Boer houdt een toespraak namens de Arjos.

Tenslotte spreekt prof. dr. G. C. van Niftrik, als vertegenwoordi-

ger van de Nederlandse Equipe van de E.U.C.D. De verslagen van deze toespraken, alsmede van het dankwoord van de heer Berghuis zijn opgenomen in Nederlandse Gedachten/A.R. Post van 22 juni 1968.

De voorzitter van de A.R. Tweede Kamerfractie, mr. B. W. Biesheuvel, spreekt een rede uit over de politieke situatie. De tekst daarvan is opgenomen in de brochure „Samen verantwoordelijk”.

Deze dag wordt bijzonder gewaardeerd het optreden van het Haags Jeugdkoor onder leiding van Marius Borstlap met begeleiding van Piet Kraak en de begeleiding van de samenzang door de heer G. Gringhuis, organist te Barneveld.

De buitengewone Deputatenvergadering wordt door circa 900 personen bijgewoond.

HOOFDSTUK III

DE ORGANISATIE COMMISSIE EN HET ALGEMEEN ORGANISATIE COMITE

1. De Organisatie Commissie.

a.. De samenstelling

drs. D. Th. Kuiper, voorzitter,	Koninginneweg 107bv Amsterdam 020-762256 020-763651 (knt)
L. J. W. van Atten,	Groenendaal 119 Rotterdam-1 010-120889 010-113270 (knt)
C. Balkenende,	Jufferswegje 6 Kapelle- 01102- 1632 Biezeling 01209- 1533 (evt.)
mej. R. Brinkman,	Blauwe Arendspad 1 Zaandam 02980- 62687 02980- 27110 (knt)
J. van Leeuwen,	Meidoornlaan 32 Wierden 05496- 1984 05496- 1241 (knt)
mevr. P. C. Lodders-Elfferich.	Langstraat 107 Milsbeek (L) 08851- 6251
mevr. G. v. Tuinen-Scheepsma,	Michelangelostraat 11 Amsterdam 020-798291
J. van Vliet,	Magnoliastraat 7 Dordrecht 01850- 40412 01850- 30000 (knt)
drs. B. Witteveen,	Mozartstraat 9 Groningen 05900- 54740 05900- 29545 (knt)
dr. W. de Kwaadsteniet, secr.,	Dalenoord 73 Rotterdam-26 010-320482 070-183960 (knt)
D. Corporaal, adj. secretaris,	Leliestraat 55 Moordrecht 01827- 3063 070-183960 (knt)

drs. K. Dobben, adj. secretaris, Pieter Mondriaanlaan 20
Woerden 070-183960 (knt)

P. van Tellingen (secr. ARJOS), Jacob Gillesstraat 33
's-Gravenhage 070-554008
070-183960 (knt)

b. De werkzaamheden.

De Organisatie Commissie vergadert in 1968 zeven maal, op 10 januari, 21 februari, 18 maart, 3 april, 19 juni, 25 september en 20 november (op 10 januari en 3 april voorafgaande aan de vergadering van het Algemeen Organisatie Comité).

Vergadering d.d. 10 januari

- deze vergadering geldt gedeeltelijk ter voorbespreking van de vergadering van het Algemeen Organisatie Comité;
- aan de hand van een notitie komt de functionering van het Partij Convent ter sprake;
- in verband met de abonneerfactie wordt gesproken over de mogelijkheid van een gerichte brievenactie; verder wordt gedacht aan een brief in A.R. Post van de partijvoorzitter en/of fractievoorzitter; tevens een brief aan de kiesverenigingen;
- tevens komt aan de orde het punt regionale kaderbijeenkomsten;
- voorts komen in bespreking de radio- en televisieuitzendingen.

Vergadering d.d. 21 februari

- deze vergadering geldt als een eerste bespreking van de plannen voor het nieuwe seizoen; een aantal notities is derhalve toegezonden;
- in verband met de radio- en televisie-uitzendingen acht men het gewenst te komen tot een aanpak op langere termijn; inschakeling van deskundigen is nodig;
- er wordt een oriënterende gedachtenwisseling gehouden over de ledenwerfactie; het secretariaat gaat de globale opzet verder uitwerken;
- aan de hand van een notitie vindt een discussie plaats over het kaderwerk; geconstateerd is dat de ervaringen met het landelijk kaderwerk van personen van 25-35 jaar gunstig zijn; er is veel enthousiasme;
- het kaderwerk voorziet duidelijk in een behoefte, voortzetting ervan is nodig; de mogelijkheid wordt onderzocht voor een kadercursus van personen tussen 35-55 jaar;
- suggesties voor het gespreksgroepenonderwerp in het seizoen 1968/1969 komen naar voren.
- planning van extr vergadering op 18 maart vindt plaats in verband met de omvang van de te behandelen stof.

Vergadering d.d. 18 maart.

- de agenda is dezelfde als voor de vergadering van 21 februari; tevens zijn enkele herziene en aangevulde notities toegezonden;
- tijdens de vergadering van het Algemeen Organisatie Comité op 3 april 1968 zal worden voorgesteld in september een besturenconferentie te beleggen in verband met de plannen voor het nieuwe seizoen; dat zou dan een gecombineerde vergadering moeten zijn van vertegenwoordigers van de besturen van de Kamercentrales met het Algemeen Organisatie Comité;
- de gedachte wordt geopperd om enkele subcommissies in te stellen, o.a. voor kaderwerk, ledenwerving, publiciteit, partijstructuur;
- inzake het kaderwerk acht men het t.a.v. de regionale kaderbijeenkomsten gewenst, dat deze het komende seizoen zoveel mogelijk op een zaterdag worden gehouden en dat de Kamercentrales een verslag van de conclusies naar het partijbureau zullen zenden;
- wat het landelijke kaderwerk betreft zullen de Kamercentrales voor de zomer een brief moeten ontvangen, waarin gewezen wordt op de mogelijkheid om deelnemers voor de nieuwe cursus op te geven;
- voor een gespreksgroepenonderwerp wordt o.a. gedacht aan het interim-rapport van de „groep van Achttien”;
- de suggestie om enkele contactconferenties te beleggen, als het vergaderschema daartoe de mogelijkheid biedt in het komende seizoen, acht men zinvol;
- het voorstel een fonds te vormen ter gelegenheid van het negentigjarig bestaan van de partij in 1969 ondervindt instemming.

Vergadering d.d. 3 april.

- deze vergadering geldt gedeeltelijk ter voorbespreking van de vergadering van het Algemeen Organisatie Comité;
- speciale aandacht schenkt men aan de abonneewerfactie en de ledenwerfactie;
- de aandacht wordt nog eens gevestigd op het feit, dat tal van kiesverenigingen te lage contributie heffen;

Overige punten welke in bespreking komen zijn:

- de televisie- en radiouitzendingen.
- het kaderwerk;
- het gespreksgroepenonderwerp 1968/1969;
- de vorming van een fonds ter gelegenheid van het 90-jarig bestaan van de partij in 1969.

Vergadering d.d. 19 juni.

- uitvoerig komt de ledenwerfactie aan de orde; het wordt van

belang geacht enkele keren een advertentie te plaatsen; tevens dat er een speciale folder wordt gemaakt;

- het voorstel om in september een bijeenkomst van vrouwelijke bestuursleden/medewerksters te organiseren, acht men zinvol; een dergelijke bijeenkomst kan van belang zijn voor een grotere effectiviteit van organisatorische activiteiten; voorzover er kiesverenigingen zijn, welke geen vrouwelijke bestuursleden hebben, zouden deze verzocht kunnen worden in ieder geval twee damesleden af te vaardigen;
- op 4 september zal de besturenconferentie gehouden worden; de deelnemers zullen van te voren een aantal notities ontvangen;
- voorts komt aan de orde het kaderwerk, het fonds en het gespreksgroepenwerk;
- inzake de aanvulling van het aantal leden van de Organisatie Commissie worden enkele suggesties gedaan.

Vergadering d.d. 25 september.

- mededeling vindt plaats van de candidaturen in verband met de vacatures in de Organisatie Commissie en de aanvulling van het aantal leden ervan;
- een nabeschouwing wordt gehouden over de besturenconferentie; een samenvatting van de conclusies is toegezonden;
- tevens komt aan de orde het punt regionale kaderbijeenkomsten;
- onderwerpen, welke in het seizoen 1968/1969 extra aandacht zouden moeten krijgen, kunnen bijvoorbeeld zijn de oost-west-verhoudingen en de NAVO (mogelijke herziening verdrag 1969);
- de wijze van contributie-inning bespreekt men aan de hand van een notitie; het secretariaat zal deze voor de volgende vergadering verder uitwerken;
- een eventuele reorganisatie van de leden- en abonnementen-administratie zal het secretariaat nader bezien;
- inzake de ledenwerfactie constateert men dat aan de kiesverenigingen velerlei materiaal is toegezonden o.a. draaiboek, concept-brief voor benaderen van aspirant-leden, concept-advertentie te plaatsen in een plaatselijk of regionaal blad, de folder „uw bijdrage” e.d.;
- er vindt een voorlopige gedachtenwisseling plaats over het instellen van subcommissies;
- van de commissie „Interne Democratie ARP” van de Arjos komt het rapport I.D. '68, aan de orde, alsmede een voorlopige notitie terzake;
- in verband met de bijeenkomst van vrouwelijke bestuursleden/medewerksters wordt een voorbespreking gehouden.

Vergadering d.d. 20 november.

- tijdens deze vergadering draagt de heer S. Silvis het voorzitterschap over aan drs. D. Th. Kuiper;

- over de landelijke kadercursus en de regionale kaderbijeenkomsten worden enkele mededelingen gedaan;
- de ledenwerfactie komt ter sprake; de voorzitters van de kiesverenigingen zullen een persoonlijke brief van de partijvoorzitter ontvangen;
- de instelling van vier subcommissies vindt plaats: voor kaderwerk, publiciteit, leden- en abonneewerfacties, partijstructuur; al naar gelang de betreffende organisatorische zaken uitgediept moeten worden, kunnen de respectievelijke commissies in overleg met de Organisatie Commissie aan het (voorbereidende) werk gaan;
- aan de hand van voorlopige notities wordt het rapport I.D. '68 globaal besproken; men besluit deze zaak voorlopig te delegeren aan de subcommissie partijstructuur; deze kan voorbereidend werk doen voor de eerstvolgende vergadering;
- inzake de wijze van contributieinning komt de gedachte naar voren een proef te nemen met twee meer centrale manieren van inning;
- men acht het gewenst, dat de Kamer- en Statencentrales van het Centraal Comité bericht ontvangen met het verzoek haar heffingen minimaal te stellen op f 1,50 respectievelijk f 0,25 per lid per jaar;
- bespreking van een conceptbrief aan de kiesverenigingen betreffende enkele organisatorische zaken vindt plaats;
- in verband met het fonds wordt een aantal suggesties gedaan; bij het werk vanwege het fonds zal de subcommissie publiciteit worden ingeschakeld;
- het nagaan of vereenvoudiging van de leden- en abonnenementenadministratie mogelijk is, bevindt zich nog in een onderzoekstadium; te zijner tijd zullen nadere notities volgen.

2. Het Algemeen Organisatie Comité.

a. De samenstelling.

In dit comité hebben zitting, naast de leden van de Organisatie Commissie, de volgende afgevaardigden van de Kamercentrales:

Groningen	J. H. Renkema	Josef Israëlsstraat 101 Groningen 05900- 23163
	A. Drost	Rensumapark 7 Uithuizermeeden 05954- 2282 05954- 2200 (knt)
Leeuwarden	drs W. K. de Roos	R. Westrastraat 8 Sexbierum 05179- 402 05179- 223 (knt)
	G. F. Eijgelaar	Bleeklaan 43 Leeuwarden 05100- 27434

Assen	J. van Noord	Lhee 7 Dwingelo	05219- 7266
	J. Bakker	Oosterhoutstraat 36 A Assen	05920- 2991 05920- 3641 (knt)
Zwolle	Mej. H. N. Knol	Rijnaldingstraat 3 Dalfsen	05293- 478
	H. Rusch	Malta 14 Emmeloord	05270- 3928
Arnhem	J. G. Köhler	Verkeersweg 4 Harderwijk	03410-2255 03410-3219 (knt)
	J. H. Dulfer	Eekmolenweg 8 Wageningen	08370- 3101 020-220383 (knt)
Nijmegen	H. A. van Willigen	Bernhardlaan 7 Haaften	04189- 201 04189- 235 (knt)
	A. Wildeman	Corleseweg 2 Winterswijk	05430-2191 (knt)
Utrecht	E. C. Muns	Loderlaan 10 Utrecht	030- 35253
	A. van der Stelt	Kerkstraat 3 IJsselstein	03478- 1775 03478- 1634 (knt)
Amsterdam	A. Niemants- verdriet	Lord Kelvinstraat 11 II Amsterdam	020- 52408 020-722501 (knt)
	drs. J. P. Feddema	Van Woustraat 18 I Amsterdam	020-799060 020-797430 (knt)
Haarlem	P. Brune	Westerparkstraat 27 Zandvoort	02507- 2546 02507- 2345 (knt)
	M. Kamper	Hoofdweg 295 Hoofddorp	02501- 290

Den Helder	mevr. C. C. Kakes-Veen	Provincialeweg 362 Zaandam 02980- 62946
	A. Brandsma	Molenweg 11 Heiloo 02200- 30129
Leiden	M. Paats	Robijnstraat 4 Alphen aan de Rijn 01720- 4182
	C. G. Karssen	Burg. v. Dobben de Bruijnstraat 3 Bodegraven 01726- 3610
's-Graven- hage	W. van de Kamp	Govert Bidlostraat 107 's-Gravenhage
	W. Verburg	Norenburg 97 's-Gravenhage 070-856338
Rotterdam	L. J. W. v. Atten	Groenendaal 119 Rotterdam-1 010-120889 010-113270 (kn)
	L. L. Blok	Meijenhage 402 Rotterdam 010-176413
Dordrecht	G. van Sliedregt	Westkade 11 Hellevoetsluis 01883-2543
	C. Dubel	Kerkachterweg 13 Poortugaal
Middelburg	A. Meulbroek	Bleek 9 Middelburg 01180- 01180-3570 01180- 7351(knt)
	J. Scheele	Emmalaan 8 Terneuzen 01150- 2762
's-Hertogen- bosch	drs. J. Koning	Van Hogendorpstraat 17 Eindhoven 040-22082 040-60000 (knt)
	G. Crielaard	Hoofdgraaf 16 Andel 01832- 382
Tilburg	A. Kroon	Allerheiligenweg 40 Breda 01600- 30283

A. Koster

Rozenlaan 104
Breda 01600- 41268

Maastricht mevr. A. van
Rooijen-
van de Veer

Burg. Waszinkstraat 112
Heerlen 04440-13572

K. A. Santing

Panhuisstraat 15
Hoensbroek 04494-9111 (knt)
tst. 7401

Voor het Provin-
ciaal Comité
Noord-Holland
heeft zitting:

D. A. J. Spek
Delftlaan 35
Haarlem
02500/023- 50720
02500/023- 22040 (knt)

Voor de ARJOS mevr. P. C. Lod-
hebben zitting: ders-Elfferich

Langstraat 107
Milsbeek(L) 08851- 6251
Jacob Gillesstraat 33,
Den Haag 070-554008

In de loop van het jaar zijn afgetreden de heren P. A. Nawijn te Blokzijl, A. Sein te Enschede, J. In 't Veld te Rotterdam, G. van Galen te Zwijndrecht en P. B. Bakker te Oud-Beijerland.

b. De werkzaamheden.

Het Algemeen Organisatie Comité komt in 1968 twee maal bijeen op 10 januari en 3 april. Tijdens deze vergaderingen werden in hoofdzaak punten besproken, welke reeds zijn vermeld onder de werkzaamheden van de Organisatie Commissie. In de vergadering van 10 januari wordt tevens aan de hand van een notitie gesproken over het beperken van het aantal keren dat „A.R. Post” verschijnt, vanwege financiële redenen.

3. Besturenconferentie.

Op 4 september 1968 vindt in Utrecht een besturenconferentie plaats. Het Centraal Comité achtte het verstandig — voor een vlot verloop en een goede coördinatie van het werk in het seizoen 1968/1969 — de suggestie van de Organisatie Commissie, om een dergelijke conferentie te houden, uit te voeren.

Drie afgevaardigden per Kamercentrale nemen er aan deel, voorzitter, secretaris en penningmeester, of bij verhindering hun plaatsvervanger(s). Daarmede dus de leden van het Algemeen Organisatie Comité, welke overigens — voorzover zij niet onder de eerstgenoemde groep vielen — afzonderlijk zijn uitgenodigd. Tevens is elke Kamercentrale in de gelegenheid nog drie personen af te vaardigen, die met name belast zijn met organisatorische zaken in hun ressort.

Aan de hand van notities worden de volgende zaken besproken:

- ledenwerfactie 1968/1969, „Elk lid telt mee”;
- contributie;
- contact Kamercentrales met kiesverenigingen en stimulering van het kiesverenigingswerk;
- samenstelling en absentie van afvaardigingen naar het Partij Convent;
- regionale politieke voorlichting en kaderbijeenkomsten;
- gespreksgroepenwerk;
- vorming van een fonds in verband met 90-jarig bestaan.

Een samenvatting van de voornaamste suggesties en conclusies van elk punt is de deelnemers enige tijd later toegezonden.

HOOFDSTUK IV

HET A.R. VROUWENCOMITE.

1. De samenstelling.

a. door het Centraal Comité benoemde leden.

mej. J. van Leeuwen (pres.)	Geuzenpad 7 Zoetermeer	01790- 4696
mevr. G van Tuinen- Scheepsma (vice-pr.)	Michelangelostraat 11 Amsterdam	020-798291
mevr. A. M. Bangma- van Es	Schrans D. 93 Leeuwarden	05100- 26406 b.g.g. 05100- 26665
mej. drs. C. L. Overweel	Jan Mankesstraat 139 's-Gravenhage	070-240834
mevr. W. M. Ridderbos- de Rooy	Van Breestraat 14 Amsterdam	020-724275
mevr. T. Stellingwerf- Marissen	N. Looierstraat 116 I Amsterdam	
mevr. H. G. Sybesma- Beukema	Stationstraat 1 Sauwerd	05905- 200
mevr. C. M. Tonkens- Kaajan	R. Vinkeleskade 37 III Amsterdam	020-720960

Bij brief d.d. 14 december 1968 deelt mevr. dr. F. T. Diemer-Lindeboom mede, dat zij zich genoodzaakt ziet te bedanken als presidente van het A.R. Vrouwencomité, vanwege haar benoeming tot lid van de gemeenteraad van Rotterdam. Het Centraal Comité benoemt tijdens zijn vergadering van 21 februari 1969 mej. J. van Leeuwen tot presidente van het A.R. Vrouwencomité.

b. door de Kamercentrale aangewezen vertegenwoordigsters:

K.C. Groningen:

vacature
vacature

K.C. Leeuwarden:

mevr. A. M. Bangma- van Es	Schrans D. 93 Leeuwarden	05100- 26406
mevr. J. Quarree-Reitsma	Molenstraat 15 Berlikum Fr.	05186- 347

K.C. Assen:			
mej. A. R. van Dellen	Marconiestraat 20 Assen	05920-	5265
mej. W. Schuiling	Maria in Campislaan 175 Assen	05920-	6827
K.C. Zwolle:			
mevr. A. M. Visser-Visser	J. H. Trompmeesterstr. 25 Steenwijk	05210-	2781
mej. drs. M. B. Volten	Parkweg 25 Almelo	05490-	3427
K.C. Arnhem:			
mevr. A. Timmer- Hondema	Juliana van Stolberglaan 47 Ede	08380-	4530
mevr. E. H. Achterstraat- de Ruiter	Lisztstraat 20 Arnhem	08300-	26626
K.C. Nijmegen:			
mevr. M. v. d. Schans- Wijsmuller	Slijkwellsestraat 20 Well-Ammerzoden	04199-	283
vacature			
K.C. Utrecht:			
mevr. A. J. van Hou- welingen-v. d. Ploeg	Ringweg Randenbroek 22 E Amersfoort	03490-	11043
vacature			
K.C. Amsterdam:			
mevr. M. M. v. d. Kooy- Kwakkelstein	Victorieplein 47 III Amsterdam	020-733443	
mevr. H. N. Boertien- v. d. Kolk	Jisperveldstraat 41 Amsterdam	020-267298	
K.C. Haarlem:			
mevr. Chr. Aschoff- v. d. Gaast	Spaarndamseweg 14 Haarlem	02500/023-	62791
vacature			
K.C. Den Helder:			
mevr. C. C. Kakes-Veen	Provincialeweg 362 Zaandam	02980-	62946
mej. T. T. Smith	Bankastraat 21 Den Helder	02230-	3986

K.C. Leiden:

mevr. T. H. Attema- Roosjen	Nieuwe Duinweg 54 Katwijk	01718- 3079
mej: G. Beimers	B. G. Cortslaan 4 Leiderdorp	01710- 23063

K.C. Den Haag:

mevr. mr. W. J. R. Derksen-Koppe	Van Thedingerbrouckstraat 21 Den Haag	070-244811
mevr. M. C. C. ten Boske-Berg	Sleedoornstraat 3 Den Haag	070-322478

K.C. Rotterdam:

mevr. M. v. d. Laan- Barreveld	Essenburgsingel 68 Rotterdam	010-230110
mevr. J. Buesink-Oskam	's-Lands Werf 11 Rotterdam	010-124258

K.C. Dordrecht:

mevr. G. G. van Vliet- de Groot	Magnoliastraat 7 Dordrecht	01850- 40412
vacature		

K.C. Middelburg:

mevr. A. Fraanje-Voorbij	Middelburgsestraat 36 Goes	01100- 5103
mevr. N. van Hoeve- de Hamer	Spoorstraat 51 Sluiskil	01157- 475

K.C. 's-Hertogenbosch:

vacature

vacature

K.C. Tilburg:

mevr. J. Jonkers- Tiemensma	Tilburgseweg 162 Breda	01600- 38788
mevr. C. M. Stapper- van Kampen	Debussylaan 4 Raamsdonksveer	01621- 2037

K.C. Maastricht:

mevr. A. van Rooijen- v. d. Veer	Burg. Waszinkstraat 112 Heerlen	04440- 13572
mevr. G. Bosch-Prins	Hommerterweg 83 Hoensbroek	04448- 2938

In het jaar 1968 hebben bedankt mevr. I. A. de Vries-Dijksterhuis en mevr. M. J. van der Veen-Duvekot (K.C. Groningen), mevr. H. Norg-Mijnheer (K.C. Nijmegen), mej. G. J. van der Pol en mevr. J. C. Korenhof-van Heun (K.C. Amsterdam).
Het secretariaat wordt waargenomen door het partijsecretariaat.

2. De werkzaamheden.

Het A.R. Vrouwencomité vergadert in 1968 tweemaal, op 17 april en 30 oktober.

Op 17 april geeft mej. J. van Leeuwen een uiteenzetting over het werk in de Tweede Kamer. Zowel de organisatie van als het werk in de Kamer en belangrijke politieke zaken uit de voorbijgegangene weken worden door haar besproken. De laatste hebben o.a. betrekking op de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten, de bouw-c.a.o., de ziektekostenregeling voor ambtenaren en het Vietnamdebat.

In de middagvergadering houdt mevr. G. van Tuinen-Scheepsma een causerie over de positie van de vrouw in de partij. Daarbij schetst zij de positie, zoals die voorheen was, in vergelijking met die van nu en tevens spreekt zij enkele verwachtingen uit over de toekomstige positie. Mevr. Van Tuinen licht verder aan de hand van cijfers toe in welke mate de vrouwen thans in allerlei partijorganen zijn opgenomen en deel uitmaken van vertegenwoordigende lichamen.

Op de vergadering van 30 oktober doet mevr. mr. W. J. R. Derksen-Koppe mededeling van het werk van de Nederlandse sectie van de Europese Vrouwen Unie (E.V.U.). Deze sectie heeft aan de Tweede Kamerfractie van A.R.P., C.H.U. en K.V.P. een brief gezonden over de situatie in Biafra. Verder geeft zij een korte uiteenzetting van de activiteiten van de commissie voor vluchtelingenzaken van de E.V.U.

Vervolgens wordt door mevr. W. M. Ridderbos-de Rooy een verslag gegeven van het congres Vooroordeel, dat in mei van dit jaar werd gehouden. Mede aan de hand van de toegezonden inleidingen wordt hierna over dit onderwerp gediscussieerd.

In de middagvergadering geeft mej. J. van Leeuwen een uiteenzetting over de praktische politiek, zoals die in de Tweede Kamer aan de orde is geweest. Zij bespreekt de wet op het minimumloon en licht toe waarom de fractie voorlopig haar goedkeuring heeft gegeven aan de gemengde indexering in verband met de optrekking van het minimumloon. Verder geeft mej. Van Leeuwen een uiteenzetting over het wetsontwerp huurdersbijdragen en over de troonrede en de millioenennota.

3. Bijeenkomst van vrouwelijke bestuursleden/medewerksters.

Op woensdag 25 september is in Utrecht een bijeenkomst gehouden van vrouwelijke bestuursleden/medewerksters. Deze vergadering is bedoeld om de betreffende dames te informeren over

met name een aantal organisatorische zaken, wat ten goede moet komen aan een beter functioneren van de partij. Mevr. dr. F. T. Diemer-Lindeboom houdt een openingstoespraak, mevr. P. C. Lodders-Elfferich een causerie over organisatorische activiteiten in de partij en mevr. G. van Tuinen-Scheepsma spreekt over de positie van de vrouw in de partij.

Het slotwoord wordt gesproken door dr. A. Veerman.

De tekst van de redevoeringen is gedeeltelijk ter vergadering uitgereikt, gedeeltelijk naderhand toegezonden. Eveneens zijn deze verslagen toegezonden aan de vrouwelijke bestuursleden/medewerksters, die niet aanwezig konden zijn op deze bijeenkomst.

HOOFDSTUK V

HET COMITE VOOR VARENDEN

Dit comité is indertijd ontstaan ten dienste van geestverwante schippers, vissers en zeevarenden om bij verkiezingen hun stem te kunnen uitbrengen door middel van het stemmen bij volmacht. Tevens is het de bedoeling om contact tussen de A.R.P. en deze bevolkingsgroep te kunnen onderhouden door middel van dit comité. Aan de bij het secretariaat bekende adressen wordt regelmatig het ledencontactorgaan „A.R. Post” gratis toegezonden. Op deze wijze worden deze geestverwanten over onze partij geïnformeerd, omdat zij door hun beroep vaak niet in de gelegenheid zijn binnen kiesverenigingsverband aan het partijwerk deel te nemen.

Daarnaast is gebleken, dat de specifieke belangen en problemen van deze bevolkingsgroep meer accent en aandacht moeten hebben, waardoor de werkzaamheden van het Comité voor Varenden zich ontwikkeld hebben in de richting van advies aan het Centraal Comité voor welke punten betreffende de varenden in het Program van Actie de aandacht moet worden gevraagd en op welke wijze ook hun belangen het beste kunnen worden behartigd. De leden van het comité en de adviserende leden zijn door hun contacten met varenden of door hun deskundigheid dagelijks hierbij betrokken.

Elk jaar vindt er binnen het comité een gedachtenwisseling plaats, waarbij voor wederzijdse informatie en overleg nauw wordt samengewerkt met de A.R. Eerste en Tweede Kamerleden, die in de Staten-Generaal speciaal de zaken van scheepvaart, binnenvaart, zeevaart, visserij, vervoer en het onderwijs aan schipperskinderen behandelen.

Op een bijeenkomst van het comité op 30 oktober 1968 heeft de heer mr. C. W. Kroes de vervoersproblemen rond de binnenvaart behandeld, waarbij speciaal de opheffing van de evenredige vrachtverdeling en de daardoor noodzakelijke maatregelen ter sprake zijn gekomen. De heer J. Broeze heeft uitvoerig gesproken over de situatie bij de internaten, waarbij werd aangedrongen op meer financiële armslag voor dit voor schipperskinderen zo belangrijke werk. Bij dit overleg was aanwezig het A.R. Tweede Kamerlid prof. mr. I. A. Diepenhorst die de heer Van Bennekom verving.

Bij de behandeling van de begroting van Onderwijs en Wetenschappen heeft prof. Diepenhorst gewezen op de uiterst lage bijdrage aan de internaten voor schipperskinderen. Staatssecretaris mr. J. H. Grosheide heeft o.a. toegezegd, dat er een verbeterde regeling zal komen inzake de tegemoetkoming aan de ouders in de kosten, welke het volgen van onderwijs door schipperskinderen met zich meebrengt.

Vóór de behandeling van andere begrotingen in de Staten-Generaal is er op 19 november 1968 nog een voorbespreking gehouden om bepaalde punten nader te bespreken. Hierbij waren aanwezig de

A.R. Tweede Kamerleden mej. J. van Leeuwen en M. W. Schakel, de voorzitter en de secretaris van het Comité voor Varenden, ds. G. J. van Kamp en E. Termorshuizen en de adviserende leden mr. C. W. Kroes en B. W. Touw.

In de vaste Tweede Kamercommissie voor Verkeer en Waterstaat hebben de A.R. Kamerleden dr. C. Boertien en M. W. Schakel aangedrongen op betere credietvoorzieningen en op passende maatregelen bij opheffing van de evenredige vrachtverdeling.

Eind 1968 was de samenstelling van het Comité voor Varenden als volgt:

Ds. G. J. van Kamp, voorzitter, Fred. Hendrikplantsoen 101-II, Amsterdam-Oud-West, 020-387281.

dr. W. de Kwaadsteniet, (secr. Centraal Comité), Dalenoord 73, Rotterdam, 010-320482.

E. Termorshuizen, secretaris, Ambachtsherenlaan 1280, Zoetermeer, 01790-5005, kant. 070-183960.

J. Boeyenga	Troelstrakade 5a	Sneek	05150-4604
J. H. van Dijk	Van der Mijlestraat 9	Kampen	05292-4724
H. Fernhout	Dennenlaan 175	Zwanenburg post Halfweg	02907-5424
B. Hageman	Mercuriusstraat 24	Delfzijl	05961-2505
R. Hassefras	Berenicestraat 11	Lobith- Tuindorp	08365-508
C. de Jager	Boslaan 161	Katwijk aan Zee	01718-5398
mr. G. Janssen	Stuivingastraat 21	Rotterdam	010-204916
G. Runhaar	Ten Oeverstraat 10	Zwolle	05200-7547
L. Schuman	de Montigny laan 5	Lopik	01823-397
B. Steenbergen	Kiekendiefstraat 1	Zwartsluis	05208-1970
J. Tjalma	Oostersingel 5	Assen	05920-2183
L. Vermij	Nessestraat 66	Dordrecht	01850-5716
E. Zielstra ds. K. S. G. Zijlstra	Nw. Willems haven 9a Statenweg 159c	Harlingen Rotterdam	010-281371

Adviserende leden:

J. Broeze	Kon. Julianastraat 38c	Huizen N.H.	02952-1520 kant. 020-65400
mr. C. W. Kroes	Stevinstraat 174	Schevingen	070-541061 kant. 010-118660
B. W. Touw	Abeelweg 302	Rotterdam	010-185198 kant. 010-135793

De heer L. Schelhaas Jzn. te Hoogeveen bedankte als lid.
Voor de jarenlange medewerking en speciaal voor zijn adviezen over
aangelegenheden betreffende het stemmen bij volmacht, zijn wij hem
veel dank verschuldigd.

HOOFDSTUK V A

DE WERKGROEP MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF.

De werkgroep midden- en kleinbedrijf, begin 1966 door de voorzitter van het Centraal Comité geïnstalleerd, is als volgt samengesteld:

dr. N. Tiemstra. voorzitter	Dorpsweg 53 Onnen (Haren Gr.)	05906- 700 05900- 31447 knt.
H. J. Vermeulen vice-voorzitter	Postjeskade 233 I Amsterdam	020-124889
mr. J. C. Berghuis	Rijksstraatweg 98f Haren-Gr.	05900- 44963 05900- 22945 knt.
T. de Boer	Tomatenstraat 134 's-Gravenhage	070-339481
H. Borst	Waterweg 192 De Bilt	030-761308 030-442942 knt.
K. J. de Jong	Alma Tademastraat 12 Leeuwarden	05100- 24989 knt. 05100- 21141 stadhuis
mr. M. G. v. d. Kaa	p/a Laan van Meerdervoort 16 's-Gravenhage	070-181657 070-638940 knt.
drs. J. de Koning	Pr. Mauritslaan 52 Voorschoten	01717- 4881 070-394975 knt.
D. Linzel	Zijpendaalseweg 43a Arnhem	08300- 32841 08300- 52981 knt.
A. Niemantsverdriet	Lord Kelvinstraat 11 II Amsterdam	020- 52408
mr. J. Roos	Breitnerlaan 70 's-Gravenhage	070-247784 070-601935 knt.
drs. A. Schouten	Van Veenspark 17 Smilde	05920- 2547 knt.

F. de Vries	Kon. Wilhelminalaan 513 Voorburg	070-859533
drs. G. B. Wielenga	p/a Burg. Hogguerstr. 1183-1187 Amsterdam	020-139955 knt.
dr. J. P. I. van der Wilde,	Veurselaan 66 Voorschoten	01717- 3595 070-556100 knt.

Bijzitters voor de A.R. Tweede Kamerfractie:

mej. J. van Leeuwen	Geuzenpad 7 Zoetermeer	01790- 4696
H. de Mooy Azn.	Vliet ZZ 3 Rijnsburg	01718- 4533

secretaris:

P. F. van Herwijnen	p/a Dr. Kuiperstraat 5 's-Gravenhage	070-116346 knt.
---------------------	---	-----------------

De werkgroep heeft als taak de problematiek van het midden- en kleinbedrijf in al zijn aspecten nauwgezet te volgen en het Centraal Comité daarover voortdurend te informeren en te adviseren.

Van de onderwerpen die in het verslagjaar aan de orde zijn geweest, noemen we: de B.T.W., de P.B.O., de problematiek rond de nieuwe winkelcentra, het O. en S.-fonds en de sociaal-economische gevolgen van de opkomst van de container.

Begin september is een urgentie-program gepubliceerd, waaraan de pers behoorlijke aandacht heeft besteed. De werkgroep heeft met name de follow-up van de aan de orde gestelde problemen in de gaten gehouden.

Zo heeft de voorzitter van de werkgroep op de jaarvergadering van het Verband van de A.R.-Gemeente- en Provinciebestuurders gesproken over de nieuwe winkelcentra en zijn in „Nederlandse Gedachten” artikelen gepubliceerd over het Ontwikkelings- en Sneringsfonds, het regionale beleid inzake de werkgelegenheid, de grondprijzenpolitiek, het vraagstuk van de parkeerfondsen en de kredietverlening. Met de bijzitters van de Tweede Kamerfractie worden goede en vruchtbare contacten onderhouden.

HOOFDSTUK VI

COMMISSIE, PARTIJSECRETARIAAT EN PUBLICITEIT

1. De Financiële Commissie.

Deze commissie blijft in 1968 ongewijzigd. Zij bestaat uit de volgende personen.

dr. J. de Nooij, voorzitter	F. C. Dondersstraat 19a Utrecht	030-715190
W. A. van der Velden	Oude Amersfoortseweg 55 Huis ter Heide	03404- 15999
J. H. G. van Wijhe	G. 85 Metslawier	05192- 415

De commissie gaat schriftelijk accoord met de balans en jaarrekening 1967, waarvan op het Partij Convent van 26 oktober 1968 mededeling is gedaan.

2. De Commissie van Beroep

Deze commissie krijgt in 1968 geen enkele zaak te behandelen. De commissie bestaat uit de volgende personen:

mr. T. A. van Dijken	Plein 18a 's-Gravenhage	070-113438
mr. T. Bout	Goeman Borgesuslaan 31 Groningen	05900- 28761
Eén vacature		

Op 10 december 1968 overlijdt mr. R. M. van Reenen, lid van de Commissie van Beroep, burgemeester van Gouda en oud-wethouder van de gemeente 's-Gravenhage.

Plaatsvervangers:

mr. P. S. Bakker	Bentinckstraat 150 s-Gravenhage	070-540393
mr. P. F. Oosterhof	Nijlande 17 Rolde	05924- 670
mr. D. Schut	Frans van Mierisstraat 35 Amsterdam	020-795453

3. Het partijsecretariaat (bureau).

In het afgelopen jaar heeft een groot aantal mutaties in de personeelsbezetting plaats gevonden.

Wegens overgang naar een andere functie is eervol ontslag verleend aan de dames: mej. C. Verkamman, mej. E. G. van Die, mej. G. den Arend, terwijl de ontstane vacatures zijn vervuld door de dames J. Ruschman, C. de Jong, M. Kuipers, mevr. H. van der Kooij-Scholtes en A. N. Stolk.

Door deze indiensttreding konden twee tijdelijke krachten, in dienst van een uitzendbureau hun werkzaamheden beëindigen. Op 16 september is de heer A. Hollemans als boekhoudkundig medewerker in dienst getreden.

4. De „Documentatiedienst”.

Het door het Centraal Comité betaalde aantal abonnementen van de om de veertien dagen verschijnende „Documentatiedienst” bedraagt in 1968: 268 (in 1967: 275). De abonnementsprijs was per 1 januari 1968 f 15,— per jaar.

Voor studenten-abonnementen suppleerde de partij $103 \times f 5,—$, respectievelijk f 2,50 (156 in 1967).

Teneinde de stijging van de abonnementsprijs financieel enigszins te kunnen opvangen is aan de Kamercentrales per abonnement van de leden van de sprekersorganisaties een bedrag van f 3,— in rekening gebracht.

Het totaal aantal abonnees op de „Documentatiedienst” bedraagt 1126 (1240 in 1967) zodat 755 abonnees hun abonnementsgeld rechtstreeks betalen aan drukkerij J. B. van den Brink en Co., te Zutphen, die de „Documentatiedienst” voor eigen rekening uitgeeft.

5. Publiciteit en voorlichting.

Ook in 1968 zijn verschillende brochures en rapporten verschenen, waarvoor ook buiten eigen kring veel belangstelling bestaat.

Met name de door de Arjos verzorgde uitgave „naar nieuwe mondiale verhoudingen” en de brochure „samen verantwoordelijk” zijn in tweede druk verschenen om aan de vraag te kunnen voldoen.

Dit hangt samen met het feit, dat vooral belangstellenden zich tot het partijsecretariaat wenden om documentatiemateriaal.

In 1968 hebben dagelijks personen uit eigen beweging schriftelijk of telefonisch informatiemateriaal aangevraagd, terwijl in vele gevallen ook werd verzocht om inlichtingen over het lidmaatschap.

Op de toegezonden lectuur zijn verschillende positieve reacties gevolgd door aanmelding als lid.

Daarnaast zijn er aanvragen van scholieren en studenten voor het maken van scripties en voor de meningsvorming over onze partij.

Ook ontvangen wij van leden en niet-leden verzoeken om de politieke standpunten van de A.R.P. over allerlei zaken nader toe te lichten.

In ruime mate wordt ook lectuur beschikbaar gesteld aan scholen, waar in toenemende mate politieke onderwerpen per klas worden behandeld.

Bij de lectuurvoorziening wordt nauw samengewerkt met de bibliotheek van de dr. A. Kuypertstichting.

De kiesverenigingen en de regionale partijorganen ontvangen van elke brochure en elk rapport dat verschijnt een exemplaar.

Het is de bedoeling, dat dit materiaal circuleert onder de bestuursleden en de leden van de kiesverenigingen. Ook voor bespreking in kleine kring of discussiegroepen zijn verschillende brochures uittemend geschikt.

Ook van de zijde van de kiesverenigingen wordt in ruime mate gebruik gemaakt van de door de partij uitgegeven brochures.

Dat velen vragen naar de standpunten en meningen van de A.R.P. over allerlei politieke zaken is een bewijs, dat er voor de A.R.P. en haar politieke opstelling interesse is.

Voor bredere informatie is er in vele gevallen meer belangstelling dan vaak wordt gedacht. Een omstandigheid, waar wij in ons werk naar buiten, landelijk, maar ook plaatselijk, bijzonder rekening mee moeten houden.

In 1968 zijn de volgende uitgave verschenen:

200. „Kabinetformatie en kiesstelsel” (interim-rapport van een commissie van de Dr. A. Kuypertstichting).
201. „Het interim-rapport van de 'groep van Achtien'” (in samenwerking met de C.H.U. en de K.V.P.).
202. „Samen verantwoordelijk” (redevoeringen gehouden op de buitengewone Deputatenvergadering van 15 juni 1968 te Rotterdam en op het Partij Convent van 25 mei 1968 te Utrecht, door dr. A. Veerman en mr. B. W. Biesheuvel); tevens is in deze brochure opgenomen de resolutie welke door het Partij Convent werd aangenomen over het interim-rapport van de „Achtien”.
205. „Ontwikkelingspolitiek” (rapport van het College van Advies).
207. „Werken aan de toekomst” (redevoeringen gehouden op het Partij Convent van 26 oktober 1968 te Utrecht door dr. A. Veerman en prof. mr. P. H. Kooijmans).

Door de A.R.J.O.S. is de uitgave verzorgd van:

203. „Sociale politiek in 3 dimensies (3-D) met schetsen over de „de sport”, „is Nederland te klein?”, „de bevolkingstoename in wereldperspectief”.
204. „Hoofdwegen Economische Politiek” (E-3) met schetsen over „de welvaart in de maatschappij van de overvloed”, „de economische orde”, „de economische politiek”.

206. „Naar nieuwe mondiale verhoudingen” (twee inleidingen over het vredesvraagstuk van prof. mr. P. H. Kooijmans en mr. P. J. Teunissen, bestemd voor de Arjos-studieconferentie op 4 en 5 oktober 1968).

De publicaties, genummerd 200, 201, 202, 205, 206 en 207 zijn aan de kiesverenigingen en de regionale partijorganen toegezonden.

De lectuurabonnees hebben deze publicaties eveneens ontvangen. De leden van het Partij Convent hebben ontvangen de brochures, genummerd 200, 202, 205 en 207.

Aan 1754 predikanten is de brochure „Werken aan de toekomst” (publicatienr. 207), toegezonden.

N.V. Scheepsbouwwerf v/h

FIRMA A. LANSER

SLIEDRECHT - HOLLAND

Tel. 01840 - 3266

HOOFDSTUK VII

DE GESPREKSGROEPEN-ACTIVITEIT.

I. Thema: „De functionering van de democratie”.

In verband met de verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal werd in het seizoen 1966/1967 geen gespreksgroepenonderwerp aan de orde gesteld.

In het seizoen 1967/1968 werd het onderwerp dat reeds in het vorige seizoen voor ogen stond — „de functionering van de democratie” — ter discussie aangeboden.

In totaal hebben 294 gespreksgroepen zich met dit onderwerp beziggehouden. Een overzicht ervan naar soort wordt gegeven in tabel I, waarin tevens de verdeling over de Kamercentrales tot uitdrukking komt.

1. Soort gespreksgroep.

Tabel I

K.C.	k.v.	Comb.			totaal	%
		gedeelte k.v.	k.v. met Arjos			
Groningen	20	1	2	—	23	7,9
Leeuwarden	18	4	2	—	24	8,2
Assen	18	5	1	1	25	8,5
Zwolle	15	4	—	1	20	6,8
Arnhem	6	4	—	3	13	4,4
Nijmegen	4	4	—	4	12	4,1
Utrecht	18	2	—	—	20	6,8
Amsterdam	—	3	—	—	3	1,0
Haarlem	13	7	—	—	20	6,8
Den Helder	2	12	—	2	16	5,4
Leiden	16	8	—	—	24	8,2
Den Haag	—	9	—	2	11	3,7
Rotterdam	—	7	—	—	7	2,4
Dordrecht	24	5	2	—	31	10,5
Middelburg	27	1	1	—	29	9,9
's-Hertogenbosch	5	—	—	—	5	1,7
Tilburg	9	1	—	—	10	3,4
Maastricht	1	—	—	—	1	0,3
Totaal	196	77	8	13	294	100%
	(66,7%)	(26,2%)	(2,7%)	(4,4%)		

Commentaar.

a. Soort gespreksgroep.

Het aantal keren dat gebruik is gemaakt van het gespreksgroepenonderwerp, 294, vertoont een aanzienlijke stijging ten opzichte van het aantal in het seizoen 1965/1966: 123.

Het vaakst hebben (gedeelten van) kiesverenigingen zich ermee beziggehouden, in procenten bijna 93 (was 80).

b. Kamercentrales.

Gemiddeld per Kamercentrale (dus afgezien van een correctie in verband met de verschillende aantallen partijleden per Kamercentrale) zou het percentage deelnemende gespreksgroepen 5,5% moeten bedragen. Een aantal Kamercentrales heeft dit cijfer niet gehaald, maar in vergelijking met het vorige gespreksgroepenonderwerp is een aantal Kamercentrales wel dichterbij dit cijfer gekomen.

2. Samenstelling van de gespreksgroepen naar geslacht.

Tabel II.

Kamercentrale	Mannen	Vrouwen	Totaal
Groningen	239	12	251
Leeuwarden	296	23	319
Assen	219	66	285
Zwolle	305	44	349
Arnhem	180	35	215
Nijmegen	51	33	84
Utrecht	157	37	194
Amsterdam	30	6	36
Haarlem	110	30	140
Den Helder	111	41	152
Leiden	231	27	258
Den Haag	95	24	119
Rotterdam	88	14	102
Dordrecht	287	32	319
Middelburg	221	28	249
's-Hertogenbosch	27	—	27
Tilburg	53	31	84
Maastricht	12	2	14

Totaal	2.712	485	3.197
	(84,8%)	(15,2%)	(100%)

Commentaar.

De stijgende lijn, die het aantal vrouwelijke deelnemers aan de gespreksgroepen in de afgelopen jaren vertoonde, heeft zich dit jaar niet kunnen voortzetten. Integendeel — hoewel het aantal vrouwelijke deelnemers absoluut toenam tot 485 (was 383 in 1965/1966) — is het aantal procentueel gedaald tot 15,2% (was 21,9% in 1965/1966 en 18% in 1964/1965).

Het aantal mannelijke deelnemers is gestegen van 78,1% (1965/1966) naar 84,8%. Het totaal aantal deelnemers is ten opzichte van het aantal in het seizoen 1965/1966 ruim verdubbeld (nu 3.197, was 1.472).

3. Grootte van de groepen.

Tabel III.

0 t/m 4 personen	28	9,5
5 t/m 9 personen	129	43,8
10 t/m 14 personen	71	24,2
15 t/m 19 personen	34	11,6
20 t/m 24 personen	13	4,4
25 en meer „	19	6,5
<hr/>		
Totaal	294	100%

Commentaar.

Het grootste aantal gespreksgroepen telde een aantal deelnemers van 5 t/m 9 en 10 t/m 14, in procenten 68 (was 78,9% in 1965/1966). De gespreksgroepen met een grootte van 0 t/m 4 personen zijn gekomen op 9,5% (was 1,6% in 1965/1966).

De percentages van de overige grootte-groepen verschillen niet veel van die in het seizoen 1965/1966.

4. Maatschappelijke groepering.

Tabel IV.

beroepen	aantal personen	%
— onderwijzend personeel (onderwijzers, -essen, leraren, hoogleraren)	195	6,1
— middenstanders en zelfstandige ambachten	423	13,2
— dominees	27	0,8
— werknemers (exclusief landbouw)	442	13,8
— agrarische werknemers 81 = 2,7%)		
— agrarische zelfstandigen 295 = 9,1%)	376	11,8
— directeuren, ondernemers	71	2,2
— ambtenaren 273 = 8,6%)		
— administratief personeel 163 = 5,0%)	436	13,6
— chefs en bazen industrie	83	2,6
— vrije beroepen (notaris, arts e.d.)	65	2,0
— militairen, politie	31	1,0
— huishoudelijk personeel	—	—
— verplegend personeel	18	0,6
— geen beroep (studenten, gepensioneerden)	379	11,9
— onbekend	651	20,4
Totaal	3.197	100%

Commentaar.

Evenals in het seizoen 1965/1966 is weer opvallend het hoge percentage van de groep „onbekend”: 20,4%. Bijgevolg is een vijfde van de gegevens, betrekking hebbend op 651 personen, niet verwerkt.

De grootste interesse heeft bestaan bij de volgende groepen:

werknemers exclusief landbouw	(13,8%, was 10 %)
ambtenaren en administratief personeel	(13,6%, was 13,1%)
middenstanders en zelfstandige ambachten	(13,2%, was 5,9%)
geen beroep	(11,9%, was 4,3%)
agrarische werknemers en zelfstandigen	(11,8%, was 15,8%)

5. Leeftijdsopbouw.

Tabel V.

leeftijden	aantal personen	%
t/m 24 jaar	202	6,3
25 t/m 29 jaar	249	7,8
30 t/m 34 jaar	325	10,2
35 t/m 39 jaar	328	10,3
40 t/m 44 jaar	349	10,9
45 t/m 49 jaar	374	11,7
50 t/m 54 jaar	350	10,9
55 t/m 59 jaar	276	8,6
60 t/m 64 jaar	204	6,4
65 jaar en ouder	321	10,0
onbekend	219	6,9
Totaal	3.197	100%

Commentaar.

14,1% der deelnemers is jonger dan 30 jaar (was 22,8%)
34,6% der deelnemers is jonger dan 40 jaar (was 42,3%)
22,6% der deelnemers behoort tot de leeftijdsgroep van 40 t/m 49 jaar (was 21,6%).

De leeftijdsgroep van 50 jaar en ouder is met 35,9% vertegenwoordigd (was 27,5%).

De conclusie is, dat er in vergelijking met de groep van 1965/1966 sprake is van enige „vergrijzing”.

6. Vergaderduur van de gespreksgroepen.

Tabel VI.

tijd	aantal gespreksgroepen	%
½ uur	—	—
1 uur	2	0,7
1½ uur	7	2,4
2 uur	55	18,7
2½ uur	90	30,6
3 uur	46	15,6
langer dan 3 uur	44	15,0
onbekend	50	17,0
Totaal	294	100%

Commentaar.

Het aantal gespreksgroepen dat 1½ uur of korter heeft vergaderd bedraagt in procenten 3,1 (was 12,2% in 1965/1966).

Het aantal groepen dat 2 tot 3 uur heeft vergaderd bedraagt in procenten 64,9 (was 70%).

Langer dan 3 uren is vergaderd door een aantal gespreksgroepen in procenten gelijk aan 15, bijna een verdubbeling ten opzichte van 1965/1966 (8,1%). Eveneens bijna verdubbeld is het percentage van de groep „onbekend”, 17 (was 9,8%).

Weergave van de opvattingen van de gespreksgroepen over de voorgelegde vragen.

Opmerking.

De vragen, die bij dit gespreksgroepenonderwerp aan de orde zijn gesteld, werden geformuleerd in de periode voorafgaande aan die, waarin zich een aantal niet te voorziene politieke ontwikkelingen in ons land heeft voorgedaan. Door deze ontwikkelingen in de tijd is — naar achteraf bleek — de vraagstelling onvoldoende afgestemd geweest op de situatie zoals die in het afgelopen

jaar is ontstaan. Bovendien zijn de vragen bij nader inzien te weinig „uitgewogen” opgesteld, de verschillende antwoordmogelijkheden sluiten elkaar onvoldoende uit.

Gelet op het bovenstaande dienen derhalve de resultaten, zoals die hierna volgen, met de nodige voorzichtigheid en onder voorbehoud te worden gezien. Tevens dient te worden bedacht, dat bij de totstandkoming van de gespreksgroepen men op vrij willekeurige wijze te werk gaat, zodat niet gesproken kan worden van een representatieve opvatting van de A.R. Partijleden.

Vraag 1 luidde.

Er is onbehagen ontstaan met betrekking tot de huidige functionering van onze democratie.

Ligt de oorzaak hiervan in de eerste plaats in onbehagen over:

- a. functionering staatsorganen
- b. kiesstelsel
- c. partijstelsel
- d. combinatie van a, b en c
- e. andere opvattingen.

De reacties hierop zijn als volgt:

	Aantal gespreksgr.	%
a. functionering staatsorganen	66	22,5
b. kiesstelsel	20	6,8
c. partijstelsel	52	18,0
d. combinatie van a, b en c	98	33,0
e. andere opvattingen	46	15,7
geen mening	12	4,0
<hr/>		
Totaal	294	100%

Vraag 2 luidde:

Duidt de term democratie alleen op een vorm van staatsbestuur met een bepaalde organisatie of ook op een staatsbeschouwing?

- a. **30 gespreksgroepen (10%)** zijn van mening, dat de term democratie alleen duidt op een vorm van staatsbestuur.
- b. **216 gespreksgroepen (73,5%)** zijn van mening, dat de term democratie ook op een staatsbeschouwing duidt.

Geen mening: **44 gespreksgroepen (15,1%)**.

Ongeldig: gegevens van **4 gespreksgroepen (1,4%)**.

Vraag 3 luidde:

Waar heeft u voorkeur voor:

- het zelfstandig blijven voortbestaan van de A.R.P. als doel waarnaar gestreefd moet worden.
- het blijven aandringen op een samengaan met de C.H.U.,
- het streven naar één christen-democratische partij,
- een vooruitstrevende, christelijk-radical partij,
- een andere opvatting, namelijk

De voorkeur voor elke mogelijkheid aangeven met een **cijferwaardering 1, vervolgens 2, 3, 4 en tenslotte 5 voor de laagste waardering.**

De beantwoording van deze vraag heeft geleid tot de volgende uitkomsten.

	aantal gespreksgroepen		score uitgedrukt in punten
	mening	geen mening	
a.	251	43	812 punten
b.	255	39	564 punten
c.	261	36	498 punten
d.	220	74	671 punten
e.	84	209	*)

(ongeldig 1)

*) vanwege de uiteenlopende opvattingen is geen totaalscore gegeven.

N.B.: Het laagste aantal punten geeft de hoogste waardering aan.

Vraag 4 luidde:

Uit een enquête, welke onlangs gehouden werd, bleek, dat onder de kiezers de klacht vernomen wordt, dat ze te weinig zeggenschap hebben op de functionering van hun politieke partijen.

- bent u het hiermee eens?
- hoe ligt dit volgens u in de A.R.P.?
- welke veranderingen zou u eventueel willen aanbrengen?

ad a.	aantal gespreksgroepen	percentages
Eens	112	38,1%
Oneens	118	40,1%
Geen mening	63	21,4%
Ongeldig	1	0,4%

ad b.

217 gespreksgroepen (73,8%) waren van mening, goed, voldoende, gunstig.

Het aantal gespreksgroepen dat een negatief antwoord gaf op deze vraag bedroeg **41 (14%)**.

Geen mening **36 gespreksgroepen (12,2%)**.

ad c.

Totaal aantal gespreksgroepen dat enige verandering(en) wenst:

	166 gespreksgroepen	(56,5%)
Geen veranderingen	35 gespreksgroepen	(11,9%)
Geen mening	93 gespreksgroepen	(31,6%)

Als aan te brengen veranderingen werden o.a. enkele malen genoemd:

- meer persoonlijk contact tussen partijleiding, kamerleden en kiesverenigingen;
- meer enquêtes, met name binnen de partij;
- zittingsdagen van volksvertegenwoordigers in de kamercentrales die hen zijn toegewezen (spreekuur);
- betere regionale vertegenwoordiging Tweede Kamerleden;
- zo breed mogelijke informatie, zo vroeg mogelijk;
- eenvoudige taal en goede voorlichting;
- meer inspraak in het beleid;
- eerder beginnen met de discussie over het Program van Actie;
- kort bestaan program;
- meer discussie op het Partij Convent;
- ledencongres in plaats van Partij Convent.

Vraag 5 luidde:

Het wordt steeds moeilijker te ontdekkken hoe de burger over bepaalde politieke kwesties denkt. Een mogelijkheid om dat te weten te komen is rechtstreeks de mening van de kiezers te vragen (het zogenaamde referendum).

Bent u voor of tegen een referendum?

De resultaten zijn als volgt:

voor referendum	83 gespreksgroepen	28 %
tegen referendum	198 gespreksgroepen	67,5%
geen mening	13 gespreksgroepen	4,5%

De resultaten zijn ter kennis gebracht van het Centraal Comité, de Kamerfracties, de bewindslieden en de kiesverenigingen, welke hebben deelgenomen. Tevens zijn de uitkomsten toegezonden aan de pers.

II. Gespreksgroepenonderwerp in het seizoen 1968/1969.

In het seizoen 1968/1969 vormen de kiesverenigingen gespreks-

groepen in verband met het interim-rapport van de „groep van Achttien” en een daarbij opgestelde vragenlijst. In afwijking van voorgaande jaren, toen groepsrapportage plaats vond, vult dit seizoen iedere deelnemer aan een gespreksgroep een eigen vragenformulier in. In het voorjaar van 1969 zullen deze gegevens zijn verwerkt.

W. VISSER & ZN. N.V.

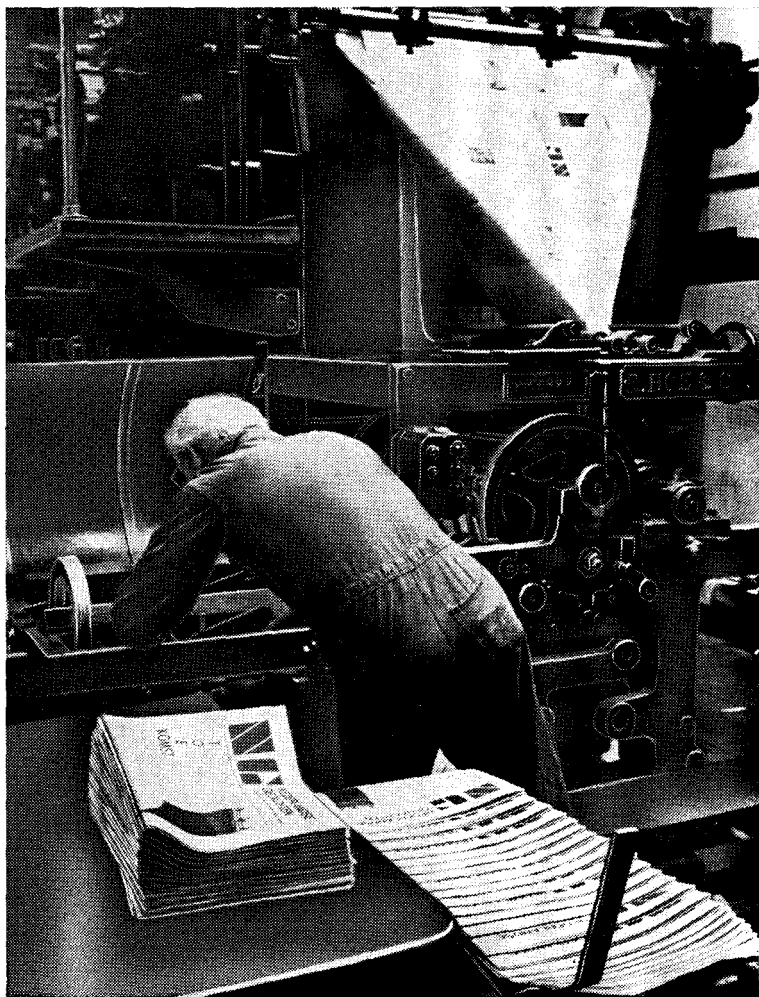
Scheepswerf - motorenherstelplaats

Ankerpad 2

Telefoon 02230 - 16641

DEN HELDER

NIEUWBOUW EN REPARATIE

„Nederlandse Gedachten” rolt van de pers...

HOOFDSTUK VIII

„NEDERLANDSE GEDACHTEN" EN „A.R. POST".

De commissie van redactie bestaat in 1968 uit de heren: H. Algra (voorzitter), G. J. H. Griffioen, G. A. Kieft, dr. W. de Kwaadsteniet, J. W. Ooms, mevr. C. M. Tonkens-Kaajan en de heer D. Corporaal (waarnemend redactiesecretaris).

De redactievergaderingen worden tevens bijgewoond door de publiciteitsmedewerker, de heer H. Weststrate.

„Nederlandse Gedachten" ondergaat, bij het uitkomen van het eerste nummer van 1968, uiterlijk een verandering. De kop van het blad, die tot dan toe in zwart, grijs en wit wordt uitgevoerd, heeft sindsdien een wat robuuster aanzien gekregen. De letter „NG" zijn wat zwaarder gemaakt en bovendien egaal zwart. De naam Nederlandse Gedachten wordt sindsdien in twee regels, eveneens in zwart afgedrukt.

Verder is vervallen de onderkop „voor het eerst verschenen in 1829 onder redactie van Mr. Guillaume Groen van Prinsterer". De veranderingen blijven niet beperkt tot de kop van het blad. Ook de indeling is anders dan voorheen.

De rubriek „AchteRpagina" verdwijnt, om in een nieuwe gedaante op pagina 2 weer op te duiken onder de naam „Widek over..."

De rubriek „Buiten het Binnenhof" van William Groenkoper komt niet terug, de puzzel ook niet. De rubrieken „Lezers schrijven ons" en „De week rond" krijgen een plaats op pagina 11 of 12, terwijl de rubrieken „Het beeld der vaderen" en „Oude en nieuwe citaten" vrijwel permanent op pagina 10 verschijnen. De redactie hoopt met deze indeling te bereiken, dat het blad een beter aanzien krijgt.

De inhoud van het blad wordt zoveel mogelijk op de actualiteit afgestemd. Een groot aantal deskundige schrijvers belicht een zeer gevarieerd assortiment onderwerpen.

Een willekeurige greep uit de onderwerpen, die het afgelopen jaar zijn behandeld: De wereldhandelsconferentie in New Delhi, drinkwater- en industriewatervoorziening in de toekomst, inkomens- en vermogensverdeling, pensioenvoorzieningen, de Wereldraad van Kerken te Uppsala, theologie der revolutie, de Navo, het vredesvraagstuk, het midden- en kleinbedrijf, ruimtelijke ordening, landbouwvraagstukken en een aantal artikelen over regionale problemen.

Ook van wat er in het parlement gebeurt, wordt zoveel mogelijk verslag gegeven. Op dit terrein wordt echter nog gezocht naar mogelijkheden voor een bredere en snellere informatie van de lezers.

De in 1967 gestarte abonneewerfactie „Een op vier” is in 1968 voortgezet. De actie is regelmatig in ons weekblad begeleid en heeft uiteindelijk 1632 abonnees opgeleverd, waarmee zij als geheel beneden de verwachtingen is gebleven.

Het aantal abonnees op „Nederlandse Gedachten” bedraagt per 31 december 1968 14.992.

De in augustus begonnen landelijke ledenwerfactie is ook in „Nederlandse Gedachten” regelmatig gestimuleerd.

Het ledencontactorgaan „A.R. Post”, voorheen elf maal per jaar verschenen, komt met ingang van 1968 zes maal per jaar uit in verband met de sterk stijgende kosten en de noodzaak tot bezuinigen.

De wisselpagina's in „A.R. Post” worden verzorgd door de Kamercentrales c.q. Provinciale Comité's van Friesland, Overijssel, Gelderland, Utrecht, 's-Gravenhage, Rotterdam, Dordrecht en Zeeland.

De advertentie-acquisitie-overeenkomst met mej. C. Hellema te Zaandam is op 31 december 1968 in onderling overleg beëindigd.

Gedurende een groot aantal jaren heeft zij zorg gedragen voor de voor een politiek weekblad onmisbare advertenties. De advertentie-acquisitie is nu door de partij overgenomen. Hierbij worden free-lance medewerkers ingeschakeld.

HOOFDSTUK IX

SPREKERSORGANISATIES, RADIO- EN TELEVISIEZENDTIJD.

1. De sprekersorganisaties.

De leden van de sprekersorganisaties in de verschillende provincies hebben ook in 1968 om de veertien dagen de „Documentatiedienst” ontvangen, zodat zij bij het vervullen van spreekbeurten over de nodige informatie kunnen beschikken.

Daarnaast hebben zij ter nadere oriëntatie de redevoeringen ontvangen welke mr. B. W. Biesheuvel en drs. B. Goudzwaard hebben gehouden bij de algemene politieke en financiële beschouwingen in de Tweede Kamer op 8 en 9 oktober 1968 bij de behandeling van de rijksbegroting 1969.

De „Documentatiedienst” wordt uitgegeven bij drukkerij J. B. van den Brink en Co., te Zutphen en verzorgd door de Dr. A. Kuypersstichting in samenwerking met het Centraal Comité. Ook voor belangstellenden bestaat de mogelijkheid zich op deze uitgave te abonneren.

De abonnementsprijs bedraagt thans *f* 18,— per jaar, voor studenten *f* 12,— per jaar.

2. De radiozendtijd.

In het kader van de door de regering gevorderde zendtijd ten behoeve van de politieke partijen is uiteraard ook door de A.R.P. van de gelegenheid gebruik gemaakt om, met uitzondering van de maanden juli en aug. om de veertien dagen radiouitzendingen te verzorgen. Vanaf januari tot en met april was de A.R. Partij om de veertien dagen op woensdag te beluisteren, op de zender Hilversum II, van 18.20—18.30 uur; van mei tot en met juni op de zender Hilversum I eveneens op woensdag van 18.20—18.30 uur en vanaf september op donderdag van 18.20—18.30 uur, op de zender Hilversum II.

Medewerking is verleend door de volgende personen met vermelding van het onderwerp:

datum:	medewerkers:	onderwerp:
3-1-1968	mr. W. de Kwaadsteniet	inrichting samenleving werkerterrein van politiek.
17-1-1968	mr. W. de Kwaadsteniet	toepassing Algemene Bijstandwet.

31-1-1968	mr. W. de Kwaadsteniet	plaats midden- en kleinbedrijf, ontwikkelings- en saneringsfonds, belasting gehuwde vrouw middenstandsbedrijf, Kinderbijslagwet kleine zelfstandigen.
14-2-1968	mr. W. de Kwaadsteniet	aftreden dr. Berghuis, gesprek K.V.P.-C.H.U.-A.R.P., wijziging kiesstelsel. enz.
28-2-1968	drs. B. Goudzwaard	de problemen van het noorden van ons land.
13-3-1968	mr. W. de Kwaadsteniet	christelijke partijformatie, gesprek „Acht-tien”, progressieve concentratie, ontstaan P.P.R.
27-3-1968	mr. W. de Kwaadsteniet	de opstelling van de A.R.P. en intern be-raad over het inte-rim-rapport van de „groep van Achttien”.
10-4-1968	H. A. de Boer, A. Plat-teel, P. van Tellingen. (Arjos-uitzending)	buitenlandse politiek en het interim-rap-port van de „groep van Achttien”.
24-4-1968	H. A. de Boer	de achtergronden van demonstraties en protestbijeenkomsten.
8-5-1968	prof. dr. W. Albeda	de tweede wereldhan-delsconferentie in New Delhi.
22-5-1968	dr. W. de Kwaadsteniet	de ontwerp-resolutie voor het Partij Con-vent over de samen-werking met christe-lijke en andere par-tijen.
5-6-1968	dr. W. de Kwaadsteniet	de debatten in de Tweede Kamer rond de invoering van de B.T.W.

19-6-1968	vraaggesprek van J. Zindel met dr. A. Veerman	rond het voorzitterschap van de A.R.P., samenwerking in teamverband; inspraak in partij.
5-9-1968	dr. W. de Kwaadsteniet	verhouding rijk-arm, het rassenvraagstuk, Europese veiligheid, gespreksgroepenwerk, de bijdrage die je als A.R.P.-lid kunt leveren.
19-9-1968	vraaggesprek van Henk Weststrate met G. A. Kieft	miljoenennota; compensaties in verband met invoering B.T.W. (verhoging belastingvrij voet en belastingverlaging minstdraagkrachtigen).
3-10-1968	vraaggesprek van Henk Weststrate met dr. W. de Kwaadsteniet	ontwikkeling partijen, overheidssubsidie aan politieke partijen, gespreksgroepenwerk, opstelling A.R.P. tegenover andere partijen, verscherping van politieke tegenstellingen.
17-10-1968	vraaggesprek van Henk Weststrate met mr. B. W. Biesheuvel	Het A.R. standpunt bij de algemene politieke en financiële beschouwingen.
31-10-1968	Dr. A. Veerman en prof. mr. P. H. Kooijmans	impressies van het Partij Convent van 26 oktober 1968. (de plaats van de A.R.P. in de hedendaagse politieke verhoudingen, de ontwikkeling van de Navo).
14-11-1968	dr. W. de Kwaadsteniet	partijvernieuwing, het gesprek in de „groep van Achttien”, het gesprek met de P.P.R.

28-11-1968	vraaggesprek van Henk Weststrate met dr. N. G. Geelkerken	de Navo en de verhoging van de defensie-uitgaven met 225 miljoen gulden.
12-12-1968	vraaggesprek van Henk Weststrate met dr. A. Veerman	de brief over eventuele samenwerking op provinciaal en plaatselijk niveau tussen K.V.P., C.H.U. en A.R.P.
26-12-1968	mr. A. B. Roosjen	Evangelie en praktische politiek.

3. De televisiezendtijd.

In 1968 is de A.R. Partij op het „scherm” geweest in uitzendingen op 21 februari, 1 mei, 11 september en 27 november, via Nederland I van 20.20—20.30 uur.

In de maanden juli en augustus vinden geen televisieuitzendingen van politieke partijen plaats.

Bij deze televisieuitzendingen is door de volgende personen medewerking verleend, waarbij ondermeer de volgende onderwerpen aan de orde zijn gekomen:

datum:	medewerkers:	onderwerp:
21-2-1968	dr. N. G. Geelkerken drs. J. van Putten	buitenlandse politiek en vredesvraagstukken.
1-5-1968	drs. B. Goudzwaard en enkele deelnemers aan de kadercursus	opstelling A.R.P., gesprekken in de „groep van Achttien” en het interim-rapport.
11-9-1968	dr. A. Veerman, mevrouw P. C. Ladders-Elfferich, P. Rhebergen, B. Wolting	gesprek A.R.P.-P.P.R., progressieve concentratie, resolutie Partij Convent.
27-11-1968	H. A. de Boer, P. van Tellingen, Arjos-leden uit Noord-Holland (Arjos-uitzending)	gesprek tussen AR-JOS, C.H.J.O. en K.V.P. J.G. over de samenwerking van christelijke partijen.

HOOFDSTUK X

BUITENLANDS CONTACT

1. De Nederlandse groep van de E.U.C.D.

In de Nederlandse groep van de Europese Unie van Christen-Democraten werken samen de K.V.P., de C.H.U. en de A.R.P.

In 1968 zijn mr. P. J. M. Aalberse en C. F. Kleisterlee (beiden K.V.P.) resp. als voorzitter en secretaris van de groep opgetreden.

De overige leden van de groep zijn per 31 december 1968: drs. Th. E. Westerterp (K.V.P.), mr. C. A. Bos (C.H.U.), prof. dr. G. C. van Niftrik (C.H.U.), drs. A. D. W. Tilanus (C.H.U.), dr. A. Veerman (A.R.P.), prof. mr. P. H. Kooijmans (A.R.P.), dr. W. Kwaadsteniet (A.R.P.).

2. Studieconferentie van de Nederlandse groep te Scheveningen.

Op 3 mei 1968 is in Scheveningen een studiedag gehouden over Nederlands buitenlands beleid.

Inleidingen zijn gehouden door prof. mr. P. H. Kooijmans (A.R.P.) over „mogelijkheden van Nederlands buitenlands beleid”, mr. C. A. Bos (C.H.U.) over „het Nederlands beleid ten aanzien van vrede en veiligheid”, en drs. Th. E. Westerterp (K.V.P.) over „het Nederlands beleid ten aanzien van de Europese eenwording”.

Aan deze conferentie hebben o.a. deelgenomen leden van het Centraal Comité, van de beide Kamerfracties en van de A.R.J.O.S.

3. Achttiende congres van de Europese Unie van Christen-Democraten te Venetië.

Van 12 tot 15 september 1968 is te Venetië het achttiende congres van de Europese Unie van Christen-Democraten gehouden. Tegelijk vergaderde, eveneens in Venetië de christen-democratische fractie van het Europese Parlement.

In de plenaire slotzitting heeft de Nederlandse delegatie bij monde van dr. C. Boertien (A.R.P.) de volgende resolutie ingediend, welke door het congres is aanvaard:

„Het achttiende congres van de Europese Unie van Christen-Democraten besluit, tezamen met de U.I.J.D.C. (de Internationale Unie van Jonge Christen-Democraten) werkgroepen in te stellen, die, vanuit de christelijke inspiratie, een prioriteitenprogramma zullen moeten opstellen, dat voorgelegd zal worden aan het negentiende congres van de E.U.C.D., en dat tenminste moet omvatten een gemeenschappelijke visie op de volgende terreinen:

- a. de taak en de plaats van de christen-democratische partijen in Europa;

- b. de interne structuur van deze partijen, met name ten aanzien van de participatie van haar leden;
- c. de verhouding tussen West- en Oost Europa (waaronder onder meer het probleem van het gedeelde Duitsland);
- d. de mogelijkheden tot ontwapening, met name de nucleaire;
- e. de verhouding van Europa tot de ontwikkelingslanden;
- f. de ondernemingsstructuur, met name met betrekking tot de positie van de werknemer;
- g. een rechtvaardiger inkomens- en vermogensverdeling."

In de eindresolutie verklaren de christen-democratische partijen opnieuw, dat een duurzame vrede alleen op rechtvaardigheid gebouwd wordt en dat de oplossing van de problemen van de ontwikkelingslanden hiervan onscheidbaar is. De steeds urgenter wordende noodzaak van een organisatorische samenwerking met de landen van Latijns-Amerika wordt onderstreept.

Voor de A.R.P. is dit congres bijgewoond door dr. A. Veerman, mr. W. C. D. Hoogendijk, dr. W. de Kwaadsteniet en de beide A.R. leden van het Europese Parlement, drs. J. Boersma en dr. C. Boertien.

4. Universitaire week van de E.U.C.D. te Eichholz

Van 11-18 augustus is voor jongeren een universitaire week gehouden, met als sprekers dr. C. Boertien (A.R.P.) en dr. W. J. Schuijt (K.V.P.) over „de christen-democratische partijen in West-Europa”. Voor de A.R.P. hebben hieraan deelgenomen de heren J. Budingh en A. K. Koekoek.

5. Bijeenkomsten voor jongeren belegd door de Christen-Democratische fractie in het Europese Parlement te Brussel.

Op 29 en 30 oktober 1968 is voor jongeren een conferentie gehouden met als thema: „De uitdaging van de studenten aan de Europese politici — de Europese uitdaging van de jonge academici”. De heer P. Bouma heeft voor de A.R.P. deze conferentie bijgewoond.

6. Studiedagen Wereldunie van Christen-Democraten te Venetië.

Op 10 en 11 november 1968 zijn studiedagen gehouden met als thema: „De opstand van de jeugd en haar houding tegenover de politieke partijen”. Dr. K. J. Hahn heeft de Nederlandse groep vertegenwoordigd.

HOOFDSTUK XI

DE „GROEP VAN ACHTTIEN”

1. Inleiding.

In zijn rede voor Deputatenvergadering van 14 januari 1967, opgenomen in de brochure „Een andere weg”, zegt de voorzitter van het Centraal Comité, dr. W. P. Berghuis, ondermeer dat over het duidelijk pomen van het christelijk geloof als basis, uitgangspunt en inspiratiebron voor een georganiseerde politiek, broodnodig samen gesproken moet worden tussen de christelijke partijen. De heer Berghuis denkt daarbij in eerste instantie aan de partijen, welke in ons land een speciale relatie met elkaar onderhouden, de K.V.P., de C.H.U. en de A.R.P.

De voorzitter van de K.V.P., mr. P. J. M. Aalberse, haakt na de Tweede Kamerverkiezingen in 1967 in op de reactie van de heer Berghuis. Hij nodigt de voorzitters van de A.R.P. en C.H.U., de heren dr. W. P. Berghuis en drs. A. D. W. Tilanus, uit voor een bespreking, welke hierin resulteert, dat aan de drie partijbesturen wordt gevraagd ieder een delegatie aan te wijzen voor een gesprek. Dit gebeurt. Op 24 april 1967 vindt het eerste gesprek plaats.

2. Samenstelling van de A.R. delegatie eind 1968:

dr. A. Veerman, prof. mr. P. J. Verdam, mevr. dr. F. T. Diemer-Lindeboom, mr. W. Aantjes, H. A. de Boer, mr. B. W. Biesheuvel, drs. B. Goudzwaard. Tevens nemen aan de besprekingen deel dr. W. de Kwaadsteniet, secretaris Centraal Comité en mr. W. C. D. Hoogen-dijk, directeur Dr. A. Kuyperstichting.

3. Besprekingen

In 1968 worden zeven besprekingen gevoerd, op 5 januari, 2 februari, 26 februari, 27 juni, 5 september, 21 oktober en 16 december.

Na afloop van de vergaderingen wordt een communiqué verstrekt en/of een persconferentie gegeven. De tekst van de communiqué's volgt hieronder:

Communiqué d.d. 5 januari 1968.

„Op vrijdag 5 januari heeft de achtste bespreking van de „Achttien” te Utrecht plaats gevonden.

Tijdens de morgenvergadering is gesproken over de voortgaande gedachtenwisseling over partijformatie en partijvernieuwing, zoals die m.n. heeft plaats gevonden tijdens het Partij Convent van de A.R.P., de partijraad van de K.V.P. en de algemene vergadering van de C.H.U.

In deze congressen hebben de „Achttien” een duidelijke stimulans gezien om hun werk met kracht voort te zetten.

De „Achttien” menen, dat nu ten spoedigste de eerste resultaten van hun besprekingen aan de diverse partijorganen moeten worden voorgelegd. Daarom is besloten de werkstukken, welke thans gereed of bijna gereed zijn af te ronden in twee vergaderingen, welke op vrijdag 2 februari en maandag 26 februari zullen plaatsvinden.

Het betreft het inleidende stuk over de relatie van Evangelie en politiek, en de stukken over de functie van het overheidsgezag in de moderne samenleving, een rechtvaardiger inkomens- en vermogensverdeling en een vredespolitiek, mede in verband met de problematiek van de ontwikkelingslanden.

„De „Achttien” hebben tevens besloten, dat de drie partijvoorzitters een opdracht zullen formuleren voor een nieuwe werkgroep van de „Achttien” om zich te bezinnen over de mogelijkheden van een duidelijke positiebepaling van de politieke partijen voor Tweede Kamerverkiezingen.

In de middagvergadering is in tweede lezing besproken het stuk van de werkgroep vredespolitiek/ontwikkelingslanden. Besloten is af te stappen van het systeem van per vergadering wisselende voorzitter. Drs. A. D. W. Tilanus, die de vergadering van vandaag presideerde, zal ook tijdens de volgende drie bijeenkomsten het voorzitterschap waarnemen.”

Communiqué d.d. 2 februari 1968.

„De drie delegaties hebben vandaag vergaderd onder voorzitterschap van dr. A. D. W. Tilanus.

Bij de aanvang van de besprekingen is aandacht geschonken aan uitlatingen, die zouden zijn gedaan in verband met de bestuursverkiezingen in de K.V.P.

De heer Veerman herinnerde er aan, dat in de pers publikaties zijn verschenen als zou dr. Berghuis een bepaalde oplossing voor de controverse in de K.V.P. hebben gesuggereerd en de verdere arbeid van de „Achttien” daarvan afhankelijk hebben gesteld.

Namens de heer Berghuis deelde de heer Veerman mee, dat een dergelijke stellingname niet van de heer Berghuis afkomstig is. Hij heeft integendeel, gezegd, dat het oplossen van deze zaak een interne aangelegenheid van de K.V.P. is. Uiteraard is de A.R.P. wel betrokken bij de te vinden oplossing en bij de repercussies daarvan. Het zou echter niet wijs zijn in de bemiddelingsprocedure tussen beide te komen.

Bij de bespreking van de vraag op welke datum publikatie van de stukken kan plaatsvinden, heeft de heer Aalberse verklaard er op te vertrouwen, dat — hoe ook het nieuwe bestuur

van de K.V.P. zal worden samengesteld — dit in ieder geval zich naar letter en geest volledig zal stellen achter de resolutie van de Partijraad betreffende de principiële grondslag van de K.V.P. en het streven naar samenwerking tussen de drie christelijke partijen.

In de vandaag gehouden bijeenkomst werd voorts de tekst vastgesteld van de stukken betreffende „de overheid in de moderne samenleving”, alsmede inzake de vredespolitiek en de ontwikkelingshulp.

Het streven blijft er op gericht in de eerstvolgende bijeenkomst op 26 februari a.s. alle stukken zodanig af te ronden, dat korte tijd later publikatie kan plaatsvinden.”

Communiqué d.d. 26 februari 1968.

„Hedenavond, 26 februari 1968 kwam de „groep van Achttien” wederom bijeen.

Zoals begrijpelijk is uitvoerig gesproken over de ontwikkelingen, die zich in de drie partijen sedert de vorige bijeenkomst hebben voorgedaan.

Men heeft elkaar vertrouwelijk en zeer openhartig geïnformeerd. De „Achtien” gaan er van uit, dat de diverse partijorganen de competente organen zijn om een beslissing te nemen over een program en omtrent de samenwerking van deze drie partijen.

De „Achtien” zijn van mening, dat thans de partijbesturen gelegenheid moeten hebben voor beraad over de ontstane situatie en over de resultaten en het werkprogram van de „Achtien”.”

Als gevolg van de vergadering van 26 februari 1968 worden de stukken van de „Achtien” aan het Centraal Comité voorgelegd. Het Centraal Comité besluit op 23 maart deze stukken, het zogenaamde interim-rapport van de „groep van Achttien”, aan de kiesverenigingen en andere partij-organen ter beschikking te stellen.

Het Partij Convent van 25 mei neemt met algemene stemmen een resolutie aan waarin met betrekking tot het interim-rapport o.a. wordt opgemerkt, dat de besprekingen gevoerd door de „Achtien” voorshands positief gewaardeerd kunnen worden en dat „de resultaten, tot nu toe door de „Achtien” bereikt, rechtvaardigen een voortzetting van verdere oriënterende besprekingen”.

De tekst van deze resolutie komt voor in hoofdstuk II, De Partij Conventen.

Tijdens de vergadering van 27 juni houden de delegaties van de drie partijen zich bezig met een gedachtenwisseling over de voortgang van het gesprek nu het interim-rapport door de betreffende partijen is

aanvaard. Het besluit wordt genomen tot instelling van een tweetal werkgroepen, over welzijnspolitiek en over verantwoord gebruik van economische macht.

Op 9 september houdt men zich nader bezig met de werkgroepen en de wijze van voortgang van het gesprek.

De bijeenkomst op 21 oktober is voor een gedeelte gewijd aan de bespreking in verband met binnengekomen vragen van provinciale organen. Daarin wordt een advies gewenst geacht over eventuele samenwerking bij de verkiezingen in 1970 voor Provinciale Staten en Gemeenteraden. Verder spreekt men over de resultaten van het in september in Venetië gehouden E.U.C.D.-congres, de stand van het werk in de werkgroepen en de uitdieping van het interim-rapport.

Na afloop van de vergadering op 16 december wordt als communiqué uitgegeven de brief, welke de drie partijbesturen zullen zenden aan de provinciale/regionale organen van hun partijen. De tekst van deze brief komt voor in hoofdstuk I, punt 3, „De werkzaamheden van het Centraal Comité”.

HOOFDSTUK XII

GESPREK A.R. PARTIJ — POLITIEKE PARTIJ „RADIKALEN”

1. Inleiding.

Het Partij Convent van 25 mei neemt een resolutie aan, waarin ondermeer wordt uitgesproken, onder punt 4, dat er tussen de P.P.R. en de A.R.P. verbindingslijnen bestaan, welke onzerzijds contacten zeker mogelijk maken. Bij brief d.d. 10 september 1968 wordt de P.P.R. uitgenodigd tot het houden van een gesprek. De tekst van de brief luidt:

's-Gravenhage, 10 september 1968.

Aan het bestuur van de
Politieke Partij „Radikalen”,
t.a.v. de heer A. Q. C. van Ruiten, secretaris,
Nassau Dillenburgerstraat 11,
's-Gravenhage.

Geacht bestuur,

Zoals u bekend is, heeft het Partij Convent van onze partij op 25 mei van dit jaar unaniem een resolutie aangenomen, waarin ondermeer wordt uitgesproken, dat er tussen de P.P.R. en onze partij verbindingslijnen bestaan, welke onzerzijds contacten zeker mogelijk maken. In de over dit punt gevoerde discussies is daaraan de gevolgtrekking verbonden, dat er onzerzijds naar gestreefd zou worden tot een gesprek met u te komen.

Daar deze resolutie een reactie was op het interim-rapport van de „groep van Achttien”, leek het ons juist daarvan eerst mededeling te doen aan de vergadering van de „Achtien”.

Wij stellen u thans voor tot een gesprek tussen uw en onze partij te komen.

Wij menen, dat het gesprek een open en algemeen karakter zal moeten hebben, opdat wij wederzijds een duidelijk inzicht in elkaars opstelling krijgen. Daarom menen wij geen scherp gepunte vragen te moeten stellen.

Wat ons betreft zou bij voorbeeld aan de orde kunnen komen:

- de positie van de P.P.R. in de Nederlandse politiek, het karakter van uw partij; wij denken daarbij o.m. aan de betekenis van de christelijke inspiratie voor uw politiek beleid;
- programmatische vraagpunten, zoals uw oordeel over het interim-rapport van de „Achtien” en over het werk van deze groep in het algemeen;
- uw visie op de progressieve concentratie, haar omvang en haar karakter, openheid of exclusiviteit, e.d.

Aannemende, dat ook uwerzijds punten ter bespreking zullen worden ingebracht, lijkt het ons de meest doelmatige weg, dat beide voorzitters in onderling overleg een agenda opstellen en een datum voor het gesprek bepalen.

Het ligt in onze bedoeling, dat onzerzijds aan het gesprek deelgenomen zal worden door de heren mr. B. W. Biesheuvel, H. A. de Boer, mr. W. C. D. Hoogendijk, dr. A. Veerman, prof. mr. P. J. Verdam.

Gaarne zouden wij uw reactie op ons verzoek vernemen.

Het is ons voornemen de inhoud van deze brief aan de pers mede te delen, wanneer deze brief u heeft bereikt.

Met vriendelijke groet en hoogachting,

w.g.

dr. W. de Kwaadsteniet,
secretaris Centraal Comité.

Deze uitnodiging wordt door de P.P.R. aanvaard, bij brief d.d. 20 september 1968, welke als volgt luidt:

Aan het Centraal Comité van
Anti-Revolutionaire kiesverenigingen,
t.a.v. dr. W. de Kwaadsteniet, secr.,
dr. Kuyperstraat 3,
's-Gravenhage.

's-Gravenhage, 20 september 1968.

Geacht bestuur,

Dank voor uw schrijven van 10 september j.l., waarvan ons bestuur met belangstelling en aandacht kennis heeft genomen.

Naar aanleiding daarvan delen wij u mede, dat de Politieke Partij „Radikalen” uw voorstel om tot een gesprek te komen gaarne aanvaardt.

Ons bestuur heeft ten aanzien van hetgeen in uw schrijven wordt gesteld over het karakter van het komende gesprek, en over de onderwerpen, die daarbij naar uw mening aan de orde zouden kunnen komen, het volgende overwogen:

Het lijkt ons bestuur niet voor de hand te liggen, dat, wanneer uwerzijds „de positie van de P.P.R. in de Nederlandse politiek” aan de orde wordt gesteld, dit onderwerp tevens zou moeten omvatten de betekenis van de christelijke inspiratie voor het politiek beleid van de P.P.R. Wij zijn van oordeel, dat onze partij zich op duidelijke wijze heeft uitgesproken omtrent haar karakter. Hieromtrent is bij gelegenheid van het oprichtingskongres van de P.P.R. in Dronten op 27 april van dit jaar een heldere verklaring uitgegeven, die wij voor de goede orde bijvoegen.

Ons bestuur draagt voorts kennis van het beginselprogram van uw partij, en meent dan ook dat het beste uitgangspunt voor het gesprek tussen uw partij en de onze is een wederzijds erkennen

en respekteren van elkaars karakter.

Wij stellen u derhalve voor van „de betekenis van de christelijke inspiratie voor het politiek beleid van de P.P.R.” geen agenda-punt te maken.

Des te meer echter is onze partij geïnteresseerd in een beraad over het politiek beleid zelf, waarbij naar onze mening — binnen het raam van een open en algemeen gesprek — in het bijzonder uw oordeel over het Schevenings program van de christen-radikalen aan de orde zou kunnen komen.

In dit program wordt, zo is bekend, onder meer het aangaan van een stembusakkoord bepleit. Wij zullen uw partij derhalve de vraag voorleggen, of zij bereid is ruimschoots vóór de verkiezingen een keuze voor samenwerking met andere partijen te doen. Daarnaast meent ons bestuur, dat onderwerp van gesprek zou kunnen zijn: de motieven, welke uw partij ertoe hebben gebracht tot een gesprek met de P.P.R. te komen.

Voor het overige willen wij ons aansluiten bij uw suggestie, om uw voorzitter en onze waarnemend voorzitter in onderling overleg een agenda en een datum voor het gesprek te laten vaststellen.

Voorts delen wij u mede, dat de delegatie van onze partij voor het gesprek met uw partij als volgt is samengesteld: t.w. drs. J. M. Aarden (Voorburg), drs. K. L. M. van Eerd (Oegstgeest), dr. P. H. van Gorcum. (Zeist), mr. E. C. M. Jurgens (Amsterdam), R. M. W. J. Nas (Zeist) en ds. H. G. van der Vlist (Maasbommel).

Tenslotte stellen wij u ervan in kennis, dat wij de inhoud van deze brief aan de pers zullen mededelen, zodra deze u heeft bereikt.

Inmiddels tekenen wij met vriendelijke groeten en alle hoogachting,

(mr. A. Q. C. van Ruiten)
sekretaris P.P.R.

2. Samenstelling A.R. delegatie:

dr. A. Veerman, mr. B. W. Biesheuvel, H. A. de Boer, mr. W. C. D. Hoogendijk, dr. W. de Kwaadsteniet, prof. mr. P. J. Verdam.

3. Bijeenkomsten.

De eerste bijeenkomst van de beide delegaties vindt plaats op 22 oktober. Er wordt een oriënterende bespreking gehouden. Besloten wordt dit eerste gesprek voort te zetten op 13 november. Na afloop wordt het volgende communiqué uitgegeven:

„De delegaties van de A.R. Partij en de Politieke Partij „Radikalen” hebben op woensdag 13 november in opdracht van hun partijen een gesprek gevoerd met name over hun onderlinge verhouding en hun verhouding tot de andere partijen.

Van A.R. zijde werd gesteld, dat blijkens het door de A.R.P. aanvaarde interimrapport van de „Achtien” en de resolutie van het Partij Convent d.d. 23 mei j.l., voor nauwe politieke samenwerking noodzakelijk is overeenstemming over uitgangspunt, program en uitvoering.

Daarnaast verlangt de A.R.P.-resolutie voor de A.R.P. zelf en voor de „Achtien” de bereidheid tot open samenwerking met andere partijen op basis van program en politieke gelijkgezindheid. Daarom acht de A.R.P. ook in dit stadium een gesprek met de P.P.R. over programmatische punten zinvol. Van A.R. zijde werd opnieuw verklaard, dat de partij bereid is in een gegeven situatie op basis van de programs voor de verkiezingen een voorkeur uit te spreken. Uit de instelling van de commissie-Duidelijkheid van de „Achtien” blijkt naar de mening van de A.R.P. dat ook in die kring zo wordt gedacht.

Terwijl de P.P.R. begrip heeft voor het feit, dat gelijkheid van uitgangspunten voor de A.R.P. aanleiding is om nauwere contacten met C.H.U. en K.V.P. na te streven dan met andere partijen, deelt zij het standpunt niet. Samenwerking vóór de verkiezingen moet volgens de P.P.R. alleen tot stand komen op grond van programmatische gelijkgezindheid en overeenstemming over de vraag hoe en met wie het program moet worden uitgevoerd. Zij acht zich daarom pas in een politiek gesprek betrokken op het moment dat alleen deze politieke gezindheid aan de orde wordt gesteld. Dat is dus, in de termen van de A.R. Partij, in het kader van de zogenaamde open samenwerking.

Voor de P.P.R. is beslissend het moment, dat de A.R.P. zich opmaakt een politieke voorkeur uit te spreken ook voor andere dan christelijke partijen, in combinatie waarmee de A.R.P. haar program wil gaan uitvoeren.

De delegaties zullen verslag uitbrengen aan hun partijen, zodat de besturen zich nader kunnen beraden.

Bij brief d.d. 18 december 1968 deelt de P.P.R. het volgende mede:

Den Haag, 18 december 1968.

Aan het bestuur van de
Anti-Revolutionaire Partij,
dr. Kuyperstraat 3,
Den Haag
t.a.v. de weledelzeergeleerde heer
dr. A. Veerman, voorzitter.

Geacht bestuur,

Om te beginnen onze dank voor de interessante gesprekken, die een delegatie van onze partij tweemaal had met een delegatie van uw partij.

Wij baseren ons in deze brief overigens niet uitsluitend op die gesprekken. De Politieke Partij „Radikalen” is tot de konklusie geko-

men, dat voor de ARP alle gesprekspartners ongelijk zijn, maar sommigen een beetje meer ongelijk dan de anderen.

Bij u genieten partijen, die uitdrukkelijk zeggen als partij op kristelijke grondslag te staan, kennelijk de voorkeur. U verwacht, dat die grondslag in dit tijdsbestek tot politieke overeenstemming zal kunnen leiden. Voor zeer vele leden van de PPR speelt de kristelijke inspiratie ook een grote rol, maar zij willen juist aan politieke overeenstemming de voorrang geven. Zij willen niet, dat het Kristendom wordt gebruikt om mensen uit elkaar te houden, die het politiek eens kunnen worden.

Het was voor ons nuttig, dit meningsverschil vast te stellen. Misschien waren wij misleid door het feit, dat ook in de naam van uw partij het woord „kristelijk” ontbreekt. Wellicht waren we in verwarring geraakt door de omstandigheid, dat u wel nauwe samenwerking nastreeft met partijen waarvan niet onbelangrijke delen van de konfessionele partijvorming afwillen. Hoe dan ook: ons is nu duidelijk geworden, dat voor u samenwerking met de KVP en de CHU vooralsnog van een hogere orde is dan samenwerking met bijvoorbeeld PvdA, D'66 of de PPR.

Wij hebben genoteerd, dat u er rekening mee houdt, dat de samenwerking tussen KVP, ARP en CHU leiden kan tot een vooruitstrevende kristelijke politiek. Wij willen aannemen dat dit inderdaad uw bedoeling is. Een van de redenen waarom wij op uw uitnodiging tot een gesprek ingingen was, dat uw partij de laatste jaren inderdaad op sommige momenten aan een vooruitstrevende politiek voorrang gaf boven de hechtheid van een kristen-demokratisch eenheids-blok.

Wij herinneren aan de houding van de ARP bij het vormen van het kabinet-Cals en later bij de val van het kabinet-Cals, aan het verzet in antirevolutionaire kring tegen het voortijdig uitschakelen van de PvdA bij de voorbereiding van de formatie van het kabinet-De Jong en aan uw onafhankelijke houding tegenover sommige plannen van het kabinet-De Jong.

Naar het oordeel van de PPR echter is het een illusie te menen, dat vooruitstrevende krachten in de ARP erin zullen slagen de KVP, de CHU plus de behoudende stroming in de ARP zelf mee te krijgen maar een vooruitstrevende politiek. Dat lukt hoogstens gedurende een beperkte periode.

Het zou prachtig zijn als kristenen altijd automatisch voor een vooruitstrevend beleid kozen, doch de harde werkelijkheid is anders. Die werkelijkheid is een van de oorzaken geweest van het ontstaan van de PPR. Wij smalen er niet op, dat u een andere mening bent toegedaan, want vele leden van de PPR hebben een tijd die mening zelf gehad.

Heeft het nu zin om toch, zoals uw delegatie op 13 november heeft voorgesteld, op landelijk officieel niveau tussen delegaties van ARP en PPR gesprekken te voeren over programpunten? De kerngroep van de PPR, die op 14 december daarover vergaderde, dacht van niet.

Wij willen graag op alle niveau's goede contacten met uw partij onderhouden. Wij sturen u hierbij ons ontwerp-program en zullen

met genoeg uw eventuele opmerkingen en adviezen noteren, maar dat is allemaal iets anders dan een voortgezet gesprek met een partner, die andere gesprekken eigenlijk belangrijker vindt. Nu wij zelf zo druk bezig zijn met het opstellen van een program, zijn wij niet geneigd licht te tillen aan de betekenis van een program. Niettemin is elk program betrekkelijk. Belangrijker is wie het program uitvoeren en met welke mentaliteit zij dat doen. Belangrijker dus is de verklaring voor de verkiezingen met wie men na de verkiezingen in een kabinet wil gaan zitten om het program uit te voeren.

Zelfs een bereidheid van de ARP om voor de verkiezingen uit te spreken met wie zij wil gaan samenwerken kan voor ons niet voldoende zijn, als de ARP een coalitie met de KVP en de CHU voorop stelt. Zolang immers blijft de onzekerheid of de ARP haar keuze waar kan maken wanneer haar partners een andere keuze of helemaal geen keuze willen. De ontwikkelingen van de laatste dagen rond de brief van de drie kristelijke partijen over lokale samenwerking heeft bij ons natuurlijk niet de indruk kunnen versterken dat de ARP nog onafhankelijk kan opereren.

Wij willen een progressieve konsentratie en kunnen ons dus niet binden aan een partij die steeds vaster komt te zitten in een kristelijke konsentratie.

Zo kijken wij er tegenaan. De tijd zal leren of ons oordeel juist was. Nu kappen wij er mee, doch met enige hoop — een kristelijke deugd, die ook bij niet-kristenen veelvuldig voorkomt — willen wij eindigen met een: wellicht tot ziens.

Met vriendelijke groeten,

namens het bestuur van de
Politieke Partij „Radikalen”,
w.g. mr. A. Q. C. van Ruiten, sekretaris.

Het moderamen van het Centraal Comité reageert hierop met het volgende schrijven d.d. 10 januari 1969:

Aan het bestuur van de
Politieke Partij „Radikalen”,
Nassau Dillenburgstraat 11,
Den Haag.

Geacht bestuur,

Het moderamen van het Centraal Comité van de A.R. Partij heeft kennis genomen van uw uitvoerig schrijven van 18 december 1968. Het meent met een iets korter antwoord te kunnen volstaan. Het moderamen kan waardering opbrengen voor de wijze waarop u in uw brief het standpunt, dat tijdens de beide gesprekken tussen uw en onze delegatie onzerzijds werd ingenomen, tracht te

verstaan. In dit opzicht sluit uw brief zich aan bij de nuttige gesprekken, die door de beide delegaties werden gevoerd.

Het moderamen ziet ervan af de discussie daarover nu per brief voort te zetten. In het communiqué van 13 november 1968 zijn de standpunten naar ons inzicht voldoende duidelijk uiteengezet.

U meent, dat een voortzetting van het gesprek op dit moment weinig zinvol is en u wilt de resultaten van het andere gesprek, dat wij bezig zijn te voeren, afwachten. Tijdens deze periode van afwachten wilt u op alle niveau's goede contacten met onze partij blijven onderhouden.

Het is u bekend, dat tot de doelstellingen, die de A.R.P. nastreeft, ook behoort de bereidheid tot een bredere samenwerking, waar deze op programmatische basis mogelijk is; een open opstelling in de Nederlandse politiek. Wij menen, dat de Nederlandse politiek niet gebaat is bij allerlei exclusivismen.

Daarom zullen ook wij goede contacten op prijs blijven stellen.

Met vriendelijke groet en hoogachting,

Dr. A. Veerman
voorzitter Centraal Comité.

b.a. (Mr. A. B. Roosjen)
ondervoorzitter Centraal Comité.

(Dr. W. de Kwaadsteniet)
secretaris Centraal Comité.

De A.R. Kadercursus is niet altijd inspannend . . .

HOOFDSTUK XIII

KADERWERK.

I. Landelijke kadercursus.

In september 1967 is de partij begonnen met een zeer systematische aanpak van het kaderwerk. Aangezien dit werk zich toen nog in een experimenteel stadium bevond, is daarover in het jaarverslag 1967 niets opgenomen.

De opgedane ervaringen in het voorgaande seizoen hebben er toe geleid, dat besloten is in het seizoen 1968/1969 een soortgelijke cursus te organiseren.

1. Doel van de cursus.

Het kaderwerk van de partij heeft tot doel een aantal partijleden een bredere en diepgaande vorming te geven op het terrein van de uitgangspunten en de doelstellingen van anti-revolutionaire politiek. In de cursus wordt gepoogd de deelnemers een aantal noties omtrent het wezen van christelijke politiek bij te brengen.

Deze vorming is bestemd voor personen, die de mogelijkheid in zich hebben (te zijner tijd) leiding te geven, die iets aan anderen kunnen overdragen en die — na goede scholing — in staat geacht moeten worden met andersdenkenden te discussiëren.

2. Cursusleiding.

dr. A. Veerman	— voorzitter Centraal Comité.
drs. D. Th. Kuiper	— voorzitter Organisatie Commissie.
dr. W. de Kwaadsteniet	— secretaris Centraal Comité.
mr. W. C. D. Hoogendijk	— directeur dr. A. Kuypersstichting.
drs. B. Goudzwaard	— lid A.R. Tweede Kamerfractie.

Organisatorische cursusleiding.

D. Corporaal	— adj. secretaris Centraal Comité.
drs. K. Dobben	— adj. secretaris Centraal Comité.

3. Deelname.

De werving van cursisten geschiedt via de cursusleiding en de besturen van de Kamercentrales. De Arjos kan eveneens namen opgeven. De cursusleiding selecteert de binnengekomen aanmeldingen.

De voorkeur gaat uit naar personen in de leeftijd van ± 25 tot ± 35 jaar, mede omdat men hoopt, dat deze mensen nog een groot aantal jaren in de partij werkzaam kunnen zijn. Er wordt naar gestreefd de groep niet groter te doen zijn dan 35 personen. De deelnemers aan de cursus verklaren zich bereid de verkregen kennis in en voor de partij te gebruiken.

Tevens verplichten zij zich de gehele cursus te volgen en er actief aan deel te nemen.

De kosten verbonden aan het volgen van de cursus worden voor een behoorlijk gedeelte door de partij gedragen.

4. Opzet van de cursus.

De cursus bestaat uit elf schriftelijke lessen en uit twee drie-daagse bijeenkomsten (van woensdagavond tot zaterdagmiddag).

Bij de schriftelijke lessen zijn enkele opdrachten gevoegd. Naast de lessen moet ook ander materiaal bestudeerd worden. De cursisten zijn voorts verplicht „Nederlandse Gedachten” wekelijks te lezen, terwijl zij tevens zelf een abonnement dienen te nemen op de „Documentatiedienst” en op „A.R. Staatskunde”.

Soms wordt een speciale opdracht gegeven in verband met een radio- of t.v.-uitzending. Aan het begin van de cursus ontvangen de deelnemers een beperkte hoeveelheid documentatiemateriaal. Op de mondelinge bijeenkomsten wordt hetgeen in de schriftelijke lessen is behandeld doorgesproken, toegespitst op enkele centrale problemen. De cursisten kunnen hun problemen naar aanleiding van die lessen naar voren brengen in de onderlinge discussie en in gedachtenwisseling met de docenten. Op deze bijeenkomsten wordt verder aandacht geschonken aan de spreekvaardigheid en aan het debatteren met anderen, en de organisatieopbouw van de partij.

5. Kadercursus seizoen 1967/1968.

Aan de kadercursus in het seizoen 1967/1968 is deelgenomen door dertig personen, onder wie drie dames. Zowel ten aanzien van de maatschappelijke functie als de regionale herkomst kan van een bevredigende spreiding gesproken worden.

De eerste driedaagse bijeenkomst wordt gehouden van 22 tot en met 25 november 1967 in „De Witte Hei” te Huis ter Heide. De tweede driedaagse bijeenkomst vindt plaats van 17 tot en met 20 april 1968 in het „Romme-Instituut” te Baarn. Onderwerpen welke dan aan de orde komen zijn „Ontwikkelingspolitiek” door prof. dr. W. Albeda en mr. P. J. A. Idenburg, bespreking van de lessen en de uitwerkingen door drs. B. Goudzwaard, ruimtelijke ordening door minister ir. W. F. Schut, de vorming van het regeringsbeleid door minister drs. J. A. Bakker, bespreking van het interim-rapport van de „Groep van Achttien” door dr. A. Veerman, prof. mr. P. J. Verdam en H. A. de Boer, vredespolitiek door staatssecretaris A. van Es, bezinning op het kiesstelsel door dr. P. J. Boukema.

De ingeleide onderwerpen worden door uitvoerige en stimulerende discussie gevolgd.

Verder wordt aandacht geschonken aan gesprekstechniek door door vorming van een wisselend forum van cursisten, dat vragen aan cursisten over actuele politiek beantwoordt.

De antwoorden van de forumleden en de wijze van presentatie

worden kritisch bezien door drs. B. Goudzwaard en mr. W. C. D. Hoogendijk. Aan het eind van de bijeenkomst vindt een kritische bespreking van de cursus plaats onder leiding van dr. A. Veerman. Met veel enthousiasme is aan de cursus deelgenomen. De deelnemers zijn van mening dat door het volgen van de cursus het inzicht in het wezen van christelijke politiek is verdiept en dat een beter inzicht is verkregen in de wijze van benadering van de politieke vraagstukken.

6. Kadercursus seizoen 1968/1969.

Sinds 26 september (ontmoetings- en kennismakingsbijeenkomst) functioneert de kadercursus in het seizoen 1968/1969. Het aantal cursisten bedraagt achtendertig, onder wie zeven dames. De eerste driedaagse bijeenkomst van cursisten vindt plaats van 13 tot en met 16 november.

De heer J. van Vliet houdt een uiteenzetting over christelijke politiek in verband met les 1, waarin hij betreft een bespreking van de uitgewerkte opdrachten. De lessen 2 en 3 in de daarbij behorende uitwerkingen bespreekt drs. B. Goudzwaard.

De heer D. Corporaal spreekt over het Partij Convent, het partijsecretariaat en Nederlandse Gedachten. Cultuurpolitiek wordt behandeld door dr. C. Rijnsdorp. Prof. mr. P. H. Kooijmans spreekt over het onderwerp buitenlandse politiek. Met dr. A. Veerman, dr. W. de Kwaadsteniet en H. A. de Boer vindt een gedachtenwisseling plaats over de „Achttien”. Minister B. Roolvink geeft een uiteenzetting over de vorming van het regeringsbeleid. Mr. W. C. D. Hoogendijk behandelt het thema: is anti-revolutionaire politiek revolutionair?

Op de uiteenzettingen volgt intense discussie. Aan spreekvaardigheid wordt aandacht geschonken door een wisselend forum van cursisten te laten optreden, kritisch bezien door drs. B. Goudzwaard.

II. Regionale kaderbijeenkomsten.

Deze bijeenkomsten zijn eveneens voor het eerst in het seizoen 1967/1968 gehouden en vinden ook plaats in het seizoen 1968/1969. Van de zijde van het Centraal Comité wordt er op aangedrongen per Kamercentrale een drietal bijeenkomsten te beleggen, waaraan ongeveer vijftig personen kunnen deelnemen, met name bestuursleden van de Kamercentrale, de Statencentrales en kiesverenigingen.

Uiteraard kunnen naast hen ook anderen worden uitgenodigd. Aan de besturen van de Statencentrales wordt een lijst toegezonden met een drietal onderwerpen, waaruit men een keuze kan doen bij het organiseren van de kaderbijeenkomsten. Gevraagd is het vorige seizoen speciale aandacht te schenken aan het onderwerp „Rechtsvorm van de onderneming”.

Dit seizoen is verzocht speciale aandacht te wijden aan de vredespolitiek en de verhouding tot de communistische landen. Bij elk

onderwerp zijn namen vermeld van meerdere sprekers, die door het secretariaat terzake zijn benaderd en in principe bereid zijn om op bedoelde kaderbijeenkomsten op te treden. De Kamercentrales moeten de sprekers zelf benaderen voor het maken van een afspraak. In het seizoen 1967/1968 is een vijftal Kamercentrales in dezen actief geweest.

Over het seizoen 1968/1969 is op dit punt nog geen overzicht verkregen.

HOOFDSTUK XIV

PARTIJCONFERENTIES.

In 1968 zijn twee partijconferenties gehouden, op 10 februari over het kiesstelsel en op 22 maart over de rechtsvorm van de onderneming. Deze (besloten) conferenties zijn belegd om de opinievorming in de partij over beide zaken te bevorderen.

Tijdens de conferentie van 10 februari treedt dr. P. J. Boukema op als referent. Op 22 maart is prof. mr. P. J. Verdam de referent. Dan wordt 's middags een forum belegd waarin zitting hebben ir. C. A. Doets, voorzitter, mr. G. C. van Dam, prof. dr. B. Pruyt, P. Tjeerdsma en prof. dr. H. J. van Zuthem.

Aan beide partijconferenties wordt deelgenomen door circa 100 personen, waaronder een aantal deelnemers, afgevaardigd door de Kamercentrales.

Leest u al

CENTRAAL WEEKBLAD ?

Het grootste landelijke dagblad in de kring van de gereformeerde kerken met plaatselijke en/of classiecale edities

wekelijks 12 pagina's met voorlichtende artikelen

interessante reportages

een uitgebreide nieuwsrubriek over de gereformeerde kerken in nederland

veelzijdige informatie over velerlei kerken in binnen- en buitenland

moderne vormgeving / royaal geillustreerd

ook voor advertenties het aangewezen publiciteitsmedium

Abonnementsprijs f 13.50 per jaar.

vraagt gratis proefnummers

**Adres redactie en administratie: centraal weekblad
drift 13, utrecht, telefoon 030-19446 — giro 69800**

VERTEGENWOORDIGINGEN IN 1968

De A.R. Partij heeft zich onder meer bij de volgende gelegenheden doen vertegenwoordigen:

- 30 januari Dagblad „Trouw” (25-jarig bestaan), te Amsterdam.
dr. A. Veerman, mr. A. B. Roosjen, mr. W. de Kwaadsteniet.
- 29 maart Landelijke studiedag Nederlandse Sectie Europese Vrouwen Unie te Baarn.
mevr. dr. F. T. Diemer- Lindeboom.
- 16 april Landelijk Juridisch Studentencongres te Tilburg.
prof. mr. P. J. Verdam, tevens inleider over „het ondernemingsrecht in beweging”.
- 3 mei Jaarlijkse studiedag Nederlandse Equipe Europese Unie van Christen-Democraten te Scheveningen.
Inleiders: prof. mr. P. H. Kooijmans (A.R.P.) mr. C. A. Bos (C.H.U.) en drs. Th. E. Westerterp (K.V.P.).
Een aantal leden uit partij en Arjos heeft aan deze studiedag deelgenomen.
- 16 mei Jaarvergadering Algemeen Bestuur Nederlandse Organisatie voor Internationale Bijstand (N.O.V.I.B.) te Scheveningen.
drs. P. C. Bos.
- 17 mei Algemene Vergadering Christelijk-Historische Unie te Groningen.
Th. Huizenga.
- 8 juni Partijraad Katholieke Volkspartij te Tilburg.
prof. mr. P. J. Verdam.
- 1 augustus Zomercursus Nederlandse Taal en cultuur uitgaande van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen te Nijmegen. (politieke discussiedag).
drs. R. Zijlstra.
- 12/15 september Achttiende congres van de Europese Unie van Christen-Democraten (E.U.C.D.) te Venetië.
dr. A. Veerman, dr. W. de Kwaadsteniet, mr. W. C. D. Hoogendijk.

- 26 september Nederlands Christelijke Boeren- en Tuindersbond (50-jarig bestaan) te Dronten.
dr. A. Veerman.
- 6 oktober Nederlands Christelijk Ondernemers Verbond (50-jarig bestaan) te 's-Gravenhage.
mej. J. van Leeuwen.
- 25 oktober Opleidingscentrum P.T.T. „Voorlinden”, te Was-
senaar.
drs. B. Goudzwaard.
- 16 december Jaarlijkse Algemene Vergadering van de Arjos te
Utrecht.
dr. A. Veerman.
Een aantal leden van het Centraal Comité heeft
deze bijeenkomst bijgewoond.

**„Voor brandende kwesties
het juiste adres” :**

Fa. U. A. Faber Pzn.,

W. Noorderhorne 23

SNEEK.

Telef. 05150-2398

N.V. ROGYM

Inrichtingen

voor gymnastieklokalen

Speciaalmeubelen en

kerkmeubelen

ROTHUIZEN - HEELSUM

TEL. 08373 - 3141

A. BAARS Azn.,

Exploitatie van Baggermaterieel N.V.

VERKOOP EN VERHUUR

Telefoon (01840) - 3154

Scheepswerf A. BAARS Azn. N.V.

SLIEDRECHT

Nieuwbouw en reparatie

Telefoon (01840) - 3154

**Gebruik voor uw schoorsteenmantel
GEBAKKEN AARDEN BUIZEN ! !**

Stookt u met aardgas ?
Dan het **ROKA**-schoorsteenblok

Fa. S. DIJKSTRA KLEIWARENFABRIEK

SNEEK - Tel. 05150-2331

NAAM- EN NUMMERPLATEN

in diverse uitvoeringen
Aanduidingen speciaal voor kantoorgebouwen enz.
Zelfklevende transfers

Zuid Ned. Naamplaten Onderneming

G. TER VEEN - GELEEN

Graaf Huynlaan, hoek Markt - - Telef. 04494-5888

N.V. BOUWMATERIALENHANDEL

v/h Fa. J. HAITSMa

KANAALWEG 14 — TELEF. 05178-3541 — HARLINGEN

- AANNEMERSBEDRIJF
- BETONFABRIEK
- BOUWMATERIALENHANDEL

DRUKKERIJ — PAPIERHANDEL

DE OLDEHOVE

J. van Essen - Naaldwijk - Postbus 23 - Telefoon 01740-4056

Uw drukker voor handel en industrie

Gaarne staan wij u met modellen en offerte ten dienste
Ook uw adres voor doorslagpapier, cyclostylepapier, enz.

**OVERZICHT LEDENTAL
VAN DE ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ**

Statencentrales:	Aantal leden 1965	Aantal leden 1966	Aantal leden 1967	Aantal leden 1968	Aantal leden P.C.
1. Kamercentrale Groningen					
1. Appingedam	2.003	1.968	1.901	1.781	2
2. Bedum	3.444	3.581	3.474	3.370	4
3. Groningen	1.122	1.155	1.172	956	1
4. Oude Pekela	914	991	1.009	923	1
5. Winschoten	705	703	673	655	1
Totaal	8.188	8.398	8.229	7.685	9
2. Kamercentrale Leeuwarden					
1. Dokkum	4.890	4.826	4.805	4.619	5
2. Franeker	2.556	2.514	2.512	2.424	3
3. Heerenveen	2.484	2.549	2.633	2.545	3
4. Leeuwarden	1.213	1.250	909	1.346	2
5. Sneek	2.165	2.131	2.064	1.970	2
Totaal	13.308	13.270	12.933	12.904	15
3. Kamercentrale Assen					
1. Assen	1.504	1.630	1.609	1.611	2
2. Emmen	1.050	1.076	1.022	973	1
3. Hoogeveen	2.092	2.074	2.059	2.065	3
4. Meppel	1.084	1.061	1.012	985	1
Totaal	5.730	5.841	5.702	5.634	7
4. Kamercentrale Zwolle					
1. Almelo/Hengelo	721	686	718	708	1
2. Deventer	451	446	425	404	1
3. Enschede	469	451	426	342	1
4. Kampen	1.506	1.538	1.539	1.479	2
5. N.O.-Polder	816	726	722	716	1
6. Oostelijk Flevoland	—	97	111	146	—
7. Ommen	2.939	2.977	2.889	2.780	3
8. Zwolle	1.235	1.242	1.240	1.122	2
Totaal	8.137	8.163	8.070	7.697	11

Statencentrales:	Aantal leden 1965	Aantal leden 1966	Aantal leden 1967	Aantal leden 1968	Aantal leden P.C.
------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

5. Kamercentrale Arnhem

1. Apeldoorn	834	833	804	752	1
2. Arnhem	560	543	570	539	1
3. Ede	1.992	1.969	1.930	1.911	2
4. Harderwijk	2.250	2.179	2.188	2.186	3
5. Zutphen	1.124	1.227	1.116	1.046	2
Totaal	6.760	6.751	6.608	6.434	9

6. Kamercentrale Nijmegen

1. Doetinchem	451	473	476	471	1
2. Nijmegen	129	108	114	104	1
3. Tiel	450	445	434	433	1
4. Winterswijk	1.847	1.846	1.795	1.758	2
5. Wychen	152	166	163	155	1
Totaal	3.029	3.038	2.982	2.921	6

7. Kamercentrale Utrecht

1. Amersfoort	4.449	4.483	4.412	4.283	5
2. Utrecht	1.357	1.314	1.283	1.143	2
Totaal	5.856	5.797	5.695	5.426	7

8. Kamercentrale Amsterdam

1. Amsterdam	2.778	2.829	2.606	2.267	3 + 5
Totaal	2.778	2.829	2.606	2.267	8

9. Kamercentrale Haarlem

1. Haarlem	1.291	1.328	1.300	1.276	2
2. Hilversum	1.426	1.370	1.351	1.306	2
3. Nieuwer Amstel	1.946	1.978	1.835	1.749	2
4. Velsen	738	721	705	704	1
Totaal	5.401	5.397	5.191	5.035	7

10. Kamercentrale Den Helder

1. Alkmaar	476	469	510	503	1
2. Den Helder	1.169	1.190	1.091	1.012	2
3. Hoorn	1.063	1.043	1.028	994	1
4. Zaandam	767	733	601	635	1
Totaal	3.475	3.435	3.230	3.144	5

Statencentrales:	Aantal leden 1965	Aantal leden 1966	Aantal leden 1967	Aantal leden 1968	Aantal leden P.C.
------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

11. Kamercentrale Leiden

1. Leiden	3.122	3.059	2.896	2.833	3
2. Gouda	3.898	3.856	3.730	3.700	4
a. * Alphen a/d Rijn	1.552	1.516	1.472	1.401	
b. * Gouda	1.726	1.712	1.692	1.705	
c. * Zoetermeer	620	628	566	594	
Totaal	7.020	6.915	6.626	6.533	7

* = hulpcentrales, ressorterende onder de S.C. Gouda.

12. Kamercentrale s-Gravenhage

1. 's-Gravenhage	2.710	2.582	2.481	2.318	3 + 5
Totaal	2.710	2.582	2.481	2.318	8

13. Kamercentrale Rotterdam

1. Rotterdam	4.440	4.182	3.982	3.564	4 + 5
Totaal	4.440	4.182	3.982	3.564	9

14. Kamercentrale Dordrecht

1. Delft	4.962	4.858	4.717	4.365	5
2. Dordrecht	2.871	2.872	2.829	2.653	3
3. Ridderkerk	2.960	2.900	2.769	2.736	3
a. * IJsselmonde	1.373	1.393	1.362	1.350	
b. * Hoeksewaard	611	575	549	538	
c. * Voorne Putten	607	574	532	529	
d. * Goeroe-Overflakkee	369	358	326	319	
Totaal	10.793	10.630	10.315	9.754	11

* = hulpcentrales, ressorterende onder de S.C. Ridderkerk.

15. Kamercentrale Middelburg

1. Goes	1.138	1.124	1.080	1.070	2
2. Hulst	361	376	375	341	1
3. Middelburg	1.134	1.165	1.131	1.044	2
4. Sluis	183	162	160	146	1
5. Tholen	108	109	99	90	1
6. Vlissingen	652	616	612	664	1
7. Zierikzee	455	431	416	417	1
Totaal	4.031	3.983	3.873	3.772	9

16. Kamercentrale Tilburg

1. Bergen op Zoom	834	832	798	770	1 + 5
Totaal	834	832	798	770	6

17. Kamercentrale 's-Hertogenbosch

1. Eindhoven	506	462	403	414	
2. Heusden	784	816	836	826	2 + 5
Totaal	1.290	1.278	1.239	1.240	7

18. Kamercentrale Maastricht

1. Maastricht	384	391	344	289	1 + 5
Totaal	384	391	344	289	6

TOTAAL AANTAL LEDEN PER KAMERCENTRALE Aantal leden Partij Convent S.C. K.C.

(per 31 december)	1964	1965	1966	1967	1968		
Groningen	8440	8188	8398	8229	7685	9	2
Leeuwarden	13597	13308	13270	12933	12904	15	2
Assen	5790	5730	5841	5702	5634	7	2
Zwolle	8138	8137	8163	8070	7697	11	2
Arnhem	6685	6760	6751	6608	6434	9	2
Nijmegen	2988	3029	3038	2982	2921	6	2
Utrecht	6299	5856	5797	5695	5426	7	2
Amsterdam	2875	2778	2829	2606	2267	—	8
Haarlem	5491	5401	5397	5191	5035	7	2
Den Helder	3471	3475	3435	3230	3144	5	2
Leiden	7009	7020	6915	6626	6533	7	2
's-Gravenhage	2926	2710	2582	2481	2318	—	8
Rotterdam	4681	4440	4182	3982	3564	—	9
Dordrecht	10847	10793	10630	10315	9754	11	2
Middelburg	3998	4031	3983	3873	3772	9	2
Tilburg	846	834	832	798	770	—	6
's-Hertogenbosch	1331	1290	1278	1239	1240	—	7
Maastricht	384	384	391	344	289	—	6
Totaal	95796	94164	93712	90904	87387	103	68

	mannelijke leden	ongehuwde vrouwelijke leden	gehuwde vrouwelijke leden	Totaal-generaal
31-12-1960	89682	5841	2457	97980
31-12-1961	89262	5875	3407	98544
31-12-1962	90677	6276	3894	100847
31-12-1963	88112	6100	3804	98016
31-12-1964	86035	6003	3758	95796
31-12-1965	84462	5911	3791	94164
31-12-1966	83383	6037	4292	93712
31-12-1967	81015	5759	4130	90904
31-12-1968	78187	5419	3781	87387

Toelichting:

De in het najaar van 1968 gestarte ledenwerfactie heeft tot en met het eerste kwartaal van het jaar 1969 2189 nieuwe leden opgeleverd.

Toch is een dalende tendens in het ledental waarneembaar. Bij het bedanken als lid spelen politieke motieven hoegenaamd geen rol.

Uit de mutatieopgaven van de kiesverenigingen blijkt, dat vooral financiële redenen de oorzaak van bedanken zijn.

Voor een aantal leden is een contributie van ongeveer f 15,— blijkbaar te hoog; anderen zijn er nog niet aan gewend dat voor de voortgang van het werk een gemiddelde contributie van f 15,— per lid per jaar beslist nodig is.

Daarbij komt, dat bij de kiesverenigingen nog steeds onvoldoende wordt uitgegaan van een contributie-heffing naar draagkracht.

Door de koppeling van de contributie-afracht aan de index van de regelingslonen hebben sommige kiesverenigingen de neiging alleen die leden aan het Centraal Comité door te geven, die een contributie betalen van f 15,— of meer, om hun verplichtingen te kunnen nakomen. Dit was vroeger bij een beduidend lagere contributie-afracht aan het Centraal Comité minder het geval.

Onze indruk is, dat daardoor het aantal „donateurs” of „zwarte” leden, die wel aan de plaatselijke kiesverenigingen een bijdrage geven, maar waarvan het Centraal Comité geen afracht ontvangt, is toegenomen.

Een contributie-heffing naar draagkracht door de kiesverenigingen, waardoor zowel minderdraagkrachtigen als financieel sterkere leden samen de verantwoordelijkheid nemen het landelijke partijwerk te steunen, is een zeer urgente zaak.

Bij een grotere activiteit van de plaatselijke besturen zijn zeker veel meer nieuwe leden te winnen.

Een bewijs hiervoor is, dat regelmatig mensen zich uit eigen beweging rechtstreeks bij het partijsecretariaat als lid van de A.R.P. opgeven.

FA. H. MANSCHOT & ZONEN

Aannemers van Heiwerken

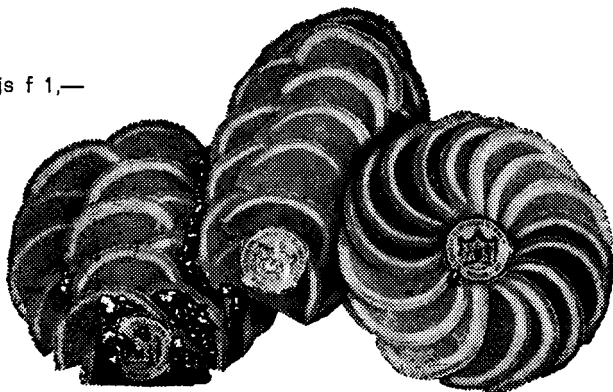
Telefoon 03474-269

LEXMOND

**Gespecialiseerd in het heien met
stoomblokken van 2000 tot 8000 kg.**

**Een keur van 't fijnste fruit is verwerkt in
FORTUIN'S LUXE PAKJES AGAR**

Prijs f 1,—

**Vruchtenbouquet — Goudblad — Rozet
N.V. SUIKERWERKENFABRIEK V/H W. H. FORTUIN
DOCKUM - Telefoon 05190-2355**

FINANCIËLE VERSLAGEN

(behorende bij het jaarverslag 1968)

BALANS EN JAARREKENING 1967

VAN HET CENTRAAL COMITE

BALANS VAN HET CENTRAAL COMITE PER 31 DECEMBER 1967**DEBET****Geldmiddelen:**

Kas	f	85,10
Giro	„	11.424,88
Algemene Bank Nederland N.V.	„	192,71
Ned. Middenstandsbank N.V., rekening-courant	„	24,78
Ned. Middenstandsbank N.V., depositoboekje	„	1.894,66

Beleggingen:

Effecten	f	74.700,—	f	13.622,13
Lening Schoolvereniging	„	36.000,—		

f 110.700,—

Debiteuren kiesverenigingen over 1966	f	5.907,11
Debiteuren kiesverenigingen over 1967	„	182.630,44
Idem, wegens brochures, jaarverslag e.d.	„	14.298,45

f 202.836,—

Kantoormeubilair e.d.

f 17.789,59

Vooruitbetaalde en nog te ontvangen posten:

Lectuurabonnementen en bijzondere bijdragen, nog te ontvangen	f	1.600,—
Interest, nog te ontvangen	„	1.547,44
Wisselpagina's, nog te ontvangen	„	3.476,—
Nog te ontvangen verkiezingskosten Tweede Kamerverkiezingen 1967	„	35.002,50
Bijdrage in de kosten van televisieuitzendingen	„	6.000,—
Vooruitbetaalde pensioenpremie	„	2.075,11
Kantoorbenodigdheden, voorraad	„	2.000,—
Voorschotten voor reiskosten	„	220,50
Overige kosten	„	365,—

f 52.286,55

Overige activa:

Jeugdorganisatie, nog te ontvangen contributie	f	1.678,50
Stichting Arjos, in rekening courant	„	4.243,78

f 5.922,28

Brochures, voorraad	f	5.250,—
Vorderingen, wegens verkochte brochures	„	1.000,—

f 6.250,—

f 409.406,55

Kapitaal

Kapitaal, per 1 januari 1967	f 153.222,23
Bij: voordelig koersverschil op effecten	„ 2.280,—
Bij: overschot verkiezingsfonds	„ 60.189,07
	<hr/>
	f 215.691,30
Af: nadelig saldo 1967	„ 10.818,02
	<hr/>

f 204.873,28
f 42.174,82

Exploitatie weekblad „Nederlandse Gedachten”**Vooruit ontvangen posten:**

Contributie	f 611,—
Leatuurabonnementen en bijzondere bijdragen	„ 710,—
	<hr/>

f 1.321,—

Nog te betalen posten:

Te verrichten werkzaamheden	f 2.691,58
Sociale lasten	„ 2.218,77
Loonbelasting en premie A.O.W. en A.W.W.	„ 8.141,47
Telefoonkosten, porti etc.	„ 2.635,43
Reis- en vergaderkosten	„ 1.417,90
Huur	„ 7.191,35
Buitenlands contact	„ 5.376,98
Bijdrage aan de Dr. Kuypersstichting	„ 37.993,14
Kosten jeugdorganisatie	„ 2.641,91
Documentatiedienst	„ 3.024,32
Brochures	„ 515,—
Overige kosten	„ 2.882,07
	<hr/>

f 76.729,92

Reservefondsen:

Propagandafonds: per 1 januari 1967	f 165.000,—
Bij: toevoeging over 1967	„ 60.000,—
	<hr/>
	f 225.000,—
Af: overgeboekt naar verkiezingskosten	f 165.000,—
	<hr/>

Gereserveerd voor de verkiezingen 1971

f 60.000,—

Jubileumfondsen

Jubileumfondsen, per 1 januari 1967	f 36.836,03
Af: diverse uitgaven	„ 12.528,50
	<hr/>

f 24.307,53

f 409.406,55

Nagezien en accoord bevonden
w.g. T. van der Kooij, accountant.

BEGROTING VAN LASTEN EN BATEN VAN HET WEEK-CENTRAAL COMITE OVER 1967

LASTEN

Secretariaat en financiële administratie	rekening 1966	begroting 1967	rekening 1967
1. salarissen	f 138.222,41	f 146.000,—	f 147.416,30
2. sociale voorz., reisk.verg.	„ 22.060,57	„ 24.000,—	„ 28.792,76
3. overige kosten	„ 3.898,10	„ 1.000,—	„ 2.102,28
4. aandeel algemene kosten	„ 36.416,70	„ 35.500,—	„ 38.608,45
	f 200.597,78	f 206.500,—	f 216.919,79

Kosten van de organisatie

5. reiskosten	f 11.411,55	f 10.000,—	f 12.259,97
6. vergaderkosten	„ 9.575,47	„ 6.500,—	„ 8.418,75
7. aandeel C.C. reiskostenverg. m.b.t. C.C., O.C., A.O.C., A.R. Vrouwencomité, P.C. en Landelijke verg. spr.org.	„ 3.283,81	„ 2.500,—	„ 3.000,—
8. vergaderingen Partij Convent	„ 6.228,65	„ 7.500,—	„ 6.134,88
9. commissies	„ 794,47	„ 1.000,—	„ 1.162,18
10. kaderwerk	„ —,—	„ —,—	„ 2.159,83
11. subsidies	„ 1.590,—	„ 1.800,—	„ 1.490,—
12. buitenlands contact	„ 6.590,01	„ 9.600,—	„ 6.285,38
13. conferenties	„ 1.407,20	„ 3.000,—	„ —,—
14. deputatenvergadering	„ 5.842,14	„ 6.000,—	„ —,—
15. radio- en t.v.-uitzendingen	„ 4.010,04	„ 11.000,—	„ 9.127,79
16. gespreksgroepen	„ —,—	„ 2.500,—	„ 1.188,62
17. overige kosten	„ 1.286,08	„ 1.500,—	„ 1.278,27
	f 52.019,42	f 62.900,—	f 52.505,67

Jeugdorganisatie

18. salarissen	f 21.440,44	f 19.300,—	f 20.906,26
19. sociale voorz., reisk.verg.	„ 2.574,40	„ 2.700,—	„ 2.491,60
20. aandeel algemene kosten	„ 10.242,20	„ 10.000,—	„ 10.884,62
21. vergader-, reis- en alg.kosten hoofdbestuur en moderamen	„ 5.695,45	„ 4.650,—	„ 5.179,73
22. jaarvergadering	„ 1.034,57	„ 1.500,—	„ 2.003,02
23. studieconferentie	„ 1.388,44	„ 900,—	„ 1.303,95
24. methodiek- en schetsencommissie	„ 267,48	„ 250,—	„ 140,20
25. propaganda-actie	„ 801,65	„ 800,—	„ 1.508,97
26. werkgroepen (binnenland)	„ 792,70	„ 500,—	„ 489,36
27. N.P.J.C.R.	„ 594,59	„ 500,—	„ 411,60
28. contact (Protest.contact)	„ —,—	„ 100,—	„ 15,20
29. studentencomm. en -conf.	„ 772,39	„ 800,—	„ —,—

30. buitenlands werk	„	2.196,49	„	1.550,—	„	1.537,98
31. protestantenconferentie	„	866,43	„	800,—	„	700,10
32. schetsenmateriaal	„	35,50	„	100,—	„	3,45
33. voorlichting jongeren	„	1.494,10	„	1.000,—	„	1.034,30
34. verkiezingen	„	1.005,92	„	P.M.	„	—,—
35. overige kosten	„	76,95	„	50,—	„	27,60
	<i>f</i>	51.279,70	<i>f</i>	45.500,—	<i>f</i>	48.637,94

Propagandakosten

36. lectuurverspreiding	<i>f</i>	11.249,41	<i>f</i>	12.000,—	<i>f</i>	12.150,04
37. Comité voor Varenden	„	1.977,93	„	2.000,—	„	1.840,—
38. toev. prop.fonds Kamerverk.	„	50.000,—	„	60.000,—	„	60.000,—
	<i>f</i>	63.227,34	<i>f</i>	74.000,—	<i>f</i>	73.990,04

Overige lasten

39. Dr. Kuiperst., bijdr. in kosten	<i>f</i>	10.000,—	<i>f</i>	—,—	<i>f</i>	—,—
40. Dr. Kuiperst., bijdr. Coll. van Advies	„	25.000,—	„	25.000,—	„	25.000,—
41. afdracht ontvangen bijdragen Dr. Kuiperstichting	„	—,—	„	45.000,—	„	42.993,14
42. kosten „A.R. Post”	„	95.267,32	„	95.550,—	„	92.037,74
43. kosten Documentatiedienst	„	4.150,57	„	4.100,—	„	5.483,07
	<i>f</i>	134.417,89	<i>f</i>	169.650,—	<i>f</i>	165.513,95
44. batig saldo	„	—,—	„	18.150,—	„	—,—
	<i>f</i>	501.542,13	<i>f</i>	576.700,—	<i>f</i>	557.567,39

BATEN

	rekening 1966	begroting 1967	rekening 1967
1. contributie	<i>f</i> 442.481,93	<i>f</i> 485.500,—	<i>f</i> 452.346,04
2. ontvangen bijdragen Dr. Kuiperstichting	„ —,—	„ 45.000,—	„ 42.993,14
3. lectuurabonnementen en bijzondere bijdragen	„ 32.554,65	„ 30.000,—	„ 30.416,45
4. contributie jeugdorganisatie	„ 5.000,—	„ 5.000,—	„ 5.000,—
5. interest	„ 8.661,18	„ 6.200,—	„ 7.159,38
6. rijksbijdrage voor televisie-uitzendingen	„ 3.268,54	„ 5.000,—	„ 6.000,—
7. overschrijding begroting Arjos	„ 2.522,66	„ —,—	„ 855,46
8. voordelig saldo weekblad „Nederlandse Gedachten”	„ 1.557,43	„ —,—	„ 1.978,90
9. nadelig saldo	„ 5.495,74	„ —,—	„ 10.818,02
	<i>f</i> 501.542,13	<i>f</i> 576.700,—	<i>f</i> 557.567,39

**BALANS VAN HET WEEKBLAD „NEDERLANDSE GEDACHTEN”
PER 31 DECEMBER 1967**

DEBET

abonnementsgelden, nog te ontvangen	f	1.409,80
vooruitbetaalde kosten abonneewering	„	6.000,—
Centraal Comité, in rekening-courant	„	42.174,82
advertentiekosten, nog te ontvangen	„	221,25
		<u>f 49.805,67</u>

**REKENING VAN LASTEN EN BATEN VAN HET
WEEKBLAD „NEDERLANDSE GEDACHTEN” OVER 1967**

LASTEN	rekening		rekening
	1966	begroting 1967	
1. drukkosten. frankering e.d.	f 85.078,36	f 85.500,—	f 95.602,02
2. salarissen	„ 24.757,24	„ 24.600,—	„ 30.266,50
3. sociale voorzieningen en reiskostenvergoeding	„ 5.236,96	„ 5.600,—	„ 3.939,02
4. aandeel algemene kosten ..	„ 5.121,10	„ 5.000,—	„ 5.442,31
5. redactie-honoraria	„ 14.656,06	„ 3.750,—	„ 4.500,—
6. honoraria medewerkers	„ 7.870,—	„ 10.800,—	„ 10.711,17
7. reis- en verblijfkosten	„ 2.369,94	„ 2.150,—	„ 3.132,23
8. foto's en illustraties e.d.	„ 1.951,72	„ 2.400,—	„ 2.151,28
9. overige kosten	„ 641,70	„ 400,—	„ 1.431,88
10. kosten abonneewerfactie ..	„ —,—	„ —,—	„ 2.431,99
11. terugbetaling lening jubileumfonds	„ —,—	„ 6.700,—	„ —,—
12. batig saldo	„ 1.557,43	„ 11.400,—	„ 1.978,90
	<u>f 149.240,51</u>	<u>f 158.300,—</u>	<u>f 161.587,30</u>

**REKENING VAN LASTEN EN BATEN VAN HET
LEDENCONTACTORGAAN „A.R. POST” OVER 1967**

LASTEN	rekening		rekening
	1966	begroting 1967	
1. drukkosten, frankering e.d.	f 77.479,76	f 80.500,—	f 74.482,15
2. salarissen	„ 12.378,63	„ 12.300,—	„ 15.133,25
3. sociale voorzieningen en reiskostenvergoeding	„ 2.620,25	„ 2.800,—	„ 1.969,52
4. aandeel algemene kosten ..	„ 5.121,10	„ 5.000,—	„ 5.442,31
5. redactie-honoraria	„ 4.885,35	„ 1.250,—	„ 1.500,—
6. honoraria medewerkers	„ 874,—	„ 1.200,—	„ 1.190,13
7. reis- en verblijfkosten	„ 947,98	„ 850,—	„ 1.252,90
8. foto's en illustraties e.d.	„ 487,93	„ 600,—	„ 537,82
9. overige kosten	„ 401,81	„ 200,—	„ 954,60
	<u>f 105.196,81</u>	<u>f 104.700,—</u>	<u>f 102.462,68</u>

	CREDIT	
crediteuren, te betalen nota's		f 40.763,87
vooruitontvangen abonnementsgelden		,, 8.770,30
nog te betalen kosten van foto's, medewerkers e.d.		,, 271,50
		<u>f 49.805,67</u>

	BATEN		
	rekening 1966	begroting 1967	rekening 1967
1. opbrengst abonnementen ..	f 135.441,32	f 145.800,—	f 146.962,39
2. opbrengst advertenties	,, 13.799,19	,, 12.500,—	,, 14.624,91
	<u>f 149.240,51</u>	<u>f 158.300,—</u>	<u>f 161.587,30</u>

	BATEN		
	rekening 1966	begroting 1967	rekening 1967
1. opbrengst advertenties	f 8.279,49	f 7.500,—	f 8.774,94
2. gratis verstrekte bladen aan schippers (ten laste van het C.C.)	,, 1.650,—	,, 1.650,—	,, 1.650,—
3. nadelig saldo ten laste van het Centraal Comité	,, 95.267,32	,, 95.550,—	,, 92.037,74
	<u>f 105.196,81</u>	<u>f 104.700,—</u>	<u>f 102.462,68</u>

H. R. van Triest NV

FOURAGES

DWINGELO - TELEFOON 05219-1647 b.g.g. 1270

EEN KRACHTIGE SCHAKEL BIJ DE IN- EN
VERKOOP VAN UW RUWVOEDERS

Verplaatsbare houten gebouwen

DIRECTIE-
EN SCHAFTKETEN

NOODWONINGEN

SCHOLEN EN KERKEN

Telefoon Giessendam Hardinxveld 01846-2141

SPECIFICATIE VAN HET EFFECTENBEZIT PER 31 DECEMBER 1967

Nominale waarde		Koers	Koerswaarde
f 5.000,—	4½% Bank voor Nederlandse Gemeenten 1960 nrs. V 210156, V 21058/61-63	86%	f 4.300,—
f 15.000,—	4¼% Bank voor Nederlandse Gemeenten 1960 nrs. 71320/3, 64446/64450, 64452/55, 64457/58	87%	f 13.050,—
f 23.000,—	3¾% Geref. Kerk Hilversum 1954, nrs. 325 t/m 328, 330 t/m 334	68%	f 15.640,—
f 15.000,—	3¾% Geref. Kerk Scheveningen 1955 nrs. 40/41, 43/51, 53/55 en 57	71%	f 10.650,—
f 8.000,—	3¾% Herv. Gem. Oegstgeest 1954 nrs. 48/49 en 51/57	82%	f 6.560,—
f 10.000,—	5% Geref. Kerk van Den Haag-Oost 1960 nrs. 563/572	80%	f 8.000,—
f 10.000,—	Rentespaarbrieven Bank voor Nederlands Gemeenten 1957, nrs. 219825/36 en 261812 (bijschrijving 6 jaar rente à 6%)	165%	f 16.500,—
<u>f 86.000,—</u>			<u>f 74.700,—</u>

OVERZICHT KOSTEN TWEDE KAMERVERKIEZINGEN 1967

Verspreidingen:	Begroot bedrag	Aantal exemplaren	Bedrag
Raambiljetten	f 40.000,—	120.000,—	f 21.858,14
Documentatie en brieven	„ 10.000,—	3.500,—	„ 385,05
Persoonlijke brieven lijsttrekker	„ 25.000,—	10.700,—	„ 13.466,16
Program van Actie 1967-1971	„ 5.000,—	25.000,—	„ 6.230,—
Populaire uitgave verkort Program van Actie	„ 100.000,—	2.733.000,—	„ 58.904,—
Puzzels (met inbegrip van de kosten van ontvangst van de prijswinnaars)	„ 5.000,—	100.000,—	„ 9.948,82
Grammofoonplaten	„ 5.000,—	10.000,—	„ 6.227,12
Ballonnen	„ —,—	159.315,—	„ 9.613,67
Stickers (plakmaterialen)	„ —,—	25.000,—	„ 485,—
Ontwerp- en advieswerkzaamheden	„ 10.000,—		„ 5.278,92
Advertentiekosten	„ 100.000,—		„ 97.320,22
Proefcampagne als voorbereiding op de advertenties	„ —,—		„ 3.500,—
Volmachtformulieren	„ 1.000,—		„ 1.139,90
Bestelkaart volmachtformulieren via „A.R. Post”	„ 5.000,—		„ 1.850,—
Verkiezingskosten Arjos	„ 23.000,—		„ 19.127,27
Bijdragen aan Prov. Comités/K.C.'s voor belegde vergaderingen, conferenties	„ 15.000,—		„ 2.724,21
Vergaderkosten			
Moderamen en C.C. vergaderingen		f 5.730,85	
Partij Convent 23-12-1966		„ 3.184,40	
Deputatenverg. 14-1-1967 + beschrijvingsbrieven		„ 5.560,37	
			„ 14.475,62
Administratiekosten (intern binnen de partij)	„ 5.000,—		
Porti		„ 8.000,—	
Telefoon		„ 1.500,—	
Huishoudelijke uitgaven		„ 3.300,—	
Kantoorbenodigdheden, papier, stencils, enveloppen etc.		„ 7.000,—	
Vrachtkosten		„ 1.300,—	
			„ 21.100,—
Personeelskosten	„ 5.000,—		„ 8.617,20
„A.R. Post” d.d. 5 januari en 19 januari 1967			„ 18.510,73

Diversen

	Begroot bedrag	Bedrag
Reclame-zendtijd	f 20.000,—	
Diverse T.V.-zendtijd	„ 10.000,—	
Algemene reserve	„ 10.000,—	
	<u>„ 40.000,—</u>	„ 2.256,40
	<u>f 394.000,—</u>	<u>f 323.018,43</u>
Afdracht Kamercentrales	f 218.207,50	
Propagandafonds (verkiezingen)	„ 165.000,—	
	<u>f 383.207,50</u>	
Verkiezingskosten	„ 323.018,43	
	<u>„ 323.018,43</u>	
Voordelig saldo	<u>f 60.189,07</u>	

Constructiewerkplaats en machinefabriek

BAILEY

NIEUW-LEKKERLAND

TELEFOON 01848-436

Staalconstructies voor gebouwen e.d.

Alle soorten kranen

ZOETERMEERS ROEM
de fijnste margarine

GEBR. VAN DER SPEK N.V.

**BEGROTING VAN LASTEN
EN BATEN VAN HET CENTRAAL
COMITE VOOR HET JAAR 1969**

**BEGROTING VAN LASTEN EN BATEN
VAN HET CENTRAAL COMITE VOOR HET JAAR 1969**

LASTEN

Secretariaat en financiële administratie	rekening 1967	begroting 1968	begroting 1969
1. salarissen	f 147.416,30	f 152.000,—	f 192.200,—
2. sociale voorzieningen	„ 27.677,46	„ 31.400,—	„ 39.700,—
3. diverse personeelskosten ..	„ 3.217,58	„ 2.400,—	„ 3.500,—
4. aandeel algemene kosten ..	„ 38.608,45	„ 38.400,—	„ 42.900,—
	f 216.919,79	f 224.200,—	f 278.300,—
Kosten van organisatie			
5. reiskosten	f 12.259,97	f 11.000,—	f 12.500,—
6. vergaderkosten	„ 8.418,75	„ 10.000,—	„ 11.500,—
7. aandeel C.C. reisk. verg. m.b.t. C.C., A.O.C., A.R. Vr. Comité, P.C. en landelijke verg. sprekersorg.	„ 3.000,—	„ 3.300,—	„ 3.000,—
8. vergaderingen Partij Convent	„ 6.134,88	„ 6.000,—	„ 7.000,—
9. commissies	„ 1.162,18	„ 1.000,—	„ 1.000,—
10. kaderwerk	„ 2.159,83	„ 5.000,—	„ —,—
11. subsidies	„ 1.490,—	„ 1.700,—	„ 2.500,—
12. buitenlands contact	„ 6.285,38	„ 9.000,—	„ 9.000,—
13. conferenties	„ —,—	„ 3.500,—	„ 3.500,—
14. radio- en t.v.-uitzendingen	„ 9.127,79	„ 11.000,—	„ 9.000,—
15. gespreksgroepen	„ 1.188,62	„ 1.500,—	„ 1.500,—
16. overige kosten	„ 1.278,27	„ 1.500,—	„ 1.500,—
	f 52.505,67	f 64.500,—	f 62.000,—
Jeugdorganisatie			
17. salarissen	f 20.906,26	f 22.200,—	f 25.300,—
18. sociale voorzieningen	„ 2.491,60	„ 3.400,—	„ 3.800,—
19. aandeel algemene kosten ..	„ 10.884,62	„ 10.800,—	„ 12.100,—
20. vergader-, reis- en algemene kosten hoofdbestuur en mo- deramen	„ 5.179,73	„ 5.150,—	„ 5.150,—
21. jaarvergadering	„ 2.003,02	„ 1.000,—	„ 1.000,—
22. studieconferentie	„ 1.303,95	„ 900,—	„ 900,—
23. methodiek- en schetsencom- missie	„ 140,20	„ —,—	„ —,—
24. propaganda-actie	„ 1.508,97	„ 800,—	„ 1.125,—
25. werkgroepen (binnenland en studiemateriaal)	„ 489,36	„ 750,—	„ 1.000,—
26. N.P.J.C.R.	„ 411,60	„ 500,—	„ 500,—
27. Contact (Protest. contact) ..	„ 15,20	„ 100,—	„ 100,—
28. studentenconferentie	„ —,—	„ 500,—	„ —,—
29. ARJOS-raad	„ —,—	„ —,—	„ 800,—
30. buitenlands werk	„ 1.537,98	„ 1.850,—	„ 1.850,—
31. protestantenconferentie	„ 700,10	„ 800,—	„ 500,—
32. schetsenmateriaal	„ 3,45	„ —,—	„ —,—
33. voorlichting jongeren	„ 1.034,30	„ 1.200,—	„ 1.200,—
34. overige kosten	„ 27,60	„ 50,—	„ 50,—
	f 48.637,94	f 50.000,—	f 55.375,—

Propagandakosten

	rekening 1967	begroting 1968	begroting 1969
35. leatuurverspreiding	f 12.150,04	f 12.800,—	f 11.000,—
36. Comité voor Varenden	„ 1.840,—	„ 2.000,—	„ 2.000,—
37. toev. propagandafonds Kamerverkiezingen	„ 60.000,—	„ 70.000,—	„ 70.000,—
	f 73.990,04	f 84.800,—	f 83.000,—

Overige lasten

38. Dr. Kuypertstichting, bijdra- ge College van Advies	f 25.000,—	f 25.000,—	f 25.000,—
39. Afdracht ontv. bijdragen voor de Dr. Kuypertstichting	„ 42.993,14	„ 48.700,—	„ 94.300,—
40. kosten „A.R. Post”	„ 92.037,74	„ 111.550,—	„ 79.300,—
41. kosten Documentatiedienst..	„ 5.483,07	„ 5.600,—	„ 6.000,—
	f 165.513,95	f 190.850,—	f 204.600,—
	f 557.567,39	f 614.350,—	f 683.275,—

BATEN

	rekening 1967	begroting 1968	begroting 1969
1. contributie	f 452.346,04	f 496.750,—	f 521.200,—
2. ontvangen bijdragen voor de Dr. Kuypertstichting	„ 42.993,14	„ 48.700,—	„ 94.300,—
3. leatuurabonnementen en bijzondere bijdragen	„ 30.416,45	„ 30.000,—	„ 30.000,—
4. contributie jeugdorganisatie	„ 5.000,—	„ 5.000,—	„ 5.000,—
5. interest	„ 7.159,38	„ 6.500,—	„ 6.500,—
6. Rijksbijdrage voor t.v.-uitzendingen	„ 6.000,—	„ 5.000,—	„ 4.000,—
7. bijdrage K.C.'s in de kosten van de Documentatiedienst	„ —,—	„ 600,—	„ 1.000,—
8. overschrijding begroting Arjos	„ 855,46	„ —,—	„ —,—
9. voordelig saldo weekblad „Nederlandse Gedachten”	„ 1.978,90	„ —,—	„ 1.450,—
10. nadelig saldo	„ 10.818,02	„ 21.800,—	„ 19.825,—
	f 557.567,39	f 614.350,—	f 683.275,—

**BEGROTING VAN LASTEN EN BATEN VOOR HET WEEK-
BLAD „NEDERLANDSE GEDACHTEN” VOOR HET JAAR 1969**

LASTEN

	rekening 1967	begroting 1968	begroting 1969
1. drukkosten, frankering e.d.	f 95.602,02	f 106.000,—	f 126.000,—
2. salarissen	„ 30.266,50	„ 28.600,—	„ 33.000,—
3. sociale voorzieningen	„ 3.239,02	„ 4.200,—	„ 6.000,—
4. diverse personeelskosten	„ 700,—	„ 800,—	„ 800,—
5. aandeel algemene kosten	„ 5.442,31	„ 5.400,—	„ 6.000,—
6. redactie-honoraria	„ 4.500,—	„ 6.000,—	„ 6.000,—
7. honoraria medewerkers	„ 10.711,17	„ 10.800,—	„ 11.700,—
8. reis- en verblijfkosten	„ 3.132,23	„ 3.000,—	„ 3.000,—
9. foto's en illustraties e.d.	„ 2.151,28	„ 2.400,—	„ 2.400,—
10. overige kosten	„ 1.431,88	„ 600,—	„ 1.400,—
11. kosten abonneewerfactie	„ 2.431,99	„ 5.000,—	„ —,—
12. batig saldo	„ 1.978,90	„ —,—	„ 1.450,—
13. kostenreserve	„ —,—	„ 14.000,—	„ —,—
	<u>f 161.587,30</u>	<u>f 186.800,—</u>	<u>f 197.750,—</u>

**BEGROTING VAN LASTEN EN BATEN VAN HET LEDEN-
CONTACTORGAAN „A.R. POST” VOOR HET JAAR 1969**

LASTEN

	rekening 1967	begroting 1968	begroting 1969
1. drukkosten, frankering e.d.	f 74.482,15	f 94.600,—	f 60.500,—
2. salarissen	„ 15.133,25	„ 14.300,—	„ 16.500,—
3. sociale voorzieningen	„ 1.617,52	„ 2.100,—	„ 3.000,—
4. diverse personeelskosten	„ 352,—	„ 400,—	„ 400,—
5. aandeel algemene kosten	„ 5.442,31	„ 5.400,—	„ 6.000,—
6. redactie-honoraria en vergaderkosten	„ 1.500,—	„ 2.000,—	„ 2.000,—
7. honoraria medewerkers	„ 1.190,13	„ 1.200,—	„ 1.300,—
8. reis- en verblijfkosten	„ 1.252,90	„ 1.200,—	„ 1.200,—
9. foto's en illustraties e.d.	„ 537,82	„ 600,—	„ 600,—
10. overige kosten	„ 954,60	„ 400,—	„ 700,—
	<u>f 102.462,68</u>	<u>f 122.200,—</u>	<u>f 92.200,—</u>

BATEN

	rekening 1967	begroting 1968	begroting 1969
1. opbrengst abonnementen ..	f 146.962,39	f 171.800,—	f 179.000,—
2. opbrengst advertenties	„ 14.624,91	„ 15.000,—	„ 18.750,—

f 161.587,30 f 186.800,— f 197.750,—

	rekening 1967	begroting 1968	begroting 1969
1. opbrengst advertenties	f 8.774,94	f 9.000,—	f 11.250,—
2. gratis verstrekte bladen aan schippers (ten laste van het Centraal Comité)	„ 1.650,—	„ 1.650,—	„ 1.650,—
3. nadelig saldo ten laste van het Centraal Comité	„ 92.037,74	„ 111.550,—	„ 79.300,—

f 102.462,68 f 122.200,— f 92.200,—

Aannemersbedrijf Gebr Hakkers

HANDEL IN RIJSMATERIALEN
EN RIET

WERKENDAM - TELEFOON 01835-941

DAGELIJKSE SNELDIENSTEN

SNEEK: B. Wierda, Prins Hendrikkade 29, Telefoon 39 47

LEEUWARDEN: Telefoon 2 49 07

DEN HAAG: Lijnco, Fijnjekade 16, Telefoon 15 00 66

ROTTERDAM: Centraal Bodehuis, Telefoon 1159 70, Box 6

VERSLAGEN VAN DE KAMERCENTRALES OVER 1968**Kamercentrale Groningen (tevens Provinciaal Comité Groningen)**

In de eerste plaats dient te worden vermeld, dat de heer E. van Ruller als voorzitter van het Provinciaal Comité zijn functie heeft neergelegd om plaats te ruimen voor zijn opvolger de heer A. Drost uit Uithuizermeeden.

Wie de heer van Ruller kent (en wie kent hem niet) begrijpt wat dit voor hem heeft betekend. Daar was veel genade voor nodig, zoals hij zei.

Ons schieten woorden van dank te kort voor het vele werk, dat door hem is verzet en daar boven brengen wij de dank aan ons aller Heer, die ons deze man heeft gegeven om het christen-zijn uit te dragen in de politiek. Hij deed het getrouw, met ootmoed en volhardend.

Vergaderingen.

Op zaterdag 23 maart is de jaarvergadering gehouden, terwijl in de middagvergadering prof. dr. I. A. Diepenhorst als spreker optreedt.

Dr. C. Boertien geeft in de vergadering van 26 oktober 1968 een schets van de toen huidige politieke situatie, terwijl op 16 november 1968 dr. A. Veerman de vergadering heeft bemoedigd, wijzend op de belangrijkheid en de doelstellingen van onze partij.

Sprekersorganisatie.

Aan het begin van het sprekersseizoen heeft dr. C. Boertien op 11 oktober 1968 een causerie gehouden over de hedendaagse politieke problematiek.

Het sprekerscorps bestaat uit twaalf heren en twee dames, die regelmatig het sprekerspad opgaan, terwijl het corps bovendien nog zes reserveleden telt.

De kiesverenigingen maken graag gebruik van de aan hun toegevoegde spreker of spreekster.

Arjos.

Er bestaat een levendig contact tussen de kiesverenigingen en de Arjos voorzover die er in de betreffende plaatsen zijn.

Op 11 april en 3 mei heeft het Provinciaal Comité met afgevaardigden van de Arjos en van het Provinciaal Verband een uitgebreide bespreking gehad over het interimrapport van „de achtien”.

Vrouwencomité.

Op 27 maart 1968 heeft het A.R. Vrouwencomité met vrouwelijke leden van de kiesverenigingen uit de provincie een werkvergade-

ring gehouden, waar onder andere werd gesproken over het aan de orde gestelde onderwerp „wetsontwerp anti-conceptionele middelen.”

Regionale kaderbijeenkomsten.

Evenals in het voorgaande seizoen zijn er ook nu weer informatie of kaderbijeenkomsten georganiseerd en gepland.

Op 8 november 1968 heeft ir. G. H. Meijer op een zeer interessante wijze het onderwerp „ruimtelijke ordening” ingeleid.

Voor 14 maart 1969 is het onderwerp „oorlog en vrede” gepland, dat zal worden ingeleid door prof. dr. P. H. Kooijmans.

Blijkens de opkomst en uit de reacties kunnen wij vaststellen dat deze bijeenkomsten belangrijk bijdragen tot een goede kadervorming.

Contacten met de CHU en KVP.

Op 11 december 1968 hebben de besturen van de Kamercentrales van CHU, KVP en ARP een eerste gesprek gehad om zo mogelijk te komen tot samenwerking bij de behartiging van de belangen van onze provincie.

Daar het contact pas gaande is valt op dit moment moeilijk te concluderen wat de resultaten zijn.

J. H. Renkema, adjunct-secretaris

Kamercentrale Leeuwarden (tevens Provinciaal Comité Friesland)

Het moderamen heeft in 1967 een commissie benoemd bestaande uit de heren drs. S. Faber, R. R. Kok, P. Reitsma en drs. G. van Veenen, voor het samenstellen van een discussienota over de sociaal-economische situatie in Friesland. Dit discussiestuk heeft als titel gekregen „Komen de kansen?” en is behandeld op een grote vergadering op 29 maart 1968. Dit stuk is ook uitgereikt op een samenspreking van de drie noordelijke partijbesturen met een deputatie van onze fractie uit de Tweede Kamer op 1 maart 1968. Er heerst teleurstelling over de inhoud van de „Beleidsnota Noorden des lands”, welke nota, naast enkele goede punten, uitgaat van het agglomeratie-idee en stralingseffect van de Eemshavenmond. Voor Friesland kan van enig stralingseffect weinig worden verwacht.

Op de jaarvergadering, gehouden op 15 november, memoreert de voorzitter het overlijden van het ere-lid en oud gedeputeerde- en moderamenlid, de heer S. van Abbema. Mevr. A. M. Bangma-van Es is op deze vergadering herkozen als moderamenlid. Prof. mr. P. J. Verdam was uitgenodigd als spreker.

Mr. D. H. Okma is wegens gezondheidsredenen afgetreden als gedeputeerde. De Provinciale Statenleden hebben in zijn plaats de heer R. Renkema te Buitenpost gekozen.

De besturen van de A.R.P., C.H.U. en K.V.P. in Friesland, alsmede

de afgevaardigden van de drie jongerenorganisaties van deze partijen. zijn in de loop van 1968 enige malen bijeen gekomen om na te gaan of er bij de Provinciale Statenverkiezingen in 1970 een mogelijkheid voor samenwerking zou zijn. Het resultaat is geweest een conceptverkiezingsprogram, waarin de drie partijbesturen zich hebben kunnen vinden.

De A.R. Propagandacommissie heeft een grote enquête gehouden onder de scholieren van de middelbare scholen in Friesland. Na de verwerking van de gegevens zal kunnen worden nagegaan hoe deze jongeren denken over de huidige partijen enz. De uitslag van de enquête is op het tijdstip van het schrijven van dit verslag nog niet bekend.

Op 29 februari vergaderen de C.H.U.- en A.R. vrouwen te Leeuwarden. Spreekster is mevr. D. Y. W. de Graaf-Nauta over het onderwerp: „De verhouding tussen en tot de partijen”. Een studiedag voor A.R. Vrouwen is gehouden op 24 april in het vormingscentrum „De Drieklank” te Veerwouden. Over het onderwerp: „Wat willen de radicalen?” heeft de heer W. de Boer gesproken op 18 juni in de „Prinsentuin” te Leeuwarden voor de provinciale vergadering van A.R. Vrouwen.

De najaarsstudiebijeenkomsten (oktober en november) zijn gehouden in Bakkeveen, Dokkum, Drachten, Heerenveen, Joure, Leeuwarden, Surhuisterveen. (totale deelname 301 personen). Sprekers: drs. W. K. de Roos, drs. J. Mulder, K. J. de Jong en mevr. A. M. Bangma-van Es over het onderwerp „Overheid, recreatie en zondagsviering”. Het ARVA-contactblad „De Burcht” is driemaal verschenen met een totale oplage van 2200.

L. Dijkma, adjunct-secretaris.

Kamercentrale Assen (tevens provinciaal comité Drenthe).

In het afgelopen jaar heeft het Provinciaal Comité twee vergaderingen belegd met afgevaardigden van de aangesloten kiesverenigingen, n.l. op 20 april en op 9 november. Op beide bijeenkomsten heeft de voorzitter in zijn openingswoord een overzicht gegeven van de actuele politieke vraagstukken. Verder zijn huishoudelijke en partijorganisatorische aangelegenheden besproken, zoals ledenwerving, abonneewerving op „Nederlandse Gedachten”, ARJOS-activiteiten, het A.R. Vrouwencomité, het Provinciaal Organisatiecomité, enz.

De voorjaarsvergadering is hoofdzakelijk gewijd aan de vernieuwing van het reglement van de Provinciale Organisatie, terwijl op de najaarsvergadering ondermeer wordt behandeld de begroting 1969, organisatorische aangelegenheden het A.R. Vrouwencomité en de ARJOS betreffende. Een forum, bestaande uit de 7 A.R. Statenleden beantwoordt in de middagvergadering vragen over het onderwerp: „Provinciaal beleid”.

Het Provinciaal Comité is in het verslagjaar vijfmaal bijeen gekomen, n.l. op 11 maart, 19 maart, 22 mei, 25 september en 28 oktober. Ondermeer worden behandeld de bijzondere Drentse actie voor het werven van nieuwe abonné's op „Nederlandse Gedachten”, de zwakke plekken in de provincie, de Drentse ARJOS, het interim-rapport van de „groep van Achttien” van de K.V.P., A.R.P. en C.H.U. over de principiële uitgangspunten, vredespolitiek, ontwikkelingslanden, inkomens- en vermogensverdeling en het functioneren van de overheid in de moderne samenleving. Op 28 oktober wordt in een vergadering van het Provinciaal Comité met de A.R. Statenleden, de besturen van de Statencentrales en de leden van de Drentse sprekersorganisatie kennis gemaakt met de nieuwe voorzitter en de secretaris van het Centraal Comité, resp. de heren dr. A. Veerman en dr. W. de Kwaadste-niet.

Door de verkiezing van de heer J. van Noord te Dwingeloo tot secretaris van het Provinciaal Organisatiecomité wordt hij tevens lid van het Provinciaal Comité.

De Statencentrale Meppel heeft in deze vacature voorzien door de verkiezing van Mevr. J. M. Blanken-Van der Hilst te Pesse, in het Provinciaal Comité.

De heer H. Bruna te Schoonebeek, die namens de Statencentrale Hoogeveen zitting heeft in het Provinciaal Comité, is aftredend en stelt zich niet herkiesbaar. In deze vacature kiest de Statencentrale Hoogeveen de heer H. Schuurman te Coevorden.

In verband met de voorzitterswisseling in de Drentse ARJOS verlaat de heer J. Knijff te Assen het Provinciaal Comité. De heer W. C. Molema te Hoogeveen volgt hem op.

Mej. W. Schuiling te Assen volgt mevr. J. M. Fousert-Bijloo te Hoogeveen op als secretaresse van het A. R. Vrouwencomité en derhalve ook als lid van het Provinciaal Comité.

Het Verband van A. R. Gemeente- en Provinciebestuurders is driemaal bijeen gekomen. Gesproken is over praktijkvragen, het Drentse dorpenplan, de grondprijspolitiek, schaalvergroting, energievoorziening en overheid en welvaartsbeleid.

De bestuursamenstelling is op 31 december 1968 als volgt: Th. Brouwer te Assen, voorzitter; E. J. Blokzijl te Hoogeveen, vicevoorzitter; P. Top te Schoonebeek, secretaris; J. Bakker te Assen, penningmeester en D. Haitsma te Nijeveen, algemeen adjunct.

Het Provinciaal Organisatiecomité heeft in 1968 tweemaal vergaderd. Behandeld zijn onder meer het contact tussen Provinciaal Comité en de kiesverenigingen, regionale politieke voorlichting, onderwijsconferentie, leden- en abonneewerving, kadervorming, enz.

Voorzitter is de heer J. Bakker te Assen, secretaris de heer J. van Noord te Dwingeloo.

Het provinciaal A.R. Vrouwencomité heeft een geslaagde bijeenkomst belegd met de contactdames en een aantal belangstellende

dames uit de A.R. kring. Besproken is het interim-rapport van de „groep van Achttien”. Het totaal aantal damesleden van de aangesloten kiesverenigingen in Drenthe bedraagt plm. 500, dat is bijna 10%. Ook in de verschillende bestuursfuncties ontmoet men steeds meer dames. Een verheugend verschijnsel. Presidente van het A.R. Vrouwencomité in Drenthe is mej. A. R. van Dellen, secretaresse is mej. W. Schuiling, beiden te Assen.

De Drentse Arjos is in 1968 vrijwel stabiel gebleven.

De heer J. Knijff te Assen is als voorzitter afgetreden en stelt zich niet herkiesbaar. De heer W. C. Molema te Hoogeveen, 2e voorzitter, heeft het voorzitterschap waargenomen, in afwachting van de verkiezing van een voorzitter in 1969.

De sekretaris, de heer C. J. de Jonge te Smilde, is opgevolgd door de heer J. J. Stavast te Hoogeveen.

In het verslagjaar heeft de Arjos in Drenthe ondermeer een studieconferentie belegd met de jongerenorganisaties in Drenthe van de C.H.U. en de K.V.P.

Het Europa-contact — een ontmoetingsplaats van A.R.P., C.H.U. en K.V.P. in Drenthe met de C.D.U. in Oostfriesland en Bentheim — is in 1968 niet bijeengekomen. Voor de A.R. Partij in Drenthe heeft in het Europa-contact zitting de heer H. Bruna te Schoonebeek.

Aan de Drentse sprekersorganisatie werd deelgenomen door 14 personen, t.w. 2 dames en 12 heren.

Het A.R. deel van de rechtse fractie in de Provinciale Staten van Drenthe (A.R.P., C.H.U. en K.V.P.) bleef ongewijzigd. De zeven A.R. Statenleden zijn de heren Th. Brouwer te Assen, H. Bruna te Schoonebeek, J. Hollenbeek Brouwer te Assen, mr. J. A. Krans te Meppel, H. Scholtens te Emmen, J. Oosterhuis te Diever en E. J. Blokzijl te Hoogeveen.

De heer Th. Brouwer is lid van het College van Gedeputeerde Staten.

De heer J. Oosterhuis is voorzitter van de rechtse Statenfractie en de heer J. Hollenbeek Brouwer is secretaris.

Het ledental van de aangesloten kiesvereniging bedraagt op 31 december 1968: 5.287. Het aantal kiesverenigingen is ongewijzigd gebleven: 62.

In 1968 hebben de kiesverenigingen 162 bestuursvergaderingen en totaal 186 ledenvergaderingen belegd.

Ongeveer 25% van de kiesverenigingen heeft aan de gespreks-groepenactiviteiten deelgenomen.

Aan het einde van het verslagjaar legt de secretaris, de heer L. Schelhaas Jzn. te Hoogeveen zijn functie neer.

Hij is opgevolgd door de heer A. Hulshof te Assen, waardoor het aantal z.g. vrij-gekozenen in het Provinciaal Comité tijdelijk met één is uitgebreid.

A. Hulshof, secretaris.

Kamercentrale Zwolle (tevens Provinciaal Comité Overijssel)

Het verkiezingsloze jaar 1968 is door onze partij in Overijssel in hoofdzaak gebruikt om de interne organisatie te versterken. Het in het vorig jaar ingestelde Prov. Organisatie Comité is hiermede actief werkzaam geweest. Het door dit Comité ontworpen reglement voor de organisatie van de partij in deze provincie is op de algemene voorjaars-partijvergadering vastgesteld. Eén der belangrijkste wijzigingen is de nieuwe samenstelling van het Provinciaal Comité. De diverse statencentrales worden thans in het Provinciaal Comité vertegenwoordigd al naar gelang hun aantal leden. De statencentrale Ommen heeft vijf vertegenwoordigers, die van Zwolle en Kampen elk drie, die van de Noordoostpolder twee en die van Deventer, Enschede, Almelo en Hengelo ieder één.

Tevens is aan het Provinciaal Organisatie Comité een „wettelijke” basis gegeven en zijn de werkzaamheden en bevoegdheden van dit Comité juister omschreven.

De voorzitter, de heer Wieringa, heeft de provincie verlaten en is opgevolgd door de heer J. van Leeuwen te Wierden, terwijl de penningmeester, de heer A. Sein, na bijna 25 jaar trouwe dienst is vervangen door de heer A. G. A. Rietberg te Enter. Beide scheidende functionarissen is een herinnering aangeboden.

De contact-vrouw met de A.R. Tweede Kamerfractie, mej. Van Leeuwen kwijt zich op bijzondere wijze van haar taak. Het contact is ook in 1968 uitstekend geweest. Mej. Van Leeuwen heeft op de voorjaars-partijvergadering over de toen urgente politieke problemen gesproken. Daarnaast vervult zij vele spreekbeurten voor kiesverenigingen, terwijl tevens in 1968 voor het eerst door haar spreekuren worden gehouden. De plaatsen Enschede, Almelo, Zwolle, Deventer en Emmeloord zijn de eerst uitverkoren geweest. In de ene plaats wordt van dit spreekuur een drukker gebruik gemaakt dan in de andere, maar toch kan worden gezegd dat hier wel in een behoefte wordt voorzien.

De najaars-partijvergadering, als experiment dat als geslaagd mag worden beschouwd op een avond, in de week gehouden, heeft besloten tot contributieverhoging aan het Provinciaal Comité van f 0,50 op f 1,—. Gezien de activiteiten die het Provinciaal Organisatie Comité nog in petto heeft en de komende Statenverkiezingen van 1970, zal dit bedrag nog wel eens flink moeten worden verhoogd.

De heer drs. J. J. Knibbe, statenfractievoorzitter heeft op deze vergadering, gesproken over het onderwerp: „hoe reilt en zeilt onze provincie”.

Het Provinciaal Comité is 5 maal in vergadering bijeengekomen. Op verzoek van K.V.P. en C.H.U. worden een aantal besprekingen gewijd aan het interim-rapport van de „Achttien”. Vijf afgevaardigden van iedere partij nemen aan deze besprekingen deel. Voor onze partij zijn dat mej. Volten en de heren Van Leeuwen, Lieuwen, Rusch en Nawijn. De resultaten worden voorgelegd aan de algemene partijvergadering in 1969, die dient te beslissen of verder zal worden onderhandeld, mede met het oog op de Statenverkiezingen 1970.

De secretaris, die reeds jaren de provincie Overijssel in het Centraal Comité en in Raad van Beheer van de Kuyperstichting heeft vertegenwoordigd, heeft als zodanig bedankt en is opgevolgd door resp. de heer Van Lecuwen en mej. Volten.

Van de mogelijkheid, een wisselpagina in „Nederlandse Gedachten” ter beschikking te krijgen, is ook door Overijssel gebruik gemaakt. Deze activiteit wordt verzorgd door de heer Rusch.

Het A.R. Vrouwencomité blijft zich actief bewegen onder de dames en heeft op 8 oktober 1968 een speciale vergadering belegd.

Met de A.R.J.O.S. wordt een goed contact onderhouden, mede doordat twee vertegenwoordigers van de A.R.J.O.S. zitting hebben als adviserende leden in het Provinciaal Comité.

P. A. Nawijn, secretaris

Kamercentrales Arnhem en Nijmegen (tezamen vormende het Provinciaal Comité Gelderland)

Contact met de Statencentrales.

In het verslagjaar, dat geen verkiezingsjaar is, is het contact vanwege het dagelijks bestuur van het Provinciaal Comité met de Statencentrales voortgezet. Bezoeken zijn gebracht aan de statencentrales te Apeldoorn op 18 januari 1968, te Arnhem op 25 januari 1968 en te Geldermalsen op 12 februari 1968. Op laatstgenoemde vergadering heeft ir. J. Achterstraat te Arnhem gesproken over het onderwerp: „Radicalen, democraten, partijvernieuwing”. De bezoeken aan de statencentrales Zutphen, Nijmegen en Doetinchem zullen in de loop van 1968/69 worden voortgezet.

Kaderbijeenkomsten.

Het bestuur van het Provinciaal Comité heeft op suggestie van het Centraal Comité in de provincie Gelderland de volgende kaderbijeenkomsten belegd, waarvan het programma als volgt luidt:

1. Donderdag 19 december 1968.
Spreker: Sj. Jonker, Brussel.
Onderwerp: „Huidige stand van Europese intergratie”.
2. Woensdag 22 januari 1969.
Spreker: drs. D. Th. Kuiper, Amsterdam.
Onderwerp: „Wat is christelijke politiek?”
3. Woensdag 7 mei 1969.
Spreker: drs. P. C. Bos, Eindhoven.
Onderwerp: „Het lot van de ontwikkelingslanden”.

Wisselpagina „Nederlandse Gedachten”.

De wisselpagina is gedurende het verslagjaar verzorgd door de heer J. J. Soukens te Harderwijk.

Subsidie 1968 provinciale ARJOS.

Over het verslagjaar is van de provinciale ARJOS geen ver-

zoek om subsidie ontvangen. Wel is op verzoek van de Provinciale ARJOS van Utrecht een bedrag van f 75,— beschikbaar gesteld ten behoeve van de clubs in de West-Betuwe. Aan het einde van het verslagjaar zijn contacten met de provinciale ARJOS gelegd; het bestuur is thans als volgt samengesteld. A. Stuivenberg, Dorpsstraat 198, Scherpenzeel, voorzitter; G. Aalbers, Dijkstraat 10A, Aalten, penningmeester; A. P. Schol, Lunenburg 82, Ede, lid hoofdbestuur ARJOS en de leden H. ter Maat, Steenstraat 6, Zutphen; G. Hooyer, Jachtlaan 46, Apeldoorn; R. J. de Vries, de Bosch Kemperstraat 7, Arnhem; A. v. d. Glind, Modderbeekweg 6, Terschuur.

Mevr. E. H. Achterstraat-de Ruyter te Arnhem, lid van het bestuur van het Provinciaal Comité, verzorgt het contact met de provinciale ARJOS.

Europa-Contact.

Het op vrijdag, zaterdag en zondag 26, 27 en 28 april 1968 te Münster door de Junge Union Westfalen-Lippe der C.D.U. gehouden congres ter bespreking van het Program van Actie der C.D.U.-Duitsland is door de heer P. van den Berg te Arnhem namens het Provinciaal Comité bijgewoond.

Het thema van het congres was: „Met de Union in de toekomst”. O.a. zijn in gespreks- en werkgroepen de volgende onderwerpen behandeld:

- a. hervorming der democratie;
- b. economie en sociale zekerheid;
- c. onderwijs, jeugd, sport en vrije tijdsbesteding;
- d. ruimtelijke ordening en regionale structuurpolitiek.

A.R. Vrouwencomité.

Van het A.R. Vrouwencomité, bestaande uit de dames E. H. Achterstraat-de Ruyter, Arnhem; A. Timmer-Hondema, Ede; H. Norg-Mijnheer, Dinxperlo en M. v. d. Schans-Wijsmuller, Well-Ammerzoden, hebben de dames Timmer-Hondema, Norg-Mijnheer en v. d. Schans-Wijsmuller bedankt. Getracht zal worden deze vacatures aangevuld te krijgen. Aan deze dames wordt dank gebracht voor de verrichte werkzaamheden, in 't bijzonder aan mevr. H. Norg-Mijnheer, Dinxperlo, die, wegens vertrek naar elders, dit werk niet meer kan verrichten.

Ledenwerfactie.

In de bestuursvergadering van het Provinciaal Comité van 12 oktober 1968 is aan de afgevaardigden van de Statencentrales bijzondere aandacht gevraagd om de ledenwerfactie 1968/69 in de kiesverenigingen ter hand te nemen.

Bezoek leden A.R. Eerste- en Tweede-Kamerfractie aan de provincie Gelderland.

De A.R. kamerfracties van de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal hebben op 19 en 20 september 1968 een bezoek aan Gelderland gebracht. Van de Eerste Kamerfractie waren aanwezig: de heren A. A. van Eeten en P. C. Elfferich. Van de Tweede Kamerfractie mej. J. van Leeuwen, de heren mr. W. Aantjes, J. A. van Bennekom, mr. B. W. Biesheuvel, drs. B. Goudzwaard, G. A. Kieft, M. W. Schakel en dr. A. Veerman.

Dit bezoek is voorbereid door een door het bestuur benoemd werkomité, bestaande uit de heren P. van den Berg, Arnhem; H. W. van den Brink, Harderwijk; L. van Waardenburg, Nijmegen en A. Wildeman, Winterswijk. Door het werkomité is voor dit bezoek een programma ontworpen. Op 19 september 1968 zijn de kamerleden ontvangen te **Putten** door de heer J. G. Köhler, Harderwijk, voorzitter van het Provinciaal Comité. Na deze ontvangst sprak de heer H. W. van den Brink, Harderwijk, over: „Kent u de Veluwe ook zo?“, waarop een uitvoerige discussie volgde, o.m. over de onderwerpen de verkeerssituatie, de ruilverkaveling, de recreatie.

Op 20 september 1968 is de tocht voortgezet naar **Aalten**, waar de heer H. W. Wiggers, Winterswijk, een inleiding gaf over de vraagstukken van de Achterhoek. Hierbij worden met name genoemd de grote veranderingen welke zijn opgetreden in de beoepstructuur van Oost-Gelderland, de industrie is besproken, de doortrekking van rijksweg nr. 15, welke zo belangrijk is voor de streek, de spoorwegaansluitingen en de betekenis van de ruilverkaveling. Ir. S. Kingma, lid van de Provinciale Staten, verzorgt tijdens de rit de toelichting. Vanuit Aalten is de tocht voortgezet naar **Tiel** in het rivierengebied. De heer H. M. Oldenhof, lid van het College van Gedeputeerde Staten, verzorgt de toelichting in de bus en heeft ook over de belangrijke vraagstukken van het rivierengebied gesproken, o.m. de dijkverzwaring, waarbij de financiën een grote rol spelen. Hiermede zal een bedrag van 150 miljoen gulden gemoeid zijn, terwijl het rijk niet meer dan 60% subsidie wil geven. In deze bijeenkomst zijn ook het openbare vervoer en verbetering van het vestigingsklimaat ter sprake gekomen.

Tot slot kunnen worden vermeld de financiële nood van de kleine gemeenten en de gemeentelijke herindeling van de West-Betuwe. De fractievoorzitter, mr. B. W. Biesheuvel, heeft een slotwoord gesproken waarin tot uiting komt de betekenis van het werkbezoek en de goede voorbereiding, welke dit werkbezoek heeft doen slagen.

Bestuur.

In het bestuur zijn gedurende het verslagjaar de volgende wijzigingen voor gekomen. Wegens het bedanken van het bestuurslid

W. Polak te Apeldoorn, is de heer W. in 't Veld, Apeldoorn, als opvolger aangewezen. In de vacature ds. J. H. Velema, Apeldoorn, is gekozen de heer H. W. van den Brink, Harderwijk. Wegens het bedanken van de heer R. Bekendam, Nijmegen, werd aangewezen de heer L. van Waardenburg, Nijmegen. Door de provinciale ARJOS is nog geen bestuurslid aangewezen.

Dagelijks bestuur.

Het dagelijks bestuur, bestaande uit de heren J. G. Köhler, Harderwijk, voorzitter, M. de Bijl, Bruchem, 2e voorzitter, J. H. Dulfer, Wageningen, penningmeester en H. A. van Willigen, Haafden, secretaris, is driemaal bijeen gekomen en wel op 10 juli 1968, 5 augustus 1968 en 12 oktober 1968.

Vergaderingen Provinciaal Comité.

Het Provinciaal Comité is gedurende het verslagjaar driemaal bijeen gekomen en wel op 3 februari 1968, 30 maart 1968 en 12 oktober 1968. Op 3 februari 1968 sprak de heer H. de Mooy Azn, lid van de Tweede Kamer over het onderwerp: „Politieke vraagstukken van nu”. Op 30 maart 1968 sprak mej. J. van Leeuwen, lid van de Tweede Kamer, over het onderwerp: „Logge politiek of Evangelisch avontuur”. Op 12 oktober 1968 sprak partijvoorzitter dr. A. Veerman, over het onderwerp: „Geen centrumpartij, wat dan”?

Bestuur.

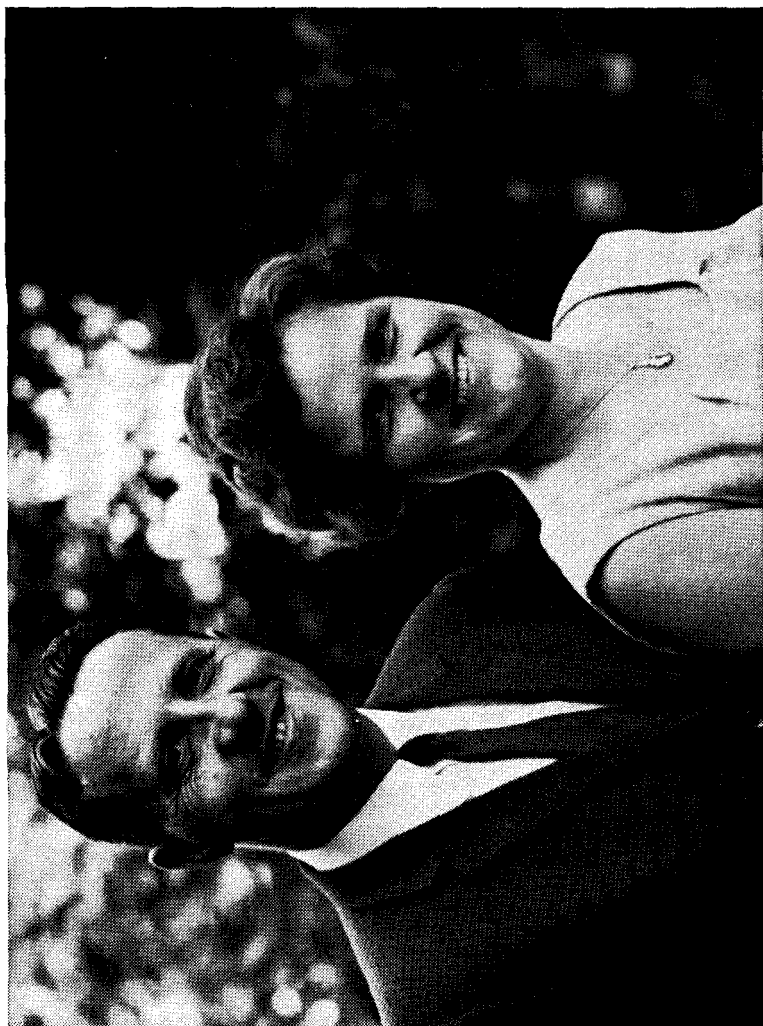
Er zijn 3 bestuursvergaderingen gehouden; op 16 maart 1968, 28 september 1968 en 12 oktober 1968.

H. A. van Willigen, secretaris.

Kamercentrale Utrecht (tevens Provinciaal Comité Utrecht)

De in het jaarverslag 1967 uitgesproken verwachting, dat de herziening van het reglement in 1968 rond zou komen, is bewaarheid. In de jaarvergadering van **29 februari** is, na een grondige voorbereiding door een daartoe ingestelde commissie, een nieuw reglement vastgesteld. Volgens dit reglement vormen de kiesverenigingen gevestigd in de provincie Utrecht de „Provinciale Organisatie Utrecht van A.R. kiesverenigingen” en oefent deze organisatie de rechten en bevoegdheden uit van de Kamercentrale. De leiding van de organisatie berust thans bij het Provinciaal Comité, tevens optredend als bestuur van de Kamercentrale. Naast de vaststelling van het reglement, zijn in deze vergadering de gebruikelijke jaarverslagen van secretaris en penningmeester aan de orde gekomen.

De tweede vergadering is gehouden op **24 mei**. Ondanks het ge-

„We zijn samen verantwoordelijk in onze partij” zei de nieuwe partijvoorzitter dr. A. Veerman op de Buitengewone Deputatenvergadering van 15 juni 1968. Ook mevrouw Veerman zal hiervan wel weet hebben . . .

ringe aantal bezoekers is dit een bijzonder geslaagde vergadering geworden met als spreker drs. B. Goudzwaard over het onderwerp „het belangrijke werk van de groep van Achttien.”

Op **27 september** komt de Provinciale Organisatie opnieuw bijeen. In deze vergadering is voorzien in de vacatures van de in verband met de vaststelling van het nieuwe reglement afgetreden leden van het Provinciaal Comité. Tot voorzitter wordt gekozen de aftredende voorzitter mr. J. A. Oosterhoff en tot leden mevr. A. D. P. Vreugdenhil-Keyzer en de heren mr. W. Jonkers, drs. J. de Jonge en M. van Gent. Door de Statencentrales Amersfoort en Utrecht zijn inmiddels als lid aangewezen de heren E. C. Muns, H. P. Ester, drs. D. Wind, D. Niezing, A. van der Stelt, W. Th. Vernhout, J. de Vries en door het Provinciaal Verband van de ARJOS-Utrecht de heer W. A. Zuidhof. Mede om een meer regelmatig contact te leggen tussen de A.R. Statenleden en de organisatie, vertellen de Statenleden in deze vergadering iets van hun werk en hebben zij een forum gevormd voor de beantwoording van gestelde vragen.

De najaarsvergadering is gehouden op **8 november**, waarin dr. W. de Kwaadsteniet een inleiding heeft gehouden over het bereikte resultaat van „de Achttien”. Op hartelijke wijze is voorts in deze vergadering afscheid genomen van vier scheidende bestuursleden. In het bijzonder zijn de heren De Geus en Smit gehuldigd die sedert 1945 de functies van resp. penningmeester en secretaris hebben vervuld.

Provinciaal Comité.

Het Provinciaal Comité is in het afgelopen jaar zes keer in vergadering bijeen geweest. Naast de gebruikelijke huishoudelijke zaken vroegen de vaststelling van het reglement van de provinciale organisatie, de voorbereiding van het reglement candidaatsstelling leden Provinciale Staten, de samenwerking A.R.P., C.H.U. en K.V.P. de aandacht. In het volgende verslagjaar zal aan de laatste twee onderwerpen aandacht worden besteed.

Statencentrales.

De Statencentrale Amersfoort heeft in het verslagjaar één en de Statencentrale Utrecht twee vergaderingen gehouden. Eén vergadering van de Statencentrale is gehouden in combinatie met een vergadering van de Provinciale Organisatie. Met de besturen van deze centrales, evenals met die van de hulpcentrales, wordt een goed en vruchtbaar contact onderhouden.

Contacten.

Bijzondere contacten zijn er in het verslagjaar niet geweest. Contact met het Provinciaal Verband Utrecht van de ARJOS wordt regelmatig onderhouden. De voorzitter van dit verband is lid van het Provinciaal Comité.

Activiteiten van A.R. vrouwen.

Deze worden thans verzorgd door het lid van het Provinciaal Comité mevr. A. D. P. Vreugdenhil-Keyzer. Aan de besturen der kiesvereniging is verzocht één naam en adres van een politiek-belangstellende dame te verstrekken, die ten behoeve van het Provinciaal Comité als contactadres wil optreden om te komen tot een op provinciaal niveau gecoördineerde activiteit van A.R. vrouwen.

Contact met kiesverenigingen.

Dit contact loopt in hoofdzaak over de besturen van de Statencentrales, waarvan de voorzitters in kwaliteit lid zijn van het Provinciaal Comité. Binnen het gebied van de Statencentrale Utrecht geschiedt het bezoeken der kiesverenigingen door de bestuursleden van deze centrale en in het grotere gebied van de Statencentrale Amersfoort (provincie Utrecht minus de stad Utrecht) door het bestuur van deze centrale in samenwerking met de besturen der hulpcentrales. Voorts is in het verslagjaar contact met de kiesverenigingen onderhouden door middel van een tweede voorzittersbijeenkomst. Aangezien deze bijeenkomsten in een behoefte voorzien, zullen deze in de toekomst regelmatig worden gehouden en zonodig worden uitgebreid tot bijeenkomsten met secretarissen en penningmeesters der kiesverenigingen.

D. Niezing, secretaris.

Kamercentrale Amsterdam

Een computer aangeschaft

Ter wille van de leesbaarheid en om oververmoeidheid bij de (schaarse?) lezers van het verslag te voorkomen, geven wij in het onderstaande puntsgewijs enkele feiten weer.

In het 117e jaar van zijn bestaan is de Kamercentrale tot het inzicht gekomen dat een computer ook voor de A.R. van nut kan zijn. Na intensief en moeizaam werken is de gehele ledenadministratie op de computer overgebracht. Deze ondankbare, weinig politieke, arbeid is verricht door de heer W. de Smalen (omen n'est pas nomen!), die dan ook in Amsterdam-Noord woont. Zijn wijkpredikant heeft hem maanden gemist, maar zijn vrouw heeft hem evenwel in hoge mate tijdens deze operatie gesteund. Wij hebben de heer De Smalen onze grote bewondering laten merken, maar als neo-calvinist ging hij hier niet op in.

Het ledental van de Kamercentrale Amsterdam is dank zij de computer nu exact bekend, namelijk 2240.

Overziet men de ontwikkeling van het ledental sedert 1945 dan zou men dit getal teleurstellend achten. Luistert men echter goed naar sociologen, dan is een ledental van 2240 gerelateerd op het totaal aantal kiezers zelfs gunstig. Kijkt men in dit verband naar de lande-

lijke cijfers van de A.R., dan kan echter niet worden ontkend, dat Amsterdam uiterst ongunstig uit de bus komt. Sociologen zullen vermoedelijk(?) verklaren dat, landelijk gezien, de A.R. kiezers voor wat betreft hun lidmaatschap van de A.R. bijzonder loyaal, trouw en volgzzaam voor de dag komen. Dezelfde verdrietige tendens die wij in Amsterdam ten aanzien van het ledental hebben geconstateerd doet zich ook voor in Den Haag en Rotterdam. Een nuttig werk voor een politicoloog om nader uit te zoeken en te verklaren.

Hopelijk wordt niemand boos als wij opmerken dat vrij veel lieden die van uit de provincie in Amsterdam komen wonen géén lid meer van de A.R. willen zijn. Opvallend is bijvoorbeeld ook, dat vrij veel predikanten in Amsterdam geen lid van de A.R. begeren te zijn. Vanuit hun beroep gezien kan dit wel bijzonder verstandig en wijs zijn; wij moeten dit evenwel betreuren.

Maar boze dokters . . .

Waarom bedanken zovelen in een grote stad?

Uit de vele reacties kozen wij er twee.

Een oudere arts (van vakantie terug uit Zuid-Afrika), schreef ons: „Na mijn terugkeer in ons land ben ik tot de conclusie gekomen, dat de A.R. zo rood als een kraal is geworden”.

Een jongere arts (na drie jaar werken in een ontwikkelingsland), schreef: „In toenemende mate kan ik steeds minder instemmen met het beleid, dat het huidige kabinet voert. Hierin ben ik teleurgesteld en daarom stel ik u hierbij op de hoogte van mijn besluit om voor het lidmaatschap van de A.R.P. te bedanken”.

Nu hebben wij weinig politieke kwaliteiten, anders hadden wij beide ex-leden tegen elkaar uitgespeeld. Tenslotte heeft de V.U. toch een nieuw ziekenhuis.

Het bedanken van beide artsen noopt ons tot een kanttekening. Er zijn nog al wat bedankjes waaruit men kan opmaken, dat de A.R. in 1968 weer naar rechts is opgeschoven. Dat wordt door anderen betwist. Gesteld kan worden, dat al deze afzwaaiers het slachtoffer zijn geworden van (vijandelijke) politieke propaganda. Uit „Nederlandse Gedachten” had hen duidelijk moeten worden, dat de A.R. absoluut niet naar rechts is opgeschoven. Bovendien hadden zij kunnen weten dat de A.R. Eerste en Tweede Kamerleden een consequent beleid hebben nagestreefd, bijvoorbeeld bij de stembepaling ten aanzien van het wetsontwerp huurdersbijdrage.

Leve het Friesch Dagblad

Wel moeten wij als gewoon lid van de A.R. aanhalen wat het Friesch Dagblad op oudejaarsavond (1968) schreef:

„Om en nabij Sinterklaas is er echter een verandering ingetreden. Toen werd bekend, dat de voorzitters van de drie confessionele partijen een concept-brief hadden klaargestoomd met betrekking tot de komende raads- en statenverkiezingen. Het Centraal Comité ging na uitvoerige discussie accoord met de strekking van het schrijven, maar een viertal radicalen bleef bij hun bezwaren.

De tegenstellingen binnen de A.R.P. zijn de laatste weken onmis-

kenbaar verscherpt. Dit valt ook af te leiden uit een communiqué na afloop van een bijeenkomst van A.R. radicalen, een dag of tien geleden. Daarin wordt een samenwerking tussen de drie confessionele partijen bij de eerstvolgende Kamerverkiezingen onaanvaardbaar genoemd. Ook binnen de A.R.P. is het wederzijds vertrouwen in elkaar nu geschokt.

Pijnlijk wordt het gemis gevoeld van dr. Berghuis, die begin februari op medisch advies het voorzitterschap van zijn partij moest neerleggen. Het lijkt er wat op, dat in de loop van 1968 de A.R.P. de sleutels voor de veel besproken partijvernieuwing ontglipt zijn."

Andere bedankjes zijn zeer gevarieerd wat motivering betreft.

Sommigen verkozen het P.P.R. flatje boven de oude A.R. veste. Weer anderen, die sedert vele jaren uitsluitend lid zijn geweest van Kerk en Kiesvereniging komen tot de conclusie, dat men via het eerste instituut er ook wel komt.

Een socioloog zegt, dat het passieve lidmaatschap in onze kring verdwijnt.

De voortgaande welvaart, die ook de A.R. l(i)eden niet voorbij is gegaan, heeft nogal wat epigonen van Groen van Prinsterer doen besluiten om de levendigheid van de hoofdstad — althans ná het avondeten — te doen verwisselen met één der vele slaapsteden rond de hoofdstad des lands. Ook qua sociale status schijnt het goed boeren in één der randdorpen rond Amsterdam. Helaas zitten er onder deze ex-Amsterdammers nogal velen, die het in een bestuur van één der 26 kiesverenigingen prima hebben gedaan.

De bezetting van de besturen van de 26 kiesverenigingen wordt steeds moeilijker; dat heeft u wel begrepen na lezing van bovenstaande volzinnen.

Een enkel feit uit de vele activiteiten.

Een actie om „Nederlandse Gedachten" meer abonnees te verschaffen heeft niet het succes gehad dat wij er van verwachtten. Dit is te meer verdrietig omdat aan deze actie veel tijd en moeite is gegeven.

Een bijzonder fris en toch sober opgezette ledenaquisitie bij de protestantse nieuwkomers heeft niet het succes, dat wij er van hoopten. Dat bijna geen enkele kiesvereniging bestuursleden heeft die achter deze adressen aanlopen zal ook wel een belangrijke oorzaak zijn van dit magere resultaat.

In februari 1968 heeft het dagelijks bestuur van de Kamercentrale een telegram gestuurd aan het Centraal Comité waarin verbazing werd uitgesproken over het bezoek dat de heer Biesheuvel aan de K.R.O. televisie, p/a de heer Schmelzer, heeft gebracht. Nu is bekend, dat het dagelijks bestuur er sterk voor geporteerd is, dat de heer Biesheuvel voor de t.v. verschijnt, want de eerlijkheid gebied te zeggen, dat onze fractievoorzitter een bekwaam, boeiend en bezielend spreker is. Voorwaar, belangrijke criteria voor een geslaagd t.v. optreden. (Volgens een door ons gehouden kleine enquête is de heer Biesheuvel volgens vele kijksters ook qua verschijning een der beste politici). Niettemin staat de A.R. fractie naar onze mening wel wat al te vriendelijk tegenover de K.V.P. Als er in de jaren 1930-1940 be-

zuinig moet worden, houdt de K.V.P. zich gedekt en laat zich voor het oog van het volk op een enorme manier door de veel kleinere A.R. overvleugelen. Als de heer Romme er in de na-oorlogse jaren heil in ziet met de P.v.d.A. te regeren lijkt het er op dat men van het bestaan van de A.R. nimmer heeft gehoord. Als de K.V.P. een flinke opdoffer krijgt bij de recente verkiezingen en het katholieke volksdeel even broos in elkaar lijkt te zitten als de protestantse broedergemeente zijn onze zuiderburen reuze blij met een protestantse premier (en uiteraard een calvinistische minister op financiën, want alle K.V.P. pecunia-experts zitten al in het bedrijfsleven of de bankwereld).

Centraal Comité boos

Niettemin is het Centraal Comité erg boos geworden op de voorzitter van de Kamercentrale Amsterdam over het verzenden van dat telegrammetje. Ach, men had er niet meer over moeten praten, want iedereen weet, dat een voorzitter van een Kamercentrale van nauwelijks 1,65 m hoog geen partij(-man) is voor een ex-A.R. minister van landbouw van 1,98 m.

Gewone jongens

Men had moeten begrijpen, dat het bestuur van de Kamercentrale Amsterdam uit heel eenvoudige jongens bestaat die geweldige vreugde hadden ondervonden bij de uitslag van de verkiezingen in 1967. (Die uitslag kan men nooit vergeten!)

De eerste na-oorlogse winst in Amsterdam (verlies in Den Haag en Rotterdam!), is geboekt en deze is uitsluitend te danken aan het feit dat de ideeën van de heer Berghuis ook wortel hebben geschoten bij een groep Amsterdammers die zich lange tijd afzijdig hebben gehouden. En die hele gewone jongens van het dagelijks bestuur van de Kamercentrale Amsterdam zijn bang dat een te sterke identificatie met de K.V.P. (van Schmelzer), een mooi stuk nieuw gekweekt A.R. enthousiasme weer zal wegslaan; tot meerdere eer en glorie van de K.V.P. Natuurlijk is het zeer sociaal van de heer Biesheuvel om een voorschot te nemen op de oplossing van de moeilijkheden in de K.V.P.

Niet alleen

Wij staan niet alleen in onze beweringen.

Ook de A.R. radicaal drs. D. Th. Kuiper heeft één en ander zeer voorbarig gevonden. Hij concludeert op grond van uitspraken van Berghuis en Veerman, dat de A.R.P. geen aantrekkelijke gespreks-partner is voor een K.V.P. waarin voor de radikalen geen plaats zou zijn.

Intussen is de P.P.R. geboren, en de A.R. spijtstemmer, de heer Kuiper, intussen lid van een Amsterdamse kiesvereniging, is ook reeds lid van het moderamen van de A.R.P.

Het gaat razendsnel in de politiek.

Vaag en log

Wij vrezen, dat wij onze politieke schrijftijd in dit jaarverslag ver

overschrijden. Niettemin mag een slotopmerking niet ontbreken. Met vele anderen vrezen wij een vage, logge, ongrijpbare C.D.U.

Als de A.R. evenwel straks vier jaren onafgebroken lief en leed met C.H.U., K.V.P. en V.V.D. heeft gedeeld in het kabinet De Jong, dan wordt het voor de bestuursleden van een Kamercentrale als Amsterdam wel heel moeilijk om in 1971 aan de kiezer te zeggen, dat wij een geheel ander beleid voorstaan.

„Komt tijd, komt raad”, is een mooi spreekwoord maar „Al te goed is buurmans gek” is ook een fraai gezegde.

J. Tamminga, voorzitter/secretaris.

Kamercentrale Haarlem.

Mutaties in het bestuur.

De heer ir. W. Milort te Hilversum, heeft zich na korte tijd genoodzaakt gezien als bestuurslid te bedanken. In deze vacature is voorzien door de aanwijzing in het bestuur van de heer P. de Kam te Hilversum. Eén zetel is tot dusver nog onbezet gebleven, namelijk die van een tweede lid voor het A. R. Vrouwencomité. De pogingen om ook deze vacature vervuld te krijgen worden voortgezet.

Voor de kamercentrale is als lid van de Raad van Beheer van de Doctor Abraham Kuypertstichting aangewezen, de heer P. Brune te Zandvoort.

Vergaderingen.

Het bestuur is tweemaal in vergadering bijeen gekomen. De Kamercentrale heeft in het verslagjaar eveneens tweemaal vergaderd. In de bijeenkomst van 3 april is door de secretaris en de penningmeester het jaarverslag uitgebracht. Het bestuurslid, de heer H. A. de Boer leidt voorts een discussie in over enkele actuele politieke vragen. De vergadering van 21 mei is gewijd aan een bespreking van het interimrapport van de „groep van Acht-tien” van de K.V.P., A.R.P. en C.H.U., zulks met het oog op het op 25 mei te houden Partij Convent. Bij deze bespreking, die een geanimeerd verloop heeft gehad zijn ook aanwezig vertegenwoordigers van de C.H.U.-Kamerkring Haarlem en van de K.V.P. Kring Haarlem. Daarvóór heeft genoemd rapport in een tweetal vergaderingen in kamerkieskringverband een onderwerp van bespreking uitgemaakt tussen K.V.P., A.R.P. en C.H.U. vertegenwoordigers.

Uit ontvangen convocaties is gebleken, dat dit rapport ook in de vergadering van sommige kiesverenigingen de aandacht heeft gehad.

Financiën.

Dank zij de activiteit van de penningmeester de heer M. Kamper, heeft de afdracht van de door de kiesverenigingen verschuldigde

verkiezingsbijdragen aan het Centraal Comité zijn beslag kunnen krijgen. Door een verhoging van de contributie der kiesverenigingen ten behoeve van de kamercentrale wordt getracht in het vervolg de ondervonden moeilijkheden terzake te voorkomen en een tijdige afdracht van verkiezingskosten aan het Centraal Comité te waarborgen.

„Ons Contact”.

Nog steeds wordt nagegaan op welke wijze dit maandbericht bij een geregelder verschijning nog beter dienstbaar kan worden gemaakt aan een doeltreffende stimulering van het werk van de kiesverenigingen binnen de kamercentrale. Het overlijden van de „drukker” van dit blad heeft opnieuw stagnatie veroorzaakt bij de uitvoering van gemaakte plannen.

P. Brune, secretaris.

Kamercentrale Den Helder.

Vergaderingen.

Vier bestuursvergaderingen zijn gehouden en een voorjaarsledenvergadering.

De najaars-ledenvergadering is samen met die van de C.H.U. Kamerkieskring Den Helder gehouden.

Voorts zijn in het kader van de samenwerking met de C.H.U. Kamerkieskring meer vergaderingen belegd ter uitvoering van de beslissing om nauwer samen te werken met de C.H.U. en om zo mogelijk te komen tot een gezamenlijke lijst met de C.H.U. voor de Statenverkiezingen 1970.

Een studiec commissie is daartoe ingesteld en zij heeft haar bevindingen vastgelegd in een verslag, dat door de besturen is goedgekeurd en dat bij het verdere beleid als uitgangspunt zal dienen.

Centraal is gesteld, dat de samenstelling van een gecombineerde lijst van de beide protestants-christelijke groeperingen voor de Statenverkiezingen tot stand kan komen door inschakeling van de provinciale organen van beide partijen. Beide provinciale organen kunnen een gezamenlijke gedragslijn bepalen ten opzichte van de K.V.P.

Momenteel bestaat nog geen behoefte aan een nieuwe organisatievorm. Er zijn voorts contacten met het Kamerkringsbestuur Den Helder van de K.V.P. die echter nog tot verdere besprekingen kunnen leiden.

Huishoudelijke zaken.

In de voorgekomen bestuursmutaties is ook in 1968 weer kunnen worden voorzien. Het financieel beheer vraagt veel zorgen van onze penningmeesteresse mevr. C. C. Kakes-Veen. Vooral de contributie-afdracht van een deel van de kiesverenigingen geeft bij voortduring veel moeite.

Contacten.

Onze contacten met Arjos en het A.R. Vrouwencomité lopen in hoofdzaak via de vertegenwoordigingen van deze organen in ons bestuur.

Contacten met de kiesverenigingen vinden meestal plaats via de bestuursleden van de Kamercentrale uit het betreffende ressort.

A. Brandsma, secretaris.

Kamercentrale Leiden

Dit verslagjaar is een rustig jaar geweest. Het bestuur is in een drietal vergaderingen bijeen gekomen, één in het voorjaar en twee in het najaar. De laatste najaarsvergadering is bijgewoond door dr. A. Veerman en dr. W. de Kwaadsteniet. Dit in het kader van hun rondgang ter nadere kennismaking.

De voorjaarsvergadering heeft vooral in het teken gestaan van de kandidaatstelling voor het voorzitterschap van de partij in verband met het aftreden van dr. W. P. Berghuis.

Op deze vergadering is besloten een administrateur aan te trekken ter vervulling van de vacature in ons bestuur, ontstaan doordat de heer T. Hopman zich wegens drukke werkzaamheden genoodzaakt zag het secretariaat van de kamercentrale aan een ander over te dragen. Behalve de secretariaatswerkzaamheden heeft de administrateur ook het werk van de penningmeester overgenomen. Helaas is het overleg met de kamercentrales Rotterdam, 's-Gravenhage en Dordrecht, alsmede met het Provinciaal Comité Zuid-Holland om te komen tot één bureau voor de administratieve zaken van de organisaties, op niets uitgelopen.

De beide najaarsvergaderingen hebben vooral in het teken gestaan van het werk van de „Achtien” en de resultaten die daarvan verwacht kunnen worden. Ook het gesprek met dr. A. Veerman en dr. W. de Kwaadsteniet spitste zich, na een algemeen oriënterend gesprek, op deze zaak toe.

Contact met andere partijen.

Op uitnodiging van de kieskring Leiden van de KVP heeft begin juni gezamenlijk overleg plaatsgevonden over het „interim-rapport van Achtien”. Vanzelfsprekend is deze avond ook bijgewoond door vertegenwoordigers van de CHU. Besloten is deze contacten in de toekomst te herhalen. Hiervoor is inmiddels de basis gelegd waaruit nu regelmatig bijeenkomsten voort zullen vloeien.

Contact met de kiesverenigingen en hun activiteiten.

Al dan niet op verzoek van de kiesverenigingen zijn diverse werkbezoeken gebracht. Ook op dit niveau is overleg gaande over

het „interim-rapport van de Achttien” tussen de plaatselijke kiesverenigingen van CHU, KVP en onze partij. Hieruit vloeit in sommige gevallen al een hechtere samenwerking voort, waarbij het oog gericht is op de komende gemeenteraadsverkiezingen van 1970.

Vanuit de Kamercentrale is, mede om tot een nauwer contact met de kiesverenigingen te komen, een circulaire uitgegaan, vooruitlopend op het programma van de jaarvergadering 1968 die pas half februari 1969 gehouden is, waarin het „interim-rapport van de Achttien” als hoofdonderwerp voor de jaarvergadering naar voren is gebracht. Dit ook in aansluiting op het gespreksgroepenonderwerp 1968/69. Naar aanleiding van een aantal kernvragen brachten de kiesverenigingen verslag uit over de beraadslagingen, waarna hieruit door het bestuur van de Kamercentrale een discussiestuk voor de jaarvergadering is samengesteld. Dit is tot volle tevredenheid verlopen zodat een goed beeld is verkregen over de gedachten die binnen onze Kamercentrale leven.

E. L. Boellaard, bureau-secretaris.

Kamercentrale 's-Gravenhage.

Bestuur.

In het afgelopen jaar hebben zich in het bestuur van de Kamercentrale belangrijke wijzigingen voorgedaan. Als voorzitter is gekozen, in de plaats van de heer A. C. Monster, mr. W. L. van Leeuwen en de heer J. H. J. Rose kwam in de plaats van de secretaris, de heer H. C. Schipper. Tot adjunct-secretaresse is gekozen mevr. H. Otter-te Kolsté.

Vergaderingen.

Het voltallig bestuur van de Kamercentrale heeft in het verslagjaar zeven maal vergaderd. Tijdens deze vergaderingen is steeds veel aandacht besteed aan de problemen die waren gerezen rond het gesprek in „de Achttien” en het inmiddels uitgebrachte interimrapport. Hiernaast zijn vele organisatorische zaken behandeld en waar nodig vernieuwingen aangebracht. Zo is ondermeer ingesteld de Commissie Verkiezingsprogram. Ook de afvaardiging naar het Partij Convent is vernieuwd en verjongd.

Op 21 maart 1968 is in het Restaurant „Boslust” een bijeenkomst gehouden van de besturen van de A.R. en C.H. kiesverenigingen, ter bespreking van gemeentelijke problemen en politieke vraagstukken. De vergadering is een groot succes geworden.

Op 15 mei 1968 is in de Tuinzaal van de Haagse Dierentuin (helaas voor het laatst) een vergadering gehouden voor alle leden van de kiesverenigingen over het interim-rapport van de „Achttien”.

Mr. J. H. Prins heeft het rapport toegelicht, waarna een zeer kritische discussie heeft plaatsgevonden.

Arjos.

Zowel het Provinciaal Verband Zuid-Holland als het Stedelijk Verband Den Haag van de ARJOS zijn in het bestuur van de Kamercentrale vertegenwoordigd. De contacten en de samenwerking tussen de ARJOS en de Kamercentrale zijn uitstekend.

Activiteiten onder A.R. Vrouwen.

Twee vertegenwoordigsters van het A.R. Vrouwencomité hebben zitting in het bestuur van de Kamercentrale, n.l. mevr. mr. W. J. R. Derksen-Koppe en mevr. M. C. C. ten Boske-Berg. Op 29 oktober 1968 is er een gemeenschappelijke vergadering gehouden van alle vrouwelijke leden van de ARP, CHU en KVP te 's-Gravenhage over het interim-rapport van de „Achttien”.

Contacten met andere partijen.

In het afgelopen jaar is het reeds bestaande contact met de CHU verder verdiept en uitgebouwd. Zowel van het bestuur van de KVP als van de PPR te 's-Gravenhage is een verzoek ontvangen om tot een gesprek te mogen komen. Aan beide uitnodigingen is gevolg gegeven.

Daar de ARP en CHU in de Haagse Gemeenteraad al een protestants-christelijke fractie vormen en de CHU ook een uitnodiging had ontvangen voor het gesprek met de KVP, is er steeds een gemeenschappelijk standpunt terzake ingenomen. Wat het eventuele resultaat van deze gesprekken zal zijn is nog niet te overzien.

J. H. J. Rose, secretaris.

Kamercentrale Rotterdam

Hoewel in dit verslag plaatselijke organisatorische zaken moeten worden behandeld, kan toch niet worden voorbijgegaan aan de landelijke ontwikkelingen in de politiek. Nationaal immers tekenen zich verschuivingen af, die onvermijdelijk hun weerslag hebben op het beleid zoals dat in de lagere organen als provincies en gemeenten wordt gevoerd. Ontwikkelingen ook die een vrijblijvende opstelling tegenover samenwerking met andere partijen niet langer mogelijk maken en die ons tot positiebepaling dwingen.

In 1968 heeft het overleg binnen de „Achttien” - het overleg tussen vertegenwoordigers van K.V.P., A.R.P. en C.H.U. - vastere vormen aangenomen. Nog het duidelijkst is dit tot uitdrukking gekomen in de brief die de drie partijen in december aan de provinciale en regionale organen hebben verzonden en waarin nauwere samenwerking tussen de provinciale en plaatselijke confessionele partijen wordt toegejuicht.

Nu is in Rotterdam al enige tijd overleg gaande tussen de besturen van de K.V.P., de A.R.P. en C.H.U. Dit aanvankelijk incidentele contact heeft ertoe geleid, dat in januari 1969 — maar nu dreigen we op het volgende jaarverslag vooruit te lopen — is besloten de sa-

menwerkingsmogelijkheden bij de komende verkiezingen te onderzoeken. Wat hieruit groeien zal, valt thans nog niet te overzien. Zeker is in elk geval dat deze ontwikkelingen het komende jaar extra inspanning van de centrale zullen vragen. Nu reeds zullen de kiesverenigingen zich moeten prepareren op het monumentale verkiezingsjaar 1970, waarin de kiezers de samenstelling van Provinciale Staten, Gemeenteraad en Rijnmondraad zullen bepalen.

Bij de benoeming van een nieuwe voorzitter van Rijnmondraad, nodig geworden door mr. Marijnen's benoeming tot burgemeester van Den Haag, heeft anti-revolutionair Rotterdam een belangrijk politiek succes geboekt. In weerwil van socialistisch tegendruk is de heer W. A. Fibbe, tot dan voorzitter van onze raadsfractie, bij Koninklijk Besluit als zijn opvolger aangewezen. De heer H. J. van der Meiden is daarop fractievoorzitter geworden, mevrouw dr. F. T. Diemer-Lindeboom heeft opnieuw haar intrede in de Rotterdamst raad gedaan.

Niet alleen de heer Fibbe is vertrokken. Ook het bestuur van de centrale heeft gevoelige verliezen geleden. De heer J. in 't Veld, eerste secretaris, is naar Israël vertrokken, ir. J. F. Creemer, tweede secretaris kondigt zijn verhuizing aan naar Barendrecht. Er is slechts een geografisch verschil. Beide verhuizingen hebben het bestuur van de centrale voor de noodzaak gesteld het secretariaat geheel opnieuw te bemannen — een situatie waarvan men hopen mag dat zij zich niet zal herhalen. Aan het eind van dit verslagjaar is de heer Creemer opgevolgd door de heer Berghoef en de heer In 't Veld door de heer Van Atten.

Het bestuur is voorts aangevuld met mevrouw G. A. van der Spek-Pereboom en de heer I. J. Koole. Het voorzitterschap is de laatste maanden van 1968 waargenomen door de heer J. H. Slik wegens ziekte van de heer H. A. Brokking.

Al deze mutaties hebben de continuïteit in het werk belemmerd. Sommige zaken zijn blijven liggen, omdat het bestuur onvoldoende geëquipeerd is geweest.

Bij de kiesverenigingen zien we hetzelfde beeld. Werkgelegenheid te over, maar de werkrachten zijn niet dan met de grootste moeite te vinden. Dringender dan ooit rijst de vraag of het nog langerverantwoord is op de oude voet voort te gaan. Tijdens een vergadering met de besturen, in september in het Groothandelsgebouw, is gebleken dat de meningen over een vergaande concentratie van kiesverenigingen verdeeld zijn. Toch is het goed wanneer de kiesverenigingen zich hierop nog eens ernstig bezinnen, waarbij dan tevens de vraag dient gesteld of in de traditionele opzet niet zeer veel energie verloren gaat die bij een sterkere concentratie voor andere doeleinden vrijkomt.

De praktijk toont intussen al enige beweging aan. De kiesverenigingen III, IV en V vergaderen gezamenlijk en de kiesvereniging II wil daaraan meedoen. De kiesverenigingen IX, X, XIII en XIVa trekken eveneens gecombineerd op en de kiesvereniging VII heeft de wens te kennen gegeven tot een fusie met VI te komen. De verenigingen die hieruit de consequenties trekken, zullen ongetwij-

feld tot krachtiger eenheden kunnen uitgroeien.

De kiesverenigingen hebben zich in 1968 bezonnen op het werk van „de Achttien”. Op 4 april is een vergadering in het Groothandelsgebouw gehouden, waarin het interimrapport van de „Achtien” is besproken. Uit de binnengekomen schriftelijke reacties van de kiesverenigingen is gebleken dat niet alle kiesverenigingen zich unaniem achter het rapport hebben geschaard. Er zijn er die de inleiding te „rooms’ vinden, ofschoon later in kringen van de K.V.P. kan worden vernomen dat dit onderdeel te „protestants” is geformuleerd.

In grote lijn evenwel hebben de kiesverenigingen zich kunnen verenigen met de gedachten die aan het interimrapport ten grondslag liggen.

In juni zijn Anti-Revolutionairen uit alle delen van het land naar Rotterdam gekomen om de buitengewone Deputatenvergadering in „De Doelen” bij te wonen. Afscheid is genomen van partijvoorzitter dr. W. P. Berghuis, verwelkomd is zijn opvolger, dr. A. Veerman. In de middagvergadering heeft fractieleider mr. B. W. Biesheuvel schoten voor de boeg van het kabinet-De Jong gelost.

De nieuwe partijvoorzitter is snel teruggekomen voor een nadere kennismaking met het bestuur van Rotterdam. Op 30 oktober heeft hij het bestuur toegesproken in het Groothandelsgebouw, vergezeld door de pas gepromoveerde (Rotterdamse) partijsecretaris, dr. W. de Kwaadsteniet.

De Tweede Kamerfractie is 24 oktober op bezoek geweest bij de gemeente Rotterdam. Zij heeft besprekingen gevoerd met het college van B. en W. en een rondvaart door de haven gemaakt. De heer Schakel heeft er in „Nederlandse Gedachten” op enthousiaste toon verslag van uitgebracht.

Contactpersoon in de Kamerfractie is drs. Zijlstra, voorzitter van de Christelijke Boeren- en Tuindersbond, die in de Kamer o.a. landbouw en deltazaken behandelt. Op 7 november heeft hij ten huize van de heer Brokking kennis gemaakt met de Rotterdamse bestuursleden en met de Rotterdamse problemen.

Men ziet het: Er is landelijk belangstelling voor ons werk. En dat is buitengewoon plezierig in een tijd waarin de kritiek op allerlei Rotterdamse plannen steeds luider wordt gehoord. Dan is het geen wens, maar noodzaak dat partijbestuur en fractie geïnformeerd zijn over de standpunten die in de plaatselijke politiek worden ingenomen.

De eerste werkvergadering in het nieuwe seizoen is op 26 september in het Groothandelsgebouw gehouden. Hier zijn suggesties ter sprake gekomen voor nauwere samenwerking tussen dan wel een volledig samengaan van kiesverenigingen. De discussie heeft aangetoond, dat de noodzaak daartoe niet algemeen wordt ingezien. Andere gesprekspunten: het kaderwerk, een nieuwe ledenwerfactie en het vijftigjarig bestaan van de centrale in december.

Wat dit laatste betreft: besloten is alle aandacht te concentreren

op de landelijke financiële- en ledenwerfactie, die nagenoeg op hetzelfde moment zou starten. Hier zijn we op een zorgwekkend punt aangeland. Ieder jaar gaat het aantal leden ongeveer tien procent achteruit. Tegen het eind van het verslagjaar staan 3810 leden geboekt. Aan deze teruggang moet een halt worden toegevoerd. Voor een stad als Rotterdam is een aantal van vijfduizend leden echt niet overdreven.

Bij het opstellen van dit verslag is nog geen inzicht te krijgen in het verloop van de ledenwerfactie in Rotterdam. Maar uit het feit dat op dit moment al 65 nieuwe leden zijn geboekt, mag blijken dat wij nog lang niet aan het eind van onze mogelijkheden zijn.

Een enkel woord nog over de Arjos. De ontwikkelingen zijn niet ongunstig in vergelijking met de situatie in voorgaande jaren. In Zuid en in Centrum functioneren clubs, die zich in een goede belangstelling kunnen verheugen. Een vergadering in Zuid, in november, is door veertig mensen bezocht. Wij willen het werk van de Arjos hier nog eens in de hartelijke aandacht van de kiesverenigingen aanbevelen.

Niet genoemd zijn de vergaderingen van de bij de Centrale aangesloten kiesverenigingen, die ook in 1968 op ruime schaal zijn gehouden. Gelukkig. Want ze vormen de basis van ons werk. De praktische basis althans. De principiële fundering van onze activiteiten is veel zwaarder. Wij beschikken over goed geschut en dat willen wij in stelling brengen. En daarbij kan de ondertitel van de Anti-Revolutionaire Partij als wachtwoord dienen: een Evangelische Volkspartij.

L. W. J. van Atten, secretaris.

Kamercentrale Dordrecht

Vergaderingen.

Het algemeen bestuur, respectievelijk het moderamen zijn in 1968 zesmaal bijeengekomen. Sammier volgen de onderwerpen die besproken zijn:

1. de afdracht van de kiesverenigingen voor het verkiezingsfonds;
2. het functioneren van de sprekersorganisatie;
3. de voorbereiding van de kaderbijeenkomsten;
4. de candidaatstelling voor het voorzitterschap van het Centraal Comité;
5. de actie „één op vier” voor „Nederlandse Gedachten”;
6. het politiek gesprek over de groep-Aarden „de Achttien” en de radicalen;
7. het interim-rapport van „de Achttien” (aparte vergadering);
8. de onderwerpen die centraal gesteld zijn op de besturenconferentie die op 4 september in Utrecht gehouden is”;
9. het gesprek waarom dr. A. Veerman en dr. W. de Kwaadste-niet hebben gevraagd, waarin zijn behandeld de organisatorische en politieke problemen van de partij;
10. het contact met de kiesverenigingen, Staten- en hulpcentrales;

11. voorbereiding van de jaarvergadering;
12. overzicht werkzaamheden van het Centraal Comité, gegeven door de voorzitter mr. W. Verheul hetgeen een levendige bespreking heeft uitgelokt.
Een scala van onderwerpen, als regel zonder spreker of inleider.

Kaderbijeenkomsten.

De kaderbijeenkomsten dienen apart genoemd te worden.

6 januari 1968: spreker prof. dr. W. Albeda, onderwerp: Christelijke Partijformatie.

26 januari 1968: spreker drs. B. Goudzwaard, onderwerp: Onderneming en medezeggenschap.

16 februari 1968: spreker drs. R. Zijlstra, onderwerp: Het lot van de ontwikkelingslanden.

Jaarvergadering.

In de jaarvergadering kwamen wij bijeen op 22 november. Spreker was mr. J. N. Scholten te Andel met het onderwerp: „Herfst-tij der Partijen?“. Na een levendig verhaal, een zeer geanimeerde bespreking.

Huishoudelijke zaken.

Uit het boven gegeven schema blijkt wel dat alle vraagstukken van financiële en organisatorische aard zijn besproken. De afwijzing door ook zaken van politieke aard te behandelen geeft aan bestuursvergaderingen een grotere inhoud en maakt ze interessanter.

Contacten en vrouwenactiviteiten.

Op deze punten liggen de zaken in het westen heel moeilijk. Het lijkt een zaak van het Centraal Comité om als het nodig en nuttig is met bepaalde groepen van de bevolking contacten te leggen en ze te benaderen. Op regionaal gebied is dat niet gebeurd. Activiteiten van- en door de vrouwen, zijn gewoonweg niet van de grond te krijgen. Al wil dit niet zeggen dat individueel een aantal vrouwen geen goede belangstelling toont.

Staten- en Hulpcentrales.

De besturen van de Staten- en Hulpcentrales vergaderden zelf, maar ook met de besturen van de aangesloten kiesverenigingen, althans voorzover aan de oproep werd gehoor gegeven. De zaken van de partij werden indringend aan de orde gesteld. Het moeilijke punt is het contact met de kiesverenigingen. Men kan vaak nauwelijks plaatselijk leven erin houden. De belangstelling voor de verbanden is dan vaak gering. Dit veroorzaakt soms het machteloze gevoel van in een luchtledig te spreken als de organen van de partij zich tot de kiesverenigingen wenden. De communicatie wordt hierdoor ernstig bemoeilijkt.

Dit wil niet zeggen dat er geen actieve bestuurders van veel kiesverenigingen zijn. Maar wie zich hiervoor inzet is vaak ook al zwaar belast met zaken van kerk en maatschappij. Er is een sterke hang naar pragmatisme. Een principiële vooronderstelling is noodzakelijk. Al moet ook worden toegegeven dat **princiep**el vaak werd vereenzelvigd met onder ons gegroeide **traditionale opvattingen**. Door **zulk** een principiële benadering kan men het juiste zicht op de actueel politieke vragen missen. En dat doet dan overslaan naar pragmatische oplossingen. De gevaren die hier dreigen maken zo dringend noodzakelijk gemeenschappelijke bezinning op de problemen.

Mutaties in het bestuur.

Het moderamen van de Kamercentrale heeft nogal een aderlating ondergaan. Mej. J. van Leeuwen en de heer P. B. Bakker zijn afgetreden, omdat ze buiten het ressort van onze Kamercentrale zijn gaan wonen. Dr. A. Veerman en de heer G. van Galen traden af omdat ze zich als voorzitter van resp. de Statencentrales Delft en Ridderkerk hebben teruggetrokken. Een ten dele vernieuwde ploeg zal het werk voortzetten. Het dagelijks bestuur wordt nu gevormd door de heren:

mr. W. Verheul, Rijswijk, voorzitter.

N. van der Brugge, Gorinchem, 2e voorzitter.

D. Doorduyn, Vlaardingen, secretaris.

G. van Sliedregt, Hellevoetsluis, secretaris.

C. Dubel, Poortugaal, penningmeester.

Het moge hen gegeven zijn met trouw, toewijding en veel liefde voor de zaak van de christelijke politiek door goede onderlinge samenwerking veel te doen in het belang van de kiesverenigingen en de partij. Dit is de wens van de reeds afgetreden secretaris.

G. van Galen.

Kamercentrale Middelburg (tevens Provinciaal Comité Zeeland)

Algemeen.

Ter verbetering van de contacten van het Provinciaal Comité met de Statencentrales is in het najaar het moderamen uitgebreid in die zin dat daarin in het vervolg iedere statencentrale een vertegenwoordiger heeft. Tevens is in het moderamen een plaats ingeruimd voor een vertegenwoordiger van de provinciale Arjos en het Zeeuwse lid van de Organisatie Commissie. Het tot 10 personen vergrote moderamen heeft in 1968 nog twee vergaderingen gehouden. De eerste was gewijd aan een aantal organisatorische zaken, zoals het functioneren van de Statencentrales, de contributie-afdracht, de ledenwerfactie e.d. Op de tweede vergadering zijn een aantal principiële uitgangspunten vastgesteld met het oog op de verkiezingen voor de Provinciale Staten in 1970. Deze uitgangspunten zijn voor nadere bestudering gezonden aan de besturen van de Statencentrales.

Op zaterdag, 10 februari hield het Provinciaal Comité zijn tweede kaderbijeenkomst in het seizoen 1967/1968 (de eerste was gehouden in december 1967). Discussieleider was de heer mr. W. C. D. Hoogendijk, de huidige directeur van de Dr. A. Kuypersstichting. Het onderwerp was „Oorlog en Vrede”. De opkomst was zeer goed en de discussie verliep bijzonder plezierig. Men had begrip voor elkaar's standpunt; van wezenlijke meningsverschillen was geen sprake.

Op zaterdag, 11 mei hielden we in Middelburg onze jaarvergadering. De morgenvergadering was gewijd aan de huishoudelijke zaken. Ook kwam het interim-rapport van de „Achttien” aan de orde. Dit werd vrij intensief besproken. 's Middags sprak ons tweede Zeeuwse A.R. Tweede Kamerlid, drs. R. Zijlstra. De morgenvergadering was, evenals de middagvergadering, goed bezocht.

In de morgenvergadering moesten we afscheid nemen van de heer I. Tange uit Kamperland. De heer Tange, die gedurende een reeks van jaren met grote nauwkeurigheid en liefde de penningen van onze Kamercentrale beheerd heeft, zag zich wegens gezondheidsredenen genoodzaakt zijn functie neer te leggen. We hebben hem hartelijk bedankt voor het heel vele werk en hem als blijk van waardering een platenbon aangeboden.

De heer J. C. Fossen te Goes verklaarde zich bereid voorlopig het penningmeesterschap waar te nemen.

Statencentrales.

De Statencentrale Vlissingen zag haar voortdurende arbeid om de kiesvereniging te Westkapelle, die enkele jaren geleden wegens gebrek aan belangstelling opgeheven werd, weer tot leven te brengen, met succes bekroond. Een bijzonder woord van waardering komt hiervoor aan de vroegere en aan de huidige secretaris van deze Statencentrale, de heren W. Huson en B. Koole, die beiden hiervoor zeer veel werk hebben gedaan.

Het ledental in deze Statencentrale is, ook zonder de nieuwe kiesvereniging, op peil gebleven. Dat kan helaas niet gezegd worden van de andere centrales. Hoewel alle gegevens nog niet binnen zijn, laat het zich reeds nu aanzien, dat het ledental over de gehele provincie met meer dan 100 afgenomen zal zijn. Eén van de oorzaken is gelegen in de veroudering van de bevolking, maar die centrales, waar van een toeneming van de bevolking sprake is, melden echter geen toeneming van het ledental.

Dit is een zaak die de aandacht van iedereen vraagt en waarvoor het Provinciaal Comité zich één en andermaal zeer indringend gewend heeft tot de besturen van de Statencentrales en van de kiesverenigingen.

De heer drs. G. M. Kerkhof werd tot voorzitter gekozen van de Statencentrale Middelburg, zulks in de plaats van de heer Van Bennekom, die een jaar tevoren reeds teruggetreden was. In de Statencentrale Hulst ging de voorzittershamer uit de handen van

N.V. REDERIJ EN HARINGHANDEL

IMPORT — EXPORT

N. PARLEVLIET JR.

KATWIJK AAN ZEE

Postbus 15

Telefoon kantoor 01718-3444

Buiten kantooruren 2092-2283

VOOR GLAS EN VERF

zowel nieuwbouw en onderhoudswerken

Kamper glas- en verfhandel

M. N. HOGEBOOM - Boven Havenstraat 8-10

KAMPEN - Tel. 05292-3848

Sleepdienst „Broedertrouw” n.v.

v.h. Fa. C. DEN BOER & ZONEN
Corr.adres Maasplein 9 Zwijndrecht

Telefoonnummers:
01850 - 26166 - 26167 (2 lijnen)

ALLE TRANSPORTEN TE WATER

de heer De Koeijer, die deze hamer een groot aantal jaren voortreffelijk had vast gehad, over in handen van de heer Huson, geen onbekende in A.R. Zeeland.

Samenwerking met andere partijen (ARP. CHU. KVP).

Op 9 maart vond een eerste oriënterende bespreking plaats tussen de provinciale besturen van de ARP, CHU, en KVP. Afgesproken werd dat de besprekingen zouden worden voortgezet en dat ieder in eigen kring de zaak zou aftasten. Het heeft tot 27 januari 1969 geduurd voordat de tweede bespreking plaats kon hebben.

De Statencentrales hebben zich overigens alle bezig gehouden met de bestudering van het interim-rapport van de „groep van Achttien”, even als trouwens een groot aantal kiesverenigingen. Veelal stond men positief tegenover een verdere vorm van toenadering, al ontbrak ook het kritische geluid niet. De zaak is nog onvoldoende duidelijk en nog te veel in beweging om reeds nu een concreet antwoord te geven op de vraag wat bij de komende verkiezingen zal moeten gebeuren.

Besluit.

Het jaar 1968 is een jaar geweest, waarin, hoewel er geen verkiezingen waren, veel politieke activiteit is geweest en waarin van een aantal van ons veel is gevraagd. Dankbaar zijn wij dat wij het mochten en konden doen en wij hopen, dat wij de kracht zullen ontvangen ook in 1969 datgene te doen wat onze hand vindt om te doen, ieder op de plaats waar hij of zij gesteld is.

Tenslotte zijn wij dankbaar, dat onze voorzitter, de heer Van Benekom, na een ernstige operatie, aan het eind van het jaar weer aan zijn gezin en aan ons is teruggegeven.

A. Meulbroek, secretaris.

Kamercentrale 's-Hertogenbosch

In het jaar 1968 zijn één ledenvergadering en drie bestuursvergaderingen gehouden. De ledenvergadering heeft plaats gevonden op 23 maart in Genderen. Op deze vergadering spreekt mr. W. Aantjes over „Partij en Politiek van nu en morgen”. De door de spreker naar voren gebrachte grondslagen voor de partijvernieuwing hebben bij de discussie veel weerklank gevonden.

Op de eerste bestuursvergadering van 16 mei zijn wijzigingen in het reglement voor de Provinciale Organisatie en is de inhoud van het interim-rapport van de „Achttien” besproken. Op deze vergadering moet de heer P. Scheele uit Eindhoven al zijn functies in de kamercentrale neerleggen. Voor hetgeen hij gedaan heeft is ook in dit verslag een woord van dank op zijn plaats.

De onderwerpen op de bestuursvergadering van 24 juni zijn de verslagen en in drukken van de vergadering van het Centraal Comité, het Partij Convent en de Deputatenvergadering. Heel belangrijk is de

instelling van een commissie uit het bestuur, die in de kamercentrale moet onderzoeken hoe de C.H.U., de K.V.P. en de P.P.R. stonden tegenover de vernieuwing in onze partij en welke veranderingen in die partijen hebben plaatsgevonden. Deze gesprekken hebben verhelderend gewerkt doch hebben niet tot concrete resultaten geleid om dat deze uiteraard alleen op provinciaal niveau bereikt kunnen worden.

Op 17 december vergadert het bestuur voor de laatste keer in dit verslagjaar. Het verslag over de besprekingen in het Centraal Comité heeft veel stof tot overleg gegeven, waarbij vooral naar voren is gekomen dat de landelijke resp. provinciale samenwerking tussen de partijen niet gelijk benaderd kunnen worden. Het bestuur heeft in een brief haar zienswijze over de provinciale samenwerking voorgesteld aan het Provinciale Comité. Ook zijn nog enige belangrijke wijzigingen in het concept-reglement van de Provinciale Organisatie opgesteld en ingediend. Met instemming verneemt het bestuur dat de heer H. de Boer uit Heusden en ir. L. Vermij uit Best bereid gevonden zijn aan de werkzaamheden van het bestuur deel te nemen.

In het land van Heusden en Altena vertonen de meeste kiesverenigingen weer de, in de laatste jaren bekend geworden grote activiteit, waarbij de Statencentrale Heusden het stimulerende centrum is. In verschillende kiesverenigingen is het, door de Streek-gewest-raad opgestelde structuurplan besproken met een forum, waarin ook leden van het bestuur van de Statencentrale zitting hebben genomen.

Bij de kiesvereniging in Oss is een toenemende activiteit gesignaleerd. De bestuurswisseling in de kiesvereniging te 's-Hertogenbosch heeft tot een verhoogde bedrijvigheid geleid. De kiesverenigingen in Eindhoven hebben reeds een blik in de toekomst geworpen bij de voorbereidende besprekingen met de andere partijen over het gemeenteprogram 1970-1974.

R. Dijkstra, secretaris

Kamercentrale Tilburg

De in het kader van de kamercentrale Tilburg ontwikkelde activiteiten zijn in het verslagjaar vooral gericht geweest op partijorganisatorische zaken en op de interne meningsvorming ten aanzien van de partij-politieke verhoudingen.

In verband met het laatste is in de eerste plaats melding te maken van de kaderbijeenkomst over „Christelijke partijformatie” op de middag van 30 maart. Het onderwerp van deze bijeenkomst is behandeld door prof. mr. P. J. Verdam.

Met een soortgelijk onderwerp, te weten „Politieke vernieuwingen” heeft de kamercentrale zich ook reeds bezig gehouden in haar jaarvergadering van 29 februari, waar mr. J. H. Prins een inleiding heeft gehouden. Voorts is de bestuursvergadering van 21 mei bijna geheel gewijd geweest aan het interimrapport van de „Groep van Achttien”.

Van wat meer algemene aard is de inleiding, die drs. R. Zijlstra voor de kamercentrale heeft gehouden op 14 oktober, over het onderwerp „aktuele politieke vraagstukken”.

Al deze vergaderingen zijn goed bezocht geweest, terwijl het ook voor het overige goede bijeenkomsten zijn geweest.

Partij-organisatorische zaken zijn vooral aan de orde gekomen op de bestuursvergadering van 24 september, welke mede is bijgewoond door de nieuwe partijvoorzitter en de partijsecretaris. Over de laatste zaken is er tevens een rechtstreeks contact tussen het moderamen en meerdere kiesverenigingen. De algemene indruk is helaas, dat de werfkracht van de kiesverenigingen minder wordt. Ook de betekenis van de kiesvereniging voor haar leden schijnt tanende. In verband hiermede rijst de vraag of de partij-organisatie geen wijziging behoeft.

Door bemiddeling van het moderamen zijn de kiesverenigingen Raamsdonksveer/Geertruidenberg en Drimmelen verenigd tot één kiesvereniging, in de hoop, dat deze grotere eenheid levenskrachtiger zal blijken.

De bemanning van het secretariaat is sterk aan verandering onderhevig geweest. In de bestuursvergadering van 23 januari is de heer A. Koster te Breda als eerste secretaris afgetreden, daartoe genoodzaakt door drukke werkzaamheden. Zijn opvolger ir. E. Talstra te Breda heeft zich ruim een half jaar later genoodzaakt gezien, om, wegens vertrek naar elders, hetzelfde te doen. In de daardoor ontstane vacature kon niet tijdig worden voorzien, zodat de functie van eerste secretaris aan het einde van het verslagjaar nog vacant is.

Voor de activiteiten onder vrouwen is de belangstelling bij meerdere kiesverenigingen niet zeer groot geweest. Gelukkig weerhoudt dat mevr. J. Jonkers-Tiemensma, lid van het bestuur der kamercentrale en van het landelijk A.R. Vrouwencomité, er niet van om de vrouwenactie waar mogelijk tot ontplooiing te brengen. De door haar op 19 oktober belegde vrouwenbijeenkomst, waarin mevr. P. C. Ladders-Elffrich een causerie heeft gehouden onder de titel „Aktie en vindingrijk”, is alleszins geslaagd.

A. Smid, voorzitter.

Kamercentrale Maastricht (tevens Provinciaal Comité Limburg).

In het moderamen van het Provinciaal Comité hebben in het verslagjaar geen mutaties plaats gevonden.

De aandacht is, door het ontbreken van verkiezingen, volledig bepaald geworden tot de situatie in Limburg. Dit geldt zowel de problematiek m.b.t. de herstructurering van Limburg als de positie van de kiesverenigingen en het Provinciaal Comité zelf. In verband hiermee hebben enige bijzondere vergaderingen plaats gevonden, waarover het volgende kan worden medegedeeld:

LAK- EN VERFINDUSTRIE

v/h P. WERRE & CO.

ALLES OP VERFGEBIED

Veenkade 49-50 DEN HAAG Tel. 070-633923 (3 lijnen)

FIRMA DE REK EN HORSMAN

Fabriek van scheepslieren

Dorpsstraat 102 - Telefoon 01894-218

OUDERKERK AAN DE IJSSEL

SCHULING GIETERIJENODIGDHEDEN NV

BINNENHAVENSTRAAT 20 / HENGELO-O.

POSTBUS 52 / TEL 05400-16461

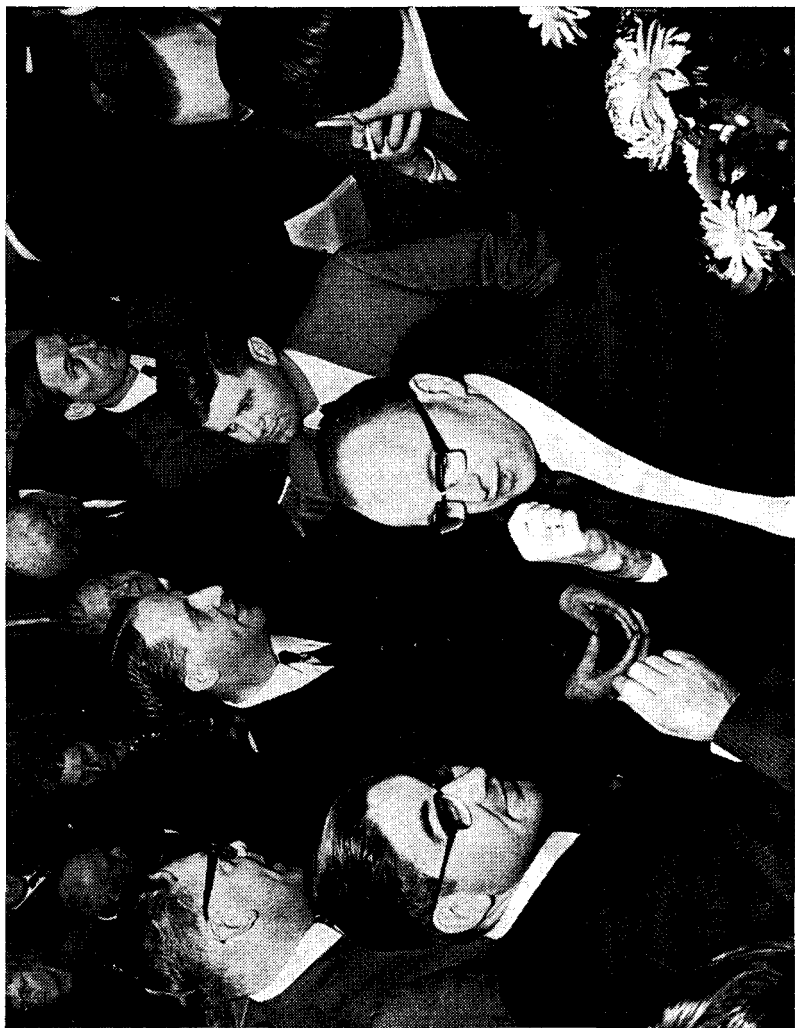
Op 5 januari wordt een streekvergadering gehouden te Sittard, waar drs. B. Goudzwaard spreekt over partijvernieuwing en medezeggenschap. Hoewel de opkomst niet groot is, kan toch van een goede bijeenkomst gesproken worden met een geanimeerde discussie. Voorafgaande aan deze vergadering wordt bij wijze van proef, spreekuur gehouden door drs. B. Goudzwaard voor al diegenen die persoonlijk bepaalde problemen met hem willen bespreken. Deze proef is niet geslaagd, zodat van een regelmatig terugkerend spreekuur moet worden afgezien.

Op 29 maart vindt een gesprek plaats in het gebouw van de Tweede Kamer te Den Haag, tussen enerzijds drs. B. Goudzwaard en drs. R. Zijlstra namens de A.R. Tweede Kamerfractie en anderzijds de heer Chr. C. v. Ree en ondergetekende namens het Provinciaal Comité. Aanleiding tot dit gesprek, is de behandeling van de nota over Limburg in de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 2 april d.a.v. Aan beide heren wordt nogmaals duidelijk gemaakt met welke problemen Limburg worstelt en dat in dit gewest sprake is van een zeer bijzondere situatie. Een plotseling optredende structurele werkloosheid, ontstaan door de sterk ingekrompen activiteit in de mijnindustrie, gecombineerd met de conjuncturele werkloosheid, heeft Limburg bovenaan de lijst gebracht van probleemgebieden met het hoogste werkloosheidspercentage van het land. Voorsnog is geen afdoende oplossing voor deze moeilijkheden gevonden. Door middel van verbetering van o.a. de vestigingsfaciliteiten enz. kan een verbetering van de algehele situatie dichterbij gebracht worden.

Op 28 juni heeft een samenspreking plaats in hotel Des Pays Bas te Utrecht met het moderamen van het Centraal Comité. Namens het Provinciaal Comité nemen aan dit gesprek deel Chr. C. v. Ree en K. A. Santing. Gesproken wordt over organisatorische en financiële zaken m.b.t. de kiesverenigingen en het Provinciaal Comité.

Op 15 november brengt een delegatie van de A.R. Tweede Kamerfractie, onder aanvoering van mr. B. W. Biesheuvel, op uitnodiging van het gemeentebestuur van Maastricht, de Stichting Wetenschappelijk Onderwijs Limburg en de bonden voor beambten in de mijnindustrie, bezoek aan Maastricht en Heerlen. Uiteraard wordt bij de besprekingen de aandacht gevestigd op de problemen waarmee de Limburgers bezig moeten zijn. Ook wordt het belang van de vestiging van een instituut voor wetenschappelijk onderwijs in Limburg breedvoerig besproken.

Op 22 november brengt de nieuwe partijvoorzitter, dr. A. Veerman, vergezeld van dr. W. de Kwaadsteniet, een kennismakingsbezoek aan het Provinciaal Comité. In verband hiermee vergadert het Provinciaal Comité te Sittard en wordt er van gedachten gewisseld over:

Zelfs in de pauze gaat de discussie voort (Partij Convent 26 oktober 1968, v.l.n.r. dr. W. de Kwaadsteniet, W. In 't Veld, dr. A. Veerman, D. Corporaal, drs. D. Th. Kuiper)

- a. De zeer labiele situatie van de kiesverenigingen;
- b. de mogelijkheden tot samenwerking met andere partijen bij de eerstvolgende Statenverkiezingen;
- c. De algemene situatie in Limburg.

Het gesprek wordt in hoofdzaak tot de punten b. en c. bepaald. Aangezien de organisatorische problemen van de kiesverenigingen en het Provinciaal Comité niet volledig aan de orde kunnen komen, zal in een later stadium hierop terug worden gekomen. In het raam van de contacten met anderen kan het volgende vermeld worden: een delegatie van de Kamerfracties van de C.H.U. brengt op 18 en 19 april een bezoek aan Limburg. De besprekingen die bij verschillende instanties plaatsvinden worden mede bijgewoond door de heer N. van Rooijen, terwijl een teach-in op 19 april wordt bijgewoond door het moderamen van het Provinciaal Comité.

Op 26 oktober wordt een vergadering gehouden te Monschau in Duitsland, georganiseerd door de C.D.U. Een delegatie van het Provinciaal Comité heeft deze bijeenkomst, samen met vertegenwoordigers van de K.V.P. en de C.H.U., bijgewoond. Sprekers zijn de heren H. Katzer en J. Muller. Gespreksthema is „Die soziale Lage der Gemeinschaft". In de middagvergadering werd tijdens een forumgesprek de discussie toegespitst op:

- a. Notwendigkeit und Möglichkeit der Harmonisierung des Europäischen Sozialrechts".
- b. Aktuelle Fragen wie Eigentums politik, mit bestimmungspolitik".
- c. Christlich-Soziale leitlinien für die politik in Europa".

Spijtig genoeg wordt op dezelfde dag de vergadering van het Partij Convent gehouden, zodat een aantal leden van het moderamen in Monschau verstek moet laten gaan.

Vanzelfsprekend werden in de loop van het jaar diverse vergaderingen gehouden van het moderamen en het Provinciaal Comité ter bespreking van de hiervoor reeds genoemde onderwerpen en problemen.

Deze zaken zullen ook in 1969 de aandacht blijven vragen, terwijl de organisatorische moeilijkheden nog meer aandacht zullen moeten krijgen.

K. A. Santing, secretaris.

Voor het uitvoeren van

ELEKTRO - TECHNISCHE INSTALLATIES

VISSER

ELEKTROTECHNIEK N.V.

BREESTRAAT 128 BEVERWIJK

TEL. 02510-25244

Sinds 1919

Scheepswerf en Gashouderbouw

v.h. JONKER & STANS N.V.

Hendrik Ido Ambacht

Werf voor de bouw en reparatie van alle typen schepen

Telefoon (01858) 4177

VOOR UW BETONARTIKELEN

Jan Lingen's Betonindustrie n.v.

VOOR UW BETONMORTEL:

Betoncentrale „Papendrecht” n.v.

Papendrecht - Veerdam 29 - Telefoon 01850-50134

**NAMEN EN ADRESSEN
VAN FUNCTIONARISSEN VAN DE PROVINCIALE COMITE'S,
KAMERCENTRALES EN STATENCENTRALES**

1. KAMERCENTRALE GRONINGEN (tevens Provinciaal Comité Groningen).

A. Drost, voorzitter,	Rensumapark 7	Uithuizermeeden	05954-	2282
J. Vries, secretaris,	Eenrumerweg 4	Baflo	05950-	2724
O. Bakker, penningmeester,	D. Wieringastraat 46	Westernieland	02952-	260

Bureau Provinciaal Comité:

J. H. Renkema,	Joz. Israëlsstraat 101	Groningen	050/05900-	23163
----------------	------------------------	-----------	------------	-------

Statencentrale Appingedam:

mr. J. C. Berghuis, voorzitter,	Rijksstraatweg 98 f	Haren (Gr.)	05900-	44963
F. G. Dokter, secretaris,	Bosstraat 17	Appingedam	05960-	2092
R. Huizinga, penningmeester,	H. Berrelkampstraat 9	Woldendorp	05962-	258

Statencentrale Bedum-Noord:

ir. A. J. Lenselink, voorzitter,	Irenelaan 21	Bedum	05901-	2718
J. Vries, secretaris,	Eenrumerweg 4	Baflo	05950-	2724
mevr. H. G. Sybesma-Beukema, penningmeesteresse,	Stationsstraat 1	Sauwerd	05909-	200

Statencentrale Bedum-Zuid:

Th. A. Lycklama à Nijeholt, voorzitter,	Watermuldersweg 8	Leek	05945-	2104
J. J. Bosma, secretaris,	Burg. Geldermanlaan 2	Zuidhorn	05940-	2022
K. v. d. Heide, penningmeester,	Kerkstraat 184	Hoogkerk	05900-	65580

Statencentrale Groningen:

H. van Hoogdalem, voorzitter,	Herm. Colleniusstraat 7 a	Groningen	05900- 33614
J. F. Th. Roosjen, secretaris,	Taco Mesdagplein 10	Groningen	05900- 28924
F. Reenders, penningmeester,	Lijsterbeslaan 66	Groningen	05900- 31169

Statencentrale Oude Pekela:

Th. Huizenga, voorzitter,	Handelskade 62	Stadskanaal	05990- 2004
D. Ruiters, secretaris,	Lyceumlaan 2	Stadskanaal	05990- 3706
F. Wever, penningmeester,	Zandtangerweg 25	Mussel	05994- 4277

Statencentrale Winschoten:

J. G. Krajenbrink, voorzitter,	Hoofdstraat 15	Oostwold-Oldambt	05975- 228
drs. J. Mulder, secretaris,	Luth. Kerkstraat 9	Sappemeer	05980- 2946
A. Blaak, penningmeester,	Beukemastraat 40	Hoogezaand	05980- 2594

2. KAMERCENTRALE LEEUWARDEN (tevens Provinciaal Comité Friesland).

W. de Boer, voorzitter,	Keppelstraat 21	Dokkum	05190- 2089
drs. J. Mulder, secretaris,	Beuckenswijkstraat 22	Sondel	05140- 2300
J. W. Noorda, penningmeester,	J. M. Houwenstraat 13	Drachten	05120- 3268

Bureau Provinciaal Comité

L. Dijkma,	Aalsumerpoort 6	Dokkum	05190- 3010
------------	-----------------	--------	-------------

Statencentrale Dokkum:

G. Bergsma, voorzitter,	Ale-tún 1	Holwerd	05197- 315
S. Hogendorp, secretaris,	Bernhardlaan 5	Kollum	05114- 218
K. J. Postma, penningmeester,	Stationsweg 54 a	Hantum	05198- 374

Statencentrale Franeker:

B. Miedema, voorzitter,	Kleasterdyk 41	Winsum (Fr.)	05173- 206
A. F. Born, secretaris,	Mulseleane 26	Berlikum	05186- 452
J. v. d. Ploeg, penningmeester,	Oosteinde 37	St. Jacobiparochie	05189- 408

Statencentrale Heerenveen:

J. Noordegraaf, voorzitter,	Veluwelaan 9	Heerenveen	05130- 6071
K. Dijkstra, secretaris,	Schrijnwerkersweg 27	Drachten	_____
T. de Boer, penningmeester,	Slotemaker de Bruïneweg 50	Haulerwijk	05161- 578

Statencentrale Leeuwarden:

G. Oostijen, voorzitter,	Helmersstraat 3	Leeuwarden	05100- 21004
G. Oostijen, secretaris,	Helmersstraat 3	Leeuwarden	05100- 21004
mr. B. B. v. Raaij, penningmeester,	Spanjaardslaan 25 I	Leeuwarden	05100- 26530

Statencentrale Sneek:

ds. A. J. van Dijk, voorzitter,	Voorstreek 108	Sloten	05143- 210
D. J. van Es, secretaris,	Blauwhoflaan 108	Joure	05138- 2607
G. Schriemer, penningmeester,	Tsjerkebuorren 12	Oppenhuizen	05153- 225

3. KAMERCENTRALE ASSEN (tevens Provinciaal Comité Drenthe).

Th. Brouwer, voorzitter,	Parkstraat 21	Assen	05920- 12505
A. Hulshof, secretaris,	N. W. Kanaal 57	Assen	05920- 12231
J. Bakker, penningmeester,	Oosterhoutstraat 36 a	Assen	05920- 12991

Secretaris Prov. Org. Comité

J. van Noord,	Lhee 7	Dwingeloo	05219- 1266
---------------	--------	-----------	-------------

Statencentrale Assen:

H. B. D. Kuipers Munneke, voorz.,	Bovendiepen 3	Zuidlaren	05905- 1217
G. C. Kuntz, secretaris,	Homeruslaan 22	Assen	05920- 14679
G. Numan, penningmeester,	Rijksweg 17	Vries	05921- 1383

Statencentrale Emmen:

B. de Hoop, voorzitter,	Burg. Tymesstraat 37	Emmen	05910- 11291
J. Stel, secretaris,	Hoofdstraat 43	Borger	05998- 4437
R. Renkema, penningmeester,	Zuiderdiep 324	Valthermond	05996- 216

Statencentrale Hoogeveen:

W. T. de Boer, wnd. voorzitter,	Van Heutzsingel 11	Coevorden	05240-	2135
H. Bruna, secretaris,	Europaweg 52	Schoonebeek	05243-	316
A. Wolting, penningmeester,	Verl. Hoogev.vaart 79	Nieuw Zwinderen post Nieuwlande	05249-	352

Statencentrale Meppel:

J. van Noord, voorzitter,	Lhee 7	Dwingeloo	05219-	1266
W. A. van Tellingen, secretaris,	Emmastraat 73	Meppel	05220-	1830
W. van Arragon, penningmeester,	Nolderweg 5	Zuidwolde (Dr.)	05230-	6233

4. KAMERCENTRALE ZWOLLE (tevens Provinciaal Comité Overijssel).

J. van Leeuwen, voorzitter,	Meidoornlaan 32	Wierden	05496-	1984
P. A. Nawijn, secretaris,	Zuiderkade 21	Blokzijl	kant. 05272-	1241 229
A. G. A. Rietberg, penningmeester,	Rijssenseweg 17 a	Enter	kant. 05225-	342 05490- 590

Statencentrale Almelo:

drs. H. J. Groenhuijzen, voorz.,	Joh. van Burenlaan 24	Almelo	05490-	7855
C. Tennekes, secretaris,	Deken v. d. Waardenl 29	Almelo	—	
mej. M. G. J. Manhave, penn.esse,	Thomas à Kempislaan 7	Almelo	05490-	3401

Statencentrale Deventer:

J. Zomer, wnd. voorzitter,	Pres. Steinstraat 26	Deventer	05700-	10841
Vacature, secretaris,	Diepenveenseweg 5	Deventer	05700-	17195

Statencentrale Enschede:

dr. J. Meulink, voorzitter,	Getfertsingel 206	Enschede	05420-	15990
A. Sein, secretaris,	Getfertsingel 127	Enschede	05420-	24987
J. D. Mos, penningmeester,	Maaierstraat 29	Enschede	05420-	24817

Statencentrale Hengelo:

H. N. Hollander, voorzitter,	Dr. Schokkerstraat 27	Rijssen	05480-	2687
L. G. Gazenbeek, secretaris,	Goorseweg 30	Markelo	05476-	449
J. G. Schuitemaker, penningm.,	Bergweg 33	Hengelo (O)	05400-	16827

Statencentrale Kampen:

P. A. Nawijn, voorzitter,	Zuiderkade 21	Blokzijl	05272-	229
D. R. Onderweegs, secretaris,	Magnoliaplein 18	IJsselmuiden	05292-	3918
Jac. Admiraal, penningmeester,	Prinsengracht B. 92	Hasselt	05209-	206

Statencentrale Noordoostpolder:

D. Meindertsmas, voorzitter,	Pilotenweg 22	Emmeloord	05270-	2317
ir. R. Noback, secretaris,	Prof. ter Veenstraat 97	Emmeloord	05270-	3764
H. Snijder, penningmeester,	Vossenburcht 6	Tollebeek	05276-	1468

Statencentrale Ommen:

K. Edens, voorzitter,	Lindelaan 13	Heemse	05232-	515
J. Tamminga, secretaris,	De Ruyterstraat 1	Ommen	05291-	1789
H. J. Waanders, penningmeester,	Nieuwstraat 23	Nijverdal	05486-	4510

Statencentrale Zwolle:

Vacature, voorzitter,				
A. Strating, wnd. secretaris,	W. Barentszstraat 15	Zwolle	05200-	13527
F. G. v. Zwieten, penningmeester,	De Genestetstraat 31	Zwolle	05200-	12086

5. KAMERCENTRALES ARNHEM EN NIJMEGEN (tezamen vormende het Provinciaal Comité Gelderland).

H. W. van den Brink, voorzitter,	Schoenmakersstraat 11	Harderwijk	03410-	4057
H. A. van Willigen, secretaris,	Bernhardstraat 7	Haaften	04189-	3744
J. H. Dulfer, penningmeester,	Eekmolenweg 8	Wageningen	04189-	201
			kant.	235
			08370-	3101

Statencentrale Apeldoorn:

W. in 't Veld, voorzitter,	Kamerlingh Onnesstr. 25	Apeldoorn	05760- 18592
T. Slagter, secretaris,	Wolframstraat 29	Apeldoorn	—
M. A. Griffioen, penningmeester,	Burglaan 45	Apeldoorn	05760- 18403

Statencentrale Arnhem:

P. v. d. Berg, voorzitter,	Laan van Presikhaaf 314	Arnhem	08300- 34585
H. Folkeringa, secretaris,	Kamphuiserlaan 13 II	Arnhem	—
E. Groeneveld, penningmeester,	Schavenmolenstraat 47	Arnhem	08300- 31510

Statencentrale Ede:

G. J. van den Brink, voorzitter,	Mendellaan 4	Bennekom	08379- 3467
mej. G. Vierbergen, secretaresse,	Thorbeckestraat 246	Wageningen	—
H. Wynia, penningmeester,	Platanenstraat 5	Zwartebroek	03426- 239

Statencentrale Harderwijk:

H. Kamphorst, voorzitter,	Zuiderzeestraatweg 27	Oldebroek	05253- 472
W. A. J. Neerlof, secretaris,	Stationsweg 31	Oldebroek	05253- 637
F. de Groot, penningmeester,	A 4	post Elburg	—

Statencentrale Zutphen:

S. N. van Binsbergen, voorzitter,	Kerkstraat 38	Velp	08302- 3034
H. J. Schut, secretaris,	Van Limb. Stirumstr. 6	Vorden	—
G. Addink, penningmeester,	Schoolstraat 12	Warnsveld	06750- 3887

Statencentrale Doetinchem:

dr. J. Bouma, voorzitter,	Meesterstraat 8	Doetinchem	08340- 5178
B. M. Vrogten, secretaris,	Zelhemseweg 33	Hummelo	—
G. Hiddink, penningmeester,	D. 36	Hengelo (G.)	06753- 435

Statencentrale Nijmegen:

C. W. van Tricht, wnd. voorzitter,	Gelderselaan 68	Nijmegen	08800- 30074
mevr. P. M. C. Tax-Heil, secr. esse,	Willem Degenstraat 1	Nijmegen	08800- 34637
C. W. van Tricht, penningmeester,	Gelderselaan 68	Nijmegen	08800- 30074

Statencentrale Tiel:

H. A. van Willigen, voorzitter,	Bernhardstraat 7	Haaften	04189- 201
H. van Daatselaar, secretaris,	Stationsweg 15	Geldermalsen	03455- 1991
A. C. Cornelisse, penningmeester,	Korte Steeg 7 d	Eck en Wiel	03449- 461

Statencentrale Winterswijk:

A. Wildeman, voorzitter,	Corleseweg 2	Winterswijk	05430- 2191
J. Scholte, secretaris	Chopinstraat 16	Lichtenvoorde	05443- 1880
G. J. Meinen, penningmeester,	Lintelo 96	Lintelo gem. Aalten	05431- 235

Statencentrale Wychen:

M. de Bijl, voorzitter,	Peperstraat E 175	Bruchem	04184- 203
J. W. van Hemmen, secretaris	Dijkstraat 1	Well-Ammerzoden	04199- 310
J. D. Fuykschot, penningmeester,	Waaldijk 72	Zuilichem	—

6. KAMERCENTRALE UTRECHT (tevens Provinciaal Comité Utrecht).

mr. J. A. Oosterhoff, voorzitter,	Akker 225	De Bilt	030-761355
D. Niezing, secretaris,	Rembrandtsingel 18	Maarsse	03465- 2555
M. van Gent, penningmeester,	Goethelaan 88	Utrecht	030- 30565

Bureau Provinciaal Comité

G. J. van de Poll,	Da Costakade 86	Utrecht	030- 34173
--------------------	-----------------	---------	------------

Statencentrale Amersfoort:

drs. D. Wind, voorzitter,	Aristoteleslaan 4	Zeist	03404- 18536
drs. J. de Jonge, secretaris,	Aasdomstraat 10	Abcoude	02946- 1899
dr. ir. P. L. Walraven, penningm.,	Dennenweg 9	Soest	02155- 4137

Hulpcentrale Zuid-West Utrecht:

T. van Vliet Jzn., voorzitter,	No. 386	Benschop	03477- 243
A. van der Stelt, secretaris,	Kerkstraat 3	IJsselstein	03478- 1775
A. van der Stelt, penningmeester,	Kerkstraat 3	IJsselstein	03478- 1775

Hulpcentrale Zuid-Oost Utrecht:

Vacature, voorzitter,			
A. Hooimeijer, secretaris,	Holleweg 2 b	Amerongen	03434- 2190

Hulpcentrale Noord-Oost Utrecht:

dr. ir. P. L. Walraven, voorzitter,	Dennenweg 9	Soest	02155- 4137
-------------------------------------	-------------	-------	-------------

Hulpcentrale Noord-West Utrecht:

drs. J. de Jonge, voorzitter,	Aasdomstraat 10	Abcoude	02946- 1899
D. Niezing, secretaris,	Rembrandtsingel 18	Maarssen	03465- 2555
J. van der Vliet, penningmeester,	Oudhuyzerweg 72	Wilnis	02972- 1393

Statencentrale Utrecht:

E. C. Muns, voorzitter,	Loderlaan 10	Utrecht	030- 35253
H. Stolk, secretaris,	Majellapark 16 I	Utrecht	030- 33568
M. van Gent, penningmeester,	Goethelaan 88	Utrecht	030- 30565

PROVINCIAAL COMITE NOORD-HOLLAND

D. A. J. Spek, voorzitter,	Delftlaan 35	Haarlem	023- 50720
L. C. van Galen, secretaris,	Clusiuslaan 10	Zaandam	02980- 66037
P. K. van Baalen, penningmeester,	Veenbesstraat 698	Soest	02155- 2150

7. KAMERCENTRALE AMSTERDAM

J. Tamminga, voorzitter,	Buziaustraart 6	Amsterdam	020-196080
Secretariaat A.R.P., Amsterdam,	Postbus 3345	Amsterdam	
Chr. H. van Homeijer, penningm.,	Corn. Lelylaan I	Amsterdam	020-151640

Administrateur:

W. de Smalen,	Adelaarsweg 93 hs	Amsterdam	—
---------------	-------------------	-----------	---

8. KAMERCENTRALE HAARLEM

C. van Stam, voorzitter,	Hoofdweg 1219	Nieuw Vennep	02526- 2452
P. Brune, secretaris,	Westerparkstraat 27	Zandvoort	02507- 2546
M. Kamper, penningmeester,	Hoofdweg 295	Hoofddorp	02501- 290

Statencentrale Haarlem:

J. v. d. Schaaf, voorzitter,	Muiderslotweg 140	Haarlem	—
dr. ir. L. J. van Dijk, secretaris,	Pentislaan 14	Aerdenhout	023- 40760
D. J. Coumou, penningmeester,	Herman Heyermanslaan 23	Heemstede	023- 36270

Statencentrale Hilversum:

W. H. L. J. van der Maas, voorz.,	Oude Loosdrechtseweg 142	Hilversum	02150- 10998
Joh. Gerholt, secretaris,	H. van Eijkenstraat 16	Naarden	02959- 11985
P. de Kam, penningmeester,	Tesselschadelaan 8	Hilversum	02150- 43801

Statencentrale Nieuwer-Amstel:

ir. A. H. J. van Tol, voorzitter,	Seevank 100	Zwanenburg post Halfweg	kant. 020-220216
S. O. de Raadt, secretaris,	Ophelialaan 26	Aalsmeer	—
ir. W. Dijkshoorn, penningmeester,	Emmakade 1 b	Amstelveen	02964- 32672

Statencentrale Velsen:

H. J. Lips sr., voorzitter,	Duinvlietstraat 13	Velsen-Noord	02510- 4606
J. J. Verhoog, secretaris,	Min. Lelylaan 9	Velsen-Zuid	02550- 16390
C. C. Verhoog, penningmeester,	Pijperstraat 18	Heemskerk	02512- 2587

9. KAMERCENTRALE DEN HELDER

D. Barten, voorzitter,	Willem de Zwijgerstraat 3	Noord-Scharwoude	02260- 2390
A. Brandsma, secretaris,	Molenweg 11	Heiloo	02200- 30129
mevr. C. C. Kakes-Veen, penningm.esse,	Provincialeweg 362	Zaandam	02980- 62946

Statencentrale Alkmaar:

F. J. den Hollander, voorzitter,	Burg. Palingstraat 3	Alkmaar	02200- 12146
C. J. v. d. Bijl, secretaris,	van Ostadelaan 232	Alkmaar	02200- 21509
T. Wolzak, penningmeester,	Piet Heinstraat 33	Alkmaar	02200- 19128

Statencentrale Den Helder:

D. Barten, voorzitter,	Willem de Zwijgerstraat 3	Noord-Scharwoude	02260- 2390
W. de Boer, secretaris,	Ooievaarstraat 48	Den Helder	02230- 3370
O. Koedijk, penningmeester,	C. 88	St. Maarten	02245- 257

Statencentrale Hoorn:

J. W. Bol, voorzitter,	Noorderpad 49	Opperdoes	02274- 368
K. Horjus, secretaris,	Tuinstraat 5	Monnikendam	02995- 1488
P. Struik, penningmeester,	Noorderweg 17	Enkhuizen	02280- 2050

Statencentrale Zaandam:

J. Peelen, wnd. voorzitter,	A. Schweitzerstraat 26	Krommenie	—
L. C. van Galen, wnd. secretaris,	Clusiuslaan 10	Zaandam	02980- 66037
R. Schraal, penningmeester,	Iepenstraat 22	Krommenie	—

PROVINCIAAL COMITE ZUID-HOLLAND

mr. C. J. Woudstra, voorzitter,	Meijerskade 16	Leiden	01710- 26878
H. C. Schipper, secr./penningm.	Julianalaan 127	Haastrecht	01821- 251

CENTRALE RIJNMOND

H. A. Brokking, voorzitter,	Meeuwenlaan 11	Rotterdam	010-186420
J. van Katwijk, wnd. secretaris,	Jan Steenstraat 21	Schiedam	010-260826
D. Doorduyn, penningmeester,	Kievitslaan 23	Vlaardingen	010-343140

10. KAMERCENTRALE LEIDEN

ds. A. J. Kret, voorzitter,	Van der Brandelerkade 23	Leiden	01710- 31529
E. L. Boellaard, secretaris,	Prins Clausstraat 11	Voorhout	02532- 6965
E. L. Boellaard, penningmeester,	Prins Clausstraat 11	Voorhout	02532- 6965

Statencentrale Leiden:

mr. C. J. Woudstra, voorzitter,	Meijerskade 16	Leiden	01710- 26878
A. J. Stolp, secretaris,	Fred. Hendriklaan 116	Leiderdorp	01710- 30554
drs. T. Spaan, penningmeester,	Veurselaan 98	Voorburg	070-863700

Statencentrale Gouda:

H. Vink, voorzitter,	Joubertstraat 107	Gouda	01820- 4757
P. Oskam, secretaris,	Meidoornlaan 1	Nieuwkoop	01725- 1455
C. van Veen, penningmeester,	IJsselstraat 14	Alphen a/d Rijn	01720- 2737

Hulpcentrale Alphen aan de Rijn:

Vacature, voorzitter.
Vacature, secretaris.
Vacature, penningmeester.

Hulpcentrale Gouda:

Vacature, voorzitter.			
A. Griffioen, secretaris,	Dunantstraat 56	Haastrecht	
F. Vink Jr., penningmeester,	Kerklaan 9	Moordrecht	01827- 2261

Hulpcentrale Zoetermeer:

P. J. Verhoef, voorzitter,	Raadhuislaan 40	Berkel en Rodenrijs	01891- 2452
A. Boon, secretaris,	Stationsstraat 217	Zoetemeer	
P. Bos, penningmeester,	Hoefweg 213	Bleiswijk	01892- 2386

11. KAMERCENTRALE 's-GRAVENHAGE

mr. W. L. van Leeuwen, voorz.,	Spotvogellaan 33	's-Gravenhage	070-360955
J. H. J. Rose, secretaris,	Isabellalaan 1418	's-Gravenhage	kant. 070-614941
W. Verburg, penningmeester,	Norenborg 97	's-Gravenhage	070-856338

12. KAMERCENTRALE ROTTERDAM

H. A. Brokking, voorzitter,	Meeuwenlaan 11	Rotterdam	010-186420
L. W. J. van Atten, secretaris,	Groenendaal 119	Rotterdam	010-120889
L. L. Blok, penningmeester,	Meyenhage 402	Rotterdam	010-176413

13. KAMERCENTRALE DORDRECHT

mr. W. Verheul, voorzitter,	Joz. Israëlslaan 96	Rijswijk (ZH)	070-181640
D. Doorduyn, secretaris,	Kievitlaan 23	Vlaardingen	010-343140
C. Dubel, penningmeester,	Kerkachterweg 3	Poortugaal	—

Statencentrale Delft:

J. van Katwijk, voorzitter,	Jan Steenstraat 21	Schiedam	010-260826
D. Doorduyn, secretaris,	Kievitslaan 23	Vlaardingen	010-343140
G. van Vliet, penningmeester,	Maasdijk 35	Maasdijk	01745- 3056

Statencentrale Dordrecht:

L. van Bohemen, voorzitter,	Reeweg Oost 144	Dordrecht	01850- 34819
H. H. Baars, secretaris,	Oosterstraat 8	Sliedrecht	01840- 3151
J. de Jong, penningmeester,	Kerkweg 1	Schoonrewoerd	03454- 291

Statencentrale Ridderkerk:

G. van Sliedregt, voorzitter,	Westkade 11	Hellevoetsluis	01883-	2543
A. J. Stehouwer, secretaris,	Berkenlaan 24	Numansdorp	01865-	670
C. Dubel, penningmeester,	Kerkachterweg 3	Poortugaal	—	

Hulpcentrale Goeree-Overflakkee:

J. J. C. la Fleur, voorzitter,	Hoflaan 46	Middelharnis	01870-	2791
C. Edewaard, secretaris,	Korte Wegje 9	Sommelsdijk	01870-	2482
S. Dekker, penningmeester,	Korteweegje 23	Nieuwe Tonge	01875-	212

Hulpcentrale Hoekschewaard:

A. van Walsum, voorzitter,	Raadhuislaan 12	Mijnsheerenland	01862-	200
A. J. Stehouwer, secretaris,	Berkenlaan 24	Numansdorp	01865-	670
J. H. F. Quartel, penningmeester,	Munnikenweg 10	Westmaas	01864-	412

Hulpcentrale IJsselmonde:

Vacature, voorzitter				
J. P. Hofwegen, secretaris,	Prins Bernhardstraat 29	Barendrecht	01806-	2539
C. Spoelman, penningmeester,	Irisstraat 18	Ridderkerk	01896-	4755

Hulpcentrale Voorne en Putten:

G. van Sliedregt, voorzitter,	Westkade 11	Hellevoetsluis	01883-	2543
P. Buis, secretaris,	Sav. Lohmanstraat 30	Zuidland	01881-	300
C. J. Koster, penningmeester,	Willemanseweg 1	Oostvoorne	01885-	2802

14. KAMERCENTRALE MIDDELBURG (tevens Provinciaal Comité Zeeland).

J. A. van Bennekom, voorzitter,	Molenwater 71	Middelburg	01180-	2197
A. Meulbroek, secretaris,	Bleek 5	Middelburg	01180-	3570
J. C. Fossen, wnd. penningmeester,	Vogelzangseweg 33	Goes	01100-	6183
			kant. 01100-	5851

Statencentrale Goes:

J. Balkenende, voorzitter	Nw. Kerkstraat 59	Biezelinge	01102-	209
H. Griffioen, secretaris	Paukenhoekstraat 27	Kapelle	—	
H. Schuring, penningmeester	Rijksweg 67	Kruiningen	01130-	270

Statencentrale Hulst:

W. Huson, voorzitter	Jac. v. Lennepstraat 18	Terneuzen	01150-	4423
J. Scheele, secretaris	Emmalaan 8	Terneuzen	01150-	2762
J. van Hoeve Lzn., penningmeester	Nieuwendijk 90	Axel	01155-	516

Statencentrale Middelburg:

drs. G. M. Kerkhof, voorzitter	Veerseweg 203	Middelburg	01180-	4021
L. de Visser, secretaris	Koninginnelaan 28	Middelburg	01180-	3128
H. H. Uyl, penningmeester	Poppenroedestraat 2	Middelburg	01180-	5062

Statencentrale Sluis:

P. Zegers, voorzitter	Boulevard 124	Breskens	01172-	1609
J. Haak, secretaris	St. Pietersdijk 13	Aardenburg	01175-	227
A. J. Leenhouts, penningmeester	Zuidzandestraat 53	Oostburg	01170-	2813

Statencentrale Tholen:

J. van den Bos, voorzitter	Ten Ankerweg 108	Tholen	01660-	498
H. Jansen, secretaris	Julianastraat 22	Tholen	01660-	436
D. Uyl, penningmeester	Smidsstraat 24	Poortvliet	01662-	491

Statencentrale Vlissingen:

Joh. Kodde, voorzitter	Molenweg 6	Biggekerke	01185-	565
B. Koole, secretaris	Steenwijkstraat 5	O. en W. Souburg	01183-	345
K. Wouters, penningmeester	Bosweg 1	Zoutelande	01186-	231

Statencentrale Zierikzee:

A. A. van Eeten, voorzitter	Ooststraat 55	Nieuwerkerk (Duiveland)	01114-	651
L. bij de Vaate, secretaris	Langeweg 3	Bruinisse	01113-	387
J. C. Padmos, penningmeester	Hoogeboomseweg 3	Brijdorpe post Scharendijke	01117-	213

PROVINCIAAL COMITE NOORD-BRABANT

A. Kroon, wnd. voorzitter	Allerheiligenweg 40	Breda	01600-	30283
mr. J. N. Scholten, wnd. secretaris	Julianastraat 4	Andel (N.-B.)	01832-	205
A. Kroon, penningmeester	Allerheiligenweg 40	Breda	01600-	30283

15. KAMERCENTRALE 's-HERTOGENBOSCH

drs. J. Koning, voorzitter	Van Hogendorplaan 17	Eindhoven	040-	22082
R. Dijkstra, secretaris	Hertog Hendriksingel 94	's-Hertogenbosch	04100-	32863
M. Roubos, penningmeester	Kruisstraat 20	Almkerk	01834-	509

Statencentrale Heusden:

mr. J. N. Scholten, voorzitter	Julianastraat 4	Andel (N.-Br.)	01832-	205
H. de Boer, secretaris	Pelsestraat 5	Heusden	04162-	168
J. C. Lievaart, penningmeester	Veldweg 26	Rijswijk (N.-Br.)	—	

Statencentrale Eindhoven:

drs. J. Koning, voorzitter	Van Hogendorplaan 17	Eindhoven	040-	22082
drs. J. Koning, secretaris	Van Hogendorplaan 17	Eindhoven	040-	22082
R. Dijkstra, penningmeester	Hertog Hendriksingel 94	's-Hertogenbosch	04100-	32863

16. KAMERCENTRALE TILBURG

C. D. van Oosten, voorzitter	De Suijkerbergh 1	Klundert	01682- 300
drs. J. de Geus, secretaris	Julianalaan 18	's-Gravenmoer	01623- 2507
A. Kroon, penningmeester	Allerheiligenweg 40	Breda	01600- 30283

17. KAMERCENTRALE MAASTRICHT (tevens Provinciaal Comité Limburg).

Chr. C. van Ree, ing., voorzitter	Morgenstraat 73	Sittard	04490- 5534
K. A. Santing, secretaris	Panhuisstraat 15	Hoensbroek	kant. 04494- 9111 toestel 7401
J. Lanser, penningmeester	Helbeek 51	Venlo	04700- 12878

**Firma C. Vermeer en Zoon's
fabrieken voor gebogen hout**

Telefoon 01894-230
Ouderkerk aan de IJssel

Ronde- en ovale tafelranden — Gebogen regels voor stoelen en
fauteuils — Armleggers — Kappen — Regels — Stijlen Enz. enz.

HOTEL „DE KROON”

Sophialaan — LEEUWARDEN — Telefoon 24467

UW ADRES VOOR

recepties en partijen

FA. J. A. VISSCHER & ZN

SLUISSTRAAT 41 — TELEFOON 05208 - 1259 - 1546

ZWARTSLUIS

**Directieboten - Sleepvletten - Dekschuiten
Kraanpontons**

Ook uw vakantie

verzorgd door de N.C.R.V. !

Reeds 47 jaar staat de N.C.R.V. voor haar leden klaar. Het reisplan 1969 biedt u wederom een grote verscheidenheid van vliegreizen, bootreizen, dagtrein- en nachttreinreizen en autorondreizen naar bekende en minder bekende toeristenlanden in Europa en daarbuiten.

U kunt echter óók in Nederland terecht.

Het reisplan bevat voorts speciale jongeren-, kampeer-, bergsport- en zeilreizen, en de familiebezoek-reis naar Canada.

VRAAGT
GRATIS TOEZENDING
VAN HET FRAAI
GEILLUSTREERDE
REISPLAN 1969

Nederlandse Christelijke Reis-Vereniging

Weteringkade 22a - Tel. 070-814691

Postbus 1035 - 's-Gravenhage

EENENTWINTIGSTE JAARVERSLAG VAN DE NATIONALE ANTI-REVOLUTIONAIRE JONGEREN ORGANISATIE

ENKELE FRAGMENTEN

OVER DE PERIODE 1 OKTOBER 1967-31 DECEMBER 1968

Inleiding

Het is onmogelijk, gezien de lengte, het gehele jaarverslag over bovengenoemde periode over te nemen. Vandaar dat hieronder een summiere opsomming gegeven wordt van de vele activiteiten die zijn ontplooid om een goed functioneren van de organisatie te garanderen, met name wanneer het de verzorging van de informatie aan de leden betreft.

Enkele activiteiten:

- het dagelijks bestuur is maandelijks en het hoofdbestuur één keer in de 2 à 3 maanden bijeen gekomen om voor het merendeel organisatorische zaken te regelen;
- zowel bij het begin van het seizoen 1967/68 als bij het begin van het seizoen 1968/69 is door het dagelijks bestuur een rondrit langs de provinciale verbanden ondernomen waar zowel organisatorische als politieke zaken zijn besproken;
- in het begin van seizoen 1968/69 zijn aan een 1000-tal met de Arjos sympatiserende jongeren folders en een brief van onze voorzitter gestuurd, waarbij hen verzocht is zich aan te sluiten bij de Arjos;
- de algemene vergadering voor het seizoen 1967/68 is op 16 december in Utrecht gehouden, nadat de vrijdagavond daarvoor op een buitengewone vergadering de nieuwe statuten zijn vastgesteld. Deze vergaderingen zijn bijgewoond door enkele honderden Arjossers. Op de vergadering van 16 december hebben enkele parlementaire journalisten gediscussieerd met vooraanstaande politici uit de verschillende politieke partijen;
- de Organisatie Commissie heeft zich het afgelopen seizoen bezig gehouden met het vormingswerk, de ledenwerving, de methodiek van de clubs, het voorbereiden van landelijke vergaderingen etc.;
- de commissie Open Arjoswerk heeft afgelopen seizoen een nota naar alle clubs gestuurd waarin een veelheid van suggesties is gegeven om het Arjoswerk open en verstaanbaar voor niet-Arjossers te maken;

- de documentatiecommissie binnenland heeft een tweetal enquêtes verzorgd, één onder de clubvoorzitters naar aanleiding van de brochure „de samenleving vernieuwen” en één onder de leden van de Arjos, d.m.v. een steekproefmethode, over de resolutie van het Patrij Convent van 25 mei 1968. Daarnaast heeft zij een sprekerslijst samengesteld voor de Arjos en een documentatie over Oost-West-verhoudingen verzorgd;
- de buitenlandse commissie heeft het afgelopen seizoen weer enkele documentaties uitgegeven over actuele politieke zaken; daarnaast is een conferentie over Europese integratie georganiseerd en ook de buitenlandse contacten die de Arjos bezit zijn door deze commissie verzorgd;
- „Op Wiek” wordt door de invoering van de nieuwe organisatievorm naar alle leden verzonden; naast commentaren over actuele gebeurtenissen zijn veel artikelen opgenomen bestemd voor de informatie van onze leden. Ook organisatorische mededelingen zijn regelmatig verschenen.

Hieronder treft u nog enkele organisatorische activiteiten van de Arjos aan.

Ledental

Bij de organisatievorm waarbij de clubs de leden van de Nationale Organisatie vormen is het ledental aan de hand van de clubs geschat. Vandaar dat het aantal leden per 30 september 1967 een niet geheel zuiver beeld van de grote van onze organisatie geeft. Voor de nieuwe organisatievorm geldt dat leden pas na betaling van het verschuldigde contributiebedrag als lid worden genoteerd. De opbouw van de nieuwe organisatievorm is, wat het registreren van leden betreft hoofdzakelijk via de clubs verricht. Daarnaast is via „Nederlandse Gedachten”, „Op Wiek” en andere publiciteitsmedia voortdurend op de mogelijkheden van het Arjos-lidmaatschap gewezen. Er zijn nog een niet gering aantal clubs waarvan de leden niet allemaal lid zijn van de Nationale Organisatie, waardoor de aanhang die de Arjos landelijk heeft kleiner is dan zij in werkelijkheid zou kunnen zijn.

De ledenstand per 1 mei was 1053 en per 31 december 1968 1294.

Overgang naar de nieuwe organisatievorm

Via de clubs is de opbouw van een centrale ledenadministratie nu afgerond. Daarnaast hebben de provinciale verbanden door het bijeenroepen van speciale jaarvergaderingen hun afgevaardigden gekozen voor het hoofdbestuur en de Arjosraad. Mede dankzij het aangaan van de overgangsregelingen op de speciale Algemene Vergadering van de Nationale Organisatie is de overgang naar de nieuwe organisatievorm zonder kleerscheuren verlopen.

Volledigheidshalve vermelden wij hier nog de belangrijkste veranderingen die zijn doorgevoerd:

- a. niet langer de clubs maar de personen, de leden zijn aangesloten;
- b. automatisch ontvangen leden van de Arjos Op Wiek;
- c. instelling van een politiek orgaan van overleg binnen onze organisatie, de Arjosraad;
- d. het aantal hoofdbestuurleden per provincie is afhankelijk gesteld van het aantal leden in die provincie. Een en ander geldt ook voor de Arjosraad.

Brede besturenconferenties

Als start voor het seizoen 1968/69 zijn een viertal brede besturenconferenties georganiseerd. In Rotterdam, Amsterdam, Zwolle en Groningen. Deze conferenties zijn toegankelijk voor alle leden, maar speciaal bestemd voor hen die belast zijn met leiding geven aan clubs en andere verbanden. 's Ochtends zijn de plannen van de diverse commissies en van het hoofdbestuur uitvoerig besproken, waarvoor ook een gedeelte van de middag is gereserveerd. Daarna is, naar aanleiding van de toen pas verschenen miljoenennota en de troonrede en aan de hand van een korte toelichting van hiervoor aangetrokken sprekers gediscussieerd. In de discussie is tevens betrokken een door het dagelijks bestuur opgestelde verklaring, die enkele kritische kanttekeningen plaatst bij het beleid van het kabinet-De Jong. Deze verklaring is vrijwel unaniem door de aanwezigen aanvaard en namens hen aan de persmedia bekend gemaakt.

De brede besturenconferenties is op zaterdag 21 september gehouden. Voor de politieke discussie van die middag zijn als gastsprekers opgetreden: in Amsterdam de heer L. de Graaf uit Utrecht, in Rotterdam de heer J. van Vliet uit Dordrecht, in Zwolle de heer W. in 't Veld uit Apeldoorn en in Groningen de heer Tj. Walburg uit St. Anna Parochie.

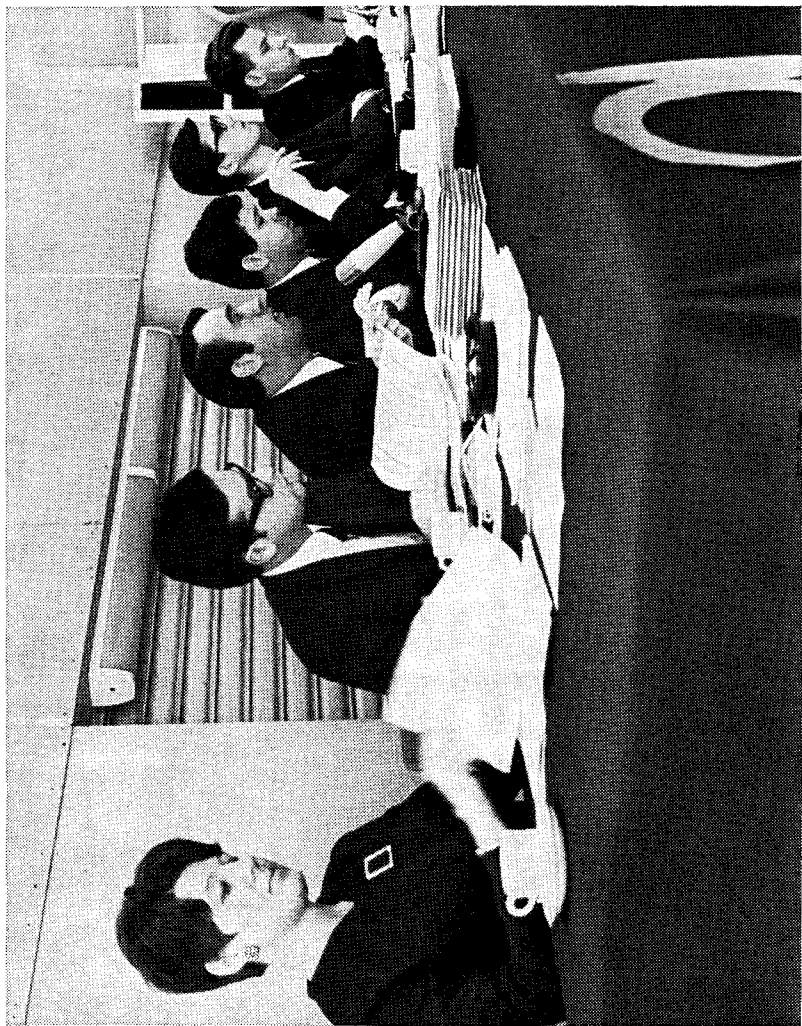
Het totaal aantal Arjossers wat deze conferentie heeft bezocht was 160.

Studieconferentie

In het conferentieoord „Ons Centrum” te Driebergen is op 4 en 5 oktober een studieconferentie georganiseerd over het thema „Naar nieuwe mondiale verhoudingen”. Hiervoor is een brochure geschreven door prof. P. H. Kooijmans en mr. P. J. Teunissen. Een 80-tal Arjossers hebben vrijdagavond urenlang gediscussieerd over de problemen van Europese veiligheid en betere structuren van een internationale samenleving. Zaterdagmorgen is met beide heren en de heren dr. N. G. Geelkerken en drs. Th. E. Westerterp over enkele belangrijke punten verder gediscussieerd. Ook deze conferentie is door enkele A.R.-voorlieden bijgewoond.

Arjos-raad

Voor de eerste maal in de nu bijna veertigjarige geschiedenis van de Arjos is er binnen onze organisatie een politiek orgaan van overleg. Deze is ingesteld om de communicatie tussen hoofdbestuur en pro-

Het dagelijks bestuur van de ARJOS in 1968: v.l.n.r. Tineke Lodders, Piet van Tellingen, Hans de Boer, Jan van Houwelingen, Frits Kool en Bauwie Huiting.

vinciale vertegenwoordigers te verbeteren, en in een breder kader over politieke zaken te discussiëren en besluiten te nemen.

Omdat begin 1968 de nieuwe organisatievorm nog geen gestalte had gekregen, maar een bijeenkomen van een breed samengesteld Arjos-kader, dat belangrijke politieke zaken zou bespreken, gewenst was, is op 16 maart 1968 een „nood”raad gehouden.

De vertegenwoordigers van de provincies in de Arjos-raad zijn voor één maal benoemd door de provinciale besturen.

Op deze noodraadsvergadering is uitvoerig gesproken over de door de A.R.P. te volgen koers in verband met het uittreden van een grote groep radicalen uit de K.V.P. Daarvoor is een resolutie, samengesteld door het hoofdbestuur, ter goedkeuring aan de raad voorgelegd. Daarnaast hebben enkele provinciale fracties en andere raadsleden resoluties ingediend waarvan een drietal van de Groningse fractie de eindstreep hebben gehaald. De teksten van deze resoluties luiden als volgt:

Door het hoofdbestuur voorgestelde resoluties:

1. „De raad aanvaardt het bestaan van een relatie tussen het christelijk geloof en alle individueel handelen, het politiek handelen daarvan niet uitgesloten.
De raad baseert zich verder op haar voorkeur voor christelijke partijformatie, overtuigd als zij is dat een partij die wil uitgaan van de vernieuwende kracht van het evangelie, de kiem in zich draagt voor het bouwen aan een rechtvaardiger samenleving, waarin vrede heerst.
2. De raad waardeert het overleg, als gevoerd in de kring van de „Achttien”, positief, als zijnde een poging, hen die in de politiek aan een samenwerkingsverband van christenen de voorkeur geven, bijeen te brengen. Het staat echter voor de raad vast dat het uitgangspunt zoals in resolutie I geformuleerd, duidelijk dient door te werken in de concrete politieke opstelling.
Het resultaat van de „Achttien” zal zij dan ook beoordelen op het uitgangspunt, het program en de garanties betreffende de uitvoering daarvan. Niet een groter verband op zich, maar hetgeen men voorstaat, acht de raad beslissend.
3. De raad betreurt het uittreden van de groep-Aarden uit de K.V.P. en de daaruit voortvloeiende oprichting van de Politieke Partij „Radikalen”. Waar in een christelijke politieke partij een breuk ontstaat met als doorslaggevende oorzaak een gebrek aan vrouwen, moet vastgesteld worden dat de doorwerking van het uitgangspunt hier heeft gegaald.
In dit kader is de raad teleurgesteld over het feit dat de K.V.P.-bestuur de moed niet heeft kunnen opbrengen uit zich zelf de heer Bogaers als vice-voorzitter voor te stellen.
4. Het gebeuren in de K.V.P. en de oprichting van de Politieke Partij „Radikalen” heeft invloed op het overleg binnen de „Achttien”. De raad spreekt als haar mening uit dat dit beraad voorlopig niet dient te worden hervat. In de komende periode zal er, naast een kennisneming van het resultaat van de „Achttien” in de A.R.P. op alle niveau's, een fundamenteel doorspreken van de te volgen

koers dienen plaats te hebben. De raad sluit zich aan bij de verklaring van het hoofdbestuur van de Arjos, waarin dit bestuur om om een congres vraagt.

5. De nieuwe Politieke Partij „Radikalen” heeft zich aangediend als een partij van christenen, voor wie de christelijke inspiratie drijfveer is. De Arjosraad is van oordeel dat hierin een basis ligt om met deze partij in het kader van de „Achttien” een gesprek te hebben.

Indien dit in de „Achttien” niet mogelijk blijkt te zijn, dan zal de Anti-Revolutionaire Partij naar de mening van de raad het initiatief tot een dergelijk gesprek dienen te nemen.”

Door de raadsfractie Groningen ingediende resoluties:

„De raad is van mening, dat op korte termijn besprekingen moeten worden geopend tussen de A.R.J.O.S., de C.H.J.O. de K.V.P.J.G. en de uitgetreden uit de K.V.P.J.G., om meer inzicht te krijgen in elkaars standpunten ten aanzien van christen-democratische samenwerking.

De raad is van mening, dat het noodzakelijk is, dat het beraad op de huidige situatie met betrekking tot de christen-democratische samenwerking op elk niveau binnen de partij plaats vindt, en dat het resultaat van dit beraad tot uitdrukking zal moeten komen in het verdere beleid van de A.R.P.

Tevens is de raad van mening dat slechts dan verklaringen van partijwege worden afgelegd, wanneer hierover binnen de partij voldoende is beraadslaagd. Voorts, dat het voor een democratische werkwijze binnen de partij wenselijk, zo niet noodzakelijk is, dat belangrijke besluiten worden genomen op een partijcongres (dit betreft b.v. te nemen besluiten over het beleid ten aanzien van samenwerking tussen de christelijke partijen).

Om in de huidige situatie meer duidelijkheid te verschaffen, is de raad van mening, dat de resultaten van het beraad van de „Achttien” moeten worden gepubliceerd, alsmede de eventuele knelpunten welke binnen dit beraad aan het daglicht zijn getreden.”

De vergadering is gepresideerd door de vice-voorzitter van de Nationale Organisatie, de heer J. van Houwelingen. Dr. A. Veerman heeft namens de A.R.P. een kort begroetingswoord gesproken.

De tweede raadsvergadering heeft plaats gevonden op zaterdag 23 november te Zwolle. De raadsleden waren nu gekozen door hun provinciale leden. Deze officiële raad heeft een huishoudelijk reglement vastgesteld, heeft mevr. P. C. Lodders-Elfferich tot haar presidente gekozen en heeft de heer Th. Hoekstra verzocht het vice-voorzitterschap op zich te nemen. Door ziekte van de presidente is de vergadering voorgezeten door de heer J. van Houwelingen. De landelijke voorzitter de heer H. A. de Boer heeft een uitvoerige toelichting gegeven op het door het hoofdbestuur gevoerde politieke beleid, met name naar aanleiding van de 4e Witte Hei-conferentie tussen besturen van A.R.J.O.S., C.H.J.O. en K.V.P.J.G.

De Arjos-raad heeft d.m.v. een door de fractie van Noord-Holland ingediende resolutie vrouwen uitgesproken in het daar door het hoofdbestuur gevoerde beleid. Deze motie is met grote meerderheid aanvaard. Verder heeft de Arjos-raad resoluties aangenomen over de verhoging van de N.A.V.O.-bijdrage en over de volksstemming in West-Irian.

De teksten van deze resoluties luiden:

„De Arjosraad in vergadering bijeen op 23 november te Zwolle stelt vast dat het hoofdbestuur op de 4e Witte Hei-conferentie juist heeft gehandeld en spreekt haar vertrouwen uit, dat in deze geest verder gehandeld zal worden.”

N.A.V.O.-bijdrage

„De Arjosraad in vergadering bijeen op 23 november 1968 te Zwolle, in overweging nemende dat het machtsdenken in de verhouding tot het westen t.o.v. het Oostblok leidt tot opvoering van de bewapening en in uiterste consequentie tot een catastrofale ontwikkeling; dat derhalve met kracht dient te worden gestreefd naar ontspanning tussen Oost en West, dat de N.A.V.O. in die zin dient te worden herzien; nl. dat zij wordt gebruikt als ontspanningsinstrument;

dat gezien een publicatie van het Institute for Strategic Studies, de kwestie Tsjecho-Slowakije niet heeft geleid tot ernstige dreiging voor het westen;

dat een verheving van de koude oorlog dient te worden voorkomen;

spreekt uit

dat zij een offer à 225 miljoen gulden voor versterking van de N.A.V.O., van het Nederlandse volk gevraagd, niet noodzakelijk en derhalve onjuist acht;

dat zij de houding van met name de A.R. fractie in deze kwestie betreurt; en gaat over tot de orde van de dag.”

Nieuw Guinea

„De Arjosraad in haar officiële vergadering van 23 november 1968 te Zwolle bijeen, dringt er op aan, dat inzake de kwestie zelfbeschikking West-Irian de volksstemming onder toezicht van de V.N. zal plaatsvinden en dat de A.R.P. er bij de regering op aandringt dat, zo er de zelfbeschikking uit voortkomt deze door de V.N. zal worden gewaarborgd.”

Een door het hoofdbestuur ingediende resolutie over inkomens- en vermogensverdeling, die toegelicht zou worden door de heer L. de Graaf uit Utrecht, is wegens tijdgebrek verschoven naar de volgende Arjosraadsvergadering.

Reeds in 1967 heeft het hoofdbestuur een commissie ingesteld, die voorstellen zou moeten formuleren voor een betere structuur van de A.R.P. De commissie, bestaande uit de heren W. Eppink, mr. A. Herstel (rapporteur), J. van Houwelingen en B. van Ommen heeft in de zomer van 1968 verslag uitgebracht. Haar rapport is als een discussiestuk naar de A.R.P. gezonden en voor publicatie vrijgegeven. Het rapport heeft een ruime publiciteit ontvangen. Een korte weergave van het rapport kunt u aantreffen in het julinumnummer van „Op Wiek”.

Naar aanleiding van dit rapport heeft er tussen de heren dr. A. Veerman en dr. W. de Kwaadsteniet, resp. voorzitter en secretaris van de A.R.P en de commissie een gesprek plaats gevonden. Afgesproken is dat dit rapport nader zou worden bestudeerd door de Organisatie Commissie van de A.R.P. De commissie I.D. '68 was een commissie ad hoc.

Programcommissie

Op verzoek van het hoofdbestuur is een commissie, bestaande uit mevr. T. Stellingwerff-Marissen, en de heren dr. A. Vermaat (voorzitter), S. van Klaarbergen, J. P. van Rijswijk en J. Geersing, belast met de taak enkele programmatische punten in een rapport te verwerken, dat in de Arjos ter discussie zou kunnen staan. In het najaar van 1968 heeft de commissie verslag uitgebracht.

De programcommissie is een commissie ad hoc.

Het program zal als discussiestuk naar de clubs worden verzonden.

Vormingswerk

De Organisatie Commissie, die belast is met de verzorging van het vormingswerk, heeft zich ook de afgelopen periode uitvoerig beziggehouden met dit werk. Een van haar uitingen in dit jaar is geweest de Arjos-take-in.

In het kader hiervan zijn er bijeenkomsten georganiseerd door provinciale verbanden, in overleg met de Nationale Organisatie, waar een nader te bepalen onderwerp is besproken.

Daarnaast bestaat er voor Arjossers de mogelijkheid door storting van f 5,— een set documentatiemateriaal te ontvangen, waarvoor zij uit een 12-tal onderwerpen kunnen kiezen. Van deze mogelijkheden is de afgelopen periode een redelijk gebruik gemaakt.

De Organisatie Commissie heeft ook een tweetal schetsenbundels verzorgd, de bundels 3-D en E-3. De eerste bundel handelt over sociale problematiek t.w. sport, bevolkingspolitiek in Nederland en het wereldbevolkingsvraagstuk.

De tweede bundel behandelt de welvaartsstaat, onze economische orde en economische politiek.

De bundels zijn te bestellen bij het secretariaat.

In „Op Wiek” zijn in de afgelopen periode een tweetal schetsen verschenen. Eén handelt over de sociale verzekeringen, de andere over de functionering van de democratie.

De Organisatie Commissie blijft zich bezinnen op de methodiek van ons vormingswerk.

Buitenlandse contacten

In samenwerking met C.H.J.O. en K.V.P.J.G. verzorgt de Arjos de contacten met de Unie van Jonge Christen-Demokraten in Europa. Daarnaast is de Arjos lid van het gesprekscentrum voor jonge protestantse politici in Europa. De jaarlijkse conferentie die dit gesprekscentrum organiseert, is dit jaar in Zürich gehouden en is door een 10-tal Arjossers bijgewoond.

Contact met C.H.J.O. en K.V.P.J.G.

In het vorige jaarverslag hebben wij melding gemaakt van het instellen van de werkgroep christen-democratische vernieuwing, waar namens de Arjos mevr. P. C. Lodders-Eelfferich en de heren drs. D. Th. Kuiper en J. v. d. Ploeg zitting in hebben. Deze werkgroep heeft de taak gehad een rapport samen te stellen, waaruit overeenstemming over uitgangspunt, programma en uitvoering zou blijken. Dit rapport zou dan als discussiestuk dienen voor een 4e Witte Hei-conferentie, in het voorjaar 1968, te houden.

Het rapport moest voor 1 januari 1968 gereed zijn. Dat is niet gebeurd. Het rapport, dat in februari gereed is gekomen was daarbij van een zodanig gehalte dat de commissie zelf en de drie besturen van de drie jongerenorganisaties het niet als basis voor een conferentie geschikt achtten. Daarbij kwam, dat het punt van de uitvoering, wegens meningsverschillen binnen de werkgroep, niet in het rapport werd behandeld. Gevoegd bij het feit dat eind 1967 en begin 1968 zich ernstige moeilijkheden in de K.V.G.J.G. voordeden, waardoor de K.V.P.J.G. leden van de werkgroep chr. dem. vernieuwing geen belangstelling voor deze werkgroep toonden, dan kunt u zich voorstellen dat de activiteiten van de werkgroep verzandden.

Door de moeilijkheden in de K.V.P.J.G. zijn de contacten tussen de drie jongerenorganisaties begin 1968 opgeschort. Op maandag 20 mei zijn de drie dagelijkse besturen van A.R.J.O.S., C.H.J.O. en K.V.P.J.G. weer bijeen gekomen

Daar is afgesproken dat de drie organisaties opnieuw een werkgroep in het leven zouden roepen, die met steun van enkele sub-commissies van deskundigen, het toen verschenen interim-rapport van het „Achtien” zou uitdiepen en concretiseren. Deze stukken zouden als basis dienen voor een 4e Witte Hei-conferentie. Namens de Arjos hadden de heren J. van Houwelingen en M. N. G. Kool zitting in de werkgroep. In de sub-commissie inkomens- en vermogensverdeling hadden namens de Arjos zitting de heren dr. A. J. Vermaat en drs. P. Hörchner, in de sub-commissie internationale politiek de heren A. Platteel en H. v. d. Drift en in de sub-commissie Overheid de heren W. Haeser en J. J. Stavast.

De stukken die de werkgroep produceerde dienden als basis voor de 4e Witte Hei-conferentie, die op 1 en 2 november 1968 in Huize Dellenhove te Epe tussen de drie hoofdbesturen van de organisaties is gehouden.

Deze conferentie, die een besloten karakter had, heeft veel stof doen

opwaaien, nadat de resultaten bij de pers bekend werden. De drie hoofdbesturen, die vrijdagavond via sectievergaderingen het eens werden over uitgangspunt en program, troffen elkaar de volgende dag in plenaire zitting om mede ook het punt van de uitvoering te bespreken. Daarover werden de hoofdbesturen het niet eens, nadat de Arjos in een door haar, tijdens de plenaire zitting voorgestelde resolutie, concreet de richting van de uitvoering aangaf door te stellen: „het program dat hen voor ogen staat kan het best worden verwezenlijkt met die partijen, welke kritisch staan t.o.v. de bestaande structuren in de samenleving, zoals nu met name blijkt in de P.v.d.A., P.P.R. en D'66". Ook een compromisvoorstel van Arjoszijde — alleen de Arjos noemt de namen in een aparte verklaring — vond geen genade bij C.H.J.O. en K.V.P.J.G.

Voor meer gegevens over deze conferentie zij verwezen naar het novembernummer van „Op Wiek”.

De verhouding tussen de drie jongerenorganisaties verliepen, na het mislukken van deze conferentie, stroef. Toch zal in januari 1969 opnieuw een gesprek plaatsvinden tussen de drie dagelijkse besturen van de jongerenorganisaties.

Gesprek met jongeren uit de P.P.R.

Op grond van een door de Arjos-raad aanvaardde resolutie, heeft het hoofdbestuur besloten met enkele leden van de P.P.R., die daarvoor in de K.V.P.J.G. actief werkzaam waren geweest, een gesprek te arrangeren. Dit gesprek is door een delegatie uit het hoofdbestuur op woensdag 27 april gevoerd. Omdat er duidelijke aanknopingspunten zijn, is tot een voortzetting van dit gesprek besloten. Ondanks aandrang van Arjos-zijde heeft deze voortzetting tot op heden niet plaatsgevonden, daar men van P.P.R.-zijde voortdurend om uitstel vroeg. Initiatief zowel als verantwoordelijkheid liggen thans bij de P.P.R.-jongeren.

Verhouding A.R.P.-A.R.J.O.S.

In de afgelopen periode hebben de contacten goed gefunctioneerd. Namens de Arjos hebben de heren H. A. de Boer en J. van Houwelingen als adviserende leden zitting in het Centraal Comité. Daarnaast is de voorzitter van de Arjos, de heer De Boer, toegelaten adviseur van het moderamen van de partij. Hij maakt ook deel uit van de A.R. delegatie in de werkgroep van de „Achttien”.

In de Organisatie Commissie van de A.R.P. is mevr. P. C. Ladders-Elfferich als lid benoemd en de heer P. van Tellingen is adviserend lid van deze commissie geworden.

Ook in het A.R. Vrouwencomité heeft de Arjos een vertegenwoordigster. De leden van het dagelijks bestuur zijn stemhebbend, en de leden van het hoofdbestuur, adviserend lid van het Partij Convent.

Op de Partij Conventsvergadering van 25 mei 1968, heeft het hoofdbestuur een actieve rol gespeeld bij de samenstelling en goedkeuring van een resolutie over het werk van de „Achttien”.

Er heeft het afgelopen seizoen geen officieel gesprek plaats gevonden tussen het moderamen van de A.R.P. en het dagelijks bestuur van de Arjos. De Arjos waardeert de haar geboden mogelijkheden tot inspraak in de hoogste organen van de A.R.P. en kent daarbij als uitgangspunt, dat haar zelfstandige positie niet mag worden aangetast.

Uitspraken dagelijks- en hoofdbestuur

Op 3 januari 1968 heeft het hoofdbestuur de volgende verklaring uitgegeven n.a.v. moeilijkheden in de K.V.P. en het werk van de „Achtien”.

„Het hoofdbestuur van de Nationale Anti-Revolutionaire Jongeren Organisatie heeft zich uitvoerig bezig gehouden met de door de Anti-Revolutionairen te leveren inbreng in het gesprek van de „Achtien” en de visie op het program van de Werkgroep Christen-Radikalen.

Het hoofdbestuur is van oordeel dat het gesprek van de „Achtien”, dat zij positief wenst te waarderen, ernstig wordt belemmerd door de moeilijkheden welke zich in de afgelopen dagen in de K.V.P. voordeden m.b.t. de bestuurssamenstelling.

Zij is bezorgd over de voortdurend naar buiten tredende meningsverschillen tussen de als christen-demokraten en christen-radikalen aangeduide groepen binnen de K.V.P. Een samenwerking in het kader van de „Achtien” zonder de inbreng van de radikalen komt haar niet zinvol voor. De A.R. jongeren immers vinden in het programma van de christen-radikalen veel terug wat hen aanspreekt en wat de richting aangeeft waarin het program van de toekomstige christelijke partij zich zal moeten ontwikkelen.

Duidelijk wordt dat een gezamenlijk uitgangspunt en een gezamenlijk program tevens gedragen zal moeten worden door hen die de gezindheid hebben de noodzakelijke vernieuwingen door te voeren.

Het hoofdbestuur doet een beroep op alle betrokkenen binnen de K.V.P. zich hun verantwoordelijkheid voor elkaar en voor de christelijke politiek in zijn geheel meer bewust te zijn.

Tenslotte acht het hoofdbestuur het noodzakelijk dat de A.R.P. binnen afzienbare tijd een openbaar congres belegt, waar met betrekking tot de te volgen koers duidelijke uitspraken zullen worden gedaan.”

Op 24 mei 1968 is de volgende verklaring door het hoofdbestuur aangenomen:

„Het bestuur heeft met ontstemming kennis genomen van de loon- en belastingvoorstellen van het Kabinet-De Jong.

Zij meent dat een loonpauze, als voor 1969 voorgesteld, welke uitsluitend werknemers treft, onverteerbaar is, wanneer niet tegelijkertijd de vrije inkomens de lasten voor verder herstel van de economie zullen helpen dragen.

Het bestuur is van oordeel dat de te voeren loonpolitiek niet

langer ontkoppeld mag worden gezien van een te voeren inkomenspolitiek.

Het Arjosbestuur acht het tijdstip waarop de regering een belastingverlaging wenst door te voeren, bijzonder ongelukkig. Vele taken blijven liggen door een tekort aan middelen.

Daarnaast kampt ons land met structurele werkloosheid, welke niet of nauwelijks een tendens tot minder worden vertoont.

De ernst van deze problematiek verdraagt zich op dit moment dan ook niet met de afgekondigde belastingvoorstellen.

De uit het invoeren van de B.T.W. vrijkomende extra middelen dienen naar het oordeel van het bestuur — naast noodzakelijke compensaties in de sociale sfeer — voor een belangrijk deel te worden aangewend voor het bestrijden van structurele werkloosheid.

Het hoofdbestuur heeft van de reserves t.o.v. de voorstellen door de Anti-Revolutionaire Tweede Kamerfractie met instemming kennis genomen.

Het bestuur vertrouwt er op dat de houding van de fracties van C.H.U., K.V.P. en A.R.P. mede zal worden bepaald door de intentieverklaring welke spreekt uit het hoofdstuk „Rechtvaardiger Inkomens- en Vermogensverdeling” van het Interim-rapport van de „Groep van Achttien”.

Het hoofdbestuur heeft op diezelfde dag een protest-telegram verzonden naar de Poolse ambassade over de vervolging van joden aldaar:

„Na de recente anti-joodse uitbarstingen in uw land, protesteren wij ten zeerste tegen deze excessen en wij verwachten dat uw regering een eind zal maken aan alle uitingen van anti-semitisme ten opzicht van de Joden in Polen.”

Op 21 augustus 1968 heeft het dagelijks bestuur zich over de Russische inval in Tsjecho-Slowakije als volgt uitgesproken:

„Het dagelijks bestuur van de Nationale Anti-Revolutionaire Jongerenorganisatie is vervuld van afgrijzen vanwege de brute interventie van Rusland en andere leden van het Warschau-pakt in Tsjecho-Slowakije.

Zij acht deze handeling in strijd met de beginselen van het internationale recht.

De kansen op vreedzame coëxistentie tussen Oost en West worden bedreigd, doordat de leiders van het Oost-blok door dit militaire ingrijpen de klok hebben teruggedraaid.

Zij doet een beroep op de Nederlandse regering deze zaak aanhangig te maken bij de Verenigde Naties.”

Leden van de Nationale Anti-Revolutionaire Jongeren Organisatie, in grote getale bijeen op vier brede-besturenconferenties in Groningen, Zwolle, Amsterdam en Rotterdam, hebben zich op 21 september 1968 achter de navolgende reactie gesteld ten aanzien van troonrede en rijksbegroting:

1. „De internationale paragraaf geeft er blijk van dat Nederland zich nog steeds gedraagt als een natie die geen buitenlandse politiek voert. Een politiek die niet op de status quo van machtsblokken is gebouwd, maar onrustig zoekt naar nieuwe wegen om een wereldrechtsorde te bewerkstelligen, vereist voortdurend initiatief, en het bezig zijn aan het ontwikkelen — alleen en met anderen — van eigen bijdragen voor het bereiken daarvan.
2. Op zichzelf is het verheugend dat de regering wil streven naar een meerjaren planning voor de ontwikkelingssamenwerking. Maar wij blijven terzake pleiten voor een grotere bijdrage van de Nederlandse regering. Een bijdrage die, behalve op een percentage van het nationale inkomen, mede gebaseerd is op de welvaarts-groei, waardoor zij meer wordt afgestemd op de behoeften van de ontwikkelingslanden.
3. Niet duidelijk wordt dat het de regering ernst is een rechtvaardiger inkomens- en vermogensbeleid te voeren. De „groep van Achtien” heeft daarover goede dingen gezegd, en de Arjos meent te mogen verwachten dat daaraan dan ook uitvoering wordt gegeven, op het moment dat het land door een gelijkgezind kabinet (de V.V.D. terzijde gelaten) geregeerd wordt.
Thans blijkt dat het werknemersaandeel in het nationaal inkomen is gedaald.
De winsten van de ondernemingen stijgen, de loonstijging wordt daarentegen binnen enge perken gehouden.
Een dergelijk beleid kan de toets der kritiek niet doorstaan.
4. Met waardering wordt de in te stellen Raad voor de Arbeidsmarkt begroot. De raad zal, hopelijk meer dan tot nu toe, wegen moeten wijzen om de werkoosheid door middel van een actief structuurbeleid te bestrijden.
5. In het licht van de ontzaglijke grote taken welke nog op uitvoering wachten, dient de per 1 januari 1970 aangekondigde belastingverlaging, van de hand te worden gewezen.”

De aanwezige Arjosleden vertrouwen dat de A.R.-Tweede Kamerfractie het beleid van het interim-kabinet-De Jong in kritisch-opbouwende zin blijft volgen, zoals zij dat in de afgelopen periode meermalen met succes heeft gedaan.

P. van Tellingen
secretaris A.R.J.O.S.

Bouwbedrijf

Th. de Vries & Zonen

STATIONSWEG 15
KODUM
TELEFOON
05142-214-583-618

Voor
alle
nieuwbouw
en
onderhoudswerken

ELITE

ANJERSTEEKEN

en

STER ELITE

FREESIKNOLLEN

**N.V. M. C.
van Staaveren**

Aalsmeer

Tel. 02977-4051

N.V. Aannemers en Handelsbedrijf-

VAN OORD

Hoogstraat 73 - Tl. 444 (01835)

Werkendam

- RIJSWERKEN
- GRONDWERKEN
- ASFALTWERKEN
- BAGGERWERKEN

ADRESSENLIJST A.R.J.O.S.**HOOFDBESTUUR****Dagelijks bestuur:**

voorzitter: H. A. de Boer, Kruisberglaan 293, IJmuiden,
tel. 02550-10714-th., 070-320326 knt.

vice-presidente: mevr. P. C. Lodders-Elfferich,
Langstraat 107, Milsbeek,
tel. 08851-6251 th.

secr./penn.: P. van Tellingen, Jacob Gillesstraat 33,
Den Haag, tel. 070-554008 th.
tel. 070-183960 knt.

leden: B. Huiting, Julianastraat 8, Winschoten,
tel. 05970-3132 knt.

M. N. G. Kool, Prinses Christinalaan 24,
Uithoorn,
tel. 02975-1622 th., 7110- tst. 258.

A. Platteel, Van Reesstraat 37, Den Haag,
tel. 070-850720 th., 514291 tst. 27 knt.

vrijgekozen leden: P. Rhebergen, Vondellaan 39, Baarn,
tel. 02154-3595.

mej. D. van Holland, Nassaustraat 13,
Utrecht.

adv. lid voor de dr. A. J. Vermaat, Tromplaan 36,
Documentatie Voorthuizen.
Commissie Arjos

gedelegeerde dr. A. Veerman, Regentesselaan 5,
Centraal Comité: Rijswijk Z.H.,
tel. 070-986712 th.

Vertegenwoordigers Provinciale Verbanden:

Groningen: G. van Dongen, Kraneweg 63a, Groningen.

A. A. Braaksma, Hoofdweg 88,
Midwolda Old.,
tel. 05975-213 th.

Friesland: C. Sikkens, Lavermanstraat 92, Drachten,
tel. 05120-5042.

Drenthe:	W. C. Molema, Wega 33, Hoogeveen.
Overijssel:	B. Esselink, Van Lentestraat 22, Dalfsen, tel. 05200-15304 knt.
Gelderland:	A. P. Schol, Lunenburg 82, Ede, tel. 08380-13797.
Utrecht:	W. Zuidhof, Haselbroeklaan 45, Bilthoven, tel. 03402-5157.
Noord-Holland:	W. Haeser, Madurastraat 76-IV, Amsterdam.
Zuid-Holland:	A. Verboom, Baanhoek 71, Sliedrecht. M. H. L. Weststrate Jr., Joh. Mulderstraat 4, Vlaardingen, tel. 010-343024.
Zeeland:	C. S. Gideonse, Noordweg 83, Middelburg, tel. 01180-7351 knt.
Noord-Brabant/ Limburg:	drs. J. de Geus, Julianalaan 18, 's-Gravenmoer.

Voorzitters provinciale verbanden:

De meeste voorzitters zijn tevens provinciaal afgevaardigde in het hoofdbestuur, behalve in de provincies:

Groningen:	H. B. Wolf, Kromme Elleboog 26a, Haren.
Overijssel:	H. Rusch, Europalaan 130, Emmeloord.
Gelderland:	A. Stuivenberg, Dorpsstraat 198, Scherpenzeel.

Secretariaten van de provinciale verbanden:

Groningen:	A. A. Braaksma, Hoofdweg 88, Midwolda Old., tel. 05975-213 th.
Friesland:	mej. J. K. E. Mulder, Aalsumerweg 4, Dokkum, tel. 05190-2975.
Drenthe:	J. J. Stavast, Capella 2, Hoogeveen.
Overijssel:	B. Esselink, Van Lentestraat 22, Dalfsen, tel. 05200-15304 knt.

- Gelderland: H. Termaat, Pr. Irenestraat 6, Zutphen.
- Utrecht: A. L. v. d. Sluis, Aeolusweg 85, De Bilt.
- Noord-Holland: mej. Ph. van Kogelenberg, Koningslaan 5, Amstelveen.
- Zuid-Holland: mej. G. Mulder, Sonderdankstraat 31, Den Haag, tel. 070-390024 knt.
- Zeeland: M. Lorier, Abeelseweg 4, Souburg,
- Noord-Brabant/
Limburg: post Middelburg.
mej. R. Verschoor, Bloklaan 30, Eindhoven.

Redactie Op Wiek:

- voorzitter: H. A. de Boer, Kruisberglaan 293, IJmuiden, tel. 02550-10714 th., 070-320326 knt.
- secretaris: P. van Tellingen, Jacob Gillesstraat 33, Den Haag, tel. 070-554008 th., tel. 070-183960 knt.
- leden: H. Borstlap, Vossiusstraat 44-II, Amsterdam-Z.
- P. Rhebergen, Vondellaan 39, Baarn.

- ★ **Bemiddeling bij**
- ★ **Verkoop en koop onr. goederen**
- ★ **Hypotheken**
- ★ **Financieringen**
- ★ **Assurantieën**
- ★ **Huur en verhuur**

Westersingel 35 Sneek - Tel. 05150-3785

VERSLAG VAN DE DOCTOR ABRAHAM KUYPERSTICHTING OVER HET JAAR 1968

Vertrek mr. J. H. Prins

Vanouds heeft er in de personele sfeer een speciale relatie bestaan tussen de Vrije Universiteit en de Doctor Abraham Kuypersstichting. Deze relatie komt het meest kenmerkend tot uiting in het feit, dat tal van hoogleraren en wetenschappelijke medewerkers van de V.U. in besturende colleges van de Kuypersstichting en van het College van Advies, in werkgroepen, commissies, persoonlijke contacten en adviezen, een gewichtige bijdrage leveren aan de uitbouw van een anti-revolutionaire politiek. Maar ook omgekeerd heeft de Kuypersstichting in de loop van de historie reeds verschillende malen haar beste mensen afgestaan aan de Vrije Universiteit. Laatstelijk, halverwege het verslagjaar, haar directeur mr. J. H. Prins.

Voor de Kuypersstichting betekende dit een ernstig verlies. De Kuypersstichting verloor immers een directeur, in wie een groot stuk goodwill en vertrouwen was gepersonifieerd en die zowel intern als extern, met een verfrissende mengeling van nuchterheid, humor en wijsheid, zijn werk heeft verricht.

Intussen zal mr. Prins op langere termijn, zij het dan vanuit een andere positie, stellig zijn aandeel blijven leveren aan het werk, dat gedurende vele jaren zozeer zijn hart heeft gehad. Vandaar dat zijn vertrek gevoelens heeft gewekt van spijt en verwachting beide.

In de vacature van de heer Prins werd voorzien door de benoeming van mr. W. C. D. Hoogendijk.

Uitgangspunten voor beleid

In de loop van het verslagjaar is in een aantal contacten tussen vertegenwoordigers van de partij, van het College van Advies, van de Tweede Kamerfractie en van de Kuypersstichting besproken, op welke wijze, in onderlinge samenwerking, ieder zo doeltreffend mogelijk zijn specifieke aandeel zou kunnen leveren aan de vormgeving van een eigentijdse christelijke politiek. Voor wat de Kuypersstichting betreft heeft dit er toe geleid, dat met ingang van het verslagjaar 1968-1969 een begin is gemaakt met een werkwijze die steunt op de volgende overwegingen:

1. In toenemende mate wordt in de politiek de behoefte gevoeld aan het ontwikkelen van een samenhangend beleid voor langere termijn. Bij gebreke aan zo'n beleid dreigt de politiek te vervluchtigen tot een menigte incidentele beslissingen, waarin de centrale politieke doelstellingen onvoldoende zichtbaar worden. Wil de A.R.P. daadwerkelijk invloed uitoefenen op de vormgeving van de samenleving, dan zullen haar beleidsdoeleinden, althans globaal, in de politieke bedrijvigheid van alledag zichtbaar dienen te worden.

2. De signatuur van de A.R.P. wordt niet alleen, zelfs niet in de eerste plaats, bepaald door wat zij in het verleden is geweest. Deze signatuur hangt samen met ons beleid in het heden en in de toekomst. Daarom zullen wij de knelpunten van vandaag mede dienen te beschouwen in het licht van te verwachten ontwikkelingen in de toekomst.

3. Er bestaat dringend behoefte, zowel in de partij als in de fractie, aan concretisering van onze algemene gezichtspunten in de verschillende sectoren van de politiek.

4. Het moet uitgesloten worden geacht dat de vaste staf van de Kuypersstichting het gehele veld van de politiek kan bestrijken. Het veld van de politiek is daarvoor te omvangrijk; de behoefte aan uiteenlopende specialistische bekwaamheid is daarvoor te groot. Deze specialistische bekwaamheid zal doorgaans wél in voldoende mate onder de leden en sympathisanten van de partij te vinden zijn.

Taakstelling

Bovenstaande overwegingen leiden tot de conclusie, dat de A.R.P. slechts aan de opgaven waarvoor zij in deze tijd is gesteld meester kan worden, indien zij bij de vormgeving van haar beleid kan steunen op het fonds aan inzicht, kennis en ervaring van een groot deel van haar leden. Daarmee is in feite de centrale taakstelling van de Kuypersstichting voor de eerstkomende jaren gegeven: het operationeel maken van dit fonds. Deze taakstelling valt in drie delen uiteen:

- a. het mobiliseren van het „verborgen talent”;
- b. planning en begeleiding van het onderzoek;
- c. het integreren van bovenstaande activiteiten en uitkomsten tot één samenhangend en doorzichtig geheel.

a. Het mobiliseren van het „verborgen talent”

Reeds een vluchtige verkenning heeft aan het licht gebracht, dat buiten de min of meer beperkte kring van personen, op wie geregeld een beroep wordt gedaan om in de sector van de beleidsvorming medewerking te verlenen, er nog vele andere personen zijn die een kwalitatief belangrijke bijdrage kunnen leveren. Dit zijn dikwijls personen die de antirevolutionaire politiek een warm hart toedragen, doch op uiteenlopende gronden binnen de partijorganisatie niet op de voorgrond treden en derhalve onbekend zijn gebleven. De opgave is, dit „verborgen talent” op het spoor te komen. Het is een verblijdende ervaring te bemerken, dat wanneer eenmaal een contact is tot stand gebracht, haast altijd spontaan en met enthousiasme actieve medewerking wordt toegezegd.

De eerste fase in deze „talentenjacht” was een aanzienlijke aanvulling van het College van Advies. In de toekomst zal het opsporen van het „verborgen talent” echter meer systematisch dienen te gebeuren, waartoe ten Kuypershuize de voorbereidingen worden getroffen. Een en ander heeft namelijk zowel organisatorisch als administratief consequenties.

b. Planning en begeleiding van het onderzoek

Er is een begin gemaakt met het systematisch in kaart brengen van de vraagstukken die aandacht behoeven. Aangezien de maatschappelijke en politieke situatie zich voortdurend wijzigt, is dit uiteraard een aangelegenheid welke nimmer als afgesloten kan worden beschouwd. Bij het opsporen en identificeren van de politieke kernproblemen wordt op ruime schaal gebruik gemaakt van de adviezen van personen, die geacht mogen worden een overzicht over een bepaald terrein te bezitten. Zij worden of persoonlijk benaderd, of uitgenodigd samen met andere personen zitting te nemen in een „stuurgroep”, een „verkenningseenheid”, dan wel deel te nemen aan een „brainstorming”. Deze personen zijn dikwijls tevens behulpzaam bij het formuleren van een probleemstelling voor een werkgroep of het aangeven van een vermoedelijk bruikbare werkhypothese.

Nadat de problemen onderkend zijn worden zo mogelijk werkgroepen ingesteld, die tot taak krijgen zich een oordeel over de aanhangige kwesties te vormen. De aard van de moderne politieke problematiek brengt als regel mee dat deze werkgroepen, hoe deskundig zij ook zijn samengesteld, niet een afsluitend antwoord op de hen voorgelegde vragen zullen kunnen formuleren. De conclusies van de werkgroepen dienen dan ook niet beschouwd te worden als het einde van onze bezinningsarbeid, doch veeleer als een stimulans om verder te gaan. Gehoopt wordt dat de werkgroepen tevens, wanneer daartoe aanleiding is, bepaalde stereotiepe opvattingen kritisch doorlichten. Zulke stereotiepen kunnen soms een verlamrende uitwerking hebben op het ontplooiën van een creatief politiek beleid.

In het algemeen wordt gestreefd naar een in organisatorische zin beweeglijke aanpak, waardoor rekening kan worden gehouden met de zich telkens wijzigende eisen en problemen enerzijds en de mogelijkheden van de verschillende commissies en werkgroepen anderzijds.

c. Het bevorderen van een consistent beleid

Voorkomen dient te worden dat de inspanningen, welke men zich allerwege getroost, beperkt blijven tot een optelsom van desiderata, welke bovendien onderling misschien zelfs tegenstrijdig zijn. De opgave is, de verschillende activiteiten zo te richten, dat daarin de onderlinge samenhang van de verschillende deelterreinen gehonoreerd wordt. Slechts dan is er hoop de zozeer begeerde duidelijkheid in de politiek naderbij te brengen. Organisatorisch vraagt dit onder meer een goede informatie uit de verschillende partijorganen naar de werkgroepen van het College van Advies en omgekeerd, alsmede een goede communicatie tussen de verschillende werkgroepen onderling. In het verzorgen van deze informatie en communicatie kan de Kuypersstichting diensten bewijzen.

College van Advies

Uit de hierboven beschreven programmering vloeit voort, dat een groot deel der werkzaamheden zal plaats vinden in het kader van het College van Advies en dat daaraan welbewust prioriteit wordt toegekend. Met de re-activering van het College van Advies is op de

jaarvergadering, die op 23 november is gehouden, een begin gemaakt. Op die vergadering traden af als leden van de Centrale Commissie de heren mr. F. J. J. Besier, die herkiesbaar was en drs. F. W. Dirker, die niet herkiesbaar was. In de bestaande vacatures werden voorts gekozen de heren mr. F. J. J. Besier, mr. D. W. O. A. Grosheide en mr. J. van Viegen. Daarmee werd de samenstelling van de Centrale Commissie, die in feite als een curatorium optreedt, als volgt: prof. mr. P. J. Verdam (voorzitter), mr. F. J. J. Besier, mr. D. W. O. A. Grosheide, mr. K. Millenaar en mr. J. van Viegen.

Op voorstel van de Centrale Commissie besloot het Centraal Comité in de vergadering van 19 oktober het aantal leden van het College van Advies aan te vullen. De samenstelling van het College van Advies op 31 december 1968 is als bijlage 3 opgenomen. Voor de goede orde zij opgemerkt, dat het meewerken aan de programmatische opbouw in werkgroepen en commissies niet tot deze leden beperkt zal blijven. Het programmeren van commissies en werkgroepen was op het einde van 1968, zoals reeds gezegd, in voorbereiding.

In het verslagjaar is uit de kring van het College van Advies slechts één publicatie verschenen, de nota Ontwikkelingspolitiek.

Tweede Kamerfractie

De stafmedewerker van de Kuypersstichting, drs. J. A. Dirksen, die ten behoeve van het fractiesecretariaat reeds diensten vervulde, is in onderling overleg tijdens het verslagjaar vrijwel geheel ter beschikking van de fractie gesteld. De directeur, aanvankelijk mr. J. H. Prins en later mr. W. C. D. Roogendijk, is gedurende het gehele verslagjaar bij het werk van de fractie betrokken geweest. De leden van het fractiesecretariaat staan formeel in dienst van de Kuypersstichting, op gronden welke verband houden met het arbeidsrecht. De fractie vergoedt uit het haar toegekende subsidie de reële gemaakte kosten aan de Kuypersstichting.

Verband van Verenigingen van A.R. Gemeente- en Provinciebestuurders

Beperking in de mogelijkheden van dienstverlening werd scherp gevoeld in het contact met het Verband van Verenigingen van Anti-Revolutionaire Gemeente- en Provinciebestuurders. Het secretariaat van deze vereniging berust bij de Kuypersstichting. Door onderbezetting van de staf bleek het een fysieke onmogelijkheid dit secretariaat die inhoud te geven, welke uit een oogpunt van het belang van de vereniging wenselijk zou zijn geweest.

Periodieken (A.R. Staatskunde en Documentatiedienst)

In het jaar 1968 werd op de gebruikelijke wijze de uitgave verzorgd van Anti-Revolutionaire Staatskunde en werd medewerking verleend aan het opstellen van de Documentatiedienst.

De redactie van het maandblad van de stichting bestond in 1968 uit de volgende personen: dr. W. P. Berghuis, voorzitter, mr. W. Aantjes, prof. dr. W. Albeda, prof. mr. P. H. Kooijmans, ds. B. van Smeden,

prof. dr. A. Troost, dr. C. J. Verplanke en mr. J. H. Prins, die op 1 juli werd opgevolgd door mr. W. C. D. Hoogendijk.

De jaargang 1968 is begonnen met 1511 betalende abonnees en geëindigd met 1479. Per januari 1969 is het aantal nog verder teruggelopen tot 1419.

In het verslagjaar is besloten de abonnementsprijs per 1 januari 1969 te verhogen tot *f* 9,75 per jaar en de studentenabonnementen tot *f* 7,— per jaar.

Bibliotheek en archieven

In de bibliotheek gaf het aantal uitleningen in het verslagjaar, evenals in een reeks voorafgaande jaren, een teruggang te zien. Gedurende het jaar 1967 werden 556 leatuurpakketten uitgeleend, welk aantal in 1968 terugliep tot 446. Het totaal aantal uitgeleende boeken, brochures, tijdschriften enz. bedroeg 2198. Een overzicht van de uitleningen gerubriceerd naar onderwerp is te vinden in de bij dit verslag gevoegde bijlage 1.

Het aantal nieuwe aanwinsten (boeken, statistieken, verslagen enz.) bedroeg in het verslagjaar 611. Met dankbaarheid zij vermeld, dat een deel van deze aanwinsten, met name veel statistieken en verslagen, door schenking werd verkregen.

In het verslagjaar heeft dr. Berghuis zijn persoonlijk archief als voorzitter der partij aan de Kuypersstichting afgestaan, waardoor het archievenbezit van de Kuypersstichting een belangrijke uitbreiding onderging.

Gebouwen

In de voor verhuur beschikbare gedeelten van de panden Dr. Kuypersstraat 3 en 5 bleven gehuisvest het Centraal Comité van A.R. Kiesverenigingen, de Kon. Vereniging „Oost en West” en het bureau mr. W. Kok.

Dagelijks Bestuur en Raad van Beheer

De Kuypersstichting wordt volgens haar statuten bestuurd en beheerd door een dagelijks bestuur en een raad van beheer.

Het dagelijks bestuur is samengesteld uit:

- a. een voorzitter en een penningmeester, te verkiezen door de Deputatenvergadering der Anti-Revolutionaire Partij;
- b. drie leden, te benoemen door het Centraal Comité van Anti-Revolutionaire Kiesverenigingen;
- c. de leden van de centrale commissie van het College van Advies der Anti-Revolutionaire Partij.

De Raad van Beheer is samengesteld uit de hiervoor onder a. tot en met c. genoemde personen, alsmede uit door de Kamercentrales der Anti-Revolutionaire Partij aan te wijzen leden.

Als lid van het dagelijks bestuur is in het verslagjaar afgetreden drs. F. W. Dirker.

Als lid van de Raad van Beheer zijn in het verslagjaar afgetreden de heren D. Hortensius en P. A. Nawijn.

Na de voorziening in de ontstane vacatures was op 31 december 1968 de samenstelling van het dagelijks bestuur als volgt: de heer J. Smal-
lenbroek (voorzitter), de heer J. A. Fock (penningmeester), de heren
W. C. Bakker, mr. F. J. J. Besier, dr. N. G. Geelkerken, mr. D. W. O. A.
Grosheide, mr. K. Millenaar, prof. mr. P. J. Verdam, mr. W. Verheul
en mr. J. van Viegen.

Namens de Kamercentrales hadden in de Raad van Beheer boven-
dien nog zitting:

I 's-Hertogenbosch	1. D. A. van der Schans 2.
II Tilburg	1. C. D. van Oosten 2. J. Koster
III Arnhem	1. J. G. Köhler 2. H. M. Oldenhof
IV Nijmegen	1. H. A. van Willigen 2. B. Geleijnse † (inmiddels overleden)
V Rotterdam	1. W. A. Fibbe 2.
VI Den Haag	1. W. van der Kamp 2. H. van Hilten
VII Leiden	1. T. Hopman 2. mej. mr. J. N. Hagen
VIII Dordrecht	1. N. van der Brugge 2. S. Silvis
IX Amsterdam	1. prof. mr. Th. A. Versteeg 2. mevr. A. M. Kruyswijk-Sap
X Den Helder	1. H. H. Zwart 2.
XI Haarlem	1. P. Brune 2.
XII Middelburg	1. J. A. van Bennekom 2. J. Francke
XIII Utrecht	1. H. C. Smit 2. L. W. H. de Geus
XIV Leeuwarden	1. J. W. Noorda 2. K. J. de Jong
XV Zwolle	1. mej. drs. M. B. Volten 2. A. Sein
XVI Groningen	1. A. Drost 2.
XVII Assen	1. J. Hollenbeek Brouwer Ing. 2. Th. Brouwer 3. H. Scholtens
XVIII Maastricht	1. J. Lanser 2. K. A. Santing

Bureaubezetting

Het vertrek van mr. J. H. Prins als directeur en de overgang van drs. J. A. Dirksen voor het grootste deel van zijn tijd naar het fractie-secretariaat leidde in de toch reeds onderbezette staf tot een ongekend krappe personeelsbezetting. Weliswaar trad op 1 oktober mr. J. G. H. Krajenbrink als wetenschappelijk medewerker in dienst van de stichting, in enkele andere stafvacatures kon evenwel niet op korte termijn worden voorzien. Deze zware onderbezetting had tot gevolg dat in menig geval de gestelde opgaven niet konden worden bereikt en dat de dienstverlening van de Kuypersstichting niet over de gehele linie het gewenste niveau kon bereiken. Er is echter hoop, dat in 1969 enkele vacatures bij de staf vervuld zullen kunnen worden.

Op 31 december 1968 was de personeelsbezetting van de Kuypersstichting als volgt: mr. W. C. D. Hoogendijk, directeur, P. F. van Herwijnen en mr. J. G. H. Krajenbrink, stafmedewerkers, de dames A. de Goede-Borman, M. van der Pol en N. M. van Woerkom in het secretariaat, de administratie en de bibliotheek, en de heer Joh. van Kuyk als conciërge.

Gedetacheerd bij het fractie-secretariaat drs. J. A. Dirksen als wetenschappelijk medewerker, voor het grootste deel van zijn tijd, en mejuffrouw W. Vroegindewey, secretaresse.

melk heerlijk
boter vers
kaas kostelijk

GRAAFSTROOM

bleskensgraaf
01849-245

FIRMA A. v. d. MEER & ZOON

AANNEMERSBEDRIJF

ONTWERPEN - NIEUWBOUW - ONDERHOUD

Hofstraat 7 — Telefoon 01740-4239 — HONSELERSDIJK

WELKE TOEKOMST GAAT DE WERELD TEGEMOET ?

en

HOE ZIJN WIJ DAARBIJ BETROKKEN ?

zijn de knellende kernvragen, die behandeld worden door ds.

A. J. Jörg in zijn nieuwe boek:

WAT GAAT ONS DE TOEKOMST AAN ?

paperback f 12,50

Dit boek is voor velen een openbaring én een leidraad bij de positiebepaling in deze tijd.

Verkrijgbaar in de boekhandel

BOEKENCENTRUM N.V.

'S-GRAVENHAGE

**AANTAL UITLEENINGEN PER ONDERWERP IN
VOLGORDE VAN HET AANTAL GEDURENDE HET JAAR 1968**

Bestuursrecht	37
Ontwikkelingen op kerkelijk terrein, mee in verband met de politiek	37
A.R.-richting	35
Politiek, verschillende vraagstukken	33
Oorlogsvraagstuk	27
Politiek buitenland (diverse vraagstukken)	24
Politieke partijen (algemeen)	19
Arbeidsvraagstukken	16
Functionering democratie en kiesstelsel	16
Biografieën	15
Economische vraagstukken	15
Staatsrecht	15
Europese vraagstukken	13
Minderontwikkelde gebieden	13
Rassenvraagstuk	11
Sociale kwestie	9
Radicalen-richting (P.P.R.)	8
Samenwerking christelijke partijen	8
Subsidievraagstuk	7
Bezitsvorming	6
Ethiek	6
Financiën	6
Onderwijs	6
Socialistische richting.	6
Geschiedenis	5
D'66-richting	4
Volkshuisvesting	4
Communistische richting	3
Maatschappelijk werk	3
Vraagstukken met betrekking tot de vrouw	3
Bedrijfsorganisatie	2
C.H.-richting	2
Liberale richting	2
Sport	2
Diversen	28
Totaal aantal uitleningen in 1968	446
Totaal aantal uitgeleende exemplaren	2198

Lagere uitgaven wegens:

salarissen, sociale lasten e.d.	f 22.300,—
verlichting en verwarming	„ 700,—
huishoudelijke kosten	„ 900,—
porti, telefoon	„ 900,—
reis- en vergaderkosten	„ 3.100,—
onvoorzien	„ 1.600,—
	<hr/>
	f 29.500,—

Hogere uitgaven wegens:

bibliotheek	f 900,—
onderhoud gebouwen	„ 10.900,—
algemene kosten	„ 400,—
aanschaffing telefoon-automaat	„ 9.500,—
	<hr/>
	f 21.700,—
	<hr/>
per saldo lagere uitgaven	f 7.800,—
afgerond	f 8.000,—

Beleggingen.**a. Aandelen.**

De aandelenportefeuille is in 1967 uitgebreid met nominaal
 3 x 50 à f 20,— Hoogovens
 50 à f 20,— Billiton II
 f 2.000,—Bijenkorf-Beheer
 f 3.000,— Heineken's Bier

De beurswaarde van het aandelenbezit bedroeg per 31 december 1967 f 1.036.191,— tegen f 646.809,— per ultimo 1966.
 De koerswinst op het aandelenpakket over 1967 beliep f 343.419,93.
 Het in 1966 geleden koersverlies ad f 245.330,10 is derhalve meer dan gecompenseerd.

b. Obligaties.

In 1967 zijn uitgeloot:

obligaties (algemeen)	f 19.000,— (gem. 4,41%)
idem (kerkel. en liefd. inst.)	„ 10.500,— (gem. 4,52%)
	<hr/>
	f 29.500,—

Aangekocht werden:

Obligaties (algemeen)	f 5.000,— rente 6½%
idem (kerkel. en liefd. inst.)	„ 1.000,— rente 7¼%
	<hr/>
	f 6.000,—

Het obligatiebezit was op de balansdatum als volgt:

algemeen: gewone obligaties	f 208.728,—
converteerbare obligaties	„ 46.595,—
kerkelijke en liefdadige instellingen	„ 166.415,—
	<hr/>
	f 421.738,—

De obligaties zijn tegen beurswaarde in de balans opgevoerd. Wegens uitloting is in 1967 een koerswinst gerealiseerd van f 4.590,—. De niet gerealiseerde koerswinst op de obligatieportefeuille bedroeg f 14.609,20.

De op het totale effectenbezit in 1967 behaalde koerswinst ten bedrage van f 362.619,13 is ten gunste van de reserve koersverschillen gebracht.

c. Leningen voor waarborgsom.

In 1967 werd aan algehele en periodieke aflossingen een bedrag van f 34.961,02 ontvangen. Nieuwe leningen werden gedurende het boekjaar niet verstrekt. Op 31 december 1967 stond uit f 512.840,50.

d. Hypotheken.

In 1967 werd aan algehele en periodieke aflossingen ontvangen f 22.460,—. Ook hier werden geen nieuwe leningen verstrekt. Per balansdatum stond uit f 63.345,—.

Inkomsten.

De rente-opbrengst over 1967 bedroeg f 93.200,— tegen f 95.000,— over 1966. De dividenden op de aandelen in 1967 waren circa f 500,— hoger dan in 1966; de opbrengst van coupons ruim f 1.700,— lager.

De rente van leningen was f 900,— lager, terwijl aan deposito-rente f 300,— meer werd genoten.

De huuropbrengst steeg van ruim f 18.000,— tot f 20.000,—; de oorzaken hiervan zijn een huurverhoging per 1 juli 1967 en de gestegen servicekosten.

Exploitatiekosten.

Reeds werd gemeld, dat de personeelskosten zijn gestegen van f 160.400,— tot f 169.000,—, zijnde een stijging van f 8.600,—. De overige kosten waren ten opzichte van het jaar 1966 per saldo circa f 20.500,— hoger. In dit bedrag zijn als bijzondere kosten begrepen f 9.500,— wegens de aanschaffing van een telefoonautomaat en f 7.500,— wegens voorziening onderhoud gebouwen. De normale kosten waren derhalve in 1967 \pm f 3.500,— hoger dan in 1966, voornamelijk ten gevolge van de hogere onderhoudskosten gebouwen.

De post reis- en vergaderkosten daalde met bijna f 1.700,— door mindere kosten ten behoeve van het College van Advies.

Zoals reeds werd opgemerkt geeft de jaarrekening 1967 een te gunstig beeld van de financiële positie van de Dr. Kuypersstichting, doordat de personeelsbezetting onvoldoende was. Ook voor het jaar 1968 zal dit het geval zijn.

Er bestaat een goede hoop, dat de staf tegen het einde van dit jaar weer op een verantwoord niveau kan worden gebracht. De salariskosten zullen hierdoor belangrijk stijgen; bovendien zullen enkele salarissen moeten worden opgetrokken.

Onder overigens gelijkblijvende omstandigheden mag worden verwacht, dat de verhoging van de bijdrage van de kiesverenigingen tot f 1,— per lid, ingaande 1 januari 1969, de verhoging van de salarispost zal kunnen opvangen, zodat de Kuypersstichting met een vrijwel sluitend budget zal kunnen werken.

J. A. Fock, penningmeester.

Voor mevrouw Berghuis: bloemen uit waardering (Buitengewone Deputatenvergadering 15 juni 1968)

De Stichting vrienden van Paron

heeft beschikbaar Hugenotenkruisen in onderstaande uitvoeringen

H.	Zilveren hanger (groot model)	f 5.95
H.G.	Gouden hanger (groot)	f 53.—
H.V.	Verzilverde hanger	f 3.30
H.M.	Zilveren hanger (middensoort)	f 5.20
H.M.G.	Gouden hanger (middensoort)	f 40.50
	Midden gouden broche	f 43.—
H.K.	Zilveren hanger (kl. onbew. acht.z.)	f 3.10
H.K.G.	Gouden hanger (kl. onbew. acht.z.)	f 23.—
	Zilveren kettinkjes	f 3.—
	Gouden kettinkjes	f 28.—
	Kleine gouden broche	f 25.50
P.	Zilveren broche	f 6.75
P.G.	Gouden broche	f 54.—
P.V.	Verzilverde broche	f 3.45
K.	Zilveren reversknoop	f 2.85
K.G.	Gouden reversknoop	f 23.—
S.	Zilveren speld	f 2.65
S.G.	Gouden speld	f 23.—
	Wit en Bleu geëmailleerde hanger	f 5.20
	Verzilverd Paronlepel	f 3.—
	Zilveren Paronlepel	f 9.50

Bestellingen bij de Stichting „Vrienden van Paron“
Boezemsingel 180 - tel. 010-125321 (9-5 uur) - Rotterdam-I - of direkt per
glo op no. 77630
t.n.v. Stichting „Vrienden van Paron“, verkoop Hugenotenkruisjes te R'dam

N.V. PAPIERFABRIEK voorheen

G. SCHUT & ZONEN

HEELSUM

Oud-Hollands papier

o.a. waardepapier, schrijf- en drukpapier, biljetten, kaarten, enveloppen en wissels, luxe kartons en omslagpapier, vloeipapier, filtreerpapier aan vellen, rondfilters en vouwfilters voor chemische en technische doeleinden

SCHOKBETON

VOOR DE BESTE BETONPRODUCTEN

DOCTOR ABRAHAM KUYPERSTICHTING.**FINANCIËEL VERSLAG OVER HET JAAR 1967.****Rekening van baten en lasten.**

De rekening van baten en lasten over 1967 sluit met een nadelig saldo van f 4.528,45 tegen f 27.169,65 over 1966.

De betere uitkomst over 1967 is te danken aan de in 1967 voor het eerst ontvangen bijdragen van de kiesverenigingen.

Doordat de personeelsbezetting in het afgelopen jaar belangrijk beneden het niveau is geweest, dat voor een goede functionering van onze Stichting noodzakelijk is, geven de jaarcijfers over 1967 een geflatteerd beeld. Vervulling van de bestaande vacatures op adequate wijze zal de salarispost aanzienlijk doen stijgen.

De totale lasten uit hoofde van salarissen, sociale lasten en pensioenpremies beliepen over 1967 f 169.000,— tegen f 160.400,— over 1966.

De inkomsten waren ten opzichte van 1966 circa f 50.000,— hoger te weten f 43.000,— als bijdragen kiesverenigingen, bijna f 4.000,— als vergoeding wegens wetenschappelijke bijstand aan de Tweede Kamerfractie, f 2.000,— hogere huuropbrengst en ruim f 5.000,— als bijzondere baten. Aan interest werd f 2.000,— minder genoten, terwijl de post contributies en giften met ruim f 2.000,— terugliep als gevolg van het wegvallen van de vrijwillige dotaties van kiesverenigingen.

In vergelijking met de begroting 1967 waren de inkomsten uit interest gelijk aan het begrote bedrag, de huuropbrengst kwam ruim f 3.000,— en de vergoeding Tweede Kamerfractie bijna f 7.000,— boven de begroting.

De bijdrage van de kiesverenigingen bleef f 2.000,— bij de raming ten achter.

De lasten zijn in totaal f 8.000,— beneden de begroting gebleven. Waar in de rekening van baten en lasten over 1967 een bijzondere, niet begrote, post is opgevoerd, te weten de aanschaffing van een telefoon-automaat ad f 9.500,—, is het verschil van de normale lasten met de begroting circa f 17.500,—.

Dit verschil is voornamelijk veroorzaakt door de te lage personeelsbezetting.

Voor onderhoud gebouwen is gedurende een reeks van jaren f 5.000,— gedoteerd aan een voorzieningsfonds. In de laatste jaren is het onderhoud echter aanmerkelijk gestegen en verwacht wordt, dat gezien de ouderdom van de gebouwen de onderhoudskosten hoog zullen blijven.

Besloten is daarom naast het uitgegeven bedrag aan onderhoudskosten ten laste van 1967 nog een voorziening te treffen van f 7.500,—, aangezien de bestaande voorziening geheel was uitgeput. De afwijkingen van de begroting zijn globaal als volgt:

DOCTOR ABRAHAM KUYPERSTICHTING.**BALANS PER 31 DECEMBER 1967.****ACTIVA****Cnroerende goederen.**

pand Dr. Kuiperstraat 3	f	1,—	
pand Dr. Kuiperstraat 5	„	1,—	

„ 2,—

Inventaris

Inventaris	f	1,—	
Bibliotheek	„	1,—	

„ 2,—

Beleggingen

Effecten: aandelen	f	1.036.191,—	
conv. obligaties	„	46.595,—	
obligaties	„	375.143,—	
Leningen aan schoolverenigingen voor waarborgsom	„	512.840,50	
Hypotheken u/g	„	63.345,—	
Leningen op schuldbekentenis	„	19.250,—	

„ 2.053.364,50

Vorderingen

Terug te vorderen dividendbelasting	f	9.049,55	
Vervallen rentetermijnen	„	9.059,83	
Huren	„	7.119,08	

„ 25.228,46

Nog te ontvangen vergoedingen

College van Advies	f	17.500,—	
Tweede Kamer-fractie	„	14.962,02	
Bijdragen kiesverenigingen à f 0,50 per lid	„	20.993,14	

„ 53.455,16

Overlopende posten

„ 25.133,07

Liquide middelen

Kas	f	1.489,03	
Giro	„	22.864,67	
Ned. Middenstandsbank N.V.	„	2.700,07	
Algemene Bank Nederland N.V.	„	1.922,52	
Deposito's	„	33.400,16	

„ 62.376,45

Nadelig saldo rekening van baten en lasten

„ 4.528,45

f 2.224.090,09

PASSIVA**Eigen vermogen**

Kapitaal	f 1.568.497,04
Reserve koersverschillen	„ 628.793,04

f 2.197.290,08**Voorzieningen**

Onderhoud gebouwen	f 7.500,—
Onderhoud inventaris	„ 5.000,—
Aanschaffing inventaris	„ 2.420,95

„ 14.920,95
„ 11.879,06**Crediteuren en overlopende posten**

f 2.224.090,09

Nagezien en accoord bevonden
w.g. T. van der Kooij, accountant.

voor uw
zaken-
privé vakantie-
groeps vakantie-

} REIZEN

CHRISTELIJKE REISSTICHTING

TELEFOON 020-240597 - LELIEGRACHT 46 - AMSTERDAM-C

vliegtickets
scheepspassages
spoorbiljetten

de reisorganisatie voor protestant Nederland

SCHERRENBERG - PAPIER **DEN HAAG — tel. 070-111830**

Voor al uw

verpakkingspapieren

bedrukt en onbedrukt
zakken - rollen - vellen

Onze specialiteit:

SCHERPA KOLENZAKKEN

DOCTOR ABRAHAM KUYPERSTICHTING.

REKENING VAN BATEN EN LASTEN OVER 1967.

Uitgaven	1967	1966
Salarissen	f 141.551,06	f 135.321,82
Sociale lasten	„ 14.871,65	„ 9.902,—
Ongevallenverzekering	„ 632,15	„ 607,83
Pensioenpremies	„ 11.975,14	„ 14.573,23
Reiskostenvergoedingen personeel	„ 2.351,65	„ 4.202,—
Bibliotheek	„ 5.401,17	„ 6.049,97
Onderhoud gebouwen	„ 8.432,34	„ 5.000,—
Verlichting, verwarming e.d.	„ 5.302,58	„ 5.084,60
Verzekeringen	„ 627,09	„ 468,76
Belastingen	„ 1.286,45	„ 1.141,13
Huishoudelijke kosten	„ 7.082,43	„ 6.184,65
Algemene kosten	„ 2.179,17	„ 2.259,02
Kantoorbehoeften	„ 2.241,41	„ 2.425,52
Porti, telefoon	„ 3.106,89	„ 2.389,05
Aanschaffing telefoon-automaat ..	„ 9.492,60	—
Reis- en vergaderkosten	„ 917,26	„ 2.588,57
A.R. Staatkunde	„ 1.366,37	„ 1.015,61
Voorzieningen		
Onderhoud gebouwen	„ 7.500,—	—
Onderhoud inventaris	„ 2.500,—	„ 2.500,—
Aanschaffing inventaris	„ 1.500,—	„ 1.500,—
Onvoorzien	„ 1.418,65	„ 441,07
	f 231.736,06	f 203.654,83
Ontvangsten	1967	1966
Interest	f 93.164,26	f 95.034,10
Huren	„ 20.085,21	„ 18.270,06
Contributies en giften	„ 3.649,86	„ 6.077,81
Vergoedingen		
Centraal Comité inzake		
College van Advies	„ 25.000,—	„ 25.000,—
Kiesverenigingen à f 0,50 per lid ..	„ 42.993,14	—
Tweede Kamer-fractie	„ 36.926,25	„ 32.103,21
Bijzondere baten		
Kortingen op pensioenpremies		
over 1965 en 1966	„ 5.388,89	—
Nadelig saldo	„ 4.528,45	„ 27.169,65
	f 231.736,06	f 203.654,83

Nagezien en accoord bevonden
w.g. T. van der Kooij, accountant.

DOCTOR ABRAHAM KUYPERSTICHTING.**BEGROTING VOOR 1969.**

BATEN	1969		1968
Interest hypotheeken en lenin- gen voor waarborgsom	f 33.000,—		f 33.750,—
Interest obligaties	f 21.000,—		f 22.800
Dividenden aandelen	„ 46.000,—		„ 35.000
Depositorrente	„ 1.500,—		„ 1.200
	<u>f 68.500,—</u>		<u>f 59.000</u>
Af: bankkosten	„ 1.500,—		„ 1.500
			<u>„ 1.500,—</u>
	„ 67.000,—		„ 57.500,—
Huren	„ 20.000,—		„ 17.500,—
Vergoedingen			
Centraal Comité inz. Coll. v. Advies	„ 25.000,—		„ 25.000,—
Afdracht kiesver. à f 1,09 per lid . .	„ 94.300,—	à 55 ct.	„ 48.700,—
Bijdrage Tweede-Kamerfractie	„ 54.000,—		„ 41.000,—
Bijdragen particulieren en kiesver.	„ 3.000,—		„ 5.000,—
	<u>f 296.300,—</u>		<u>f 228.450,—</u>
Tekort	„ 3.650,—		„ 39.250,—
	<u>f 299.950,—</u>		<u>f 267.700,—</u>

LASTEN**1969****1968**

Salarissen	f 192.000,—	f 166.500,—
Algemene salarisontwikkeling	„ 10.000,—	„ 7.500,—
Sociale lasten	„ 24.000,—	„ 20.500,—
Ongevallen / invaliditeitsverzekering	„ 750,—	„ 750,—
Pensioenen	„ 22.500,—	„ 25.000,—
Bibliotheek	„ 6.500,—	„ 4.500,—
Verlichting, verwarming, e.d.	„ 5.500,—	„ 6.000,—
Verzekeringen	„ 650,—	„ 750,—
Belastingen	„ 1.300,—	„ 1.200,—
Huishoudelijke kosten	„ 7.500,—	„ 8.000,—
Algemene kosten	„ 2.000,—	„ 2.000,—
Kantoorbehoeften	„ 2.250,—	„ 2.500,—
Porti, telefoon	„ 4.000,—	„ 4.000,—
Reis- en vergaderkosten	„ 3.000,—	„ 3.000,—
Reiskostenvergoedingen personeel ..	„ 2.500,—	„ 2.000,—
A.R. Staatkunde	„ 2.500,—	„ 1.500,—
Onvoorzien	„ 3.000,—	„ 3.000,—

Voorzieningen:

Onderhoud gebouwen	„ 7.500,—	„ 5.000,—
Onderh. en aanschaffing inventaris ..	„ 2.500,—	ond. inv. „ 2.500,—
Aanschaffing inventaris	„ —,—	„ 1.500,—

f 299.950,—

f 267.700,—

VOSKAMP EN VRIJLAND

KASSENBOUW N.V.

TELEFOON 01748 - 3921* - POSTBUS 30

'S-GRAVENZANDE

Ger. Immanuel Kerk, Delft

**ECHTE
KERKORGELS**

ORGELBOUW

Ernst Leeflang

APELDOORN

Telef. 05760-17582

LEDENLIJST COLLEGE VAN ADVIES

C. A. Bakker	Ingenhouszstraat 25	Utrecht
mr. Th. J. Barentsen	Leyweg 176	Den Haag
drs. M. Beinema	Kastanjelaan 25	Middelburg
dr. H. van den Berg	Joh. Verhulstlaan 12	Baarn
prof. dr. H. Bergema	Heemskerklaan 9	Baarn
mr. J. C. Berghuis	Rijksstraatweg 98f	Haren (Gr.)
P. Bergsma	Utrechtseweg 89a	Hilversum
mr. F. J. J. Besier	de Mildestraat 19	Den Haag
drs. B. Beumer	Hoofdweg 143b	Midwolda
prof. dr. H. Bianchi	Prinsengracht 1101	Amsterdam
mr. J. S. Biesheuvel	Kolthofsingel 33	Almelo
J. J. G. Boot	Panoramaweg 4	Bennekom
mr. J. Bootsma	Bakhuizen v. d. Brinkhof 38	Amsterdam
A. Borstlap	Julianaweg 101	Utrecht
mr. A. Bos	van Lugtenburgstr. 45	Voorburg
prof. dr. L. Bosch	Homeruslaan 16	Oegstgeest
dr. P. J. Boukema	Fideliolaan 107	Amstelveen
mr. L. H. Bouma	Zonnebloemstraat 52	Den Haag
mr. L. J. van der Burg	Lt.Gen. Pirélaan 13	Brussel-15
prof. dr. J. H. Christiaanse	Molenlaan 219	Rotterdam
dr. E. Diemer	Juliana v. Stolbergl. 17	Rotterdam
E. Diemer Gzn.	Singel 476	Dordrecht
mevr. dr. F. T. Diemer- Lindeboom	Juliana van Stolberg- laan 17	Rotterdam

drs. F. W. Dirker	Ieplaan 119	Den Haag
mr. A. M. Donner	Route de Thionville 235	Luxemburg-Hesperange
prof. dr. A. van Doorn	Hoyledesingel 33	Rotterdam
C. van Duin	van Galenstraat 3	Noordwijk
dr. ir. L. J. van Dijk	Pentislaan 14	Aerdenhout
drs. S. Faber	Antillenweg 40 IV	Leeuwarden
dr. A. la Fleur	Rijklof v. Goenspl. 13 I	Haarlem
mevr. mr. I. Geelkerken-Brusse	Zoeterwoudsesingel 44	Leiden
R. Gosker	Parkstraat 10	Zwolle
mr. K. Groen	Reigerstraat 14	Velp
mr. D. W. O. A. Grosheide	Amsteldijk 84	Amsterdam
dr. W. F. v. Gunsteren	Stoeplaan 1	Wassenaar
mr. S. J. Hartkamp	Kerkstraat 55	's-Hertogenbosch
drs. J. Hendriks	Oberondreef 14	Utrecht
L. J. van der Herberg	Valkenburglaan 41	Apeldoorn
mr. J. Hollander	Gustav Mahlerlaan 30	Voorschoten
mr. H. J. Hoogeboom Bruins Slot	Staringkade 38	Voorburg
dr. J. de Hoogh	Zijdesingel 35	Leidschendam
P. W. Hordijk	Dijkweg 55	Naaldwijk
J. Huijning	Jacob van Campenl. 46	Leiden
mr. P. J. A. Idenburg	Isabellaland 972	Den Haag
drs. J. de Jonge	Aasdomstraat 10	Abcoude
dr. J. H. Jonker	Stadionweg 146 II	Amsterdam
drs. R. Th. Jurrjens	Scheldestraat 36 III	Amsterdam

drs. G. M. Kerkhof	Veerseweg 203	Middelburg
W. Koops	Lijsterlaan 1	Riethoven (NB)
prof. mr. P. H. Kooijmans	Stadionweg 109 III	Amsterdam
mr. C. W. Kroes	Stevinstraat 174	Scheveningen
prof. dr. G. Kuiper Hzn.	Schubertstraat 19 I	Amsterdam
prof. dr. H. M. Kuitert	Joh. Verhulststraat 214	Amsterdam
prof. dr. G. Kuypers	Rubenslaan 25	Naarden
dr. G. J. Leibbrandt	mr. Troelstralaan 45	Amstelveen
D. Mantz	Doenradestraat 43	Breda
mr. K. J. Matze	Sportlaan 862	Den Haag
drs. A. J. van der Meer	Churchillaan 39	Voorhout
dr. J. Meulink	Getfertsingel 206	Enschede
drs. F. H. von Meyenfeldt	Kraneweg 19	Groningen
mr. J. P. Miedema	Stationsweg 15	Winsum (Gr.)
mr. K. Millenaar	Laan van Poot 282	Den Haag
drs. J. Modderaar	Voorschoterlaan 50	Rotterdam
drs. A. R. van Nes	Sportlaan 400	Den Haag
J. Nieuwenhuis	Weth. D. M. Plomp- straat 35	Utrecht
prof. dr. B. J. Oosterhoff	Bosweg 13	Apeldoorn
A. Oudhof	prof. Ritzema Boslaan 86	Utrecht
ir. J. J. Pilon	Oostkade 4h	Hellevoetsluis
drs. S. van Popta	dr. Schuytstraat 40	Beverwijk
mr. A. Pot	Rietganssingel 6	Velp

ir. F. Ch. Prillewitz	Saffierhorst 106	Den Haag
drs. G. Puchinger	Jozef Israëlslaan 27	Den Haag
dr. J. van Putten	Isabellaland 235	Den Haag
drs. J. J. Ramondt	Elpermeer 62	Amsterdam
J. Reugebrink	van Poelgeestlaan 47	Leiderdorp
prof. dr. H. R. Rookmaaker	Burg. v. Tienenweg 37	Diemen
mr. J. Roos	Breitnerlaan 70	Den Haag
drs. H. van Ruller	Dekschuitstraat 36	Amsterdam
M. Ruppert	Pieter Postlaan 11	Wassenaar
mej. mr. J. C. Rutgers	Joh. Vermeerstr. 69hs	Amsterdam
dr. F. L. Rutgers	Kranenburgweg 50	Den Haag
J. P. van Rijswijk	Oud Wulvenlaan 25	Utrecht
dr. C. M. E. van Schelven	Frankenstraat 22	Den Haag
ds. H. Schut	Hunzestraat 4	Utrecht
mr. A. G. Smallenbroek	Kon. Wilhelminastr. 9	Bunnik
mr. L. A. van Splunder	Wittebrandt van Oldenburgstr. 9	Hardenberg
drs. F. G. Stafleu	Heliotrooplaan 208a	Den Haag
H. F. Sijmons	Van der Aastraat 14	Den Haag
drs. G. H. Terpstra	Scharlakendreef 22	Utrecht
drs. J. D. Thijs	Laan van Poot 428	Den Haag
dr. N. Tiemstra	Dorpsweg 53	Onnen (Gr.)
P. Tjeerdsma	Majellapark 30	Utrecht
prof. dr. A. Troost	Niersstraat 61	Amsterdam
drs. S. van Tuinen	Birdaarderstr.weg 42	Dokkum

mevr. G. van Tuinen- Scheepsma	Michelangelostraat 11	Amsterdam
ds. R. J. van der Veen	Insulindeweg 242	Delft
drs. G. van Veenen	Statenweg 48	St. Anna Parochie
prof. mr. P. J. Verdam	Willem Royaardsstr. 18	Amsterdam
J. P. Verheul	Burg. Elsenlaan 195	Rijswijk (ZH.)
dr. A. J. Vermaat	Tromplaan 36	Voorthuizen
dr. J. Vermeyden	Jan Luykenstraat 38	Amsterdam
mr. J. van Viegen	Huis te Hoornkade 7	Rijswijk (ZH.)
mr. J. T. Warnaar	Henry Dunantlaan 63	Delft
drs. G. van Westrienen	Egelenburg 30	Amsterdam
prof. dr. G. Wielenga	Meander 359	Amstelveen
prof. dr. W. J. Wieringa	Minervalaan 26 II	Amsterdam
mr. dr. J. Winsemius	Henry Dunantlaan 75	Delft
drs. P. A. J. Wijnmaalen	160 Avenue Prekelinden	Brussel-15
drs. H. J. Ydo	6 Square de la Quiétude	Brussel
J. C. Zuidema	Hertogin Johannastr. 7a	's-Hertogenbosch
prof. dr. H. J. van Zuthem	Willem Klooslaan 30	Uithoorn

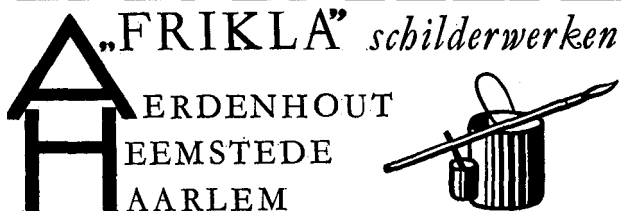
Noordelijk Administratie Kantoor

boekhoudverwerkings- en advies bureau

afdeling efficiency - stencilen - copiëren - adresseren - ponsen

J. H. RENKEMA, JOZEF ISRAELSTRAAT 101,

TEL. 05900-050 23163, GRONINGEN

F. Klaassen — Reitzstraat 93 — Haarlem — Telefoon 023-57145

DRUKKERIJ

De Winter & Hofwegen

ROTTERDAM

Lambertusstraat 55

Telefoon 122054

VOOR AL

UW

DRUKWERK

D. MEIJER AANNEMER

van nieuwbouw-,
verbouw- en
reparatiewerken

Handel in hout,
teerprodukten en
andere materialen

SASSENHEIM

Werkplaats Zuilhofstraat 2

Telefoon

02532 - 7690 - 7952

JAARVERSLAG VAN HET VERBAND VAN VERENIGINGEN VAN ANTI-REVOLUTIONAIRE GEMEENTE- EN PROVINCIE-BESTUURDERS OVER 1968

Het Verband heeft in het jaar 1968 zijn werkzaamheden, voorzover dat met de beschikbare mankracht mogelijk was, op normale wijze verricht. In die mankracht kwam een drastische verandering doordat de secretaris, mr. J. H. Prins, zijn functie die hij twaalf jaar had vervuld in september neerlegde omdat hij als directeur van de Dr. A. Kuypertstichting vertrok wegens zijn benoeming tot wetenschappelijk hoofdmedewerker aan de Vrije Universiteit. Op de jaarvergadering werd de heer Prins dank gebracht voor het vele werk dat hij voor het Verband heeft gedaan.

Het bestuur van de Dr. Kuypertstichting benoemde drs. J. A. Dirksen tot bestuurslid van het Verband in de plaats van de heer Prins, waarna het Verband de heer Dirksen tot secretaris en lid van het dagelijks bestuur benoemde.

Een methode die jaren geleden werd vastgesteld.

De bedoeling die hier in het verleden achterzat was een nauw contact te onderhouden tussen Verband en Dr. Kuypertstichting. Het Verband had tot taak gemeenteraadsleden voor te lichten, maar de dr. Kuypertstichting had van het begin van zijn bestaan af talloze adviezen gegeven aan provincie- en gemeentebestuurders. Door de combinatie van directeur van de Dr. Kuypertstichting en secretaris van het Verband was deze advisage zo niet in één hand, dan toch sterk gecoördineerd. Met de benoeming van de heer Dirksen is de combinatie directeur-secretaris wel beëindigd, maar doordat de nieuwe secretaris wetenschappelijk medewerker van de Dr. Kuypertstichting is, blijft de coördinatie in feite bestendig.

De aard van de adviezen en van de voorlichting is in de loop der jaren sterk gewijzigd. Ging het vroeger vaak om allerlei principiële punten bijv. om het zoveel mogelijk begrenzen van de overheidstaak, in onze tijd vragen allerlei sociale en economische problemen, waarbij de principiële achtergrond echter niet ontbreekt, meer de aandacht. Dat heeft soms ook invloed op de manier waarover geadviseerd moet worden. Bij ingewikkelde problemen heeft het vaak meer zin een mondeling gesprek, desnoods met een hele raadsfractie, te voeren dan een schriftelijk advies uit te brengen. Natuurlijk vraagt dit meer tijd van de adviseurs, maar het gesprek is vanwege het directere contact effectiever. Dat ondanks de onvoldoende mankracht dit werk dankzij de grote inspanning van enkelen voortgang kon vinden stemt tot dankbaarheid.

Het bestuur van het Verband had in 1968 een gesprek met het moderamen van het Centraal Comité. Gesproken werd daar over

het contact tussen Verband en partij. Samenwerking zou van betekenis zijn bij studies over verschillende problemen waarbij de gemeenten nauw betrokken zijn zoals de bestuursstructuur van gemeenten, bovengemeentelijke organen, stads- of streekgewesten, de financiële verhouding rijk-gemeenten, woningbouw e.a. Besloten werd te trachten hier naar een zo goed mogelijke coördinatie te komen.

Voor de Statenverkiezingen 1970 zal door het Verband een geheel nieuwe leidraad voor een provincieprogram worden opgesteld, terwijl het model-gemeenteprogram 1966 zal worden aangepast met het oog op de eveneens in 1970 te houden gemeenteraadsverkiezingen.

Bij de vormgeving aan een eventuele samenwerking tussen de drie christelijke partijen is het Verband niet betrokken. Toen echter aan het eind van het jaar bepaalde publicaties inzake samenwerking bij de verkiezing van Gemeenteraden en van Provinciale Staten tot misverstanden aanleiding dreigde te geven heeft de voorzitter op de rayonvergadering in Groningen duidelijk gesteld dat samenwerking — in welke vorm dan ook — landelijk en plaatselijk twee heel verschillende dingen zijn. Bij gemeenteraadsverkiezingen sluit men geen stembusakkoord. Of en hoè er samengewerkt zal worden hangt geheel van de lokale situatie af.

„De Magistratuur”

„De Magistratuur” verscheen in 1968 tien maal met in totaal 96 pagina's. Evenals het vorige jaar dus minder dan de geplande 120 pagina's. Dit was grotendeels te wijten aan het bedanken van enkele leden van de redactie en het gebrek aan medewerkers. Het vullen van het orgaan kwam dus geheel voor rekening van enkelen. Een ongewenste toestand niet alleen voor die enkele redakteuren, maar vooral ook voor de inhoud van het blad. Het moet zo algemeen mogelijk voorlichten en daarvoor is een ruime kring van medewerkers nodig. Pogingen om daarin verbetering te brengen hadden succes, want aan het eind van het verslagjaar was er de zekerheid, dat voor de nieuwe jaargang als vaste medewerkers zouden toetreden de heren dr. P. J. Boukema, mr. W. C. D. Hoogendijk, G. A. Kieft, dr. W. de Kwaadsteniet, mr. P. J. Miedema, drs. J. Mulder, mr. W. J. Noteboom, drs. H. van Ruller, M. W. Schakel, mr. W. R. van der Sluis en drs. S. van Tuinen. De medewerking van schrijvende leden blijft daarbij zeer gewenst.

Op de jaarvergadering, waar bleek, dat „De Magistratuur” zich nog steeds in een goede belangstelling mag verheugen, werd gevraagd meer aandacht te besteden aan de rubriek provinciaal nieuws. De leden — vooral de statenleden en de gedeputeerden — kunnen hier zelf ook geducht aan medewerken.

En toch zou het niet juist zijn de indruk te wekken, alsof het allemaal maar minnetjes was. Want juist „De Magistratuur” en datgene wat er **wel** instond, zou gemakkelijk het grootste deel van dit verslag kunnen vullen. Om een greep te doen. Niet onvermeld mag het interview blijven met oud-burgemeester Boot, de artike-

lenserie over de sport en de overheid en de taak van de christelijke sportorganisatie. Ook informatie over de financiering van de gemeentelijke investeringen en eigen gemeentelijke belastingen ontbrak niet. De gemeentelijke herindeling en de structuur van ons bestuursstelsel kreeg in verschillende artikelen de aandacht, evenals de situatie bij het kleuteronderwijs, waarbij de gemeenten miljoenen gulden moeten betalen, die feitelijk voor rekening van het rijk behoorden te komen.

Verder was het nodig, dat de voorzitter voor „zijn mensen” opkwam, toen elders de gemeentepolitiek als een te onbelangrijke zaak werd afgeschilderd. Een ander facet mag ook niet onvermeld blijven. Iedere keer blijkt namelijk dat met name buiten onze kring grote belangstelling bestaat voor de activiteiten van het Verband. De nummers van ons maandblad, waarin het verslag van de jaarvergadering en de discussies vermeld waren, vonden grote aftrek, vooral buiten de eigen partij.

Met deze ontwikkeling zal rekening gehouden worden. Het ware te wensen dat ook buiten de direkte kring van raadsleden, bijv. besturen van kiesverenigingen zich op „De Magistratuur” zouden abonneren.

Vanuit de verenigingen zelf kwam het verzoek meer aandacht te schenken aan datgene wat op de rayonvergaderingen besproken werd. Als proef zullen daarom de verslagen van deze voorlichtingsvergaderingen in „De Magistratuur” verschijnen.

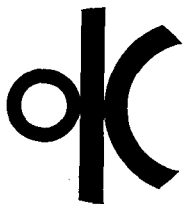
Zonder de dag te prijzen vóór het avond is, bestaat toch de indruk, dat het in 1969 met de copy van ons maandblad beter zal gaan, dan in de twee voorafgaande jaren.

Jaarvergadering

De jaarvergadering werd dit jaar vroeger dan anders gehouden nl. op 18 september. Als belangrijkste reden hiervoor gold wel, dat de maand november in verband met de begrotingsbehandeling en het vele extra werk voor vele raadsleden minder goed uitkomt. Wellicht was de Troonrede, die de vorige dag uitgesproken was, er debet aan, dat de geestverwanten leden van de Eerste- en Tweede Kamerfracties afwezig waren. Niettemin mogen de aanwezigen terugzien op een interessante vergadering, waarin het besprokene op een hoog peil stond.

Twee redevoeringen stonden op het programma. De voorzitter sprak over „Inspraak en Opspraak”. **Mr. V. G. M. Marijnen**, voorzitter van het Openbaar Lichaam Rijnmond, had als thema voor zijn rede „Nieuwe bestuursvormen” gekozen.

De heer **Weststrate** memoreerde in zijn betoog, dat het op 1 juli van dit jaar precies zestig jaar geleden was, dat de organisatie van A.R. gemeenteraadsleden in Amsterdam van start ging. Dr. Abraham Kuyper gaf daar aan het slot van zijn rede de nieuwe organisatie de volgende opdracht mee: „Ons zelfstandig gemeentewezen moet hersteld worden, en voor heel het vaderland zal Uw Bond ten zegen zijn, zoo ge dat grootsche doel, naar de mate Uwer kracht, bevorderen moogt”.

Servicebureau voor:

Automatisch typewerk

**Direct mail
Persoonlijk gerichte
brievenpost**

**Stencil- en elektronisch
Stencilwerk**

**Fotokopieën
(Beëdigd fotokopieerder)**

Servicebureau

Kwiek n.v.

Zuidsingel 73
Amersfoort
Telefoon 03490-212 25*

De inspraak bij de benoeming van burgemeesters heeft nogal wat opspraak teweeg gebracht. Hoe we over de inspraak denken is na de discussies van het afgelopen jaar wel bekend. De gang van zaken, zoals die speelde rond de benoeming van een burgemeester van Den Haag heeft echter — doordat namen van kandidaten vroegtijdig in de pers verschenen — verschillende pijnlijke momenten gekend. Zo werd de „inspraak” tot „opspraak”.

Ook op andere terreinen van de gemeentepolitiek is een waarschuwing op zijn plaats. In de verhouding wethouder-eigen raadsfractie dreigt het begrip inspraak ook in opspraak te komen. En hoe staan we als gemeentebestuurders tegenover de inspraak van de burgerij?

Aan het slot van zijn rede, hoe kon het anders!, vroeg de voorzitter de aandacht voor de moeilijke situatie op het gebied van de gemeentefinanciën. Hier helpt geen lap-werk meer, deze materie zal principieel anders benaderd moeten worden.

De heer Marijnen, onze gastspreker, zei o.m. het volgende:

Evenzeer als we in de sociaal-economische sector ons bewust geworden zijn van een sterke samenhang van de verschillende factoren die de ontwikkeling bepalen, is het in toenemende mate duidelijk geworden, dat er ook een samenhang is tussen al de facetten van de ruimtelijke ordening, die ook het toekomstige maatschappijbeeld gaan bepalen. Zonder centraal plan is het niet meer mogelijk om te regeren. In de toekomst zal evenzeer blijken, dat het noodzakelijk is de verschillende andere factoren op middellange en lange termijn met elkaar in relatie te brengen.

De ruimtelijke ordening zal in breder verband deze verschillende facetten met elkaar in overeenstemming moeten brengen. Als we spreken over havens, industrieën, recreatie, volkshuisvesting, milieu-hygiëne, vervoer, verkeer en ga zo maar door, dan is het duidelijk, dat deze componenten bij elkaar horen. Krijgt één van deze facetten teveel aandacht, dan gaat de harmonie in een regio verloren. We moeten ons duidelijk voor ogen houden, dat het inkomen per hoofd van de bevolking nooit het enig bepalende kan zijn.

De Tweede Nota Ruimtelijke Ordening wijst erop, dat de bestuursvormen een aanpassing behoeven, als men tot een harmonische opbouw wil komen. Dat kan niet anders dan door een sterke coördinatie en een sterke integratie van de aanpak. Daarentegen constateren we, dat de bestuurs-structuur van dit moment in feite nog gebouwd is op de gedachten van Thorbecke. Dat deze structuur zo oud is, legt op ons reeds de plicht kritisch tegenover deze vormen te staan. De hierboven genoemde Tweede Nota wijst op de noodzaak naar nieuwe vormen van bestuurlijke organisatie te zoeken. De Nota geeft echter weinig oordeel met betrekking tot de oplossing. Ten aanzien van de bestuursvormen springt de Wet Gemeenschappelijke Regelingen meteen naar voren. In opzet regelde men verschillende onderdelen gemeenschappelijk. Praktijk en jurisprudentie leidden tot samenwerking in breder ver-

band met bredere doelstellingen. Als uitgangspunt is dit van grote betekenis, als einddoel moet deze systematiek verworpen worden. De democratische behandeling komt in gevaar en bovendien dreigt het gevaar, dat de efficiëncy in het gedrang komt.

Er heerst op dit terrein op het ogenblik ook een grote spraakverwarring. Begrippen als: mammoetgemeenten, vierde bestuurslaag, gewest-indeling, autonomie van de gemeente worden in verschillende betekenissen, vaak ook onbegrepen, gebruikt.

Uitvoerig — voor een aandachtig gehoor — gaat de heer Marijnen vervolgens in op het wel en wee van de Rijnmondraad en de organisatie daarvan. Onderwerpen als de wens van directe verkiezingen, de inspraak en het financieel statuut passeren de revue. Door de discussie, die op deze inleiding volgde, kreeg mr. Marijnen de gelegenheid nog dieper in te gaan op een aantal aspecten van zijn visie op de bovengemeentelijke bestuursorganen.

Rayonvergaderingen

Deze regionale voorlichtingsvergaderingen, waarmee een aantal jaren geleden begonnen is, werden ook dit jaar weer gehouden. Duidelijk kwam naar voren, dat deze bijeenkomsten in een behoefte voorzien. De belangstelling van de zijde van de leden liet niets te wensen over. In Groningen konden de aanwezigen slechts met moeite een plaatsje vinden. In alle gevallen werd op zaterdag vergaderd. Het blijkt, dat deze dag daar (nog?) goed geschikt voor is. Een nadeel, dat moeilijk te ondervangen is ligt ondertussen in het feit, dat op die dag onze leden uit de sector van b.v. het midden- en kleinbedrijf bijzonder moeilijk aanwezig kunnen zijn. Zij zijn derhalve meer aangewezen op de Jaarvergadering, die niet op zaterdag gehouden wordt.

Het ging dit jaar om drie vergaderingen, ditmaal met drie verschillende onderwerpen.

- a. Zaterdag 2 november sprak de **voorzitter** in Rotterdam over het onderwerp „De ontwikkeling van Zuid-West Nederland”.
- b. De heer **G. A. Kieft**, lid van de Tweede Kamer, had op 23 november in Amersfoort als titel voor zijn inleiding gekozen „De voorstellen tot uitbreiding van het gemeentelijke belastingsgebied”.
- c. Bij het scheiden van het verslagjaar op 21 december trad **drs. B. Goudzwaard**, lid van de Tweede Kamer, in Groningen aan om een rede te houden over „De gemeenten en de ontwikkeling van het Noorden”.

Het voert te ver op deze plaats een overzicht van het besprokene te geven. Daarvoor kan trouwens naar „De Magistratuur” verwezen worden. Daarom slechts in het kort iets over deze voorlichtingsvergaderingen.

Na de rede van de heer M. H. L. Weststrate vormde zich op 2 no-

vember in Rotterdam een forum, dat vragen van de aanwezigen beantwoordde (en af en toe ook onderling met elkaar over bepaalde kwesties discussieerde). Het forum werd gevormd door de heren: mr. J. van Aartsen, Commissaris van de Koningin in Zeeland, voorzitter; N. van der Brugge, lid van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland; C. D. van Oosten, burgemeester van Klundert; M. H. L. Weststrate, geëmitteerde van het Openbaar Lichaam Rijnmond; en als C.H.U.-gasten, de heren J. C. Aschoff, burgemeester van Terneuzen; drs. H. J. Viersen, lid van de Rotterdamse gemeenteraad.

Het was een levendige vergadering, waar de verschillen in opvatting bepaald niet verdoezeld werden. Gelet op de vraag naar het verslag van deze vergadering, dat in „De Magistratuur” gepubliceerd werd, bestond voor het besprokene ook veel belangstelling buiten onze kring.

Uitbreiding gemeentelijk belastinggebied

In Amersfoort sprak de heer Kieft op de hem eigen heldere wijze over de uitbreiding van het gemeentelijke belastinggebied. Deze moeilijke materie en die van de financiële verhouding Rijk-Gemeente werden zo duidelijk weergegeven, dat het een bijzonder instructieve dag werd voor alle aanwezigen. Zeer velen namen aan de discussie deel. Uit hun opmerkingen bleek, dat er over het algemeen veel ontevredenheid bestaat over de huidige gang van zaken. Moties worden vanuit het Verband de wereld nog niet ingezonden, maar het volgende gaf de mening toch goed weer:

Tenzij er in de huidige financiële verhouding Rijk-Gemeente duidelijke en belangrijke verbeteringen komen, kan het wetsontwerp uitbreiding eigen gemeentelijk belastinggebied gemist worden. Een eigen gemeentelijk belastinggebied mag nooit een sluitstuk zijn om te lage doeluitkeringen of te lage uitkeringen uit het Gemeentefonds te compenseren. Die uitkeringen moeten zodanig zijn, dat daardoor een redelijk voorzieningenniveau gegarandeerd wordt.

Groningen zag op 21 december een grote opkomst. De heer Goudzwaard besprak problematiek van het Noorden. Na gesproken te hebben over de energieprijzen, het kernbeleid, de Eemshaven en de verbetering van de infrastructuur, noemde hij een drietal complicaties, dat een rol speelt.

De conjunctuur van het ogenblik tendeeft weer in de richting van een overspanning. De werkbezetting in de industrie is de laatste twee jaar met 10% gedaald en ligt nu weer op het peil van 1960! Dit betekent, dat niet alleen de landbouw uitstoot, maar ook de industrie. Het moeilijkste punt is de financiering. De krappe situatie op de kapitaalmarkt wordt mede veroorzaakt door het grote beroep van de centrale overheid hierop. Dit zou te verzachten zijn door een hogere belasting-opbrengst.

Ook in Groningen beantwoordde een forum de vragen, die uit de zaal gesteld werden. Het forum werd gevormd door de heren Brouwer, Goudzwaard, Mulder, Van Tuinen, Veenkamp en Weststrate.

De ondertoon op deze vergadering getuigde van ongerustheid en het geen vrede hebben met de bestaande situatie. De problemen van het Noorden vragen om een oplossing, maar er heerst nog onzekerheid. Dit komt ook door het feit, dat men niet weet of alle problemen wel te bestemder plaatse bekend zijn en ook onderkend worden. Uiteindelijk overwint echter ook bij de noordeling het vertrouwen in de toekomst.

Contact met de Tweede Kamerfractie

Het begint welhaast een goede traditie te worden, ook dit jaar werd weer een gesprek met de Tweede Kamerfractie gehouden. Zo'n mondeling contact is ook hierom nuttig, omdat in een gesprek de problemen makkelijker hun inhoud en achtergrond krijgen dan indien dit schriftelijk gebeurt. Misverstand over bepaalde opvattingen ontstaat ook niet zo gemakkelijk. Van beide kanten werd het gesprek op prijs gesteld. Ook hier moet een greep uit het besprokene gedaan worden. Het Verband is verontrust over de financiële tekorten van de gemeenten, welke zowel in aantal als omvang toenemen. Hadden twee jaar geleden 200 gemeenten een tekort op de begroting, in 1967 was dit aantal tot 226 gestegen en over 1968 bedraagt het 256. Dit feit, dat meer dan een kwart van de gemeenten geen kans ziet de begroting kloppend te krijgen, toont aan, dat er iets fundamenteel mis is. Dit is niet aan de gemeenten te wijten. Zij voeren hun belastingen sterk op: 1966: f 24 miljoen; 1967: f 55 miljoen; 1968: f 65 miljoen.

Hier kan noch mag men mee doorgaan, omdat de gemeentelijke belastingen geen rekening houden met het draagkracht-principe. De sociaal zwakkeren worden daardoor het meest getroffen.

De vrijstelling van landbouwgronden in het wetsontwerp uitbreiding gemeentelijk belastinggebied stuit op bezwaren. Met name voor agrarische gemeenten is dit een nadeel. De doeluitkeringen voor het onderwijs zijn veel te laag; het rijk loopt met zijn uitkeringen steeds achter de feitelijke situatie aan.

De huidige Financiële Verhoudingswet werkt niet rechtvaardig. Er zijn gemeenten, die nagenoeg volgebouwd zijn. De inwoners kunnen niet langer op het eigen territorium gehuisvest worden. Voor deze mensen krijgt de gemeente geen uitkering meer uit het Gemeentefonds hoewel ook voor hen aanzienlijke kosten gemaakt worden.

De kosten van de B.B., de specifieke problematiek van gemeenten in bepaalde regio's en de procedure bij de samenvoeging van gemeenten (traagheid werkt onzekerheid en vermindert de bestuurskracht) worden ook besproken.

Organisatie

Het Verband is in feite geen vereniging, doch een overkoepeling van tien provinciale verenigingen van A.R. gemeente- en provinciaalbestuurders alsmede de vereniging van burgemeesters, wethouders en gemeentesecretarissen „Groen van Prinsterer”. Afgevaardigden van deze verenigingen (één per 100 leden) vormen samen het algemeen bestuur van het Verband. Bovendien wijzen het Centraal Comité en de Dr. Abraham Kuypersstichting elk één lid in dat bestuur aan.

Uit dit algemeen bestuur wordt een dagelijks bestuur gekozen dat in het verslagjaar bestond uit de heren M. H. Weststrate, voorzitter; mr. J. H. Prins, secretaris (tot 18 september en daarna drs. J. A. Dirksen); W. M. de Jong penningmeester; N. van der Brugge, algemeen adjunct en H. M. Oldenhof.

Hier zij met weemoed vermeld het overlijden van mr. R. W. van Reenen op 10 december 1968. Jarenlang maakte hij deel uit van het bestuur van Zuid-Holland en het algemeen bestuur van het Verband. De laatste jaren was hij voorzitter van „Groen van Prinsterer”. Wij zullen hem missen en niet vergeten.

De taak van het Verband is in hoofdzaak het verzorgen van de algemene voorlichting aan de leden en naar buiten. Het vervult die taak door de uitgifte van het maandblad „De Magistratuur”, het organiseren van vergaderingen als de jaarvergadering en de rayonvergaderingen, alsmede het onderhouden van contact met de Tweede Kamerfractie.

De geldmiddelen worden verkregen door afdracht van een bepaald bedrag per lid en het abonnementsgeld voor „De Magistratuur” door de verenigingen. Het zijn namelijk de provinciale verenigingen die contributie van de leden heffen. Het Verband is dus financieel afhankelijk van de afdracht door de penningmeester van de verenigingen. Omdat die afdrachten soms nogal laat binnenkomen en een enkele penningmeester soms helemaal verstek laat gaan (althans binnen het verslagjaar) heeft de Verbandspenningmeester in deze tijd van stijgende kosten soms met liquiditeitsmoeilijkheden te kampen.

De provinciale verenigingen beleggen uiteraard hun eigen vergaderingen hetzij voor de gehele provincie, hetzij regionaal. Hieronder volgt een opsomming van deze vergaderingen waarbij dient aangetekend, dat van Friesland geen opgave werd ontvangen en dat Noord-Holland voor de tweede achtereenvolgende maal geen opgave inzond.

Groningen

28 mei	J. L. van Hasselt	De ontwikkeling en de toekomst van het Noorden des lands
17 oktober	mr. E. Brederveld	Openbaarheid en openheid in het bestuur

OFFSETDRUKKERIJ FLACH N.V.

★

affiches
showcards
verpakkingen

LEEUWARDERWEG 31-35 — SNEEK
TEL. 2361

KRIJGSMAN'S SCHEEPSWERF

GORINCHEM

EEN VERTROUWD ADRES

EEN BILLIJK ADRES

EEN GOED ADRES

Telefoon 01830 - 2592 b.g.g. 3060

Drenthe

11 mei		Behandeling van praktijkvragen, na de middag ontvangst door het gemeentebestuur van Beilen
1 juni	C. van Dee	De voorstudie met betrekking tot het toekomstige woonkernenplan van de provincie Drenthe
	H. Eleveld	Grondprijspolitiek, gemeente en Stichting
	J. van Noord	Gemeente en schaalvergroting
	Th. Brouwer	De energievoorziening
28 november	J. Hollenbeek Brouwer	De gemeentelijke overheid en het welzijnsbeleid

Overijssel

16 maart	mr. W. Aantjes	De ontwikkeling in het woningbouw- en subsidiebeleid
16 mei		Jaarvergadering
9 november	H. J. Zandbergen	De recreatieve ontwikkeling van de provincie Overijssel

Gelderland

27 januari	H. M. Oldenhof	Dienen in de politiek
16 maart	D. Delver	Ruimtelijke Ordening
5 oktober	mej. J. van Leeuwen	Hedendaagse sociale wetgeving

Utrecht

2 februari	J. Bakker	Bejaardenzorg
9 december	mr. W. R. van der Sluis	De ruimtelijke ordening in de provincie Utrecht

Zuid-Holland

mr. L. A. van Splunder Regionale samenwerking van het particulier initiatief

Zeeland

geen vergaderingen

Noord-Brabant en Limburg

M. W. Schakel Grenswijzigingen

„Groen van Prinsterer”

- 1 mei dr. A. Veerman „De Achttien”, enkele kanttekeningen over het gezag
- 2 mei drs. G. van Veenen Komende kansen in het Noorden

Regionale vergaderingen

Groningen, samen met Friesland en Drenthe

- 21 december De gemeenten en de ontwikkeling van het Noorden

Zuid-Holland

- 30 januari N. van der Brugge (gehouden te Rotterdam) Problemen van de Rotterdamse agglomeratie
- 31 januari M. W. Schakel (gehouden te Gorinchem) Ruilverkaveling, recreatie en streekplan

Het Verband heeft uiteraard ook geen persoonlijke leden. De gemeenteraadsleden en statenleden zijn lid van een van de provinciale verenigingen.

In het ledental kwam uiteraard weinig verandering.

Volgens artikel 10, lid 4, sub d, en artikel 17 lid 5, sub d, van de Statuten van de A.R. Partij dienen kandidaten voor de Raads- en

Statenverkiezingen te verklaren dat zij na hun verkiezing lid zullen worden van één der provinciale verenigingen.

Hoewel er nog altijd A.R. gemeenteraadsleden en besturen van A.R. kiesverenigingen zijn die deze bepalingen niet nakomen is ongeveer 98% van de Raads- en Statenleden aangesloten. Dit aantal blijft in de vierjarige periode tussen twee verkiezingen nagenoeg gelijk. Aan het eind van het verslagjaar telden de tien provinciale verenigingen samen 1300 leden. „Groen van Prinsterer” telde 266 leden.

Adressen

Secretariaat Verband:

Dr. Kuyperstraat 5, Den Haag

Penningmeester Verband:

W. M. de Jong, Prins Bernhardlaan 65, Ede
Postrekening 314592 ten name van penningmeester Stichting
Verband A.R. Gemeentebestuurders.

Secretarissen provinciale verenigingen

Groningen

A. Drost, Rensumapark 7, Uithuizermeeden

Friesland

J. P. Reehoorn, Dennenstraat 26, Leeuwarden

Drenthe

P. Top, Europaweg 126, Schoonebeek

Overijssel

J. G. Buynink, H. Buismanlaan 4, Zwartsluis

Gelderland

G. Bolhuis, Prins Bernhardstraat 23, Randwijk

Utrecht

A. van der Stelt, Kerkstraat 3, IJsselstein

Noord-Holland

mr. A. v. d. Berg, Burg. Hellenberg Hubarlaan 6, Hilversum

Zuid-Holland

J. van Es, Stationsweg 9, Middelharnis

Zeeland

L. M. Steketee, Unastraat 44, Nieuwerkerk Z.

Noord-Brabant/Limburg

K. de Geus, Julianalaan 18, 's-Gravenmoer

„Groen van Prinsterer”

A. Bolhuis, Koninginneweg 267, Ridderkerk

UW ADRES VOOR:

Staalconstructies

Walswerk

Draadsnijwerk

Ankers voor de bouw

CORN. VAN DRIEL C.V.

Den Hoorn 29 — Telefoon 3071 — Zoetermeer

PROMPTE LEVERINGEN

voor binnen- en buitenland

HEUTINK'S BOEKHANDEL

Grotestraat 173 - Telefoon 2686 - Almelo

Fa. J. v. d. Kamp & Zoon

MEURSINGEWEG 4

Telefoon 05220 - 1212 - 1000 - 1285

MEPPEL

Groothandel in bouwmaterialen, zand, grint, beton
en kalkmortelcentrale

STATEN-GENERAAL

**ZETELVERDELING IN DE EERSTE KAMER
EN DE TWEEDE KAMER.**

Eerste Kamer 1966

K.V.P.	25
P.v.d.A.	22
V.V.D.	8
A.R.P.	7
C.H.U.	7
P.S.P.	3
B.P.	2
C.P.N.	1

75

Tweede Kamer 1967

K.V.P.	42
P.v.d.A.	37
V.V.D.	17
A.R.P.	15
C.H.U.	12
D '66	7
B.P.	7
C.P.N.	5
P.S.P.	4
S.G.P.	3
G.P.V.	1

150

Oosterhof's Aannemersbedrijf

GRIJPSKERK - LEEUWARDEN

Tel. 05947-2431 - Tel. 27822-05100

WEGEN-,

GROND- EN

WATERWERKEN

INTERNATIONAAL TRANSPORTBEDRIJF

E. J. VAN DIJK N.V.

STRIJKVIERTEL 3 — DE MEERN

Tel. (03406) 1441 - Telex 47016

biedt u een rijke keuze aan transportmateriaal waaronder

ISOTHERMWAGENS

regelbare verwarming van laadruimte tot + 20° C.

VRIESWAGENS - DIEPLADERS

kuiplengte tot 12 m., laadverm. tot 40 ton

UITSCHUIFBARE TRAILERS

lengte tot 18 m., laadverm. tot 30 ton

MOBIELE KRANEN

hijsvermogen tot 50 ton

VERSLAG VAN DE ANTI-REVOLUTIONAIRE FRACTIE IN DE EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL OVER HET JAAR 1968.

De samenstelling van de fractie onderging in het verslagjaar geen wijzigingen. Wel moest de fractie een aantal malen haar voorzitter missen, die door ziekte was verhinderd aan het werk der Kamer deel te nemen. Zulks was ook het geval aan het einde van dit verslagjaar. Gaarne wensen wij de heer Berghuis volledig herstel van krachten toe en spoedige terugkeer in onze gelederen.

Beraad, zowel met het bureau der partij als met de leden van de Kamerfractie heeft ertoe geleid dat de opzet van dit verslag sterk is gewijzigd. Vele jaren werd door mijn voorganger — op bijzonder bekwame wijze — getrouw vermeld wat namens de fractie bij de te behandelen wetsontwerpen werd gezegd.

Uiteraard bleef onbeantwoord de vraag in hoeverre een dergelijke verslaggeving al of niet werd gelezen.

Daarenboven had **deze** wijze van verslaggeving in elk geval het nadeel, dat het antwoord — van de zijde der Regering — nimmer naar voren kwam en ook niet kon komen.

Het bovengenoemde beraad heeft er toe geleid, dat voortaan het verslag enkele feitelijkheden zal vastleggen en daarnaast zal verwijzen naar de Handelingen der Kamer met vermelding van de bladzijden van de Handelingen.

Diegenen, van de lezers, die **meer** willen weten, kunnen via het bureau der partij of dat der fractie **ter kennisneming** toegezonden krijgen, dat gedeelte der Handelingen, waarover hun bijzondere belangstelling is gewekt. Zij kunnen én de Kamer én de Regering, zij het niet horen dan toch lezen. Tenslotte zal in een zeer korte slotbeschouwing op één of meer onderwerpen worden gewezen, die in het betrokken verslagjaar de bijzondere belangstelling der Kamer hebben gehad.

1. Samenstelling per 31 december 1968:

1. prof. dr. W. Albeda	Jan van Ghestellaan 25	Rotterdam
(010-224628)
2. H. Algra	Huizumerlaan 30	Leeuwarden
(05100-26668)
3. dr. W. P. Berghuis	de la Sablonièrekade 8	Kampen
(05292-2773)
4. A. A. van Eeten	Ooststraat 55	Nieuwerkerk
(gemeente
Duiveland)
(01114-290)

5. P. C. Elfferich	Rotterdamseweg 160	Delft
(01730-24446)
6. prof. mr. W. F. de
Gaay Fortman	Zuidwerfplein 7	's-Gravenhage
(070-850750)
7. prof. mr. P. J.
Verdam	W. Royaardsstraat 18	Amsterdam-9
(020-721250)

2. Bureau.

De samenstelling van het bureau is als volgt:

Voorzitter	—	dr. W. P. Berghuis
Vice-voorzitter	—	H. Algra
Secretaris	—	P. C. Elfferich
Tweede secretaris	—	A. A. van Eeten

3. Vaste Kamercommissie waarvan een lid der fractie deel uitmaakt, hetzij als lid of plaatsvervangend lid.

Berghuis	Algemene politieke beschouwingen
Albeda	Algemene financiële beschouwingen
De Gaay Fortman	Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin
De Gaay Fortman Verdam	Algemene Zaken
Algra De Gaay Fortman	Kabinet van de Vice-Minister-President (Suriname en Antillen)
Berghuis Algra	Buitenlandse Zaken
Verdam De Gaay Fortman	Justitie
Van Eeten Elfferich	Binnenlandse Zaken Alg. Burgerlijk Pensioenfonds Provinciefonds Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf
Algra De Gaay Fortman	Onderwijs en Wetenschappen
Albeda Verdam	Financiën

De Gaay Fortman	Staatsmuntbedrijf
Albeda Elfferich	Gemeentefonds
Algra Berghuis	Defensie Staatsbedrijf „Artillerie-Inrichtingen”
Elfferich Van Eeten	Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
Elfferich Van Eeten	Verkeer en Waterstaat Zuiderzeefonds Staatsbedrijf der PTT en Rijksspostspaarbank Staatsvissershavenbedrijf Rijkswegenfonds
Albeda Verdam	Economische Zaken
De Gaay Fortman	Staatsmijnen in Limburg
Elfferich Van Eeten	Landbouw en Visserij Landbouw-Egalisatie-fonds
De Gaay Fortman Albeda	Sociale Zaken en Volksgezondheid
Verdam Algra	Cultuur en Recreatie
Van Eeten Algra	Maatschappelijk werk
De Gaay Fortman Berghuis	Commissie inzake herziening Burgerlijk Wetboek
Verdam De Gaay Fortman	Bijzondere Commissie Grondwetherziening

4. a. **Navo-Parlement**

dr. W. P. Berghuis

b. **Beneluxraad**

P. C. Elfferich, lid,
dr. W. P. Berghuis, plaatsvervangend lid

c. **Raad van Europa**

dr. W. P. Berghuis . .

„Miedema”
landbouwwagens - stalmeststrooiers -
zelflossers enz.

„Mietra”
transporteurs, boxenvullers, enz.

Vraagt vrijblijvende inlichtingen

L. S. MIEDEMA

LANDBOUWWERKTUIGEN N.V.

Winsum - Friesland - Tel. 05173-541

Douma's IJzerhandel n.v.

Grootzand 66 - Postbus 30 - Sneek - Telef. 05150-4444

Staaf-, band- en plaatijzer
T- en U-balken
Betonijzer

Gereedschappen en machines voor
metaalbewerking

AGENDA EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL IN 1968

Datum:	Onderwerp:	Handelingen:	Spreker:
16 januari	Begroting Hfd. IV (Kabinet Vice-Minister- President)	blz. 216-232	Algra
30 januari	Woonwagenwet (7872)	blz. 233-268	Van Eeten
13 februari	Begroting Hfd. III (Alg. Zaken)	blz. 273-274	De Gaay Fortman
13 februari	Begroting Hfd. X (Defensie)	blz. 275-326	Algra
5 maart	Begroting Hfd. VIII (Onderwijs en Wetensch.)	blz. 333-386	De Gaay Fortman Algra
12 maart	Begroting Hfd. VI (Justitie)	blz. 389-456	Verdam
12 maart	Begroting Hfd. XVI		Van Eeten
20 maart	(C.R.M.)	blz. 409-487	Algra
2 april	Wet inzake Hoogkerk c.s. (8442)	blz. 490-501	Elfferich
9 april	Begroting Hfd. XV (Soc. Zaken en Volksgez.)	blz. 506-552	Hey (C.H.U.) (ook voor A.R.P.)
23 april	Begroting Hfd. XI (Volkshuisvesting en R.O.) Wijziging Huurwet (9465) Aanvulling Huurwet (9562)	blz. 556-628	Elfferich

Datum:	Onderwerp:	Handelingen:	Spreker:
23 april	Begroting Hfd. IX B. (Financiën)	blz. 588-640	Albeda
14 mei	Begroting Hfd. XII (Verkeer en Waterstaat)	blz. 642-702	Elfferich Van Eeten
21 mei	Begroting Hfd. XIII (Econ. Zaken)	blz. 703-745	Albeda
28 mei	Leerplichtwet 1969 (9039)	blz. 747-761	Algra
28 mei	Wet op de Kansspelen (9490)	blz. 763-769	Verdam
5 juni	Tijdelijke financiële steun Nederlandse Spoorwegen (9218)	blz. 773-788	Elfferich
11 juni	Begroting Hfd. V (Buitenlandse Zaken)	blz. 791-879	Algra Albeda
18 juni	Begroting Hfd. VII (Binnenlandse Zaken)	blz. 881-909	Van Eeten
25 juni	Wet op de Omzetbelasting 1968 (9324)	blz. 923-947	De Geer van Oudegein (C.H.U.) (ook voor A.R.P.)
26 juni	Begroting Hfd. XIV (Landbouw en Visserij)	blz. 951-991	Elfferich
2 juli	Initiatiefwet-Van Rossum (9124)	blz. 994-996	Algra

Datum:	Onderwerp:	Handelingen:	Spreeker:
24 september	Wijziging van de Wet op de lijkbezorging (9175)	blz. 17-18	Elfferich
22 oktober	Regeling schadeloosstelling leden Tweede Kamer der Staten-Generaal (9561)	blz. 29-43	De Gaay Fortman
19 november	Wet Minimumloon en minimum vakantiebijslag (9574)	blz. 56-73	De Gaay Fortman (ook voor C.H.U.)
27 november	Alg. politieke en financiële beschouwingen Rijksbegroting 1969	blz. 76-157	Berghuis Albeda
17 december	Wijziging van de Inkomstenbelasting enz. (9802 enz.)	blz. 165-182	De Geer van Oudegein (C.H.U.) (ook voor A.R.P.)
23 december	Wijziging Hfd. X (9946) (Defensie 1968-aankoop Leopard-tanks)	blz. 201-211	Algra
23 december	Wet jaarlijkse huurverhogingen (9861)	blz. 211-217	Elfferich
23 december	Wet Huurdersbijdragen (8918)	blz. 217-238	Elfferich

Hoewel in het verleden een hoogst enkele maal door leden van de A.R. fractie werd gesproken mede namens de C.H.U. en omgekeerd, mag voor het onderhavige verslagjaar worden geconstateerd, dat zulks in toenemende mate het geval is geweest. Soms door middel van het verdelen van de stof bijvoorbeeld bij de begroting van Landbouw en Visserij, enkele andere malen door het doen spreken van één vertegenwoordiger namens beide fracties.

Het wordt met genoeg geconstateerd.

Voorts verdient de aandacht het voorstel van wet van het S.G.P.-Tweede Kamerlid ir. H. van Rossum inzake enkele wijzigingen in de Waterstaatswet 1900.

Deze initiatiefwet werd in de Tweede Kamer met algemene stemmen aangenomen hetgeen eveneens geschiedde in de Eerste Kamer, echter niet, nadat van de zijde der Kamer grote waardering werd uitgesproken voor deze inderdaad nuttige en noodzakelijke aanvulling der bestaande wet.

De minister van Verkeer en Waterstaat drs. J. A. Bakker had aan de regeringstafel plaatsgenomen, naast de heer Van Rossum en volgde met belangstelling de beraadslaging. De bewindsman was de eerste, die de indiener gelukwenste met het behaalde succes. Tenslotte moet worden gewezen op de verwerping door de Kamer van de Wet Huurdersbijdragen.

Dit veelomstreden wetsontwerp haalde slechts 3 stemmen en werd door de regeringspartijen op louter zakelijke gronden bestreden en - het zij gezegd - door de bewindsman ir. W. F. Schut met bekwaamheid en overtuiging verdedigd.

Politieke gevolgen had deze verwerping - terecht - niet.

drukwerken

in

boekdruk

boekdrukrotatie

offset

van de meest

uiteenlopende aard

n.v. drukkerij „de motor”

gedempte pol 8-14

sneek

telefoon 05150 - 2821

Houthandel en kistenfabriek

MEILINK N.V.

BORCULO - Hofstraat 10

Telefoon 05457 - 1561

ZUTPHEN - Marsweg 19

Telefoon 05750 - 3748

Houtzagerij - Houthandel - Kistenfabriek

NIEUWBOUW

ONDERHOUD

GEBR. JOBSE

aannemersbedrijf

SEROOSKERKE (W) - TEL. (01189) 297-343-341

VERSLAG VAN DE WERKZAAMHEDEN VAN DE A.R. TWEEDE KAMERFRACHTIE OVER HET JAAR 1968

1. Samenstelling

Voor het eerst sinds 1960 deed zich in onze fractie gedurende het jaar 1968 geen enkele mutatie voor. Meestal vonden er de laatste jaren tijdens de rit enige — soms vrij ingrijpende — veranderingen plaats. Ongetwijfeld kwam het aan de continuïteit van ons werk ten goede dat mutaties ons nu bespaard bleven.

Twee leden, de heren J. A. van Bennekom en H. de Mooy Azn., waren resp. wegens het ondergaan van een tweektal oogoperaties en ziekte van andere aard, gedurende de laatste maanden van het jaar niet in staat hun werk te verrichten, maar beiden zijn inmiddels weer volop „in bedrijf”.

2. Werkzaamheden

Een groot aantal ontwerpen, nota's en andere urgente zaken zorgden ook dit jaar voor een volbezette Kameragenda. Een verslag van al deze zaken is in dit „jaarboek” opgenomen. Fractiecommissies bereidden deze behandeling voor, waarna — als regel iedere dinsdagmorgen — de fractie in haar geheel zich over het betrokken agenda-punt beraadt.

De fractie stelt een goed contact met de verschillende regio's van ons land bijzonder op prijs, vooral wanneer bepaalde knelpunten speciale aandacht vragen. Dat betekent niet alleen, dat vertegenwoordigers van een dergelijke regio regelmatig in het Kamergebouw met de fractie of een delegatie uit haar midden komen spreken, maar ook, dat wijzelf het land ingaan om van de problematiek ter plaatse kennis te nemen.

Dergelijke dienstreizen kunnen van tweeërlei aard zijn. Dikwijls gaan de leden van bepaalde kamercommissies, uiteraard met vertegenwoordigers van andere fracties, op reis. Ik denk bijvoorbeeld aan de commissie voor Binnenlandse Zaken (herindelingen!), Verkeer en Waterstaat, Economische Zaken en Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening.

Maar in toenemende mate brengt ook onze fractie of een delegatie uit haar midden bezoeken aan streken of gewesten, om met de lokale en gewestelijke autoriteiten en met eigen geestverwanten de situatie onder de loep te nemen.

Zo bezochten we dit jaar het noorden des lands (Heerenveen), Haarlemmermeer, de provincie Gelderland (2 dagen), de provincie Noord-Brabant, Zuid-Limburg, Twente, Rotterdam, en Heiloo.

Deze excursies zijn vermoeiend, maar voor de fractie uitermate instructief.

3. Fractiebureau en medewerkers

Op de derde dinsdag in september werd het „bureau” in zijn vorige samenstelling gecontinueerd: mr. B. W. Biesheuvel bleef voorzitter, mr. W. Aantjes, vice-voorzitter en de heer J. A. van Bennekom, secretaris-penningmeester.

Onze wetenschappelijk adviseur mr. J. H. Prins trad per 1 juli 1968 in dienst van de Vrije Universiteit. Wij zijn hem veel dank verschuldigd voor zijn wijze en evenwichtige adviezen.

Zijn opvolger als directeur van de Dr. A. Kuypersstichting, mr. W. C. D. Hoogendijk, volgde hem ook op als medewerker van onze fractie. Voor ons allen was hij reeds zo'n goede bekende, dat „acclimatiseren” nauwelijks nodig was.

Daarnaast bleef drs. J. A. Dirksen ons iedere dag zijn zeer gewaardeerde diensten bewijzen.

Beide heren wonen regelmatig onze fractievergaderingen bij.

Mej. W. Vroegindeweyj, nu een jaar in functie, was onze voortreffelijke secretaresse. Zij is nu volledig ingewerkt en geniet in — en zelfs buiten — onze fractie groot aanzien om haar vlotheid van werken, accutaresse en zin voor „public relations”.

Op 30 januari 1968 kwam de **begroting van Financiën** in de Kamer in behandeling.

De heer **Kieft** spreekt over de Amerikaanse maatregelen, die de President omstreeks de jaarwisseling bekend heeft gemaakt. Nederland is gebaat bij een gezonde dollar, evenals bij een evenwichtige betalingsbalans van de grootste industriële natie in de vrije wereld. De Amerikaanse maatregelen zijn gelukkig niet geënt op de wensen van de sterker wordende protectionistische groeperingen in de V.S. Ze hebben duidelijk gemaakt, dat het monetaire stelsel in de wereldeconomie eigenlijk nog een zwakke plek is. Er wordt al jaren gepraat en onderhandeld over een herziening van het internationale geldstelsel.

De heer Kieft hoopt, dat deze maatregelen aanleiding zullen zijn, ook voor de minister van Financiën alles in het werk te stellen om met betrekking tot dit punt voortvarend op te treden. De weerslag van de Amerikaanse maatregelen zal op korte termijn de Nederlandse betalingsbalans doen verslechteren door het afnemen van het toeristische verkeer. De gevolgen van de voorgenen investeringsbeperkingen zijn veel groter, zij het, dat deze op langere termijn werken. Is het kabinet bereid tijdig voorzorgen te treffen, opdat met name de werkgelegenheid in de stimuleringsgebieden geen blijvende schade ondervindt van deze maatregelen? Het aanbod van Amerikaans kapitaal neemt af, de vraag naar kapitaal neemt echter toe. Daar moet ruimte voor zijn. Is de minister ook niet van mening, dat hij zich bij de begroting 1969 zoveel mogelijk van een beroep op de kapitaalmarkt moet onthouden?

Binnen niet al te lange tijd zullen miljoenen Nederlanders hun aangiftebiljetten weer moeten invullen. Het aangiftebiljet en de toelichting zijn echter zo compact, dat er voor de doorsnee belas-

tingplichtige veel voetangels en klemmen blijven liggen. Een sterke vereenvoudiging van de wet zou hier soelaas bieden. Het personeelsfacet, dat automatisch verbonden is aan de computerisatie wordt steeds belangrijker. In een democratische samenleving houdt een goed personeelsbeleid in, dat er goed overleg is met de personeelsvertegenwoordigers. Dit overleg kan op de juiste wijze functioneren, als de vakorganisaties volledig worden gekend in de voorgenomen ontwikkelingen, met name wanneer het gaat om de versnelling van de computerisatie. Als men volstaat met het alleen maar inlichten en voorlichten van de organisaties op dit punt, dan doet men niet genoeg.

Bij de replieken merkt de heer Kieft op, dat hij teleurgesteld is, dat de staatssecretaris voor de sociaal zwakke groepen geen enkele stap wil doen om de belasting op de uitkeringen krachtens de A.O.W. en A.W.W. weg te nemen. Hier wordt belasting geheven van degenen, die de laagste inkomens hebben. Een fiscale zaak acht de heer Kieft altijd redelijk. Wanneer een fiscale zaak echter bijzonder nare sociale gevolgen heeft, moet de fiscaliteit wijken voor de sociaal noodzakelijke wensen.

De heer **Zijlstra** spreekt op 31 januari naar aanleiding van de behandeling van de begroting **Landbouw en Visserij**. Op vergaderingen van boeren hoort men het meest de vraag stellen: Wat zal de toekomst van de land- en tuinbouw zijn? Het moderniseringsproces in de land- en tuinbouw is in volle gang, we verkeren in de overgang van een arbeidersintensieve naar een kapitaalintensieve bedrijfsvoering. Dit betekent, dat grote investeringen gedaan moeten worden. In de landbouwpolitiek zien we, dat overheid en bedrijfsleven, het hoofdaccent leggen op de structuurverbeterende maatregelen. Wat zijn de gevolgen daarvan?

In een tijdsperiode van tien jaar zien we een produktiviteitsstijging van 60 pct. Iedereen die denigrerend over de landbouw spreekt, moet dit cijfer eens goed op zich laten inwerken! Er is nauwelijks een industriële bedrijfstak, die hier aan toekomt. Er hoort nog een cijfer bij namelijk dat van de produktiestijging. Deze stijging heeft over de genoemde tien jaar 15 pct. bedragen. Dit cijfer krijgt meer reliëf als we het uitsplitsen over de drie hoofdtakken van de landbouw. In de akkerbouw zien we dan een daling met 15%, in de veehouderij steeg de produktie met 20 pct., en in de tuinbouw met 50 pct. Produktiviteitsstijging gaat dus gepaard met produktiestijging. Juist op het punt van de produktiestijging ontstaat nu enige zorg. Bij deze zorg behoeven we echter niet stil te blijven staan.

Eenzijds behoeven de overschotten niet permanent te zijn, anderzijds bestaat er in de wereldverhoudingen een groot voedseltekort. In het raam van deze verhoudingen bestaat er feitelijk geen overproduktie, er is sprake van een tekort, dat meer toegepast is op een tekort aan koopkrachtige vraag. De oplossing van

dit vraagstuk moet allereerst gezocht worden in een betere organisatie van de afzet en in een effectiever ten dienste stellen van deze landbouwproductie voor de ontwikkelingslanden. Dit zijn de twee pijlers, waarop een internationaal georiënteerde landbouwpolitiek, die rekening houdt met een stijgende productie, moet rusten. De overproruksie in onze westerse wereld ziet de heer Zijlstra als de onontkoombare prijs voor het moderniseren van de land- en tuinbouw. Wat is het oordeel van de minister hier over?

Het pachtbeleid is een belangrijk vraagstuk. De laatste tijd wordt er gepleit voor een forse verhoging van de pacht. Persoonlijk is de heer Zijlstra daar geen groot voorstander van. Hoe denkt de minister hier over?

Na 1960 hebben ongeveer 75.000 mensen de landbouw verlaten. Er is een goede herscholingsregeling; de indruk bestaat echter, dat deze nog niet voldoende functioneert. Is het mogelijk middels het saneringsfonds een betere begeleiding te vinden, samen met het Ministerie van Sociale Zaken om de afvloeiing doeltreffender te doen verlopen?

Bij de behandeling van de begroting van **Buitenlandse Zaken** spreekt op 6 februari de heer **Geelkerken**.

Het drama van Vietnam gaat voort van climax tot climax, de oorlog escaleert steeds meer. Op 25 augustus j.l. nam de Kamer de motie-Schuijt aan, waarbij de regering werd uitgenodigd er bij Verenigde Staten op aan te dringen de bombardementen op Noord-Vietnam te beëindigen. Zoals de minister ook in New York meedeelde was het de bedoeling dat die beëindiging onvoorwaardelijk zou zijn. Het standpunt van de V.S. wat betreft de onderhandelingsvoorwaarden is steeds soepeler geworden. Tenslotte waren de V.S. bereid te onderhandelen, wanneer Noord-Vietnam alleen maar de bereidheid daartoe zou blijken te bezitten. Bij voortdurend heeft Noord-Vietnam de onderhandelingspogingen van de hand gewezen. Plotseling omstreeks de jaarwisseling veranderde de houding van Noord-Vietnam. De Verenigde Staten achtten de voorstellen niet duidelijk en nu kwam onlangs het militaire offensief van Noord-Vietnam. Het is in hoge mate te betreuren, dat de Verenigde Staten, door niet aanstonds in te gaan op het vredesoffensief, een reële kans hebben gemist met alle funeste gevolgen van dien.

In augustus j.l. achtte de regering de uitvoering van de motie-Schuijt op dat moment bezwaarlijk. Onzerzijds is ook nadien aangedrongen op uitvoering daarvan. En nu komt onlangs het bericht, dat de regering door tussenkomst van de Amerikaanse ambassadeur een boodschap aan de regering van de Verenigde Staten heeft gezonden, waarin een beroep wordt gedaan op de Amerikaanse regering de vredesopgaven van Noord-Vietnam zo positief mogelijk te benaderen. Als deze woorden zijn gebruikt betekent dit in feite, dat de motie-Schuijt praktisch tot uitvoering is gebracht. Kan de minister hier opheldering over geven?

„Mijnheer De Kwaadsteniet, wilt u . . .”

Scheepsbouwwerven
A. VUYK EN ZONEN

★

CAPELLE AAN DE IJSSEL

★

NIEUWBOUW EN REPARATIE

Telefoon Rotterdam 334400 (010)

- * **Floorflexvloeren**
- * **Complete Keukens**
- * **Losse Kasten**

Prima materiaal voor elk interieur

BOUWMATERIALENHANDEL

A. DE JAGER—TOLHOEK N.V.

GOES - filialen Middelburg - Vlissingen
Telefoon 01100 - 8320.

De vraag rijst nu, wat er verder gedaan moet worden. De fractie is van oordeel, dat de regering tezamen met andere landen - in de eerste plaats de Benelux, maar ook de landen van de W.E.U. - een diplomatiek vredesinitiatief dient te nemen ter verkrijging van een politieke oplossing.

De heer Geelkerken vraagt de aandacht voor het dringende beroep op buitenlandse hulp, dat de regering in Saigon heeft gedaan in verband met de noodtoestand in de stad. Het gaat hier om voedsel, medicijnen, kleding en bouwmaterialen. Staat de regering hier positief tegenover en is zij bereid via het Internationale Rode Kruis een oude Nederlandse traditie tot ondersteuning van mensen in nood voort te zetten?

Ook op 7 februari spreekt de heer **Geelkerken** naar aanleiding van de **begroting van Buitenlandse Zaken**.

Het voornaamste doel van de buitenlandse politiek in deze tijd is, naar de mening van de A.R. fractie, het bevorderen van de vrede. Vrede niet alleen in de zin van een afwezigheid van oorlog, maar ook als een harmonische samenleving, waar geen onrecht is, waar geen gebrek is en geen discriminatie. De buitenlandse politiek vanuit dit gezichtspunt bedreven ziet zich geconfronteerd met eindeloos veel moeilijkheden. Loopt ze vast dan moet naar nieuwe wegen gezocht worden. Immer tot overleg bereid legt ze contacten en spreekt met gelijkgezinden, maar ook met tegenstanders.

Bij het dienen van de vrede staat onze buitenlandse politiek een aantal instellingen als apparatuur ter beschikking.

Allereerst de Verenigde Naties. Naar de mening van de fractie is het zeer onbevredigend, dat een aantal landen geen lid van deze organisatie is. We behoeven hier niet weer te spreken over Peking-China en de toelating tot de Verenigde Naties. Hier valt ook te denken aan de beide Duitslanden, Noord- en Zuid-Korea en Noord- en Zuid-Vietnam. De vrede kan er alleen maar gebaat mee zijn, als deze landen toegang hebben tot de Verenigde Naties.

Een tweede deel van het apparaat is de N.A.V.O. De vrede in het Noord-Atlantische gebied werd er door veilig gesteld. Deze organisatie kan uitgebouwd worden tot een instelling, waar niet alleen de militaire, maar ook de politieke, sociale, economische en culturele belangen van de deelnemers worden behartigd.

In dit verband kunnen ook de Raad van Europa en de W.E.U. genoemd worden. Een vredesinstituut is ook de E.E.G. Er zijn daar meningsverschillen. De fractie is tegen een „bevrozing” van de E.E.G. en een geïsoleerd optreden van Nederland. Wij staan op dit standpunt, omdat een „harder” beleid de door ons zo gewenste toetreding van het Verenigd Koninkrijk en van andere landen geen stap dichterbij brengt. Ten aanzien van de Benelux stelt de heer Geelkerken een aantal vragen. Wanneer komt het grensverkeer vrij en wanneer worden er nog meer bevoegdheden aan

de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad gegeven dan er op het ogenblik zijn?

Ook over West Irian wordt gesproken. Is het niet zo, dat op grond van de overeenkomsten dit jaar reeds activiteiten moeten worden ontplooid bijvoorbeeld door het zenden van V.N.-waarnemers? Wordt daarvan al iets geconcretiseerd?

Naar aanleiding van het wetsontwerp **Tijdelijk verlenen van financiële steun aan de N.V. Nederlandsche Spoorwegen** spreekt op 13 februari de heer **Aantjes**.

Het is duidelijk, dat de situatie, waarin de Nederlandse Spoorwegen verkeren, zorg geeft. Willen wij tot een verbetering komen, dan moeten wij eerst een goed inzicht hebben in de situatie, zoals die is en in de oorzaken die tot die situatie hebben geleid. En nu zitten we midden in de problematiek want juist op dit punt ontbreekt de duidelijkheid. Als in de memorie van toelichting gezegd wordt op de zeer grote kostenstijgingen en het teruglopend vervoersvolume, kunnen we ons afvragen of hiermee de hoofdoorzaken zijn aangegeven. Aannemelijk wordt wel gemaakt dat een bijdrage nodig is, maar waarom het exact dit bedrag moet zijn, is niet voldoende geadstrueerd. De garantie beoogt een periode tot 1970 te overbruggen. Daarmee is de hoofdvraag geworden, hoe de situatie na 1970 zal zijn. De regering hoopt, dat de garantie na 1970 niet meer nodig zal zijn. Hoe de definitieve oplossing zal zijn, daarin ontbreekt ieder inzicht. Dit is geen zaak, die de bewindslieden te verwijten is. Het is het constateren van een feit.

Ook is er onzekerheid n.l., als het gaat om de verhouding tot andere vervoerstechnieken. In de memorie van toelichting staat, dat de spoorwegen de kosten van de infrastructuur volledig moeten betalen, terwijl de binnenscheepvaart vrijwel geen kosten voor de vaarweg behoeft op te brengen. Het zou echter wel goed zijn geweest erbij te vermelden, dat de Nederlandse Spoorwegen voor het vervoer op de rail een monopolie-positie hebben.

Er wordt gesproken in de memorie van toelichting over de onrendable lijnen; er wordt ook gezegd, dat een aantal lijnen - met name genoemd - gesloten zal moeten worden. Even verder staat er, dat er nog niets vaststaat.

Ook blijkt, dat op dit moment nog geen volledige informatie mogelijk is over de aard en de omvang van de bedrijfsvreemde lasten.

We kunnen ons afvragen of de leiding van de Nederlandse Spoorwegen wel tijdig voldoende heeft onderkend in welke positie het bedrijf dreigde terecht te komen.

De heer Aantjes voert een pleidooi voor het beweegbaar maken van de brug bij Baanhoek. Tot slot zegt de heer Aantjes minister Bakker dank voor zijn gunstige beslissing inzake de Scheveningse buitenhaven. Vele jaren hebben we woorden gehoord, deze minister heeft geen woorden laten horen, maar een daad gesteld.

Op 14 februari spreekt de heer **Boertien** naar aanleiding van de begroting van **Verkeer en Waterstaat**. Dit jaar stelt de heer Boertien bij de begrotingsbehandeling centraal de kwestie van het internationaal vervoer. Het pessimisme van een aantal maanden geleden is omgeslagen in een gematigd optimisme. Op het gebied van het Europese vervoer kan men spreken van „ups” en „downs”. Toch zijn én het Verdrag van Rome én een gezonde vorm van logica daarbij duidelijk genoeg om te kunnen zien, hoe noodzakelijk de totstandkoming van een Europees vervoersbeleid is. Het vervoer is voor Nederland heel belangrijk als export-artikel. Als één land belang heeft bij een Europese regeling dan zijn wij dat wel. Eenzijdig genomen maatregelen slaan, als wij die zelf zouden nemen, op ons terug in verhevigde mate. Een stuk autarkisch beleid mag verleidelijk zijn, maar het stremt de wegen, die wij door die maatregelen juist hadden willen openhouden.

Als er pessimisme is over een Europese vervoerspolitiek, dan is dat per definitie een pessimisme over de Nederlandse situatie. Als het pessimisme omslaat in een gematigd optimisme, dan wil dat zeggen, dat er in Europa de laatste maanden een ontwikkeling heeft plaats gehad, die voor Nederland enige hoop geeft. Frankrijk heeft gelukkig positief meegewerkt aan de totstandkoming van de compromissen. Dit bewijst eens te meer, dat wij elkaar binnen de E.E.G. nodig hebben. Het ondersteunt ook onze mening, dat het niet juist is één lid van de Zes - om welke reden dan ook - te vervreemden en te isoleren.

Uitvoerig gaat de heer Boertien op de Duitse vervoerspolitieke plannen in. Ook wordt gesproken over de binnenvaart. Hierbij gaat het met name om de Duitse plannen om op het Duitse traject van de Rijn, vaste tarieven in te voeren, die in strijd zouden komen met de gedachte van de referentietarieven, zoals binnen het compromis in Europa tot stand zijn gekomen.

Over het ontwerp **Leerplichtwet 1969** spreekt in de vergadering van 15 februari de heer **Van Bennekom**. Er zijn wel grote verschillen aan te wijzen met de manier waarop 68 jaar geleden mensen als Schaepman, Troelstra, Kuyper, de Savornin Lohman, Mackay enz. die zich ook met deze materie bezighielden, argumenteerden en die van thans. Toen beijverde men zich in urenlange redevoeringen bouwstenen aan te dragen tot versteviging of vestiging van de leerplicht of juist de vernietiging van die plicht. Na een spannende race werd toen het ontwerp-Goeman Borgesius met 50 tegen 49 stemmen aanvaard. Nu geen verhalen meer over de noodzaak van de leerplicht. Begrijpelijk wordt het verzet van toen tegen de leerplicht, als men bedenkt, dat het in die dagen nog niet mogelijk was dát onderwijs voor zijn kinderen te kiezen, dat aansloot bij de sfeer van het gezin. Dat is een principiële grond. In deze dagen zouden we ook nog een sociale grond kunnen aanvoeren in die zin, dat het om sociale redenen helaas ook nu nog niet mogelijk is, dat elk kind dát onderwijs krijgt, dat past bij zijn aanleg en zijn capaciteiten.

Wij hebben hier te maken met een nieuw ontwerp. Onze fractie stemt van harte in met de 9-jarige leerplicht. Wij zijn er zelfs van overtuigd - gelet op de snelle ontwikkeling van de maatschappij -, dat de eindlimiet daarmee bereikt is.

In de tweede plaats gaan wij volkomen accoord met de wijziging in de procedure tot bestrijding van het onwettig, absoluut en relatief schoolverzuim. Wij vinden het niet erg, dat de commissies tot wering van het schoolverzuim verdwijnen. We juichen het toe, dat het toezicht op de naleving van de Leerplichtwet thans in handen van de gemeentebesturen wordt gelegd. Spreker hoopt, dat de gewijzigde procedure zal leiden tot een snellere berechting en strengere straffen, waardoor vooral het relatieve schoolverzuim zal gaan dalen.

In de derde plaats wordt het schippersonderwijs besproken. Wanneer het gaat om vragen, die hierbij rijzen kunnen we o.m. denken aan het schriftelijk onderwijs. Juist voor deze kinderen is het schriftelijk onderwijs onbruikbaar. Daarvoor zijn vele argumenten aan te voeren, die hier niet alle genoemd behoeven te worden. De behuizing aan boord maakt het bijvoorbeeld veelal onmogelijk, dat het kind zijn huiswerk verricht. Verder kan men zich afvragen of vader of moeder dan wel het kind zelf het werk heeft gemaakt. De amendementen door de heer Van Bennekom ingediend, werden door de regering overgenomen. Met name kan hier genoemd worden het amendement betreffende het huisonderwijs.

Bij de behandeling van de begroting van **Binnenlandse Zaken** op 20 februari spreken de heren **Kieft** en **Schakel**.

Naar aanleiding van het niet tot stand komen van een advies van de centrale commissie voor georganiseerd overleg zegt de heer Kieft o.m. het volgende:

Het is op zichzelf een trieste zaak, dat het advies er niet gekomen is. Het is de centrale commissie bijzonder moeilijk gemaakt door de wijze van presentatie van het kabinet. Voorzover de heer Kieft kan nagaan, is het een novum na 1946, dat budgettaire uitgangspunten een rol hebben gespeeld bij besprekingen over de rechtspositie van de ambtenaren. Voor het eerst heeft de overheid haar functie als overheid en als werkgever door elkaar geklutst. Na bestudering van de stukken is niet geheel te ontkomen aan de conclusie, dat de nodige zorgvuldigheid niet geheel in acht is genomen. Het kabinet heeft te maken met een typisch ambtelijk georganiseerd overleg en uit dien hoofde alleen al moet de partij „overheid” zich voorzichtig opstellen met de andere partij, de „ambtenaren”, al was het alleen maar het respect voor het feit, dat dit georganiseerd overleg niet nog met dezelfde kracht kan opereren als het vergelijkbare overleg tussen werkgevers en werknemers in het bedrijfsleven. Het is daarom geen wonder, dat het georganiseerd overleg bijzonder nauwkeurig moet letten op de gebezigde formulering. Overleg heeft echt geen zin, als de overheid vooraf laat weten: er moet een voordeel ont-

staan voor 's rijks begroting, een zekere dekking voor andere uitgaven moet aanwezig komen.

De wijziging van de premiespaarregeling roept de vraag op, waarom geen rekening is gehouden bij de voorgestelde regeling met de reeds aangegane verplichtingen t.a.v. die bestedingen, die voortaan niet meer worden erkend. Waarom worden bijvoorbeeld spaarkassen, die per definitie een bijdrage leveren tot de vorming van duurzaam bezit, er nu kennelijk van uitgezonderd?

De heer **Schakel** stelt o.m. aan de orde de financiële positie van de gemeenten, de kwestie van de gekozen c.q. benoemde burgemeester, het grenswijzigingsbeleid en de spreiding van de rijksdiensten.

Het kabinet overweegt een wetsontwerp op een eigen belastinggebied voor de gemeente bij de Kamer in te dienen. Dit is geen panacee tegen alle kwalen.

Wat betreft de sanering van de financiën van bepaalde gemeenten individueel, wordt gevraagd, welke stappen reeds op dit terrein genomen zijn. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan de grote steden.

De adviezen van de colleges van Gedeputeerde Staten aan de minister met betrekking tot het grenswijzigingsbeleid zijn vertrouwelijk. Daar is begrip voor op te brengen. Anderzijds is het echter zó, dat het in de betrokken gemeenten als een bijzonder moeilijke zaak wordt ervaren, dat men in een kwestie, die zozeer het voortbestaan van de eigen gemeente raakt, geen kennis kan nemen van de argumenten, die een hoger bestuurscollege op een gegeven moment aan de minister toezendt. Bestaat er een mogelijkheid hier tot openbaarheid te komen?

Men verneemt dikwijls de klacht, dat de grenswijzigingsprocedure zo lang duurt. Dit kan een negatieve uitwerking hebben op het leven in de betreffende gemeenten. Is er ruimte in onze wetgeving een bepaling te zetten, waarin staat, dat de zaak beslist moet zijn in een welomschreven tijdvak? Als de Kamer binnen die termijn niet beslist heeft, dan zou het ontwerp automatisch van de rol moeten worden afgevoerd.

Een opkomspllicht zonder strafsanctie zoals de C.H.U. voorstelt, is alleen nog maar een morele verplichting. Wij doen er goed aan morele verplichtingen in het algemeen niet in een wet te plaatsen.

Bij de behandeling van het wetsontwerp **Opheffing van de gemeente Wildervank** en verdeling van het gebied dier gemeente over de gemeenten Onstwedde en Veendam op 27 februari spreekt de heer **Schakel**.

Uitvoerig gaat de heer Schakel op de achtergronden van dit wetsvoorstel in. Na rijp beraad is de fractie bereid de regering in haar voorstel te volgen. Tot slot dient de heer Schakel een amendement in, dat voorstelt de nieuw te vormen gemeente niet de naam Onstwedde, maar de naam Stadskanaal te geven.

Op 27 februari spreekt de heer **Kieft** over de **Wijziging van de Wet**

„Bonte Hoek”

BOOMKWEKERIJEN GLIMMEN (Gron.)

Leveranciers aan diverse gemeenten.

Prijzen op aanvraag.

Tel. 05906 - 244

W. KWAKKELSTEIN N.V.

Opgericht 1886 - Vlaardingen — Telefoon 340366 (3 lijnen)

**GROOTHANDEL IN HOLLANDSE MAATJESHARING
STOKVIS — ZOUTEVIS**

IMPORT — REDERIJ — EXPORT

N.V. AANNEMINGSBEDRIJF V/H

W. NIEBOER EN ZOON

**GORTSTRAAT 29 - TELEFOON 08385 - 12720.
VEENENDAAL**

**AANNEMERSBEDRIJF van BURGERLIJKE en
UTILITEITSBOUW**

aanpassing pensioenvoorzieningen Bijstandskorps in verband met de nieuwe regeling van de pensioenen van de burgerlijke ambtenaren en van hun nabestaanden. Hierbij komt o.m. het volgende naar voren. Formeel-juridisch is er voor de ex-ambtenaren uit Nieuw-Guinea geen grond te eisen, dat de nieuwe pensioenwet voor het overheidspersoneel in Nederland volledig voor de voormalige nieuw-guinese ambtenaren zal gelden. Er is echter nog iets anders dan dit formeel-juridische. Doordat bij de verdediging van het betreffende wetsontwerp van de zijde van de bewindslieden nadrukkelijk aandacht is gevraagd voor de meest volledige ambtenaarlijke status, zijn reële verwachtingen gewekt. Bij die ambtenaren is het vertrouwen gewekt, dat ze er financieel niet slechter aan toe zouden zijn dan hun nederlandse collega's. Het is derhalve niet onredelijk de overheid te vragen tegemoet te komen aan de verwachtingen, die ze heeft gewekt.

De heer **Boertien** voert het woord bij de behandeling van het wetsontwerp **Ziektekostenvoorziening voor het rijkspersoneel en voor personeel van instellingen van onderwijs**.

Een deel van de fractie staat positief, met waardering, tegenover het ontwerp. Een ander deel heeft voorshands grote bezwaren en wil zijn uiteindelijke mening over het wetsontwerp laten afhangen van de antwoorden van de staatssecretaris. Die antwoorden zullen juist door dat deel van de fractie met grote interesse worden gevolgd.

Het wetsontwerp, dat nu ter tafel ligt, maakt op het eerste gezicht een bijzonder oecumenische indruk. Het is ingediend door het kabinet-Cals, gehandhaafd en verdedigd door het kabinet-Zijlstra en nu uitgebracht door het kabinet-De Jong. Het wetsontwerp is echter in belangrijke mate een omstrede zaak. Ondermeer wordt aandacht gevraagd voor de positie van de ongehuwden en de gepensioneerden.

Op 29 februari vinden de beraadslagingen plaats naar aanleiding van de **regeringsverklaring omtrent de positie van het Kabinet** in verband met het uittreden een aantal leden uit de K.V.P.

De heer **Biesheuvel** deelt hierbij mede, dat voor onze fractie geen wijziging is gekomen in de houding ten aanzien van het kabinet, zoals dit in oktober in 1967 werd uiteengezet bij de algemene politieke en financiële beschouwingen. Er is wel iets veranderd, maar dat ligt op een ander vlak. Wat de groep-Aarden gedaan heeft, vinden wij onjuist en we betreuren het. Het is te betreuren voor de K.V.P. en ook voor de christelijke partijformatie in het algemeen. Terecht heeft de heer Bruins Slot in „Trouw” geschreven, dat de uittreding van de heer Aarden een slechte dag voor een christelijke partij is geweest. Het was een slechte dag, ook voor ons en voor allen, die de zaak van de christelijke partijformatie lief en dierbaar is. Het uittreden van de groep-Aarden heeft ook een ander gevolg gehad, namelijk voor alle blijvers in de drie christelijke partijen. De verantwoordelijkheid, die zij door hun uittreden op de schouders van de blijvers hebben gelegd, is veel en veel groter geworden.

De heer **Schakel** spreekt diezelfde dag over een aantal wetsontwerpen o.m. dat ter wijziging van artikel 4 **Wet kapitaalsuitgaven publiekrechtelijke lichamen**. Hij doet dit mede namens de K.V.P. Naar aanleiding van het voorstel van wet van mejuffrouw Goudsmit tot het houden van **verkiezingen in de nieuwe gemeente Groningen** (na aanvaarding w.o. herindeling) wordt in de vergadering van 5 maart het woord gevoerd door de heer **Schakel**.

Een hele serie bewindslieden heeft zich met de grenswijzigingen in Groningen bezig gehouden. Zij hebben geen van allen in het wetsontwerp het houden van verkiezingen nodig geoordeeld. De Kiesraad, het provinciaal bestuur, de betrokken gemeentebesturen deden dit evenmin. Nu zegt de initiatiefneemster, dat het nadelig is voor de democratie (en tevens ongewenst), dat ongeveer 10.000 inwoners gedurende twee jaar niet vertegenwoordigd zouden worden in het hen besturende orgaan. Wat zegt de Kiesraad daarvan? Deze raad gaat ervan uit, dat in het algemeen geen tussentijdse verkiezingen nodig zijn bij grenswijzigingen. De gemiddelde duur tot raadsverkiezingen is immers twee jaar en men kan in redelijkheid niet stellen, dat een democratisch recht dan ernstig wordt aangetast. Er is echter een uitzondering, namelijk als het politieke gelaat zich, als gevolg van de ingreep van de wetgever, ingrijpend wijzigt. De heer **Schakel** toetst vervolgens de stellingen van de initiatiefneemster aan die van de Kiesraad. Na een uitgebreide argumentatie concludeert de heer **Schakel**, dat de fractie niet geneigd is haar te volgen.

Bij de beraadslagingen over de wijzigingen van de artikelen 1195 en 1639j van het **Burgerlijk Wetboek** spreekt de heer **Boertien** mede namens de fracties van de K.V.P., de P.v.d.A. en D'66.

Door het sluiten van bedrijven — helaas een veel voorkomend verschijnsel — is de vraag acuut geworden, hoe men de bij die sluiting betrokken werknemers beter kan beschermen. Het oorspronkelijke ontwerp voorzag in twee dingen: verlenging van de ontslagtermijn voor oudere werknemers en een privilegiëring van de pensioenaanspraken. Al gauw nadat het ontwerp verschenen was kwam er kritiek. Op zich oordeelde men de verlengde ontslagtermijn voor de oudere werknemers sympathiek, maar men vreesde een nadelige werking doordat de plaatsbaarheid van de oudere werknemers wordt bemoeilijkt als voor hem, na ontslag, ook bij de nieuwe werkgever de verlengde ontslagtermijn zou blijven gelden. De S.E.R. heeft over dit vraagstuk advies uitgebracht. Daarin wordt een ander systeem gekozen. Voor ieder jaar, dat een werknemer in dienst is bij dezelfde werkgever, moet de werkgever een extra week in acht nemen, met een maximum van 13 weken, boven het huidige maximum van 13 weken, zodat men in totaal komt tot een maximum van 26 weken. Tot ons genoegen heeft de minister het S.E.R.-advies gevolgd en het ontwerp dienovereenkomstig gewijzigd.

Wat de preferenties betreft bestonden er ook nog al wat wensen. Ook hierover heeft de S.E.R. haar licht laten schijnen. Het is ge-

wenst, aldus de Raad, nader te overwegen of het mogelijk is aan de pensioenaanspraken van werknemers op hun werkgevers een voorrang van hogere rangorde toe te kennen dan het wetsontwerp doet. Zo'n studie kan echter lange tijd duren, vandaar dat de S.E.R. de voorgestelde wijziging daarop niet wil laten wachten. De minister heeft reeds een departementale werkgroep ingesteld die het gehele probleem van de privilegiëring van vorderingen in studie zal nemen. Met belangstelling wordt het werk van deze commissie tegemoet gezien.

De heer **Aantjes** de woordvoerder van de fractie op 12 maart bij de behandeling van het wetsontwerp **Wijziging van de Huurwet**. De achtergrond van dit wetsontwerp ligt in het subsidiestelsel, zoals dit sinds 1965 geldt. In het kader van de maatregelen die op grond van het toen ingevoerde subsidiestelsel zijn genomen, is dit een verantwoord en noodzakelijk complement. Het gehele samenspel van maatregelen is erop gericht te bevorderen, dat een betere verdeling van de woningvoorraad tot stand komt. De huidige bepaling uit artikel 18, lid 2, sub b van de Huurwet vormt een belemmering hiertoe. Het gaat om de bepaling, die de mogelijkheid tot ontruiming van een woning opent, als een andere woning wordt aangeboden, mits deze soortgelijk is als de woning die verlaten moet worden, terwijl deze verder voor de huurder passend moet zijn. De huurprijs stelt hierbij een rol. Deze huurprijs speelt echter geen rol met betrekking tot de economische- en de sociale positie van de huurder, maar wel met betrekking tot de te verlaten woning. De huurprijs moet soortgelijk zijn als die van de woning, die wordt verlaten. Het gevolg daarvan is, dat zo beslag wordt gelegd op woningen, die wellicht uitermate geschikt zouden zijn voor de laagstbetaalden in onze samenleving, die op een woning wachten. En dit is juist het grote punt in het woningbouwbeleid. De laagste inkomensgroepen waarvoor het woningtekort het meest knelt kunnen we via twee wegen helpen, namelijk door nieuwbouw of door middel van doorstroming. De eerste weg is haast niet meer begaanbaar, er mag derhalve geen middel onbeproefd blijven de doorstroming te bevorderen. De doorstroming stagneert en komt op vrijwillige basis nauwelijks van de grond. Met het doel verbetering hierin aan te brengen, dient de heer Aantjes een amendement in. Dit amendement wordt aangenomen.

Bij het debat naar aanleiding van de mededelingen van de minister van Financiën omtrent de recente beslissingen met betrekking tot de **goudmarkt**, spreekt op 26 maart de heer **Goudzwaard**. De gebeurtenissen in Washington stonden niet op zichzelf. De huidige beslissingen over het vrijlaten van de particuliere goudprijsontwikkeling zijn immers voorafgegaan door de devaluatie van het engelse pond sterling. De gevonden oplossing zal niet voor altijd waterdicht kunnen zijn. Een andere oplossing zou op dit ogenblik zeker slechter zijn geweest. Wanneer bijvoorbeeld voor devaluatie van de dollar zou zijn gekozen, zou via een stijging van

de goudprijs een nominale vergroting van de kassen van de centrale banken tot stand zijn gekomen, hetgeen bepaaldelijk gevaaren voor het wereldprijsniveau in zich had geborgen. De recente ontwikkeling heeft ons wel geleerd, dat de deviezenreserve van een land niet een nutteloos ornament is, maar dat het een effectief instrument kan zijn om gevaaren op het internationale mone-taire vlak tegen te gaan.

Op 2 april spreekt de heer **Zijlstra** over een aantal onderwerpen o.m. de **Nota inzake de mijnindustrie** en de **industriële herstructurering van Zuid-Limburg** en de Brief van de Minister van Economische Zaken betreffende de **inkrimping van de huisbrandproductie**.

Het is van belang een paar jaar na het debat over de ingrijpende veranderingen, die zich in Limburg voltrekken, opnieuw over deze problematiek te spreken in het licht van de sedert dien opgetreden ontwikkeling. De afzetmogelijkheden zijn sneller slechter geworden dan aanvankelijk verwacht werd. Deze structurele terugloop valt bovendien samen met een conjuncturele terugloop. Het oordeel, dat de heer Zijlstra over de wetsontwerpen zal geven wordt beoordeeld naar het criterium of de voorgestelde maatregelen bijdragen tot een verbetering van het perspectief van de Limburgse bevolking. De verdere industrialisatie van Zuid-Limburg is noodzakelijk, een gevarieerde patroon verdient daarbij de aandacht. Nieuwe initiatieven en suggesties, zowel van de zijde van het bedrijfsleven, als van de gemeentelijke, provinciale en landelijke overheden zijn daarbij wenselijk.

Wat vindt de minister van de gedachte, een stelsel van pijpleidingen aan te leggen vanuit het Botlekgebied o.a. naar Zuid-Limburg voor het vervoer van grondstoffen, die kunnen worden gebruikt als grondstof voor een chemische industrie? Het is een techniek, die in toenemende mate toepassing vindt. Op deze manier zou een aantal voordelen gelijktijdig gerealiseerd kunnen worden. Een vergroting van het uitstralingseffect van de industriële concentraties in het westen van het land, een beperking van het vervoer van gevaarrijke stoffen langs de weg en een gemakkelijke aanvoer naar verwijderd liggende industriële gebieden, zouden in dit verband genoemd kunnen worden.

Alles overziende concludeert de heer Zijlstra, dat de problematiek van Limburg - gelet op de voorgestelde maatregelen - bij de regering zwaar gewogen heeft. Als fractie zijn we bereid dit beleid te steunen.

De heer **Goudzwaard** spreekt op 3 april bij de behandeling van de verslagen van het mondeling overleg omtrent de **verrijking van uranium**.

Het voorspel voor dit debat was gelegen in het feit, dat de heer De Goede verleden jaar de minister van Economische Zaken verweten had, dat hij de boot gemist had door het U.C.-project niet als Euratomproject aan te bieden.

Bij de economisch-commerciële kant van de zaak rijst direct de vraag of er voor onze nationale economie ook op langere termijn gezien, inderdaad sprake is van een gemiste kans. Er is een aantal complicaties. De commercieel gunstige positie van het door middel van de U.C.-methode verrijkt uranium is niet bij voorbaat verzekerd. Het is niet juist dit als een vaststaand feit te beschouwen en daarvan uit te gaan.

Wat de toekomst betreft dient de Nederlandse regering de mogelijkheden af te tasten voor samenwerking met andere staten. Zover het West-Duitsland betreft moet ervan worden uitgegaan, dat waterdichte garanties nodig zijn, zowel wat betreft de vestigingsplaats van eventuele proeffabrieken en verrijkingsinstallaties als wat betreft de toe te passen controle.

De heer **Boersma** spreekt op 4 april naar aanleiding van de behandeling van de **brief** van de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid aangaande de **loonontwikkeling**, zoals die zich in het kader van het nieuwe systeem van loonpolitiek heeft voorgedaan. Tevens wordt de brief van de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid ten geleide van een adviesaanvraag aan de Loonpolitieke Adviescommissie inzake de **bouw-c.a.o.** aan de orde gesteld.

Het gehele contract van de bouw plaatst de heer Boersma allereerst tegen de achtergrond van de algemene economische situatie. Er is nog steeds geen duidelijk evenwichtsherstel in onze economie ontstaan. Ondanks het verschijnsel van de werkloosheid is er nog steeds sprake van een zekere mate van overbesteding. Ook de internationale monetaire situatie dient bij de oordeelsvorming een rol te spelen. Wanneer de loonkostenontwikkeling van de laatste tijd bekeken wordt, is de conclusie geen andere dan die, welke onzerzijds bij de begrotingsbehandeling reeds werd ingenomen, namelijk, dat het jaar 1968 helaas een jaar van een matige loonkostenstijging zal moeten zijn. Als wij spreken over de vrije loonpolitiek - met welk woord de heer Boersma nogal wat moeite heeft - moeten we ons bewust zijn, dat daarin een aantal spelregels voorkomt waarin het ingrijpen van de overheid geregeld is.

Het is begrijpelijk, dat er veel teleurstelling is ontstaan nu als eerste slachtoffer de bouw gevallen is. Die teleurstelling is te meer begrijpelijk, omdat de partijen zich gematigd opgesteld hadden voor wat de directe loonkostenstijging betreft. Met spijt moet geconstateerd worden, dat partijen niet tot een meerjarige c.a.o. konden komen. Daar ligt één van de oorzaken waarom geen gevolg is gegeven aan het verlangen van partijen om gespreid in hun contract een arbeidstijdverkortung toe te passen. Het advies van de loonpolitieke adviescommissie heeft eigenlijk alleen betrekking op de arbeidstijdverkortung; verwacht had mogen worden, dat het advies aandacht geschonken zou hebben aan het hele pakket van de arbeidsvoorwaarden.

Aan het slot van zijn betoog, dat herhaaldelijk onderbroken wordt

door interrupties van de zijde der oppositie, stelt de heer Boersma een aantal gerichte vragen namelijk over de risicoclausule en de kwestie van de doorbreking, de werkverruiming, die zal optreden als gevolg van de arbeidstijdverkorting en de kwestie van het verbod gebruik te maken van opstapjes in een éénjarig contract. Bijzondere aandacht wordt gevraagd voor de kwestie van de pensioenpremie.

De gnomen maatregel — hoe populair ook — is verantwoord.

De heer **Diepenhorst** spreekt op 9 april naar aanleiding van de behandeling in de Kamer van een wijziging van de **Wet op de kansspelen**. De bedoeling van het ontwerp is „kanaliserend” en „overbruggend” op te treden. Het is zaak zich hierbij van krasse oordeelvellingen te onthouden. Tegenstanders van de staatsloterij en van de toto worden overigens soms wél fors beoordeeld. In de pers kan men lezen hoe hen bekrompenheid en kleinzieligheid wordt tegengeworpen. Op onze beurt kan gevraagd worden of het begrepen wordt als de Christelijke Sport Unie elke bijdrage uit dezen hoofde afwijst. Heeft men er respect voor, als hier wezenlijke offers in dienst van een bepaalde overtuiging worden gebracht?

De fractie staat uiteraard zeer kritisch tegenover dit wetsontwerp. Het is een winstpunt, dat door de minister niet aan een speelbank wordt gedacht. Ook de geluksautomaten zullen onder een betere wettelijke regeling worden gebracht. Verder is er het netelige punt, dat de wetgever niet alles mag noch kan verbieden, daar ook in de rechtsbedeling een zekere gelijkheid aanwezig moet blijven. Van de beantwoording door de minister zal het afhangen of het ontwerp, althans voor sommige leden van de fractie, betrekkelijk aanvaardbaar is.

Op 7 mei sprak de heer **Boertien** naar aanleiding van het wetsontwerp **Opneming in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering** van enige bepalingen omtrent de inzage van bescheiden, overgelegd in zaken betreffende de **ouderlijke macht, voogdij en adoptie**.

Het gaat in dit wetsontwerp om een oude zaak, waarvan het hoog tijd wordt, dat deze afgedaan wordt. Het ontwerp heeft het voordeel, dat het een einde poogt te maken aan de zeer verschillende praktijken bij de verschillende rechtbanken. Als fractie zijn we door de regering overtuigd, dat het in dit voorstel gaat om een redelijke belangenafweging, waarbij met name bij onze oordeelvorming het belang van het kind centraal staat.

De heer **Veerman** spreekt op dezelfde dag naar aanleiding van een voorstel tot wijziging van de **Kieswet**; hij doet dit mede namens de C.H.U.-fractie.

Dit ontwerp, waarbij een uitbreiding van de kring van kiesgerechtigde Nederlanders wordt voorgesteld, heeft bij de schriftelijke voorbereiding praktisch geen bezwaren ontmoet.

Toch is er een probleem. Er blijkt namelijk een duidelijke ten-

dentie te zijn om te zoeken naar een verdergaande uitbreiding naar een ander criterium voor de interpretatie van het grondwettelijke begrip „ingezetenschap”. Die interpretatie wordt in de Grondwet met zoveel woorden aan de wetgever overgelaten. Het actieve kiesrecht wordt door de Grondwet slechts toegekend aan ingezetenen. Wij moeten nu trachten binnen het kader van de Grondwet een zo redelijk mogelijke grens te trekken. De minister omschrijft het criterium dat hij voorstelt als volgt: de rechtstreekse dienstverhouding tot het Nederlandse openbare gezag, of een rechtstreekse band met de Nederlandse publieke zaak. Volgens de heer Veerman wordt de grens beter getrokken, wanneer de kring van de kiesgerechtigden wordt uitgebreid tot hen, die dan wel niet de Nederlandse publieke zaak dienen, maar toch een publieke zaak waarbij Nederland nauw betrokken is, waaraan Nederland deelneemt. Een daartoe strekkend amendement is door de heer Veerman ingediend. Dit amendement wordt de volgende dag aangenomen. Twee andere amendementen-Veerman worden dan ook aanvaard.

De Kamer spreekt de 8ste mei ook over het verslag van een mondeling overleg van de Vaste Commissie voor Economische Zaken met de minister van Economische Zaken omtrent de **wollenstoffenfabricage te Tilburg**, alsmede een tweetal **brieven** betrekking hebbende op de **financiële steun aan de strijkgarenwollenstoffenindustrie en de sociaal-economische ontwikkeling van Tilburg en omstreken**.

De heer **Boersma** die hierbij namens de fractie het woord voert, wijst op de veelheid van manieren waarop de overheid met vraagstukken als deze in aanraking komt. Er zijn bemoeiingen van de overheid met de scheepsbouwindustrie, de N.R.L.-industrie en de strijkgarenwollenstoffenindustrie.

Soortgelijke onderzoeken komen er in de lederindustrie, de schoenenindustrie, de hout- en meubelindustrie, de strijkgarenspinnerijen, de kamgarenspinnerijen en de detailhandel in huishoudelijke artikelen. En er zal nog wel een rijtje aan toegevoegd worden. Dat is op zichzelf niet erg. Het is juist, dat de overheid een belangrijke bemoeienis heeft met het bedrijfsleven. De vraag rijst echter vanuit welke achtergrond dat wordt gedaan. Naar het oordeel van de heer Boersma komt het teveel neer op het voeren van een beleid ad hoc en van een aanvullend beleid. Het is belangrijk duidelijk te weten vanuit welke gedachtengang de overheid haar taak ten opzichte van het bedrijfsleven benadert. Het zal onzerzijds op prijs gesteld worden, als de regering hieromtrent met een algemene benadering komt. Daarmee wordt namelijk voorkomen, dat men steeds opnieuw ad hoc moet beslissen. Ditzelfde verhaal kan gehouden worden met betrekking tot de regionale industrialisatie.

Bij de behandeling van het verslag van mondeling overleg van de Vaste Commissie voor Verkeer en Waterstaat betreffende het

vergunningenstelsel voor het vervoer langs de weg op West-Duitsland op 9 mei spreekt de heer **Boertien**.

Weliswaar gaat dit debat over een louter bilaterale verhouding namelijk die tussen Duitsland en Nederland, maar de E.E.G. heeft hiermee ook te maken. Uit Duitsland's onwil mee te werken aan een soepeler contingentsregeling blijkt duidelijk het protectionisme. Terwijl men alom in Europa mooie woorden spreekt over internationale arbeidsverdeling en men dus zou mogen aannemen, dat dit voor het vervoer betekent, dat een land als het onze, dat zich op dit terrein heeft gespecialiseerd, zich op dit gebied zo vrij mogelijk zou moeten kunnen ontplooiën, werken wij op het terrein van het goederenvervoer nog steeds met bilaterale afspraken. Deze komen tot stand langs de weg van touwtrekkerij, waarbij de grootste nu eenmaal de beste kans heeft de kleinste over de streep te trekken. Daar waar Europa op het gebied van het vervoer wél heeft gefunctioneerd, is een einde gekomen aan het touwtrekken, omdat daar in de plaats van het bilaterale accoord een stuk nieuw recht is gekomen, waaraan de individuele lid-staten niet meer kunnen tornen. Tegen scherpe controle van Nederlandse zijde als reactie op Duitse verscherpte controle bestaat geen bezwaar. Gelet de feitelijke getalsverhoudingen zullen de Duitsers er echter aanzienlijk minder last van hebben dan de Nederlanders.

De heer **Schakel** spreekt op 14 mei naar aanleiding van het **voorstel van wet van de heer Van Rossum tot het aanbrengen van enkele wijzigingen in de Waterstaatswet 1900**.

Dit voorstel wil niet alleen de afvoer van water, maar ook de aanvoer van water brengen onder de Waterstaatswet. De fractie kan met de voorgestelde wijziging accoord gaan. Een woord van waardering mag de initiatiefnemer niet onthouden worden. De heer Schakel maakt van de gelegenheid gebruik de aandacht te vragen voor de kwestie van het mechanische onderhoud.

Naar aanleiding van de voorgestelde wijziging van de **Handelsregisterwet** spreekt diezelfde dag de heer **De Mooy**.

De fractie staat positief tegenover de voorgestelde wijziging, het gaat hierbij om een goede zaak. Als een wet artikelen bevat, die voor bijzondere gevallen zijn bedoeld, maar in de praktijk voor elk geval en door elke kamer van koophandel worden gebruikt, wordt wetswijziging noodzakelijk.

Bij de kamer zijn ongeveer 426.000 bedrijven ingedeeld, 300.000 van deze bedrijven behoren tot het midden- en kleinbedrijf. Deze groep had bij de voorbereiding van deze wetswijziging gehoord moeten worden.

De kern van de wet is de algemene maatregel van bestuur, waarbij maximumbedragen worden bepaald. Dit punt geeft voor de kamers een grote mate van vrijheid. Deze willen we niet aantasten. De vraag blijft echter wel of de na-controle van de vastgestelde begroting een voldoende waarborg geeft voor het feit, dat de kosten niet té gemakkelijk zullen stijgen. Wij gaan nu im-

mers naar maximumbedragen toe, dit mag niet in de richting gaan van onnodige kapitaalvorming. Dat wil de minister ook niet, maar hoe werkt in dit verband de controle?

De toezegging omtrent de tariefsdifferentiatie in de kapitaalklasse f 100.000—f 500.000 juichen wij van harte toe, evenals de ondereverdeling van de hoogste klasse. Hoe denkt de bewindsman deze differentiatie te realiseren?

Bij de debatten over het verslag van een mondeling overleg omtrent de **scheepsbouw** spreekt de heer **Goudzwaard** (14 mei).

Er heerst onzekerheid waar het mammoetdok moet komen. Mede namens de groep-Aarden maakt de heer Goudzwaard een aantal opmerkingen over deze zo ingewikkelde materie. Het rapport-Keijzer legt er alle nadruk op, dat de Nederlandse scheepsbouw in zijn totaliteit alleen toekomst heeft, wanneer het komt tot een algehele herstructurering van die scheepsbouw. Er zijn in dat rapport drie peilers, te weten de specialisatie, de rationalisatie en de coördinatie, het onderlinge hechte samenspel, dat nodig is voor het beantwoorden van de gemeenschappelijke uitdaging. Deze drie peilers zijn ten volle actueel bij het probleem, waar we nu over spreken. Vooral moet het accent gelegd worden op de coöperatie. Men kan een project van het bouwen en repareren van mammoetschepen waarderen vanwege de specialisatie, die daarin opgesloten ligt en vanwege de rationalisatie, maar in dit geval is de coördinatie een allereerste voorwaarde. De eis tot samenwerking van de vijf werven dient primair te staan, zowel op grond van interne factoren in de Nederlandse scheepvaartwereld als op grond van externe, in de richting van schaalvergroting stuwende omstandigheden. Het instrument van de garantie moet in alle consequenties voor het zo spoedig mogelijk bereiken van dat doel worden gehanteerd.

Naar aanleiding van de **interpellatie** van de heer S. van der Ploeg betreffende de **verhoging van de prijs en het vetgehalte van consumptiemelk** merkt de heer **Zijlstra** op, dat de politiek ten aanzien van de consumptiemelk vanuit twee zijden belicht kan worden. In de eerste plaats is het een landbouwpolitieke zaak, want het consumptiemelkbeleid is hiervan een belangrijk onderdeel. In de tweede plaats speelt de kwestie van de consument en de volksgezondheid een grote rol. De argumenten, die de minister gebruikt heeft om op dit ogenblik nog niet over te gaan tot de invoering van twee soorten melk hebben ons overtuigd.

Diezelfde dag, 15 mei, spreekt de heer **Zijlstra** ook bij de behandeling van de brief van de minister van Landbouw en Visserij betreffende het **melkprijsbeleid** en de economische ontwikkeling in de **rundveehouderij** gedurende de overgangperiode naar de **gemeenschappelijke E.E.G.-Zuivelmarkt**.

Bij analysering van de nota komt men tot de conclusie, dat er twee hoofdlijnen in te vinden zijn. De minister spreekt als het gaat over de huidige moeilijkheden, over uitbreiding van de pro-

duktie en de vertraging in het tot standkomen van de zuivelmarkt. Op ieder van deze punten gaat de heer Zijlstra dieper in. De hoge melkproductie wordt niet veroorzaakt door een te hoge prijs. Deze relatie kunnen we in de veehouderij niet leggen. De laatste jaren heeft zich een snel moderniseringsproces voltrokken op de veehouderijbedrijven. Het klinkt wellicht paradoxaal, maar de produktieomvang is meer uitgelokt door de kostenstijging dan door de prijsstijging van de melk. Met name door de snelle loonkostenstijging heeft een proces van omschakeling plaats gevonden van arbeidsintensieve naar meer kapitaalintensieve produktie. Er zijn hoge investeringen nodig geweest en hierdoor moest de produktie per man worden opgevoerd. Alles bij elkaar genomen is dit de reden, dat de melkproductie zich nogal heeft uitgebreid.

De vertraging van het tot stand komen van de gemeenschappelijke regeling was voorzienbaar. Zij is voorspeld. Vanaf november heeft het bedrijfsleven er op aangedrongen deze situatie het hoofd te bieden. Uitvoerig gaat de heer Zijlstra vervolgens in op een viertal punten, waarmee de gevoelens van de veehouders duidelijk weergegeven worden.

Op 21 mei beginnen de beraadslagingen **over de ontwerp-Wet op de omzetbelasting 1968**. Een drietal sprekers zal hierbij namens de fractie het woord voeren.

De heer **Boersma** spreekt over enkele sociale en economische aspecten, de door de wet toegepaste richtlijnen onder andere met betrekking tot de textiel en de verschillende sociale groeperingen die in moeilijkheden kunnen worden gebracht.

De heer **Goudzwaard** behandelt de drukverschuiving van het bedrijfsleven naar de consument, ook in verband met mogelijke compensaties voor de consumenten. Hij zal ook de ingediende amendementen bespreken.

De heer **Kieft** spreekt over enkele van de 280 wensen, die uit het bedrijfsleven zijn gekomen en oppert daarnaast een aantal bezwaren tegen de te grote delegatie van bevoegdheden aan de minister.

De heer Boersma begint met de opmerking, dat de fractie zich positief opstelt, nu het gaat om de vervanging van het cascadestelsel door een b.t.w., omdat naar onze mening de voordelen groter zijn dan de nadelen. Wat de tarieven betreft, gaat de fractie akkoord met de twee voorgestelde tarieven, namelijk van 12 en van 4 pct. Wij gaan ook akkoord met het onderbrengen in een laag tarief van een relatief groot aantal goederen. Wij prefereren dit boven het onderbrengen van een betrekkelijk klein aantal goederen in een nul-tarief. Als wij het over de richtlijnen hebben, staat wel vast, dat Nederland niet helemaal zijn zin gekregen heeft. Dat is op zichzelf ook niet zo verwonderlijk, als men met vijf partners onderhandelt. Uitgaande van de bestaande richtlijnen - zoals ze uiteindelijk geworden zijn - kan er sprake zijn van een redelijke sociale armslag.

Enkele opmerkingen over de textiel gebruikt de heer Boersma

als illustratie voor de moeilijkheden van nog een aantal bedrijfstakken, zoals de schoenen, de bouw en de horeca. Op zichzelf kan erkend worden, dat de argumenten van de bewindslieden om de textiel in het 12 pct.-tarief te plaatsen redelijk geacht kunnen worden. Daarbij gaat het niet alleen om de reële inkomensgevolgen, maar ook om andere gevolgen. De prijzen voor de textiel zullen gaan stijgen, met als gevolg, dat de afzet noodgedwongen zal dalen. Als gevolg hiervan zal de werkgelegenheid afnemen. De bewindslieden zijn hierover nogal optimistisch. Dit wordt niet gedeeld. Op zijn minst wordt de duidelijke toezegging gevraagd, dat de evident nadelige gevolgen opgevangen zullen worden in het beleid van volgend jaar door verdergaande steunmaatregelen.

Tot slot wordt een aantal opmerkingen gemaakt over de kwestie van de prijzen en de compensaties hiervoor.

De heer **Goudzwaard** wijst er op, dat onze nationale economie door de aanvaarding van dit wetsontwerp vrij sterk in beroering gaat komen. Hierbij valt te denken aan gevolgen voor het prijsniveau, de werkgelegenheid en de betalingsbalans. Om wat meer zicht te geven op die gevolgen, wordt aan een drietal punten aandacht besteed. Allereerst wordt de verschuiving besproken, die ontstaat in het prijsniveau van consumptie - ten opzichte van investeringsgoederen, voorts wordt de verschuiving in de druk van het bedrijfsleven naar de consument (althans voor 1969) kritisch bekeken en tenslotte wordt gewezen op de verschuiving in druk van directe naar in directe belastingen.

Het is een zaak van verdelende rechtvaardigheid, dat ook door middel van het prijsbeleid getracht wordt zoveel mogelijk de tijdelijke liquiditeitsvoordelen voor het bedrijfsleven te doen uitlopen op prijsverlaging voor de consument.

Wat de compensaties betreft - dit geldt dus zowel voor de belastingvrije voet als voor de maatregelen in de sociale sfeer - houdt de fractie eraan vast, dat deze met ingang van 1 januari 1969 van kracht dient te worden.

Voor ons is van essentiële betekenis, dat de compensaties voor de minst-draagkrachtigen in de sector van de sociale uitkeringen niet worden bekostigd uit premieverhogingen, maar uit de algemene middelen. Hiervoor telt voor ons niet alleen het argument, dat een premieverhoging verhoudingsgewijs sterk drukt op de lagere en middeninkomens. Mij zien het geven van compensaties uit de algemene middelen niet als een extra gift van de overheid aan de zwakke groepen, maar als een teruggeven van in feite ten onrechte geïnde belastingen voor de minst draagkrachtigen. Uit de derde nota van wijzigingen zou een andere conclusie te trekken zijn. Als het kabinet de compensatie in het vlak van de sociale verzekeringen geheel buiten de belastingpot om wil financieren, namelijk door premieverzwaring, zal het kabinet onze fractie vierkant tegenover zich vinden.

De heer **Kieft** is het in het algemeen met de bewindslieden eens,

dat in ieder geval een zakelijke belasting als de omzetbelasting in eerste instantie een bijdrage moet leveren tot bestrijding van de rijksuitgaven. Als zo'n fiscale wet belangrijke gevolgen heeft voor het culturele, economische of sociale leven, is het een zaak van algemene politiek te bekijken hoe deze gevolgen moeten worden gecompenseerd. Het is niet juist alle nadelige gevolgen, die uit deze wet voor groepen belastingbetalers voortvloeien, op te vangen door uitzonderingen in deze wet op te nemen. Dit doet tekort aan de rechtvaardigheid, dien van een onpersoonlijke belasting als de b.t.w. mag worden verwacht.

Indien er voor 1969 een meeropbrengst zou blijken, onafhankelijk van de conjuncturele omstandigheden, groter dan het geschatte bedrag, dan moet deze een speciale bestemming krijgen. Het zou onjuist zijn, dat deze meeropbrengst boven de geschatte opbrengst zonder meer naar de algemene rijksmiddelen voor algemene doeleinden zou gaan. Mede, gelet op de sociale ruimte, die er nog is, is er alles voor te zeggen bepaalde goederen en diensten, die nu nog onder het 4-pct.-tarief zijn ondergebracht, op dat moment wellicht onder het nul-tarief te rangschikken.

Deze wet betekent een duidelijke ommekeer, we zullen moeten afwachten of het bedrijfsleven de elasticiteit kan opbrengen, zich aan te passen. Eveneens is de grootte van het incasseringsvermogen van de consument van belang. In verband daarmee leeft bij de heer Kieft een duidelijke wens. Als het ontwerp wet is geworden en deze wet een niet te lang aantal jaren heeft gewerkt, zijn de bewindslieden dan bereid na raadpleging van het bedrijfsleven, aan de Kamer een verslag uit te brengen over de met de wet opgedane ervaringen?

Met de sierteeltbedrijven heeft de heer Kieft het echt moeilijk gehad. Ze hebben met hun argumenten voor een groot deel gelijk. De f 10.000,— regeling kan een bron van ongewenste praktijken vormen. Het feit, dat de derde richtlijn mogelijkheden op termijn opent voor deze belangrijke bedrijfstak, geeft aanleiding er nu reeds rekening mee te houden.

De Nota inzake het te voeren loon- en werkgelegenheidsbeleid komt op 28 mei 1968 aan de orde. De heer **Boersma** is de woordvoerder bij het debat hierover. Het gaat hierbij allereerst om de moeilijke vraag, hoe men tegen de economische toestand aankijkt. Met het oog hierop haalt de heer Boersma een aantal punten uit de economische analyse naar voren. Wij verkeren in een voor ons nieuwe situatie, waarin tegelijkertijd werkloosheid en een feitelijk tekort op de betalingsbalans voorkomen. Deze zaak zullen we kritisch en nauwgezet moeten onderzoeken. We moeten ervoor oppassen niet terug te keren tot een situatie, waarin Nederland een goedkoop-eiland vormt. Het aanpassingsproces, dat hiervan het gevolg was heeft ons wel iets geleerd. Diepte-investeringen en het feit, dat zwakgeleide ondernemingen de strijd moesten staken betekenden een structurele verandering in onze maatschappij.

Op het terrein van de inkomensverdeling weten we, dat het af-

gelopen jaar zeer voordelig geweest is voor de overige inkomens. Dit betekent, dat als men eenzijdig maatregelen in de loonpolitieke sfeer treft, de verscherping van de inkomensverdeling, die naar algemeen gevoelen toch al niet recht is, nog groter gemaakt wordt. Het is de vraag of dit rechtvaardig is.

Op grond van de nieuwe cijfers van de werkgelegenheid staat het voor de heer Boersma vast, dat wij ook in de komende tijd, wanneer de conjuncturele opleving zich wat meer over het land zal spreiden, een blijvend actief beleid moeten voeren om die delen; die deze nu nog niet hebben, groeikansen te geven. Met waardering wordt gesproken over de maatregelen, die de regering kwalitatief aankondigt. Het is onrechtvaardig te zeggen, dat de regering niets gedaan heeft. Er is juist een veelheid van plannen, maar de vraag is, of er wellicht een bredere aanpak nodig is.

In hoge mate valt te betreuren, dat de S.E.R. niet in deze zaak is gekend, op deze wijze is er 'n deuk gekomen in het overleg. Het is niet te hopen, dat dit een definitieve deuk is. Zowel de aard van de maatregel, zulks vanwege zijn eenzijdigheid, acht de heer Boersma bezwaarlijk, als wel ook het tijdstip van het afkondigen van de beslissing. Hier mag van eenzijdigheid gesproken worden, omdat niet over prijzen wordt gesproken en ook niet over dividenden en andere inkomens- en bestedingscategorieën, maar alleen over lonen.

Bovendien is er bezwaar tegen het tijdstip. De lonen vormen wel een belangrijk onderdeel in de ontwikkeling, maar er is nog een groot aantal onzekerheden. Dat roept de vraag op waarom dan op dit moment reeds een beslissing ter zake genomen moet worden. Er zijn ook sociale bezwaren. Met name wat betreft de kostenstijgingen in 1969. De sociale gevolgen daarvan zijn in de nota niet aan de orde gesteld en op die manier staan de sociaalzwakken in de kou.

Bij de replieken de volgende dag reageert de heer **Boersma** sober met een enkel woord op de mededelingen van de minister-president. De regering heeft een verstandig besluit genomen, ze heeft erkend, dat ze een fout heeft gemaakt en ze heeft deze geredresseerd. Het is echter de Kamer geweest, die dit beleid heeft omgebogen. Het is te hopen, dat dit voor de regering een duidelijke les geweest is om in de toekomst meer het samenspel en het gemeen overleg met het parlement te beoefenen.

Op 5 juni spreekt mejuffrouw **Van Leeuwen** bij de behandeling van het **wetsontwerp Uitbreiding van de strekking en nadere wijzigingen van de werkloosheidswet**.

Dit wetsontwerp wordt door de fractie met instemming begroet, een woord van dank aan de voorganger van deze minister is zeker op zijn plaats.

De huidige minister verdient evenzeer waardering o.m. voor de vlotte indiening van het wetsontwerp. Nog steeds worden wij geconfronteerd met bedrijfssluitingen. In de meeste gevallen betekent het gelukkig niet, dat de wettelijke verplichtingen ten aan-

zien van de werknemers uiteindelijk niet kunnen worden nagekomen. Dit neemt echter niet weg, dat er gevallen zijn waarbij het ontslag ook gepaard gaat met een duidelijke financiële schade. De ontstane situatie wordt des te pijnlijker; het geestelijke en het maatschappelijke welzijn worden aangetast. Een aantal scherpe kanten, namelijk die van de financiële nadelen, tracht deze wettelijke maatregel af te slijpen. Geen bezwaar bestaat er tegen de periode van 13 weken ten aanzien van de aanspraak op achterstallig loon. Anders is het echter gesteld ten aanzien van de door de minister voorgestelde aanspraak op een loon over een termijn van opzegging, die in het wetsontwerp is beperkt tot ten hoogste vier weken. De herhaalde mededeling, dat deze keuze arbitrair is, noodzaakt mejuffrouw Van Leeuwen tot het maken van een aantal kritische kanttekeningen.

De heer **Schakel** bespreekt in de vergadering van 11 juni het **wetsontwerp Regelen omtrent de verontreiniging van oppervlaktewateren**. Dit wetsontwerp bepaalt ons bij de relatie tussen de bewoners van de lage landen bij de zee en het water. Het gaat hierbij om voldoende water van voldoende kwaliteit. Wij moeten echter constateren, dat de kwaliteit van ons oppervlaktewater zinderogen achteruit gaat. Het probleem is, dat wij aan eenzelfde hoeveelheid water, die aan sterkere verontreiniging wordt onderworpen, veel hogere eisen moeten stellen. De verontreiniging neemt toe door de groei van de bevolking, de industrialisatie en het gebruik van kunstmest in de landbouw. Bij de drinkwatervoorziening raken wij in toenemende mate van grondwater aangewezen op oppervlaktewater. Behalve drinkwater valt te denken aan de belangen van de hoogwaardige tuinbouw, landbouw en veeteelt, terwijl ook voor de industrie het water als een grondstof geldt. De kern van het wetsontwerp is dat het verboden wordt op kunstmatige wijze verontreinigd oppervlaktewater te lozen. Er is een ontheffingsmogelijkheid tegen betaling. Deze betaling wordt benut voor de daadwerkelijke bestrijding van de verontreiniging van het oppervlaktewater. Het wetsontwerp garandeert ons een landelijke regeling. Na gesproken te hebben over de organisatorische aspecten en de financiële zijde van de zaak stelt de heer Schakel een vraag over de leer- en rayonindustrie en de waterrijen. Water maakt bij hen een belangrijk deel van de produktiekosten uit. Hoe staat de bewindsman tegenover de problematiek van deze vervuilers?

De **Nota ontwikkeling van het Noorden des Lands** komt op 12 juni in behandeling.

De heer **Goudzwaard** is hierbij de woordvoerder van de fractie. Het gaat hier om een heel belangrijk probleem, namelijk de toekomst van een uiterst belangrijk landsdeel met een geheel eigen karakteristiek. De toekomst wordt overschaduwed door werkloosheid, een vergrijzende bevolking en wegtrekkende jeugd. Daardoor is de samenlevingsstructuur in het Noorden gedeeltelijk scheef gegroeid en schiet tekort in de harmonie, die in het

Evangelie ook voor samenlevingen besloten ligt. De heer Goudzwaard zal de economische en financiële aspecten van deze zaak onder de loupe nemen. Het is moeilijk op basis van een agrarische voortbrenging een autonoom groeiproces op gang te brengen. Een studie van het Centraal Planbureau voorspelt zowaar tegen 1980 voor het Noorden een tekort op de arbeidsmarkt. Het is gevaarlijk hierop zonder meer af te gaan en dat blijkt reeds uit de veronderstellingen van deze studie. Er kan echter voor het Noorden een verandering tot stand gebracht worden. Drie beleidslijnen trekt de heer Goudzwaard. In de eerste plaats moeten in het Noorden één of meer dynamischse groeisectoren gepland worden. Verder moeten door een verdere aanwas en concentratie van de bevolking de voordelen van een gevarieerd levensmilieu en een gedifferentieerde arbeidsmarkt verkregen worden. Tenslotte dienen de plaatsen, waar de aanzet voor dynamische groeisectoren aanwezig is, de kans te krijgen tot een verdere groei.

De heer Goudzwaard dient een motie in, waarbij de regering wordt uitgenodigd een subsidieregeling van 15 pct. voor uitbreidingen in het leven te roepen. Deze uitbreidingen moeten van voldoende regionaal belang zijn, de f 400.000,— te boven gaan en voldoen aan de eisen van financiële soliditeit. Deze motie wordt op 18 juni aanvaard.

Mejuffrouw **Van Leeuwen** bespreekt vooral de sociaal-culturele, de agrarische en de onderwijskant van de Nota. Welvaart en welzijn moeten hand in hand gaan. Ieder mens heeft behoefte aan een volwaardig menselijk bestaan. Hij heeft niet alleen behoefte aan voeding, kleding en huisvesting, maar evenzeer aan geestelijk leven, onderwijs en ontspanning, aan sociale contacten en aan hulp in nood. De Tweede Nota over de Ruimtelijke Ordening toont begrip voor deze samenhang, ook wat de problematiek van het Noorden betreft. In de nota, die nu aan de orde is, is getracht vanuit de wisselwerking tussen welvaart en welzijn te komen tot een zakelijke uitwerking ten aanzien van een aantal beleidspunten op het terrein van de wegen- en huizenbouw, de sociaal-culturele outillage en wat dies meer zij. De fractie waardeert dit, maar heeft wel een aantal kritische opmerkingen en vragen. Allereerst maakt juffrouw Van Leeuwen een aantal opmerkingen over de sociaal-culturele outillage. Er is zeker sprake van een redelijk niveau op het terrein van de sociaal-culturele voorzieningen in de typische plattelandstreken. Het is echter wellicht prematuur om nu al zo nadrukkelijk van een afrondingsbeleid te spreken, zoals de Nota doet, mede met het oog op de nog noodzakelijke agrarische reconstructie, die heel wat gebieden omvat. Aangenomen, dat de sociaal-culturele outillage redelijk in orde is, dan is er de noodzaak het geschapen sociale klimaat in het Noorden te handhaven. De sociaal-culturele voorzieningen moeten ook toegankelijk blijven. In gebieden met grote werkloosheid treden op dit terrein spanningen op, mede gezien de al bestaande inkomensachterstand. Dit mondt voor de fractie uit in het verlangen in de komende periode ten aanzien van de

bijzondere exploitatiesubsidies de verdubbeling van het rijkssubsidie te verlengen en te handhaven.

De fractie acht het gewenst, dat zo spoedig mogelijk een vierde h.t.s. in het Noorden komt, waarbij onze gedachten uitgaan naar een h.t.s. van protestants-christelijke signatuur. Voor het Noorden in het algemeen en voor de tuinbouw aldaar in het bijzonder is het van de grootste betekenis, dat de plannen die zijn gemaakt om de tuinbouw te stimuleren, snel worden uitgevoerd.

Bij de wijziging van de **Overgangswet W.V.O.** spreekt de heer **Van Bennekom** op 18 juni.

Het gaat hier om een wetsontwerp, weliswaar kort, maar voor betrokkenen uitermate belangrijk. Deze gelegenheid wordt aangegrepen om nogmaals een goed woord te doen voor het avond-m.a.v.o.-nieuwe stijl in het algemeen. Voor de meeste energieke jongelui opent dit de mogelijkheid bepaalde barricades te overwinnen.

Wij zien met belangstelling de indiening tegemoet van het ontwerp met betrekking tot de avondhogereburgerscholen. Voor de betrokken instellingen is het van groot belang, dat dit ontwerp zo gauw mogelijk bij de Kamer wordt ingediend. De heer Van Bennekom begrijpt de zorg, waarmee de staatssecretaris is vervuld over een mogelijkheid van een te groot aanbod van kleuterleidsters.

Wij hebben geen enkele behoefte aan een herhaling van de kwekelingenmisère uit de jaren dertig. Nu doet zich echter het verschijnsel voor, dat publikaties over een mogelijk overschot van leidsters zo remmend gewerkt hebben, dat het aantal aanmeldingen op het ogenblik één derde bedraagt van dat van verleden jaar. Als we de getallen zien - uitgesplitst naar regio - wekken deze terecht ontsteltenis. Bovendien opent dit de mogelijkheid van ongewenste situaties. De zorg van de heer Van Bennekom gaat daarom, ietwat anders dan die van de Staatssecretaris, eerder uit naar een toekomstig tekort aan kleuterleidsters dan naar een te verwachten overschot. En daar komt nog wat bij! Nu zijn we al zoveel jaren bezig met intense pleidooien voor een verlaging van de leerlingenschaal en voor de afschaffing van de overlappingsmarge. Wat een ramp zou het betekenen, als we over een aantal jaren de leerlingenschaal zouden willen verlagen en het was niet mogelijk, omdat er een tekort aan kleuterleidsters bestond.

Mejuffrouw **Van Leeuwen** spreekt op 18 juni over het **wetsontwerp Regelen nopens de hygiëne en de veiligheid in zweminrichtingen**. Er is een duidelijke achteruitgang in de kwaliteit van het oppervlaktewater te constateren, waardoor vele baden in open water onbruikbaar zijn geworden. Er is vrijwel geen open water meer, waarin men zonder gevaar voor de gezondheid kan zwemmen. Op het ogenblik verlaat 46,1 pct. van de kinderen de lagere school zonder de zwemkunst machtig te zijn. Jaar in jaar uit worden we geconfronteerd met een groot aantal verdrin-

kingsgevallen. Er is door een aantal sprekers gewezen op wat men zou kunnen doen in het kader van de Lager-Onderwijswet. Mej. Van Leeuwen wil echter nog verder teruggaan. Het is namelijk duidelijk, dat juist een groot aantal kleuters verdrinkt. Daarom is dit het punt, waar aandacht aan geschonken zal moeten worden. Het leren zwemmen is niet alleen een kwestie van mentaliteit, ook is er een ontstellend gebrek aan zwembaden en bovendien zijn ze nog ongelijk over ons land gespreid. Vervolgens is er nog een verkeerde verhouding tussen overdekte en openluchtbaden, waardoor bepaalde perioden van het jaar zeker voor kinderen ongeschikt zijn om te zwemmen. In het algemeen worden wij hier geconfronteerd met een stukje tekortschietend na-oorlogs beleid op dit terrein. Het is namelijk niet juist dit alles op rekening van deze staatssecretaris te schuiven. Er is veel gesproken over chloorgas, negen van de tien zwembaden werken hiermee. Dat is gevaarlijk, het is giftig. Wanneer hierin verandering moet worden gebracht, betekent dit, dat er wat moet gebeuren met de zuiveringsinstallaties. Dat kost een heleboel geld. De vraag is daarom op zijn plaats: wat kiezen wij op een gegeven moment? Kiezen wij voor meer hygiëne en veiligheid boven de mogelijkheid om toch maar te kunnen zwemmen.

Naar aanleiding van het **wetsvoorstel Opheffing van de gemeenten Dinther en Heeswijk en vorming van een nieuwe gemeente Dinther** spreekt de K.V.P.-afgevaardigde **Fiévez** ook namens de fractie van de A.R.P. (19 juni).

Diezelfde dag spreekt de heer **Diepenhorst** over de voorgestelde wijziging van de **Wet op de lijkbezorging**.

Mede namens de fractie van de C.H.U. deelt hij mede, dat met de onderhavige wetsvoordracht wordt ingestemd. Het ontwerp gaat uit van de gedachte, dat er voor de wetgever geen aanleiding bestaat een onderscheid te maken tussen begraven en cremieren. De ontworpen regeling vloeit logisch voort uit de reeds in 1955 ten principale genomen beslissing, dat de overheid het naleven van de christelijke traditie van begraven niet dwingend kan en mag opleggen aan hen, die voor zichzelf deze traditie niet aanvaarden of ook voor deze tijd niet meer zinvol achten.

In de vergadering van 20 juni is aan de orde de behandeling van de brief van de minister van Verkeer en Waterstaat in verband met de **vaststelling van het verkavelingsplan van het oostelijk deel van Zuidelijk Flevoland**. De heer **Walburg** treedt hierbij als woordvoerder van de fractie op. De inrichting van de IJsselmeerpolders geniet in de fractie grote belangstelling. Om deze reden gaat spreker dieper op de materie in. Wij zijn ons er van bewust, dat de vormgeving van de toekomstige polder anders moet worden benaderd dan die van de reeds gereedgekomen polders. De redenen zijn bekend. De niet-agrarische aspecten dienen zich veel sterker aan dan vroeger tengevolge van een groeiende bevolking op een beperkte ruimte. Omdat de polder, waar we nu over spreken dicht bij een gebied ligt waar een grote bevolkingsdruk vanuit gaat, zal de bestemming van de grond derhalve voor een

groot deel anders moeten zijn dan voor agrarisch gebied. Ook het stichten van dorpen vraagt onze aandacht. Een ingrijpende wijziging ten opzichte van het structuurplan heeft de minister gemaakt ten aanzien van het plaatsen van de dorpen. Aanvankelijk was er één dorp gesitueerd temidden van het agrarische gebied. In het verkavelingsplan van thans is de hoofdkern van het Veluwemeer tegenover Harderwijk en Ermelo gedacht. Wij kunnen in deze gedachtegang komen, omdat vanuit die hoek de ontginning van de polder begint. Gevraagd wordt, hoe de minister de vaststelling van dit verkavelingsplan ziet tegenover de Tweede Nota over de Ruimtelijke Ordening. Verheugd is de heer Walburg over het feit, dat het overleg tussen de minister en de provinciale besturen van Utrecht en Gelderland weer zal worden aangevat. Gehoopt wordt, dat dit overleg voor beide partijen tot een goed resultaat mag voeren.

De heer **Aantjes** spreekt op 25 juni naar aanleiding van de behandeling van de brieven van de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening betreffende **de stand van de woningbouw 1968** en de **ontwikkeling van de gebouwensectoren buiten de woningbouw**. De zorg van de Kamer verleden jaar bij de algemene beschouwingen was, dat bij de verschuiving van de woningwetssector naar de premiesector in het bouwprogramma van de minister, onvoldoende vergelijkbare woningen in de premiesector tot stand zouden komen. Daarvoor was de uitlaat gemaakt, dat de minister in een later stadium alsnog 10.000 woningwetwoningen eraan toe zou kunnen voegen. De bewindsman heeft een brief hierover toegezegd en vandaag staat deze ter discussie. Het antwoord, dat de minister in deze brief op de toen gestelde vragen geeft, neemt de zorg, die in die vragen school, weg. De belangstelling in de premiesector is zelfs belangrijker groter dan de minister berekend had. Er blijken gelukkig meer vliegwielen ten behoeve van de woningbouw te bestaan dan alleen een hoog percentage woningwetbouw. Een van die vliegwielen blijkt met name de bereidheid te zijn woningwetplannen om te zetten in premiebouwplannen, als er maar voldoende druk achter zit. Uit de gegevens, die de minister verstrekt heeft, is wel een aantal lessen te trekken, dat van nut kan zijn bij de voorbereiding van de komende begroting 1969. Als eerste punt kan genoemd worden de hoogte van de subsidieregeling voor de premiebouw. Een tweede kwestie is het onderscheid tussen de premiebouw en de woningwetbouw. Het is een grote verbetering, dat de minister voor beide vormen van subsidie op een werkelijk vergelijkbaar systeem is overgegaan. Een heel apart punt is het totale aantal woningen van het bouwprogramma. Mogen er geen redenen tot zorg zijn voor de woningwet- en de premiebouw, in de ongesubsidieerde bouw blijven de verwachtingen zóver bij het programma achter, dat dit het totale aantal te bouwen woningen wel in gevaar gaat brengen. Op zichzelf is dit nog niet verontrustend, anderzijds kan daardoor bouwcapaciteit verloren gaan. Vooral in samenhang met de werkgelegenheid verdient dit aspect de volle aandacht.

De volgende dag — 26 juni — spreekt de heer **Boersma** naar aanleiding van een tweetal brieven van de minister van Economische Zaken over **het verloop en de resultaten van de te New Delhi gehouden Wereldhandelsconferentie**. Allereerst geeft de heer Boersma een algemene beoordeling van de Wereldhandelsconferentie en vervolgens gaat hij nader in op de houding van Nederland.

De ontwikkelingslanden zijn teleurgesteld naar huis gegaan. Deze teleurstelling is eigenlijk wel het belangrijkste begrip. Er is gesteld, dat de gehele wereldpers eraan meegeholpen zou hebben om „doom, failure and frustration” op de conferentie te leggen. Hoe komt men daaraan, kan de minister daar wat meer van vertellen? Op de conferentie was er soms allerm minst sprake van een dialoog, maar van eindeloze monologen. Dit bleek ook wel uit de grote zorg van vele rijke landen voor hun eigen belangen en hun eigen problemen. Als er een conclusie getrokken moet worden dan is het deze, dat het heeft ontbroken aan werkelijke politieke wil, met name bij de rijke landen. Men zou het zo kunnen stellen, dat, wanneer wij ervan uitgaan, dat in het christendom en het socialisme als belangrijke begrippen bestaan naastenliefde en solidariteit, bij alle schaarste in New Delhi deze twee artikelen het meest schaars waren. Wat de houding van Nederland betreft begint de heer Boersma met een woord van waardering voor de bewindslieden en de ambtenaren, die hun werk in New Delhi voortreffelijk gedaan hebben. Dit wil niet zeggen, dat spr. over de gehele lijn gelukkig en tevreden is met het Nederlandse optreden. Desniettemin zou globaal van de Nederlandse houding gezegd kunnen worden, dat wij relatief wel tot de radicalen gerekend mochten worden.

Helaas was de E.E.G. niet in New Delhi aanwezig. Het is te betreuren, dat de E.E.G. — een begin van overdracht van nationale bevoegdheden aan een supranationale autoriteit — daar eigenlijk door afwezigheid heeft geschitterd.

De vraag rijst of ooit weer een dergelijke massale conferentie moet worden gehouden. Te denken valt ook aan een andere opzet. Hieromtrent wordt de mening van de bewindslieden gevraagd.

De laatste dag vóór het zomerreces begint, spreekt de Kamer **over de Regeling van de schadevergoeding van haar leden**. (27 juni). De heer **Kieft** is hierbij de woordvoerder van de fractie. De Kamer zal nu moeten oordelen of dit wetsontwerp acceptabel is. Bij zijn beoordeling betreft de heer Kieft ook de vraag, of de voorgestelde structurele wijziging met betrekking tot de schadeloosstelling grondwettelijk acceptabel is. Volmondig wordt toegegeven, dat het geven van een oordeel over het eigen werk en een daarbij behorende adequate financiële vergoeding niet direct een begerenswaardige zaak is. Kamerleden moeten dit echter ingevolge de bestaande wettelijke regelingen wel doen. Als dit namelijk voorgeschreven is, moet men het — ondanks de vaak niet plezierige insinuaties — doen. De vraag is of de Kamer de voorgestelde regeling, afgestemd op de feitelijke situatie van het werk van

een kamerlid, in het kader van het algemeen belang aanvaardbaar acht. De vraag is legitiem en oorbaar. Namens de grootst mogelijke meerderheid van de fractie — waarmee niet gezegd wordt, dat er een onbeduidende minderheid overblijft — beantwoordt de heer Kieft die vraag positief.

De heer **Diepenhorst** geeft in een stemverklaring de redenen, waarom hij zijn stem aan dit wetsontwerp niet kan geven.

Naar aanleiding van de behandeling van het wetsontwerp **Wijziging van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs** spreekt de heer **Van Bennekom** op 27 juni.

De fractie gaat volledig akkoord met de strekking en de inhoud van dit ontwerp. Er is een aantal problemen. Het eerste is dat van de publicatie van de adviezen. Al jaren wordt betoogd, dat 't overweging zou verdienen adviezen van de Onderwijsraad, voorzover die van onderwijskundige aard zijn, voor publikatie vrij te geven. In de Vaste Commissie van Onderwijs en Wetenschappen heeft deze gedachte algemeen ingang gevonden. Heeft de minister in dit opzicht al nadere stappen ondernomen en kan hij concrete toezeggingen doen omtrent het tijdstip waarop deze wens gerealiseerd kan worden?

Een tweede punt betreft de doorstromingsmogelijkheden van het hoger beroepsonderwijs naar het wetenschappelijk onderwijs. In de stukken staat, dat er zeker behoefte bestaat aan een nadere bestudering van deze mogelijkheid. Deze constatering is te vrijblijvend.

Op 27 augustus komt de Kamer weer bijeen om te beraadslagen over de **regeringsverklaring naar aanleiding van de gebeurtenissen in Tsjechoslowakije**.

De fractievoorzitter, de heer **Biesheuvel**, voert hierbij het woord mede namens de fracties van de C.H.U. en de K.V.P.

Er is een hartverwarmende en verheugende mate van eensgezindheid onder het Nederlandse volk geweest bij het uiten van de gevoelens van verontwaardiging en afschuw over deze agressie van de Sovjet-Unie, Bulgarije, de D.D.R., Hongarije en Polen op Tsjechoslowakije. Vóór de heer Biesheuvel zijn rede begint, dient hij mede namens een groot aantal collega's in de Kamer een motie in. Hierin wordt de aanslag op de onafhankelijkheid van Tsjechoslowakije ten scherpste veroordeeld.

Dat de drie partijen bij dit debat met één woordvoerder optreden is een belangrijke gebeurtenis. In Straatsburg en in de Europese Unie van Christen-Democraten wordt reeds nauw samengewerkt. Ook valt te denken aan het overleg van de „Achtien”. Als zodanig behoeft het gezamenlijke optreden vandaag — waardoor ook de doelmatigheid van de parlementaire arbeid bevorderd wordt — nauwelijks toelichting.

De geografische eenheid, die wij vanouds als Europa kennen, is sedert de laatste wereldoorlog in twee stukken gescheurd: ideologisch-staatkundig, economisch, sociaal en cultureel. Deze scheiding draagt een fundamenteel en diep ingrijpend karakter. Het

„ijzeren gordijn” en de „Berlijnse muur” zijn illustraties van het bestaan van twee zo verschillende werelden, de communistische wereld en de onze. Midden-Europa wordt tot „de invloedssfeer” van de Sovjet-Unie gerekend, daarvan hebben we herhaalde malen kennis kunnen nemen. Binnen de grenzen van die „invloedssfeer” duldt het Kremlin geen experimenten ten aanzien van de vrijheid van de mensen in al hun levensuitingen. De vrijheid van het woord durft men in Moskou niet aan. De innerlijke zwakte van een maatschappelijk systeem wordt openbaar als men ziet, dat gegrepen wordt naar botte machtsmiddelen om de vrijheid van meningsuiting tegen te gaan. En al zal dit conflict tussen twee bondgenoten de wereldvrede niet onmiddellijk bedreigen, toch moeten we ons de vraag stellen: in wat voor wereld leven wij? In een wereld waarin een groeiend internationaal solidariteitsbesef broodnodig geworden is, al gaat dit proces nog té langzaam. Het debat in de Veiligheidsraad toonde weer eens te meer de noodzaak aan, dat ook vanuit Nederland met grote kracht gestreefd wordt naar versterking van het gezag van de Verenigde Naties. Op Europees niveau zullen de verkalkte nationale aspiraties moeten verdwijnen, wil er ooit van een werkelijk Europese solidariteit sprake zijn.

In deze wereld is het onaanvaardbaar te achten, dat het zo onmisbaar geworden solidariteitsbesef voor onze medemens buiten de eigen beperkte nationale grenzen zou moeten afketsen op geografisch volstrekt willekeurig, historisch bepaalde invloedssferen. Een verdeling van de wereld in enkele invloedssferen op grond van machtsverhoudingen is op zijn allerbest een noodconstructie. Wij mogen er nooit op koersen op langere termijn in ons beleid. Het is volstrekt strijdig met de hoogste beginselen waarop o.i. een samenleving gegrondvest moet zijn.

Onzerzijds wordt gepleit voor een krachtige ontwikkeling en ontplooiing van de solidariteit in de westelijke landen en in het bijzonder in West-Europa. Dit sluit een uitsluitend negatieve afweershouding tegenover Oost-Europa uit.

De regeringsverklaring roept uiteraard ook vragen op; aan één daarvan kunnen we niet voorbijgaan namelijk die van onze veiligheid. In de huidige wereldconsstellatie is de N.A.V.O. onmisbaar. Is — gelet de situatie in en om Tsjechoslowakije — onze veiligheid nog voldoende te achten? De regering wordt uitgenodigd hier dieper op in te gaan. Vrijheid is voor de mens een kostelijk goed, indien wij ons van onze afhankelijkheid diep bewust zijn. In de encycliek *Populorum progressio* staat: „Zeker, de mens kan de aarde organiseren zonder God, maar zonder God kan hij per slot van rekening de aarde slechts organiseren tegen de mens”. In die afhankelijkheid willen de drie christelijke partijen in de politiek werkzaam zijn, ook vandaag op dit internationale terrein.

Bij de behandeling van **de Wet op het minimumloon en de minimumvakantiebijslag** welke op 3 september plaats vindt, spreekt mejuffrouw **Van Leeuwen**.

De anti-revolutionaire fractie heeft voor bepaalde onderdelen van dit wetsontwerp bijzonder grote waardering. Hier wordt opgekoemen voor de zwakken in de samenleving. Dit geldt in het bijzonder de realisering van een in beginsel gelijk minimumloon voor mannen en vrouwen. Hiervoor is de fractie de bewindsman bijzonder erkentelijk. Toch blijven er ook nog kritische vragen bij de fractie leven. Het belangrijkste punt voor ons is de wijze van indexering. Ook de fractie aanvaardt het argument, dat alleen toepassing van de loonindex ervoor kan zorgen, dat de laagstbetaalden niet achterblijven bij de algemene welvaartsontwikkeling. Toepassing van de loonindex zonder meer levert een welvaartsvast minimumloon op. Toepassing van de gemengde index doet, in dit licht bezien, de laagstbetaalden achterblijven. Anderzijds kan echter ook het volgende van belang zijn in de totale afweging te betrekken. Betekent de aanvaarding van de loonindex een doorkruising van het systeem van de vrije loonpolitiek? Men hoort ook het argument van de opkrikkende werking op het gehele loonniveau. De vraag is hoever dit reikt. Op dit punt is een duidelijk antwoord van de minister gewenst, daar de memorie van antwoord op dit punt niet sterk is.

Wij willen ook graag weten of de categorie van werknemers op wie het minimumloon betrekking zal hebben, sterk geconcentreerd is in een aantal bedrijfstakken. Hoe staat het daar met de werkgelegenheid? Als deze gevaar loopt, zal toepassing van de loonindex leiden tot een uitholling van de wet. Zou toepassing van de loonindex het proces van de structurele werkloosheid verhaasten?

Als de loonindex in het wetsontwerp wordt ingebracht, betekent dit vrijwel zeker, dat een belangrijke dispensatie moet worden gegeven vanwege de bijzondere situatie in landsdelen en bedrijfstakken. De tweede mogelijkheid is het vasthouden van een gemengde index, welke wat betreft de tijdsduur beperkt is. Deze mogelijkheid wordt voor de fractie pas dan reëel, als de minister verklaart dit wetsontwerp niet te zien als een stuk blijvende wetgeving.

In haar betoog spreekt mejuffrouw van Leeuwen verder over de aanpassing, de leeftijd, het dispensatiebeleid en het vraagstuk van de part-timers. Gelet het grote belang van de maatschapsvissers wordt ook hieraan aandacht besteed, waarbij mejuffrouw van Leeuwen haar amendement in deze nader toelicht.

In de vergadering van 18 september komt de **Nota verkeersveiligheid** aan de orde. De heer **Walburg**, die hierbij namens de fractie het woord voert, begint met de opmerking, dat de fractie over het algemeen met deze nota instemt. Er kan een aantal kritische kanttekeningen gemaakt worden. Eén daarvan is, dat aan het gedrag van de verkeersdeelnemers als factor van veiligheid mogelijk iets te kort wordt gedaan. De grootst mogelijke spoed dient betracht te worden met het ontwerpen van een regeling, die een verplichte periodieke keuring van auto's mogelijk maakt. Het argument van de minister, dat de controle van verplicht onderhoud van auto's voorlopig niet

ingevoerd kan worden wegens gebrek aan geschoold personeel, wordt niet doorslaggevend geacht.

Voor de rijopleiding dient zo spoedig mogelijk een oplossing te komen. Een motie waarbij de Regering o.m. wordt uitgenodigd maatregelen te nemen ter verbetering van de rijopleiding is mede door de heer Walburg ondertekend.

Bijna 3000 doden in het verkeer per jaar is afschuwelijk. Het is helaas zo, dat mensen, die zich normaal bewust buigen onder het zesde gebod, in het verkeer roekeloos met mensenlevens omspringen. Contrôle en opsporing zijn daarom onontbeerlijk.

Is het waar, dat wij in Nederland in belangrijke mate achter zijn bij de bestrijding van alcohol in het verkeer in vergelijking met andere landen?

Aandacht wordt gevraagd voor een lichtalarminstallatie aan auto's en reflecterende pedalen op rijwielen.

Voor de provincies en de gemeenten is de financiële kant van het probleem geen eenvoudige zaak. Maakt de moeilijke economische en financiële positie het de gemeenten haast onmogelijk slagvaardig en op grote schaal de vereiste verkeersvoorzieningen aan te brengen?

Bij de behandelingen van de Invoeringswet Boek I van het nieuwe Burgerlijke Wetboek op 19 september spreekt de heer Boertien.

Het heeft met de codificatie en de invoering daarvan niet meegezeten. Als we twintig jaar doen over de fase van instelling van de commissie en over de invoering van het eerste boek van de negen, dan zou het nog 180 jaar duren voordat er een nieuw B.W. zou zijn. **Op welke wijze denkt de minister versnelling in deze procedure te brengen?** Uitgebreid gaat de heer Boertien vervolgens in op het overgangsrecht. In de nieuwe wet wordt nog steeds het begrip „goed koopmansgebruik” gehanteerd. **De minister van Justitie heeft echter in het wetsontwerp met betrekking tot de jaarrekening van ondernemingen een betoog gehouden tegen een hantering van dit begrip. Kan het oude begrip nog wel voldoen?** Gesproken wordt verder over het zgn. treurjaar, waarover door de heer Boertien een amendement is ingediend.

Zeer omstreden is de bepaling, dat de man hoofd van de echtvereniging is. Enerzijds wordt dit aangevochten, omdat het een discriminatie van de vrouw betekent. Anderzijds wordt de bepaling verdedigd o.m. op bijbelse gronden. De brief van Paulus aan de Epheziërs, hoofdstuk 5, komt hierbij herhaaldelijk aan de orde. De heer Boertien heeft ernstig op dit probleem gestudeerd. De burgerlijke wet regelt het huwelijk naar zijn burgerrechtelijke betrekkingen. Wat Paulus in de brief aan de Epheziërs bedoelt is van een geheel ander karakter. Men doet deze bijbelse gedachte tekort door er een burgerrechtelijke formule aan te geven, die in de wet geen sanctie vindt. Ook formuleert de regel geen maatschappelijke werkelijkheid. Juridisch kan de bepaling in de burgerlijke wetgeving worden gemist.

Bij de replieken op het wetsontwerp regelende een minimumloon en een minimumvakantiebijslag op 24 september zegt mejuffrouw Van Leeuwen o.m. het volgende.

Voor wat de fractie betreft, ligt de koers vast.

Het is nl. zo, dat de fractie aankoerst op de loonindex. Er is echter een moelijkheid bijgekomen. Als we op dit moment reeds voor de loonindex kiezen, zou dit de consequentie hebben, dat een ruim dispensatiebeleid gevoerd moet worden. Daartegenover kan gesteld worden, dat tijdelijk de gemengde index aanvaard kan worden met een stringent dispensatiebeleid. Er is een gevaar. Het minimumloon zou averechts werken, als het een „zich uit de markt prijzen” tot gevolg zou hebben. Dit zou een verhoging van de structurele werkloosheid meebrengen. Dit gevaar kan worden bezworen door een andere veiligheid, die in het wetsontwerp is ingebouwd nl. de mogelijkheid van dispensatie. De fractie wil de dispensatiemogelijkheid zo beperkt mogelijk houden om uitholling van de wet te voorkomen. Aan het slot van haar betoog, dat herhaaldelijk door interrupties van P.v.d.A.-zijde onderbroken werd, zei mejuffrouw Van Leeuwen als conclusie het volgende: „Indien een bevredigend antwoord op gestelde vragen door de minister gegeven wordt, zal de grootste mogelijke meerderheid van de fractie accoord gaan met een tijdelijke gemengde indexering.”

In de vergadering van 2 oktober merkt de heer **Boertien** naar aanleiding van de voorgestelde wijziging van de **Politiewet** op, dat met name van de kant van de georganiseerde Nederlandse gemeenten fundamentele kritiek op het ontwerp geleverd is.

De fractie is het met het uitgangspunt van de wettelijke regeling eens. De toeneming van het verkeer vraagt een regeling die op het gebied van het verkeerstoezicht niet aan gemeentegrenzen gebonden is. Vier fundamentele bezwaren zijn van de zijde van de gemeenten tegen het wetsontwerp ingebracht:

de regering denkt te veel in de richting van een centralisering van de taken op rijksniveau; er is een reductie van de gemeentelijke inspraak; de wet zou een inbreuk maken op het systeem van de Politiewet; tenslotte regelt de wet niet de bestuurlijke consequenties van de voorgestelde regeling.

Aan de hand van deze vier punten geeft de heer **Boertien** zijn oordeel over het wetsontwerp. De argumenten pro en contra overziende komt hij tot de conclusie dat de fractie de argumenten pro zwaarder laat wegen dan de argumenten contra.

Met ingang van 1969 is de minister van plan aan de Staten-Generaal een verslag over te leggen over de rijkspolitie. Dit is een uitstekend idee. Wil de minister in dat jaarverslag met name aandacht willen besteden aan de werking van de bij deze wet te creëren algemene verkeersdienst rijkspolitie?

Het wetsontwerp Opschorting van de overgang van rechtswege van rijks- naar gemeentepolitie en omgekeerd komt ook op 2 oktober aan de orde.

De heer **Schakel** somt een aantal bezwaren tegen dit ontwerp op. Kwantitatief is er bijzonder weinig in het geding. Ongewenste overgangen kunnen op een andere wijze opgevangen worden. Bovendien raakt dit ontwerp aan het compromis van 1957 en roept tevens een aantal psychologisch neteligheden op, die voorkomen kunnen worden. Dit alles overziende voelt de heer **Schakel** er tot op dit moment

weinig voor, de bewindslieden met betrekking tot dit wetsontwerp te volgen. Hij bevindt zich hierbij in achtenswaardig gezelschap, nl. dat van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Raad voor de Territoriale Decentralisatie.

Wat denkt de minister van de geest en de sfeer in politiekorpsen van gemeenten, die op dit moment net boven de streep van 25.000 inwoners zijn? Zal dit wetje bijdragen tot de rust en de stabiliteit? Dit dient betwijfelt te worden.

Bij de algemene politieke en financiële beschouwingen over de rijksbegroting 1969 spreekt de fractievoorzitter, de heer **Biesheuvel** op 8 oktober.

Vorig jaar heeft de heer Biesheuvel uiteengezet hoe de A.R. fractie zich als regeringspartner zou opstellen. De verklaring geldt ook nu nog onverkort. Voor hen, die hem vergeten mochten zijn, wordt hij nog een keer weergegeven: Steun waar mogelijk, kritiek waar nodig. In het afgelopen jaar heeft het kabinet hiermee enige ervaring opgedaan. Het kabinet, welks defensieve opstelling spreker is opgevalen, bleek over het vereiste incasseringsvermogen te beschikken om kritiek op te vangen en te verwerken. Aan een goed samenspel tussen Regering en parlement hechten wij grote waarde. De verleiding is groot op de afzonderlijke begrotingen in te gaan en b.v. bij het hoofdstuk Binnenlandse Zaken de verwachting uit te spreken, dat Minister Beernink de antirevolutionaire wens nl. de afschaffing van de opkomstplicht zal inwilligen. De heer Biesheuvel zal zich echter beperken tot enkele hoofdpunten.

De politieke situatie binnen en buiten onze grenzen heeft veel in zich van een overgangsfase. Dit geldt voor de economie, de partijvorming, voor de betrekkingen met Indonesië en de veranderingen binnen het Sovjetblok. Het dilemma waarvoor wij staan is niet of we behoudend of vooruitstrevend zijn, maar veeleer of wij ons politieke beleid zullen baseren op het volgen van ontwikkelingen dan wel op het vorm geven aan en het omvormen van die ontwikkelingen. Het gaat daarbij in de eerste plaats om het karakter van onze veranderingsgezindheid en niet alleen maar om de zucht naar verandering. Politiek wordt voor ons niet getypeerd door volgen, maar door omvorming en bewuste beïnvloeding. Zonder dat schieten wij tekort in onze politieke roeping, die haar grondslag vindt in onze levens- en wereldbeschouwing.

Terecht wordt in de Troonrede een eerste en ruime plaats toegekend aan de internationale gebeurtenissen. De Troonrede registreert hierbij in sterkere mate enkele feiten dan dat blijkt welk beleid de Regering nu eigenlijk gaat voeren.

De Regering hecht grote waarde aan de komende volksraadpleging in West-Iran, zo vermeld de Troonrede.

Het lot van de bevolking van West-Irian, is een zaak, die ook onze fractie zeer hoog zit. Juist met het oog op de toekomst van de bevolking van West-Irian is het ons niet duidelijk, wat de Regering precies hoopt te bereiken met haar beleidslijn. Is hier sprake van een beleid waarbij alle consequenties voor de Papoea's met grote zorg-

vuldigheid door de Regering zijn afgewogen? De heer Biesheuvel heeft hierover twijfels.

De verschrikkingen van de oorlog in Biafra beroeren ons volk heel sterk. Wat heeft de Regering tot dusverre gedaan om de nood te lenigen en het conflict te helpen beëindigen?

Het vraagstuk van de wapenleveranties staat sterk in de publiciteit. Niet alle gegevens kunnen door de Regering openbaar gemaakt worden. Van parlementaire contrôle is hierbij geen sprake. Zou de Regering kunnen bevorderen, dat de Kamer vertrouwelijk over deze materie wordt ingelicht?

Instemming wordt betuigd met de, in vergelijking met andere uitgaven, forse stijging van het bedrag voor het ontwikkelingsbeleid. Hiermede wordt een welbewuste en redelijke stap gedaan op de weg naar de 1 pct. in 1971, zoals door de Regering verleden jaar is toegezegd.

De internationale ontwikkeling in ons eigen werelddeel geeft weinig reden tot voldoening. Wij bevinden ons in een ernstige impasse in de eenwording van Europa. In het beleid van de Regering valt gespletenheid te bespeuren. Op het Departement van Buitenlandse Zaken spreekt men van „selectieve verdragingspolitiek”. Onze fractie acht dit onjuist. Minister Witteveen anderzijds bevordert de fiscale eenwording krachtig. Voor ons is van belang de parallelliteit tussen uitbreiding en interne versterking van de Gemeenschap. Die parallelliteit heeft de heer Biesheuvel tot zijn spijt in de Troonrede gemist. Zolang de resultaten van het N.A.V.O.-beraad niet bekend zijn, kunnen we geen oordeel geven over de vraag of en zo ja welke maatregelen van militaire aard moeten worden getroffen.

Een heel zwakke plek van Europa en Amerika ligt niet op militair, maar op politiek terrein.

Een bezinning op het bevorderen van een goede inkomensontwikkeling, waartoe het kabinet zich krachtens de hoofdlijnen heeft verplicht, is hard nodig. Het kabinet stelt zich ten aanzien van het vraagstuk van de inkomensverhouding wel wat erg laconiek op.

In het stelsel van de vrije loonvorming kan de Regering de toepassing van het spaarloon niet opleggen. Dit betekent geen passiviteit. De memorie van toelichting op de begroting van sociale zaken legt daar getuigenis van af. **Wat voor de inkomstenverhoudingen geldt, geldt ook voor de machtsverhoudingen in onze samenleving en in het bedrijfsleven. Soms blijkt ineens, dat het kapitaal als primaat beschouwd wordt boven de opbouw van een daadwerkelijk deelgenootschap in de onderneming. In dat laatste schuilt ook weer een punt van architectonische kritiek op de structuur van onze samenleving.**

Is minister de Blok van plan spelregels op te stellen voor fusies en overname van bedrijven? Dit lijkt het overwegen waard, het voeren van overleg hierover met het bedrijfsleven lijkt eveneens gewenst. Een groot aantal zelfstandigen staat voor een enorm zware opgave door de zwakke structuur van vele bedrijven in de middenstand, en in de land- en tuinbouw. Hiervoor wordt de bijzondere aandacht van de Regering gevraagd.

*Het „blijven zitten” kost enkelen blijkbaar veel moeite . . .
(Partij Convent 25 mei 1968)*

Gewezen wordt ook op de fiscale positie van de gehuwde vrouw, die door de middenstand van grote betekenis is.

De Algemene Bijstandswet dient niet gebruikt te worden om grensveranderingen aan te brengen in de inkomens- en vermogensverhoudingen.

Een verfiijning van de sociale wetgeving — in een aantal gevallen zal het een verscherping betekenen — kan noodzakelijk zijn; we zullen hier positief tegenover staan.

De bestaande premiedruk in de sociale verzekeringen is voor vele zelfstandigen nogal zwaar.

Gewezen wordt op het grote belang van de dienstensector ter opvang van de problemen die de automatiseringswerkloosheid met zich brengt.

Gepleit wordt voor coördinatie van het beleid ten aanzien van de ruimtelijke ordening en het economisch regionale beleid. Dit komt nog onvoldoende van de grond. Veel waarde wordt door ons gehecht aan de volledige uitvoering van de motie-Goudzwaard. Dit kan een middel zijn om de totale aanpak per streek goed tot zijn recht te doen komen.

De aandacht van de minister van Financiën wordt gevestigd op het vraagstuk van de reactivering van het staatsbezit. De minister is de grootste grondbezitter van Nederland. In de regeringsstukken wordt terecht melding gemaakt van de noodzaak tot aankoop van grond in de spanningsgebieden. Zo is Haarlemmerliede genoemd, ook valt aan Delfland te denken. Straks worden in de Noordoostpolder gronden verkocht. De opbrengsten daarvan zouden niet in de algemene middelen behoeven te vloeien, zij zouden gebruikt kunnen worden voor de aankoop van gronden in spanningsgebieden. Ze zouden ook gebruikt kunnen worden voor modernisering van de landbouw en voor recreatieve doeleinden.

Met voldoening heeft de fractievoorzitter gezien, dat de posten voor de aanvullende werkgelegenheid en voor onvoorziene uitgaven werkloosheid zijn verhoogd.

Belangrijke verschillen zijn aan te wijzen tussen de miljoenennota van verleden jaar en de nota, die de minister van Financiën nu heeft ingediend. Terwijl in de vorige miljoenennota nog volop sprake was van een beleidsombuiging, dan is daarvan in deze nota weinig is niets overgebleven. Wij hopen, dat onze zakelijke argumenten ook een rol hebben gespeeld.

Het uitgavenniveau is in vergelijking met vorig jaar gestegen van 23 miljard tot 26 miljard. Ondanks het sterk gestegen uitgavenniveau is er toch sprake van een krappe begroting. Ook in die zin, dat zich geen bijzondere omstandigheden moeten voordoen. Doen deze zich wel voor en leiden zij tot de noodzaak, verdere uitgaven te doen, dan zullen aanvullende dekkingsmaatregelen vereist zijn. De geringere omvang van de voorgestelde belastingverlaging per 1 januari 1969 heeft onze instemming.

Het kabinet heeft besloten af te zien van de verlaging van de reële progressie, waarmee het kabinet verklaarde, dat de uitgaven van de overheid sneller moeten stijgen dan het nationale inkomen. Dit is een verstandig besluit.

Over het aangekondigde voorstel tot belastingcorrectie per 1 januari 1970 en eventueel voor een gedeelte op 1 januari 1971 valt nog geen uitspraak te doen. Voordat een beordeling gegeven kan worden, moet het desbetreffende wetsontwerp bekend zijn. Dit wetsontwerp zullen wij bekijken tegen de achtergrond van de afspraken, die bij de kabinetsformatie gemaakt zijn en waaraan we ons gebonden achten. Met zorg zijn we vervuld over de zeer sterke stijging van de P.T.T.-tarieven. De doorlichting van het overheidsapparaat teneinde na te gaan wat er aan ondoelmatig en overbodig gebeurt, heeft onze volle sympathie.

Het is belangrijk over een lijst te beschikken van de prioriteiten, die elke minister stelt.

Instemming wordt betuigd met hetgeen ten aanzien van het onderwys in de Troonrede is vermeld. Het optreden van beide bewindslieden heeft ons vertrouwen.

Uitvoerig wordt ingegaan op de partijverhoudingen.

Er is reden ons zorg te maken over het in het Nederlandse politieke leven aan de dag tredend exclusivisme.

De A.R.P. en wij als fractie kiezen voor een open opstelling, niet voor een exclusivistische opstelling. Wij bedoelen daarmee, dat wij niemand op voorhand willen uitsluiten van het dragen van medeverantwoordelijkheid in de Regering. Alle bona-fide partijen komen daarvoor in aanmerking. Dit betekent niet, dat alle partijen, al dringend, tegelijk aan de Regering kunnen komen. Het zullen naar ons oordeel die partijen moeten zijn, die in concreto aan de hand van het programma in zijn geheel de grootste verwantschap vertonen.

Bezien vanuit het standpunt de bestuurbaarheid van het land is de tot dusverre verrichte arbeid van de „Achtien” van grote betekenis. In het kabinetsbeleid mist de fractievoorzitter iets van initiatief, van echt vooruitzien, van originaliteit en van een voortdurend streven naar omvorming en vernieuwing van onze samenleving.

Onze geloofwaardigheid hier en elders in de wereld kan alleen toenemen, als we erin slagen onze samenleving in waarlijk christelijke zin te vernieuwen.

Zoals reeds door de heer Biesheuvel was aangekondigd worden de financiële aspecten de volgende dag door de heer **Goudzwaard** onder de loupe genomen.

Na een korte schets van de economische situatie geeft de heer Goudzwaard een drietal voorwaarden voor een goed beleid.

Het evenwichtsherstel mag niet worden belemmerd. De krachtige uitgavenontwikkeling mag niet uitlopen op even zo krachtige bestedingsimpulsen. Er is eerder een binding van liquiditeiten dan een creatie van liquiditeiten vereist.

Binnen het totaal van de uitgavenstijging moet een heroriëntatie plaatsvinden ter bestrijding van de structurele werkloosheid.

Ten derde moet de begroting een tegenwicht bieden tegen het zich nog handhavende spaartekort in de samenleving. Dit betekent, dat de begroting moet blijven binnen de structurele begrotingsruimte. Het beroep van de overheid op de kapitaalmarkt moet beperkt blijven. Elk beroep van de overheid daarop betekent immers een annexatie van een stuk in de samenleving opgebrachte besparingen en dus een

vergroting in plaats van een verkleining van het spaartekort. Hoe moeten we de begroting beoordelen, getoetst aan deze drie voorwaarden?

Om te beginnen noemt de heer Goudzwaard een tweetal positieve punten. Het eerste is, dat de optrekking van de belastingvrije voet met ingang van 1 januari 1969 beperkt is gebleven tot 200 miljoen, mede omdat ze alleen op de lagere en de middelgrote inkomens betrekking heeft.

Het tweede positieve punt is, dat het kabinet een keuze heeft gedaan, die ertoe leidt, dat de belastingdruk verder stijgt. Dat is een blijk van realiteitszin, omdat het kabinet tot de conclusie is gekomen, dat een drastische uitgavenbeperking zal leiden tot een discontinuïteit van het beleid.

De minister constateert, dat hij bij zijn uitgavenstijging binnen de 6 pct. ruimte is gebleven. De werkelijke uitgavenstijging is echter 12,4 pct., hetgeen een evenaring betekent van het stijgingstempo van het kabinet-Cals. De minister kan zijn 6 pct. betoog alleen opvoeren, omdat hij alle uitgaven, die hij financiert uit niet-belastingmiddelen, niet meetelt.

Er zijn ook echter twee meer negatieve punten.

In de eerste plaats zit de begroting wel heel krap in haar structurele jas, zo krap, dat de inflatoire nadenzichtbaar zijn. De minister stelt, dat hij met zijn uitgavenbeleid binnen de structurele ruimte is gebleven. Ons inziens is dit een enigszins aanvechtbaar oordeel. Evenals verleden jaar lijkt het alsof een zekere overschrijding van de ruimte aanwezig is.

In de tweede plaats komt de minister met een wel zeer groot beroep op de kapitaalmarkt. In de hierboven geschetste situatie brengt dit een aantal onprettige gevolgen met zich. De heer Goudzwaard besteedt tot slot aandacht aan de verdere belastingplannen van het kabinet.

Allereerst merkt spreker op, dat wij in de hoofdlijnen accoord zijn gegaan met een tariefcorrectie vanwege het nominale progressie-effect. Wat de hoogte van het bedrag betreft, willen wij ons echter ook thans nog niet binden, al is het vrij hoog getaxeerd.

Op 9 oktober komt ook in behandeling het **wetsontwerp Algemene regeling van de rechtspleging** in zaken die met een verzoekschrift worden ingeleid.

De amendementen die op dit wetsontwerp zijn ingediend vertonen zo'n samenhang daarmee, dat het niet mogelijk is over het wetsontwerp algemene beschouwingen te houden zonder daarbij over de amendementen te spreken.

De heer **Geelkerken** spreekt over deze technische regeling van de requestprocedure. Met het wetsontwerp konden wij ons eigenlijk volledig verenigen. Wij hadden dan ook niets liever gezien dan wanneer de behandeling ervan was geschied als bij een hamerstuk het geval is. Intussen is er echter een aantal amendementen ingediend. In verband daarmee maakt de heer Geelkerken een enkele opmerking.

Bij de replieken die op 10 oktober gehouden worden komt de heer **Biesheuvel** o.m. terug op de kwestie West-Irian. In eerste aanleg

heeft de fractievoorzitter gezegd, dat hij twijfels had, of de Regering haar standpunt in alle consequenties had doordacht. Die twijfel heeft de minister-president niet weggenomen.

De ontwikkelingshulp zal in 1971 1 pct. van het nationale inkomen bedragen. In het meerjarenprogramma van de minister is het eindcijfer 833 miljoen; een extra bedrag van 40 à 60 miljoen zal echter nodig zijn. Het bedrag zal binnen de structurele ruimte gevonden moeten worden. Indien daarvoor een aanvullende dekking vereist is, zal de fractie zich positief opstellen om het streefbedrag voor 1971 te kunnen realiseren.

De heer **Goudzwaard** is niet in alle opzichten door het antwoord van de minister bevredigd. Dit geldt zowel voor de overschrijding van de ruimte als voor het aandeel van de overheid in de monetaire financiering.

Een klemmend beroep doet spreker op de minister derijksoverheid geen andere rol in de liquiditeitenvoorziening toe te kennen dan die, welke strookt met de mate van conjuncturele tegenvallers in de belastingsfeer. De ruimteberekeningen worden anders toch wel ietwat op losse schreeven gezet; ook de effectiviteit van het monetaire beleid in ons land kan gevaar gaan lopen.

Op 15 oktober 1968 komt de **wijziging van de bedragen vastgesteld in de artikelen 22, 23 en 26, eerste lid van de Grondwet (Inkomen Kroon)** aan de orde.

De heer **Schmelzer** voert hierbij het woord voor de fracties van de K.V.P., V.V.D., A.R.P., C.H.U., S.G.P. en het G.P.V.

Spreker beperkt zijn betoog in hoofdzaak tot een beschouwing over het doel en het karakter van dit wetsontwerp. De hierboven genoemde fracties zullen hun stem aan het wetsontwerp geven.

De behandeling van het wetsontwerp „Regelen met betrekking tot jaarlijks door financieel meer draagkrachtige huurders van aan gemeenten en woningbouwcorporaties toebehorende woningen in 's Rijks kas te storten bijdragen” (**Wet Huurdersbijdragen**) begint ook op 15 oktober. De heer **Aantjes** voert hierbij het woord namens de fractie. De kernvraag hierbij is: op welke wijze komen zoveel mogelijk betaalbare woningen beschikbaar voor de lage inkomensgroepen. Deze vraag kan op verschillende manieren beantwoord worden. Het kan eenvoudig langs de weg van de vrijwilligheid, maar in de praktijk blijkt, dat daar niet zoveel van terecht komt. Het kan ook geforceerd geschieden. Eén maatregel kan daarvoor niet voldoende zijn. Het ontruimingsamendement, dat verleden jaar in de Huurwet gekomen is, is een factor die kan bijdragen om het doel te bereiken, doch die op zichzelf de zaak niet kan forceren. Het onderhavige wetsontwerp heeft een nuttige functie in het samenstel van maatregelen, dat de doorstroming bevordert. Het eerste doel van het wetsontwerp is de doorstroming te bevorderen. Voor zover het dit niet zou doen, heeft het althans het effect dat het de gelden vrijmaakt, daar, waar zij door middel van subsidie waren besteed, maar waarvoor ze niet waren bestemd. Op die manier biedt het de mogelijkheid de aldus bestede overheidsmiddelen op een betere, op een sociaal meer gerichte wijze te besteden.

C. de Mooy & Zoon

Rotterdam

**IM- EN EXPORT
BLOEMENHANDEL**

LOMBARDKADE 21 — Telefoon 113350

N.V. Scheepswerf G. Bijlsma en Zoon

W A R T E N A

Nieuwbouw

van zee-, rivier- en binnenvaartschepen

Telefoon 05105 - 271.

ALBRACHT N.V. — UTRECHT

Boekbinderij en fabriek van Plastic-Artikelen

Wilt u een catalogus uitgeven,
een praktisch en mooi losbladig systeem opzetten,
een fraai monsterboek in plasticband brengen?
Laat ons dan onze vele mogelijkheden tonen en bel
(030) - 511541, of schrijf postbus 26, resp. **Bolstraat
20, Utrecht.**

Onze vertegenwoordigers staan tot uw dienst.

Het ontwerp stamt van minister Bogaers. De bezwaren, die eraan kleefden, betroffen niet zozeer de grondgedachten als wel de uitvoering ervan, die vrij grof genoemd kon worden. Minister Schut is in hoge mate aan deze bezwaren tegemoetgekomen. Het ontwerp is niet ideaal. Er kunnen bezwaren tegen worden aangevoerd, maar een betere oplossing is niet gevonden. Het enige alternatief voor dit wetsontwerp is, dat er niets gebeurt en dat we door zouden moeten gaan met het bouwen van woningen, die te duur zijn voor de lagere inkomensgroepen.

Bij de bespreking van het **wetsontwerp Regeling van de omroep bijdragen** op 29 oktober spreekt de heer **Schakel**.

Het wetsontwerp regelt drie zaken. Er wordt in de eerste plaats een nieuw systeem voor de omroepbijdragen voorgesteld. Verder gaat het om een hoger bedrag aan omroepbijdragen en de financiering van de Wereldomroep uit de omroepbijdragen. Introductie van een omroepbijdrage voor radio en televisie en voor degenen, die alleen een radiotoestel hebben, geeft een bijzonder eenvoudig systeem in zijn administratieve opzet. Dit is van belang bij een zaak met een paar miljoen klanten! Die geeft een besparing van 1,6 miljoen gulden. We krijgen hogere tarieven en een hogere opbrengst. De Nederlandse bevolking stelt hoge eisen aan de omroeporganisaties en dan kan men nu eenmaal niet voor een dubbeltje op de eerste rij zitten. Trouwens, als we naar de omringende landen kijken, komen we ook niet slecht uit de bus.

Bovendien is het omroepbedrijf bijzonder loonintensief. Met de loonsom en wat daarmee samenhangt is ongeveer 80% van de uitgaven gemoeid. Ook uit dien hoofde zijn de hogere bijdragen gewenst. Bovendien moet onze omroep niet al te zeer afhankelijk worden gemaakt van de opbrengsten van de reclame. De kwestie van Radio Veronica en de ratificatie van het verdrag van Straatsburg komen ook aan de orde. De manier, waarop van V.V.D.-zijde de omroepkwestie getraakteerd is, is onbegrijpelijk.

De financiering van de Wereldomroep uit de luisterbijdragen zit de Kamer hoog. Gedurende een overgangperiode zullen we nolens volens genoeg moeten nemen met de voorgestelde regeling. Het gebeurt echter zeer duidelijk à contre coeur. Wij stellen het op prijs, indien wordt uitgesproken, dat de Wereldomroep ten slotte uit de algemene middelen zal worden gefinancierd.

In diezelfde vergadering van 29 oktober komen ook twee **moties** in bespreking betreffende de **militaire inspanning van de N.A.V.O.** ene motie is van de heer Lankhorst c.s., de andere van de heer Aarden c.s.

De heer **Biesheuvel** zegt, dat de fractie tegen de beide moties zal stemmen. Bij de algemene politieke beschouwingen heeft de fractie haar houding bepaald. Zolang de resultaten van het N.A.V.O.-beraad niet bekend zijn, kunnen wij geen oordeel geven over de vraag of, en zo ja, welke maatregelen van militaire aard getroffen moeten worden. De gehele benadering van het vraagstuk van de Europese veiligheid, zoals die uit de motie-Aarden naar voren komt, is een andere dan

de fractie bij de algemene beschouwingen naar voren heeft gebracht. De Regering moet niet met een bindend mandaat van de Kamer naar een internationale conferentietafel gaan.

In de 13e vergadering op 12 november spraken de heren **Schakel** en **Kieft** naar aanleiding van de vaststelling van de begroting van **Binnenlandse Zaken** en de vaststelling van de begroting van inkomsten en uitgaven van het **Gemeentefonds**.

De heer **Schakel** vraagt hoe het met de wetgevende arbeid gesteld is. Op een onderdeel van het beleid worden ontwerpen van wet met grote voortvarendheid naar de Kamer gezonden nl. op dat van de grenswijzigingen. De productiviteit van de minister is op dat gebied zo hoog, dat de kamercommissie hieraan werkelijk de handen vol heeft.

Hoe staat het met het overige werk?

Vaak wordt er gesproken over een krachtige gemeente. Welke gedachten schuilen er achter deze woorden? Gemakkelijk kunnen twee concepties hier met elkaar in strijd komen. Men kan er nl. van uitgaan, dat een krachtige gemeente een gemeente is, die zo'n bemand en bewerktuigd is, dat ze haar taken in de moderne tijd kan vervullen. De tweede conceptie is, dat een krachtige gemeente een goede gemeenschap is. Het betreft een gemeente, waarin de lokale democratie haar optimale kansen krijgt en waarin de band tussen kiezer en gekozene als reëel wordt ervaren. Hoe komt men hier tot een verstandig huwelijk?

Er zijn provincies, waarin minder mensen wonen dan in Rotterdam-Zuid. Is het wel geheel in overeenstemming met de tijd, dat bij de bezoldiging van de Gedeputeerden ervan wordt uitgegaan, dat deze functies volkomen gelijk van inhoud zijn? De heer **Schakel** eindigt als volgt: „Voor het overige wil ik nog opmerken, dat naar de mening van de Anti-Revolutionaire kamerfractie de opkomstplicht dient te worden afgeschaft”.

De heer **Kieft** is van oordeel, dat de bewindslieden er goed aan hebben gedaan, inzicht te geven in het komende personeelsbeleid. Het komt nu aan op de concrete vertaling van de uitgangspunten daarvan. De staatssecretaris mag erop rekenen, dat deze zaak in de komende jaren de bijzondere maar uiteraard kritische belangstelling van de fractie heeft. Wij zullen het beleid blijven toetsen aan één van de belangrijkste uitgangspunten, namelijk het centraal stellen van de menselijke persoonlijkheid van de ambtenaar. Een goed ambtenarenbeleid, waarbij het accent meer wordt gelegd op de menselijke persoonlijkheid heeft bijzonder gunstige gevolgen voor het publiek. Niettegenstaande de toezegging van de staatssecretaris met betrekking tot een beter doen functioneren van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds, blijft dit fonds een zorgkind, omdat het hierbij gaat om een niet te vlotte „bediening” van de gepensioneerden, de weduwen en de wezen. Misschien wordt deze veroorzaakt door een niet helemaal adequate structurele opzet van de organisatie, maar het is ook mogelijk, dat zij wordt veroorzaakt door de personen, die met elkaar het beleid moeten bepalen en uitvoeren. Ook de bewindslieden moeten ervan overtuigd zijn, dat wij altijd voor ogen moeten houden, dat de

gepensioneerden, de weduwen en de wezen hun rechten snel gerealiseerd moeten zien, omdat hun normale inkomsten uit het „actieve leven”, niet meer doervloeiën. Spreker hoopt, dat de organisatie-deskundige, die, zoals de staatssecretaris heeft toegezegd, zal worden ingeschakeld, de nodige spoed zal betrachten. Verzocht wordt, dat de bewindsman hierop toeziet.

Kan de staatssecretaris wat meer zekerheid verschaffen omtrent de tijd, dat het revalidatie-aspect inzake invalide ambtenaren uit de periode van opbouw raakt?

De heer **Schakel** sprekende over de **gemeentefinanciën** verwijst naar de enquête van de Raad voor de Gemeentefinanciën over de begrotingssituatie voor 1968. Uit deze enquête komt het ziektebeeld duidelijk naar voren. De toe te dienen medicamenten kunnen er indirect uit worden afgeleid. Een saneringsprogram dient zich als vanzelf aan, als men het cijfermateriaal beziet. In de eerste plaats zijn daar de tekorten op het onderwijs. Het is een algemeen landelijk voorkomend verschijnsel, dat de doeluitkering voor het onderwijs tekortschiet om in de groeiende behoeften te kunnen voorzien. Als de Regering zich zet aan een sanering van de financiële verhoudingsregeling, kan ze om de doeluitkering voor het onderwijs niet heen.

De sector van het openbaar vervoer in de grote steden is primair niet een zaak van verrekeningstechniek in het kader van de Financiële Verhoudingswet. We hebben daarbij duidelijk te maken met de spanning tussen de ruimtelijke structuur van de oude binnensteden en de claim, die daarop wordt gelegd door een steeds groeiend particulier autopark. Op de begroting van Verkeer en Waterstaat is hiervoor een bedrag van 30 miljoen gulden uitgetrokken. We moeten echter naar hogere bedragen hiervoor toe.

In de derde plaats zijn daar de schaalbedragen. Het is onjuist, dat de gemeenten met 2000 tot 50.000 zielen in één schaal zitten.

Ook de besturen van de grootste gemeenten moeten hun apparaten eens doorlichten op de efficiency. De heer Schakel vraagt de minister in dit verband om een getalsmatig overzicht van de ambtelijke apparaten van de grootste gemeenten.

Tenslotte kan dan het eigen belastinggebied als sluitstuk een eindbijdrage leveren voor de oplossing van de knellende financiële problematiek van de Nederlandse gemeenten.

Op 13 november spreekt de heer **Kieft** naar aanleiding van de behandeling van een aantal wetsontwerpen o.m. betreffende een **wijziging van de inkomstenbelasting, een verhoging van de accijns op sigaretten en kerftabak en de verlenging van de voor 1968 getroffen regeling nopens de aftrek wegens buitengewone lasten in de inkomsten- en loonbelasting.**

Ter gelegenheid van de miljoenennota 1969 liggen er wéér voorstellen tot wijziging van belastingtarieven voor ons. Een nadeel hiervan is, dat de belastingbetaler noch bedrijfsleven noch de uitvoerders van de belastingwetgeving enige rust wordt gegeven. Elk jaar moet een deel van die drie groepen zich opnieuw aanpassen. Als

men het oor te luisteren legt bij het bedrijfsleven en de consumenten, hoort men hoe langer hoe meer de klacht dat de te snelle opeenvolging van wijzigingen een zekere wrevel en irritatie veroorzaakt. De heer Kieft maakt verder een algemene opmerking over de terugwerkende kracht bij wetsontwerpen. Men moet met die terugwerkende kracht in het algemeen en zeker in belastingzaken erg voorzichtig zijn. De wet van 1829, houdende algemene bepalingen, wijst zeer terecht in deze richting. Het verlenen van terugwerkende kracht aan een belastingwet, of het nu een juridische terugwerking of een feitelijke is, zoals dit het geval is met de wijziging van de vennootschapsbelasting, acht de heer Kieft een stap op een gevaarlijke weg. Voor deze keer wordt, bij wijze van uitzondering accoord gegaan met deze terugwerkende kracht.

Het is de vraag hoe de consument zal reageren nu wel vaststaat, dat de fabrikanten geen nieuwe merken in een lagere prijsklasse op de markt zullen brengen, zodat het de sigarenwinkelier niet extra moeilijk wordt gemaakt. In dit verband is natuurlijk de vraag gewettigd of de sigarenwinkelier in geldomzet achteruit zal gaan en in hoeverre dit dan zal gebeuren. De heer Kieft gaat hier dieper op in.

Indien de omzetbelasting in 1970 of later wellicht met een bepaald aantal punten verhoogd moet worden pleit de heer Kieft er dringend voor, dat dit voor de minister geen aanleiding zal zijn om deze tabaksfabrikaten opnieuw aan een prijsverhoging te onderwerpen.

De stukken maken melding van het feit, dat er overleg is gevoerd met het bedrijfsleven. De toelichting had op dit punt duidelijker behoren te zijn, is het oordeel van de fractie. Het staat immers vast, dat er slechts overleg heeft plaatsgevonden met de industriële sector van het bedrijfsleven. De bewindslieden zeggen, dat dit gebruikelijk is, maar de Kamer heeft in het verleden duidelijk te kennen gegeven, dat zij het op prijs zou stellen, dat ook de handelssector wordt gehoord en niet zonder meer voor het blok wordt gezet.

Op 20 november komen in behandeling de **Nota inzake het N.A.V.O.-en het defensiebeleid 1968** en de Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken, van Defensie en van Financiën, betreffende de implicaties van de recente ontwikkelingen in de Oost-West verhouding. Namens de fractie neemt de heer **Geelkerken** aan de beraadslagingen deel.

Indien het buitenlandse beleid, het defensiebeleid en in het bijzonder het beleid, dat wordt gevoerd in verband met de Oost-West verhouding inderdaad de vrede naderbrengen en daarvoor ook inderdaad alles wordt ingezet, beantwoordt dit volledig aan de diepste wensen van de fractie. De mensheid snakt naar vrede, gerechtigheid en vrijheid. Soms gelukt het streven daarnaar en wordt de vrede naderbij gebracht. Een typisch voorbeeld van zo'n succes is de N.A.V.O. De totstandkoming daarvan in 1949 wierp een dam op tegen de dreigende overspoeling van het Westen door het Oosten. Dank zij de N.A.V.O. bleven de vrede en de vrijheid sedertdien in het Westen bewaard. Soms lukt het helaas niet. De vrede scheen ook dichterbij te komen toen de koude oorlog tussen Oost en West plaats maakte voor een vreedzame coëxistentie, die tot een toenemende ontspanning leidde. In augustus kwam aan deze ontwikkeling een einde, voor de

derde maal in een mensenleven werd het Tsjechische volk overweldigd. Desillusies mogen ons niet in paniek brengen, ze mogen ons echter ook niet apathisch maken. Daarom moeten we nu overwegen wat ons thans in concreto te doen staat om het vredesideaal naderbij te brengen. De agressie in augustus j.l. was uitsluitend gericht tegen Tsjechoslowakije en niet tegen de N.A.V.O.-landen.

Wanneer het plegen van agressie tegen de N.A.V.O. in het voornemen van Rusland had gelegen, zou het er goed aan hebben gedaan kalm af te wachten totdat de N.A.V.O. zichzelf verder had ontwapend. Door de agressie in augustus j.l. van de Russen jegens de Tsjechen werd de cohesie tussen de N.A.V.O.-landen bijzonder versterkt. Rusland dwong de N.A.V.O. de militaire posities opnieuw te bezien, terwijl het verder de wereldopinie tegen zich in het harnas joeg. De vrijheidsbeweging werd zo gevaarlijk geacht door de Russen, dat deze moest worden onderdrukt. Waarschijnlijk vreesden de Russen, dat de vrijheidsbeweging ook in het eigen land een goede voedingsbodem zou vinden.

Er is nog een andere omstandigheid. De Russische vloot in de Middellandse Zee wordt voortdurend uitgebreid en heeft een belangrijke offensieve kracht. De aanwezigheid van deze vloot brengt risico's met zich, met name in verband met de latente strijd in het Midden-Oosten. Een bedreiging van de N.A.V.O. behoeft die vloot niet te zijn, al worden de spanningen erdoor vergroot.

Troepenconcentraties in Tsjechoslowakije en elders aan de grenzen van de N.A.V.O.-landen behoeven ook nog niet te wijzen op agressieve bedoelingen tegen de N.A.V.O. De Russen hebben het recht opgeëist te interveniëren in de landen van het socialistische gemenebest. Hoe verwerpelijk deze pretentie op zich ook is, zijn kan onmogelijk worden gezien als een actie tegen de N.A.V.O.

Een aantasting van de N.A.V.O. zou men wellicht wel kunnen zien in de pretentie van Rusland op grond van het Charter van de V.N. in West-Duitsland te mogen interveniëren. Hoewel er van een reële agressie tegen de N.A.V.O.-landen niet gesproken kan worden, is er wel sprake van een versterkte mogelijkheid hiertoe.

De door Rusland ontketende spanning heeft tot gevolg gehad, dat de samenwerking binnen de N.A.V.O. versterkt is, met name is de Franse houding betekenisvol. Een ander gevolg is, dat de bondgenoten hun verantwoordelijkheid meer zijn gaan beseffen en ook hun medeaansprakelijkheid voor de lasten van de N.A.V.O. Het is dan ook juist, dat de N.A.V.O. de Russen waarschuwt tegen een nog verdere verhoging van de spanningen. De reactie van de N.A.V.O. is gematigd en beheerst. Zij gaat niet over tot een massale uitbreiding van de strijdkrachten, maar richt zich op een verbetering van de kwaliteit.

Het werkelijke directe gevaar ligt niet in een bewuste Russische militaire agressie, maar in het uit de land lopen van de aanvankelijk nog beperkte crisissituatie. Het beheersen van zo'n crisis en het voorkomen, dat deze uitgroeit tot een groot conflict, is één van de belangrijkste taken van de N.A.V.O. Een versterking van de N.A.V.O. is dan ook alleen zinvol, als deze betrekking heeft op verbetering van de middelen, die voor deze crisis-management noodzakelijk zijn.

KUIPSTOEL RK 11

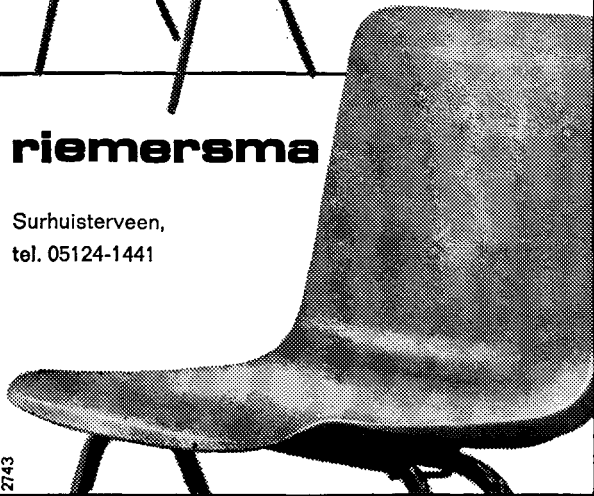
Stapelbaar, met
polypropyleen kuip,
in diverse kleuren,
geschikt voor
alle doeleinden;
interessante prijzen.

Uitgebreide catalogus
op aanvraag.

riemersma

Surhuisterveen,
tel. 05124-1441

2743

Verhoogde mobiliteit van de strijdkrachten, het op peil houden van de bewapening passen hierin. Dit alles beogen ook de maatregelen, die de Regering thans wil treffen.

Wil men de vrede werkelijk naderbij brengen, dan is het niet voldoende een crisis te genezen. Men moet de kwaal genezen. Welke politiek zal de N.A.V.O. voeren ter oplossing van de fundamentele problemen in de Oost-West verhouding? Een antwoord op deze vraag heeft de heer Geelkerken tevergeefs gezocht in het slotcommuniqué van de N.A.V.O.-ministerraad.

Het offer, dat gevraagd wordt is, gelet op zoveel noden, die er nog zijn, ongetwijfeld groot. Doch ter wille van de vrede zijn de maatregelen en de uitgaven ervoor aanvaardbaar.

De heer **Kieft** plaatst reeds in dit stadium, vóórdat de concrete fiscale dekkingsplannen op tafel liggen, een aantal kanttekeningen bij de budgettaire dekking om een concreter inzicht te krijgen in de gang van zaken.

Een deel van de verhoogde defensieuitgaven betreft nieuwe investeringsgoederen. Deze zullen te zijner tijd vervangen moeten worden. Dit kan ook vervanging op korte termijn betekenen en vervanging betekent een nieuwe investering.

Een ander punt is, dat het doen van nieuwe investeringsaanschaffingen met zich brengt, dat de exploitatiekosten hoger worden, zowel in de personele sfeer als in de materiële onderhoudssector. Hierbij komt nog de stijging van de lonen in de komende jaren en het oplopen van de prijzen.

Uitgaande van de mededeling van de Regering, dat de uitgave van f 225 miljoen een eenmalig karakter heeft, betekent dit voor de jaren 1969, 1970 en 1971 dat al dit soort van uitgaven moet worden opgevangen binnen het thans verhoogde defensieplafond. Om een verantwoord oordeel te kunnen geven over het door het kabinet gepresenteerde dekkingsplan wil de heer Kieft weten hoe het uitgavenbedrag van f 225 miljoen zal worden verdeeld over de jaren 1969, 1970 en 1971.

Bij de replieken op 21 november dankt de heer **Geelkerken** de bewindslieden voor hun beschouwingen. Daaruit zijn geen verschillen met de opvattingen, die bij de fractie leven, naar voren gekomen. Wij zijn integendeel versterkt in onze overtuiging, dat dit kabinet een kabinet wil zijn, dat waar het maar enigszins kan, de vrede wil bevorderen.

Bij de behandeling van de **begroting voor het Departement van Defensie** op 27 november is de heer **Walburg** de woordvoerder van de fractie.

Zolang in de wereld nog geen met gezag en macht toegeruste rechtsorde bestaat, worden vrede en recht het beste gediend door een organisatie als de N.A.V.O. Het doel van deze organisatie is enerzijds de vrijheid van het westen te verdedigen door gemeenschappelijke krachtinspanning, anderzijds wil zij trachten met de daartoe geëigende middelen de vrede naderbij te brengen. De vredebewarende taak van de N.A.V.O. komt vooral naar voren in tijden van crisis. Daartoe moeten de krachten op peil gehouden worden, want in zulke

tijden moet de N.A.V.O. paraat en mobiel zijn om adequaat te kunnen reageren. We zullen ons echter moeten realiseren, dat de N.A.V.O. het gevaar gaat lopen niet meer geloofwaardig te zijn, als de noodzakelijke gelden niet ter beschikking gesteld worden. De defensie-uitgaven lopen terug. Dit blijkt uit de percentages van de voor onze strijdkrachten beschikbare gelden, in 1953 was dit ruim 6% en nu 3,9%. In de landen van het oostblok geven deze percentages juist een vermeerdering te zien.

Twee zaken zullen we goed in de gaten dienen te houden nl. de doelmatigheid van de bestede gelden en de continuïteit van het defensiebedrijf. Een ruimer gebruik van de integratiemogelijkheden is gewenst; op het beleidsniveau kan naar een grotere mate van integratie gestreefd worden, op het uitvoerende vlak kunnen de krijgsmachtdelen wellicht méér en beter van elkaars mogelijkheden profiteren. Een verlenging van de diensttijd wordt beslist afgewezen, de lasten van individuele dienstplichtigen, die toch al zo ongelijk verdeeld zijn, zouden er nog zwaarder door worden. Wat is de minimum diensttijd waarbij de gevechtswaardigheid en de geoefendheid niet in het gedrang komen?

Gesproken wordt over de herziening van de militaire rechtspraak, de voorlichting binnen de krijgsmacht en de kwestie van de compensatiemogelijkheden voor dienstplichtige militairen. Geïnformeerd wordt naar de stand van zaken met betrekking tot de subsidiëring van een aantal militaire tehuizen. Het is dringend noodzakelijk de wijze van subsidiëring inzake de kapitaalssubsidieverlening op korte termijn te herzien; de tehuizenorganisaties mogen niet de dupe worden van een vertraagde behandeling van hun aanvragen. Onze defensie moet redelijk en doelmatig zijn, bij ons volk moet de zekerheid leven, dat voor onze veiligheid zoveel als mogelijk gedaan wordt.

Op de overheid rust daarbij de plicht het leven in ons goede land, zoals dat klopt in onze instellingen, rechten en vrijheden en zoals dat ademt uit de bronnen van het christelijk geloof, te beschermen.

Bij de beraadslagingen over de **rijksbegroting voor Economische Zaken** sprak op 3 december de heer **Goudzwaard**.

Wat de economische situatie betreft verkeren we in een beginnende conjunctuuropgang. De investeringen trekken aan, de overheidsbestedingen groeien duidelijk en ook de consumptieve uitgaven zullen via de loonsverhoging verder aantrekken. Deze situatie roept de vraag op, wat in de beleidssfeer hieraan moet worden gedaan. Een juiste menging van de beschikbare instrumenten is hierbij vereist. De Franse maatregelen op exportgebied en de Duitse belastingmaatregelen leiden tot een verdere verbrokkeling van de concurrentievoorwaarden binnen de Europese markt. Elke fundamentele onevenwichtigheid in één van de lidstaten leidt tot een verdere desintegratie in het E.E.G.-beleid. Toch is de situatie niet hopeloos. De tijd heeft nog nooit zo sterk in het voordeel van een verdere integratie gepleit als juist nu. Dat geldt op het montetaire vlak, maar het geldt ook op het vlak van het economisch beleid. Als concerns over de grenzen van de landen heen gaan fuseren, ontstaat er een gezagsvacuum wanneer niet een supranationaal gezag tegenover deze fusies komt te

staan. Als fractie kiezen we dan ook voor een voortzetting, ondanks alle moeilijkheden, van het E.E.G.-beleid. Dit betekent o.m. het streven naar een verdere integratie op monetair en fiscaal gebied.

Na gesproken te hebben over de problematiek in de scheepsbouw, maakt de heer Goudzwaard een aantal opmerkingen over het midden- en kleinbedrijf. Er heerst hierbij een vrij algemeen verbreid misverstand n.l. dat de problemen van het midden- en kleinbedrijf in de agrarische sector en in de detailhandel in feite gelijksoortig zouden zijn. Er zijn zekere parallellen, maar de toekomstkansen bij elk verschillen principieel. Bij de agrarische sector laat het zich niet aanzien, dat de agrarische bedrijven in staat zullen zijn een toenemend percentage van de welstand te veroveren. Bij de middenstand is dat anders, omdat de elementen van persoonlijke service- en dienstenverlening elementen zijn, die meegroeien met een stijgende welvaart. De detailhandel zal door haar toenemende service wel een groeiend deel van onze welvaart kunnen veroveren. Dit is niet zonder politieke consequenties.

Een opmerking wordt ook gemaakt over de binnenscheepvaart. Het accent ligt hierbij voor praktisch honderd procent op de sanering. Is dit wel juist?

Is de Staatssecretaris bereid, vooruitlopende op de algehele herziening van de wetgeving inzake het ordelijk economisch verkeer een interim-wet in het leven te roepen, die hem de wettelijke mogelijkheid geeft voor homogene producten zoals brood en melk een minimumprijs vast te stellen? Het argument van de Staatssecretaris, dat hij wettelijk onmachtig is om in te grijpen spreekt de fractie niet zo sterk aan. De mogelijkheid om gebruik te maken van het recht van initiatief op dit punt wordt niet bij voorbaat uitgesloten.

Naar aanleiding van de wetsontwerpen ter goedkeuring van o.m. de **Internationale Granenregeling** en de **Internationale Koffieovereenkomst** spreekt de heer **Zijlstra**.

Bij deze wetsontwerpen hebben we te maken met een samenvloeiing van **handelspolitiek, ontwikkelingshulp en landbouwpolitiek**. Deze drie elementen vinden we in deze overeenkomsten terug. Wat het karakter van deze overeenkomsten betreft wordt er bij de minister op aangedrongen op de ingeslagen weg voort te gaan. Is er een mogelijkheid om dit systeem van de goederenovereenkomsten uit te breiden en initiatieven hiertoe te nemen? De heer Zijlstra betreurt het, dat de E.E.G. geen partner is geworden in een belangrijke internationale overeenkomst, namelijk die betreffende de suiker. Deze overeenkomsten zijn in tweeërlei zin van belang. In de eerste plaats vormen zij een stabiliserend element, waardoor het risico, dat de prijzen van de exportproducten van de ontwikkelingslanden drastisch wegzakken, sterk verminderd kan worden. Het zijn de concretisering van het beginsel „aid by trade”. In de tweede plaats is in dit soort overeenkomsten de mogelijkheid aanwezig op meer effectieve wijze voedselhulppolitiek te voeren. Wij vinden de neerslag daarvan ook in de internationale granenregeling.

Voedselproductie en distributie moeten op een betere manier te ordenen zijn dan het vandaag de dag gebeurt. De hier aan de orde

zijnde internationale goederenovereenkomsten vormen een betere ordening van die markt. Op die manier worden ook de voedselproductie en distributie op een betere manier met elkaar in verband gebracht.

Het gehele complex van handelspolitiek, voedselhulp, landbouwpolitiek, internationale goederenovereenkomsten en ontwikkelingshulp moet niet alleen goed in onderling verband worden bekeken, maar de verantwoordelijkheid ervoor zal ook zeer duidelijk bij de E.E.G. moeten worden gelegd. De heer Zijlstra dringt er dan ook krachtig op aan, dat de plaats en de positie van de E.E.G. zeer duidelijk worden vastgelegd. Een duidelijke uitspraak van de minister wordt gevraagd over de vraag hoe hij de verantwoordelijkheid van de E.E.G. in het raam van deze overeenkomsten, maar ook in het raam van de voedselhulp in het algemeen ziet.

Op 10 december houdt de Kamer zich bezig met de behandeling van het **wetsontwerp Vaststelling van regelen met betrekking tot de huurprijzen** van bepaalde groepen of na 5 mei 1945 met steun uit 's Rijks kas tot stand gekomen woningen.

De heer **Aantjes** meent, dat bij de beoordeling van dit wetsontwerp de hoofdgedachte goed vastgehouden dient te worden. In het bestaande subsidiesysteem is namelijk de gedachte neergelegd van het geleidelijk aan in de kostprijshuur ingroeien. Dan rijzen er twee vragen. Moet het inderdaad in 10 jaar en moet het met stijgingen van 4 pct?

De tijdsduur van 10 jaar is gekozen, omdat kwaliteitsveranderingen in een periode van 10 jaar zodanig kunnen zijn, dat daarna aan een woning heel andere eisen worden gesteld dan op het ogenblik het geval is. Het is niet juist om dan nog met een hoge subsidielast te zitten op woningen die dan wellicht kwalitatief verouderd zijn. Bovendien moeten we naar een individueel subsidiesysteem toe.

Het percentage van 4 is gekozen, omdat dit aansloot bij een afbraak van de subsidie in 10 jaar, ook past het bij de marktrente en bovendien hield het, zoals gedacht, gelijke tred met de loonontwikkeling. Als we de overwegingen, zoals ze gegolden hebben, vergelijken met de situatie zoals die gegroeid is, dan is het verantwoord de periode van 10 jaar te handhaven en het percentage tot 6 pct. te verhogen.

Het niet doorzetten van deze verhoging zou betekenen, dat er een zeer belangrijke subsidielast op de overheidsmiddelen zou blijven drukken. Geld kan men maar op één manier uitgeven. Met name op het terrein van minister **Schut** ligt een **geweldig programma** te wachten nl. dat op het terrein van de krotopruiming en de sanering. Hiervoor is heel veel geld nodig. De vraag kan daarom terecht gesteld worden of de gelden wellicht beter te besteden zijn voor de krotopruiming en de sanering dan aan de (toenemende) subsidielast op woningen.

Op 11 december komt de begroting van **Algemene Zaken** in de Kamer ter sprake. De heer **Walburg** voert hierbij namens de fractie het woord.

De wereld, waarin wij leven, is helaas nog altijd vol spanningen. Zo nu en dan leidt een conflict ergens in de wereld tot een uitbarsting

van haat en geweld. Ons land ligt gelukkig ver van de oorlogstonelen af. Dat wil echter niet zeggen, dat onze waakzaamheid kan of moet verslappen. We zullen ons moeten voorbereiden op eventuele moeilijkheden. Zij die de civiele verdedigingsvoorbereiding gestalte geven, stuiten vaak op weerstand en onbegrip. Echte verbindingen met het militaire apparaat zijn er niet, en dan toch die houding!

De begroting voor de civiele verdediging en de bescherming bevolking heeft nogal een aderlating ondergaan. Dit heeft spreker met zorg vervuld. Sterk wordt er de aandacht op gevestigd, dat er zoveel mogelijk plannen en mogelijkheden voor de bevolking worden aan-gegeven wat betreft schuilplaatsen en schuilmogelijkheden. Ook de noodzetel voor de Regering mag niet langer op zich laten wachten.

De voorbereiding van burgerlijk verzet in geval van bezetting wordt ook besproken. Steeds meer blijkt, dat sommige gemeenteraden afkerig staan, althans weinig enthousiast staan tegenover de B.B. De heer Walburg betreurt dit. Dat er van de zijde van het gemeentebestuur geen directe inspraak is, noch een reëel budgetrecht is zijns inziens niet ideaal.

Wat betreft het inschakelen van de B.B. bij calamiteiten in vredes-tijd zijn wij op de goede weg. Waar dit kan, moet het ook gedaan worden.

De heer Walburg besteedt voorts aandacht aan een aantal brandende kwesties. Eén daarvan is die van de noodankerplaatsen. Onze havens zullen in oorlogstijd kwetsbaar zijn. De aanvoer naar de havens van overzee blijft natuurlijk gewenst. Daarom heeft de Regering nood-ankerplaatsen gesitueerd. Houdt de Regering er rekening mee, dat de Deltawerken hoe langer hoe meer hun voltooiing naderen en dat binnen de vroeger open, maar thans afgesloten wateren, noodanker-plaatsen waren vastgesteld? Wordt er nu voor andere plaatsen gezorgd?

Op 12 december spreekt de heer **Van Bennekom** over het **wets-ontwerp betreffende de opheffing van de gemeenten Leusden en Stoutenburg**. De heer Van Bennekom, die mede namens de K.V.P. spreekt, begint met de opmerking, dat een grenswijziging niet altijd zo rimpelloos verloopt als deze. De betreffende gemeenten hebben al sinds jaar en dag dezelfde burgemeester, dezelfde secretaris, een-zelfde gemeentehuis en de gemeentebesturen juichen de samen-voeging toe. Toch bestaat er onzerzijds nog behoefte een enkele op-merking te maken en een vraag te stellen. De nieuwe gemeente zal de grootste van de provincie Utrecht zijn. Op deze wijze ontstaat een krachtige randgemeente bezuiden Amersfoort. Dat wij ons accoord verklaren met dit voorstel wil niet zeggen, dat wij dit ook bij voor- baat doen met toekomstige plannen in deze contreien. Is de minis- ter bereid, indien een wchtgeldregeling voor ambtenaren van opge- heven c.q. met andere samengevoegde gemeenten tot stand omt, deze ook van toepassing te verklaren op ambtenaren van gemeenten als Leusden en Stoutenburg?

Namen van gemeenten bij grenswijzigingen zijn in het nabije en iets verdere verleden soms aanleiding geweest tot bewogen discussies. De heer Van Benekom geeft om een aantal redenen pertinent de

voorkeur aan de naam Leusden. Gelet op het verre en ook het nabije verleden verdient het de voorkeur de naam Leusden te aanvaarden voor de nieuw te vormen gemeente.

De heer **Kieft** voert het woord op 12 december bij de behandeling van het wetsontwerp. **Invoering van de mogelijkheid om ten aanzien van gebouwen bij het beperken of buiten toepassing stellen van de vervroegde fiscale afschrijving te onderscheiden naar gebieden, waarin de gebouwen zijn gelegen.**

Met dit wetsontwerp krijgt het kabinet opnieuw een stukje extra slagvaardigheid. Via het belastinginstrument kan een stimulans worden gegeven en in dit geval wordt een stimulans gegeven ten behoeve van de verbetering van de werkgelegenheid. Uit dit wetsontwerp blijkt, dat er onder handhaving van het bestaande uitgangspunt toch sprake is van een zekere verschuiving van opvattingen. In de fiscale wetgeving wordt opnieuw een instrument van economische aard ingebouwd om bepaalde investeringen aan te moedigen in bepaalde streken van het land. Dat zou een aantal jaren geleden niet mogelijk zijn geweest. Omdat deze factoren momenteel niet voldoende gewogen kunnen worden, zullen we vooralsnog wat voorzichtig moeten zijn met de inbouw van de economische of sociale situaties in een fiscale wet. In beginsel heeft de heer Kieft hiertegen geen bezwaren. Trouwens dat bleek al uit onze beoordeling van de vloeiende knik bij de eerstkomende belastingverlaging, waarbij het tarief is gehanteerd om der wille van concrete sociale doeleinden. Is het zinvol een studie voor te bereiden die het vraagstuk van de draagkracht aan de orde stelt, waarbij de economische en sociale omstandigheden van belastingplichtigen worden betrokken? Waarom hebben de bewindslieden bij dit wetsontwerp niet de mogelijkheid aangegrepen de voorgestelde regeling in beginsel ook mogelijk te maken voor andere bedrijfsmiddelen daar gebouwen?

In tegenstelling tot de opvatting van de bewindslieden zou spreker zich positiever willen opstellen als het gaat om de regionale differentiatie bij de te zijner tijd in te dienen voorstellen tot een investerings-aftekrervangingsregeling.

Diezelfde dag spreekt de heer **Kieft** ook over het **ontwerp Kostenwet invordering rijksbelastingen**.

Het onderhavige wetsontwerp is een wel wat magere aangelegenheid. Mager in die zin, dat bij dit wetsontwerp alleen gedacht is aan een vermindering van kosten, die voor rekening van het Rijk komen, als het gaat om de verschillende belastingen te innen.

Op zich is deze kostendrukkende werking terecht aan de orde gesteld. De huidige tarieven, die uit 1921 dateren, zij wel aan een verhoging toe.

De minister van Justitie heeft in 1967 toegezegd, dat hij het gehele complex van voorrangsbepalingen en van de onderlinge rangorde van bepaalde schulden nader in studie zou geven aan een commissie. Hoe ver is deze commissie met haar werkzaamheden gevorderd? Afgezien daarvan moet het mogelijk zijn, bijvoorbeeld de lijfswang, waarover de fiscus nog steeds beschikt, onafhankelijk van die studiecommissie nader onder de loupe te nemen. Ook moet het mogelijk

zijn het bodemrecht te herzien. De fiscus maakt hier behoedzaam gebruik van en dat is een gelukkige zaak, maar derden zijn toch eigenlijk rechteloos. Dit stukje invorderingsrecht is niet acceptabel in deze tijd.

Het voorgestelde tarief is in het algemeen redelijk verdeeld over de nalatigen in de verschillende stadia van de inning.

Of de eerste waarschuwing kosteloos moet zijn of voorwaardelijk kosteloos moeten we goed onderscheiden. Het betalen van een belastingaanslag heeft een ander karakter dan het betalen van een gewone rekening. Het tijdig, overeenkomstig de wettelijke spelregels betalen van een belastingaanslag is inherent aan de belasting zelf. Een kosteloze eerste waarschuwing is daarom niet juist.

In de avondvergadering op 12 december houdt de Kamer zich bezig met de **interpellatie van de heer Nypels over de vestiging van Shell** Chemie in het Moerdijkgebied. De heer **Schakel** deelt hierbij mede, dat de fractie dankbaar is, dat deze vestiging komt waar ze komt. Het is een vestiging in een provincie met veel problemen, terwijl het deel waar het nu om gaat bovendien nog toegespitste moeilijkheden kent. Bij het werkbezoek, dat de fractie enige tijd geleden aan Noord-Brabant bracht is ze met de moeilijke problematiek geconfronteerd. Deze vestiging zal een duidelijke stimulans betekenen voor de werkgelegenheid in de bouw, waar nog werkloosheid heerst. Overigens — als we de cijfers bezien — moeten we er wel mee rekenen, dat het structureel zwakke karakter van dit gebied wordt verhuld door een sterke uitgaande pendel.

De fractie zou ook vrede hebben gehad met een vestiging bij de Eemshaven. Dat is een gebied, dat een autonoom industrieel groei-proces goed kan gebruiken. Waren de additionele kosten van een eventuele vestiging bij de Eemshaven zó hoog, dat het daarop niet doorgegaan is?

Aan het slot van zijn betoog dient de heer Schakel een motie in, die mede ondertekend is door de V.V.D., C.H.U., K.V.P., S.G.P. en G.P.V. Hierin wordt de Regering uitgenodigd op dezelfde efficiënte wijze met kracht haar beleid voort te zetten voor alle gebieden met een te zwakke sociaal-economische structuur.

Ook de heer **Aantjes** neemt aan het debat deel. Bij deze besprekingen dient de volgende kwestie aan de orde gesteld te worden. Enkele bedrijven, die zich bezighouden met de aan- en verkoop van landbouwprodukten, alsmede met de dienstverlening ten behoeve van deze landbouwbedrijven zien als gevolg van het abrupt in beslag nemen van vele honderden hectaren landbouwgrond voor de vestiging van Shell Chemie de basis van hun bedrijf versmallen, casu quo wegvallen. Is de Regering bereid deze bedrijven hulp te bieden?

Op 17 december vinden de besprekingen plaats naar aanleiding van de **begroting van het Departement van Onderwijs en Wetenschappen**. De heer **Diepenhorst** begint met erop te wijzen, dat gelet op de budgetten, het onderwijs een belangrijke zaak is. Ook in Nederland moeten wij ons rekenschap geven van de op handen zijnde ontwikkeling.

Het onderwijs heeft voor iedereen gewicht. Het beslist over het persoonlijk leven. Juist de opleiding, die men kiest zal mede uitmaken of men zich later zal kunnen omscholen. De ontwikkeling — onderricht het gehele leven lang — ligt ongeveer in het verschiep van ons allen.

Onderwijs is van betekenis, niet alleen voor de enkele mens, maar ook voor de nationale gemeenschap.

Voor een klein land als het onze geldt, dat wij alles op alles moeten zetten om ook met ons onderwijs in de voorhoede te blijven. Onderwijs moet echter betaald en gegeven worden. Wij splitsen uit noodzaak, ertoe gedwongen, omdat de arbeidsdeling in onze menselijke natuur besloten ligt, omdat wij niet alles kunnen omspannen. Die indeling moeten we kunnen rechtvaardigen. Niettemin dient tegelijkertijd de eenheid door ons met dezelfde kracht voorgestaan te worden. Het onderwijs is een eenheid. De vernieuwing van het onderwijs behoort van het onderwijs uit te gaan. Tegelijkertijd heeft ook de staat met het onderwijs te maken. De staat heeft nu reeds economisch belang bij het onderwijs. Van nature zijn onderwijs en economie niet direct met elkaar bevriend. De staat waarborgt de vrijheid van richting en inrichting, hij ziet toe op de deugdelijkheid en moet soms prioriteiten afwegen.

Men kan over de globale gang van zaken in Nederland ter zake van ons gehele onderwijs niet ontevreden zijn. De geboortegolf van na de oorlog is opgevangen, een nieuwe geboortegolf zal ons behoorlijk voorbereid vinden.

De inning van de kleuterschoolgelden krijgt de aandacht van de heer Diepenhorst. Er zijn kleuters, die maandelijks met vier gulden in het knuistje in de school verschijnen. Als zij deze som niet afdragen, moeten de kleuterscholen bijspringen.

Wat het lager onderwijs betreft kunnen sommigen wat de verlaging van de leerlingenschaal betreft niet langer wachten. In de eerste plaats vraagt de heer Diepenhorst de Regering of de zojuist verstrekte cijfers geheel nauwkeurig zijn in verband met de werkloosheid van onderwijzers. In de tweede plaats blijkt uit de nieuwste onderzoeken, dat voor het slagen van het onderwijs niet zozeer de klassegrootte als wel de didactiek en de juiste aanwending van middelen beslissend zijn. In de derde plaats is verlaging van de leerlingenschaal een bijzonder groot belang; het is echter een belang naast andere belangen. Gedacht kan ook worden aan de nood van de schipperskinderen en de uiterst lage bijdrage aan de schippersinternaten. De heer Diepenhorst ziet hier een nood en ook elders. Aan de bewindslieden wordt het vertrouwen gegeven, dat zij naar eer en geweten over de prioriteiten beslissen.

Wat het voortgezet onderwijs betreft kan ongemerkt worden, dat de mammoetwet bijzonder grote voordelen heeft opgeleverd.

Het wetenschappelijk onderwijs geniet op het ogenblik niet de volledige sympathie. Indien van studenten-zijde wordt beweerd, dat men op het departement bang is voor studenten, dan dient zo'n uitdrukking weersproken te worden.

Dat het aan de Nederlandse universiteiten een ratjetoe zou zijn, is iets, dat wij ten stelligste bestrijden. Men moet de studenten een

zekere speelruimte gunnen b.v. dat ze volledig het recht hebben de colleges te kritiseren. Er moet ook een ruime gelegenheid tot overleg voor de studenten zijn.

Uitvoerig gaat de heer Diepenhorst tot slot in op de te stichten achtste medische faculteit. Over het rapport-Van Walsum wordt op dit moment nog geen oordeel uitgesproken. De achtergrond voor een medische faculteit van een hogeschool of van een universiteit in verband met een anders te duchten isolering is echter een punt van bijzonder gewicht.

Bij de behandeling op 19 december van de **voorgestelde verhoging van de pensioen- en uitkeringsbedragen aan bejaarden** sprak de heer **C. van de Ploeg (K.V.P.)** ook namens de **A.R.P. en C.H.U. fracties**. Bij dit wetsontwerp gaat het om een aangelegenheid, die bij de besprekingen naar aanleiding van de B.T.W. reeds ruime aandacht gekregen heeft. Het betreft namelijk de compensatie voor de gevolgen van de invoering van de B.T.W. voor enkele groepen, die behoren tot de lagere inkomenstrekken, een compensatie voor de te verwachten prijsstijgingen die tengevolge van de invoering van de B.T.W. zullen optreden. Vooraf nauwkeurig vast te stellen, welke invloed de B.T.W. zal hebben op de kosten van levensonderhoud voor degenen, die uitkeringen ingevolge bepaalde sociale uitkeringswetten ontvangen, is niet mogelijk. Van veel meer belang acht de heer Van der Ploeg het, dat Regering en bedrijfsleven zich inspannen de prijsstijging, voortvloeiend uit de B.T.W. zo beperkt mogelijk te houden. **Bovendien verklaart de minister zich bereid verdere correcties van de sociale uitkeringen te overwegen als de prijsontwikkeling hiertoe aanleiding geeft.**

Vóór het begin van het kerstreces worden op 19 december nog behandeld het wetsontwerp betreffende de **overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Indonesië inzake de tussen beide landen nog bestaande financiële vraagstukken en het ontwerp Verdelingswet**. De heer **Geelkerken** is hierbij de woordvoerder van de fractie.

Nadat in 1962 de diplomatieke betrekkingen met Indonesië werden hersteld, is men reeds spoedig begonnen met het overleg over de nog aanwezige financiële geschillen. Dit is een bijzonder goede zaak geweest. Het is geen goede zaak in de zin, dat het bedrag van 600 miljoen, dat men uiteindelijk tot in het jaar 2002 hoopt te krijgen, zakelijk en financieel veel zoden aan de dijk zet. Dit bedrag is immers maar een minimaal deel van de enorme schade, die Nederland onder andere door confiscaties heeft geleden. Zuiver financieel bezien is dit verdrag alleen een bezegeling van het miljardenverlies van Nederland. In de gegeven omstandigheden is deze 600 miljoen het maximaal haalbare bedrag. Het verdrag is van bijzondere waarde. Na alle onrechtvaardigheid, onmenselijkheid en onbillijkheid van de voorafgaande jaren wordt er nu een geheel nieuw begin gemaakt. Indonesië is bereid een bepaald bedrag te voldoen, klein in verhouding tot de enorme Nederlandse vorderingen, maar groot gelet op de deplorabele financiële toestand in Indonesië. De betekenis van het verdrag is, dat in een geest van vertrouwen, gebaseerd op rechtvaardigheid,

minister een soepele houding verwacht worden. Op de begroting menselijkheid en billijkheid de beide volken als goede vrienden verder willen leven. Met de goedkeuring van het verdrag heeft de fractie geen moeilijkheid. Dit had ze wel met de verdelingswet, die een zuiver interne Nederlandse kwestie betreft.

Het overleg hierover tussen de Regering en de kamercommissie heeft zeer lang geduurd. Het heeft ten slotte geleid tot een bevredigend resultaat. De regeling zoals die nu voor ons ligt, komt zo vergaand tegemoet aan de wensen van de fractie, dat zij haar stem ook aan dit ontwerp zal geven.

„de Volharding”

SURHUISTERVEEN - Telef. 05124/1437

Speciaal fabriek van stalen kinderstoelen

De **Vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken** vergaderde donderdag 17 oktober. De heer **Schakel** stelt vragen over de werking van de Wet gemeenschappelijke regelingen. Zijn er duidelijke lacunes geconstateerd in de bereidheid van de lagere publiekrechtelijke lichamen om samen te werken? Mocht dit zo zijn, biedt de wet zelf dan niet reeds voldoende bevoegdheden om de samenwerking in gang te zetten?

In het gebied van Rijnmond is — na het vertrek van mr. Marijnen — geen behoefte aan een soort tussenpaus, die met pappen en nat houden het bedrijf gaande houdt. Noodzakelijk is een krachtig bestuurder met een duidelijk perspectief voor wat zijn taakstelling betreft.

Als voor een bepaald gebied een grenswijziging wordt aangeboden, duurt het vaak lang vóór men weet waar men aan toe is. Er is vooroverleg met de gemeentebesturen, er zijn wettelijk voorgeschreven **termijnen**. Daar mag en kan niet aan getornd worden. Wordt het tempo echter wél vertraagd doordat in bepaalde gewesten, soms voor hele provincies grenswijzigingsprojecten voorbereid worden? Het is dan immers steeds dezelfde P.P.D., die het moet doen!

Uitvoerig wordt door de heer Schakel ook ingegaan op de aangekondigde nieuwe verfijningen. Betrach matiging bij het creëren van steeds weer nieuwe verfijningsregelingen. We moeten geen situatie krijgen, dat we op den duur nog eens een verfijningsregeling moeten maken voor die gemeenten, welke niet onder enige **verfijningsregeling** vallen.

De financiële positie van de grote steden vormt een probleem apart.

Een van de grote oorzaken van de financiële tekorten bij de gemeenten zit in de onderwijssector; van de f 256 miljoen, die de gemeenten te kort komen, is f 136 miljoen op rekening van de onderwijsuitkeringen te schrijven. In dit verband valt het op, dat blijkens een recente publikatie, de gemeenten over de periode 1961-1965 een tekort van **f 36 miljoen hebben op het kleuteronderwijs**. Toen de **Kleuteronderwijswet** werd ingevoerd, is echter van de veronderstelling uitgegaan, dat de gemeenten ontheven zouden worden van de kosten van kleuteronderwijs. Hoe is dit te rijmen?

Hoe staat de minister tegenover de gedachte van de introductie van een wetsontwerp dat registratie van op ons grondgebied gevestigde geheime diensten van andere naties verplicht stelt? Er is nu geen enkele greep op dit soort activiteiten, een wettelijke bepaling zou de daders in ieder geval in overtreding stellen.

De heer **Kieft** spreekt over de filmkeuring. Indien de commissie-Witte zich heeft ingelaten met het vraagstuk van de filmkeuring voor volwassenen, dan meent spreker, dat de commissie hiertoe niet voldoende geëquipeerd is. Voor het behandelen van dit vraagstuk zou de commissie sterker bemand moeten zijn geweest.

In de Memorie van Toelichting wordt een bijzonder goede uiteenzetting gegeven van het personeelsbeleid, dat **Binnenlandse Zaken**

van plan is te voeren. Zeer sterk is de nadruk komen te liggen op de waarde van de ambtenaar als mens. Het georganiseerd overleg heeft nu ook een nieuwe structuur gekregen. De heer Kieft dringt er op aan, dit overleg nieuwe stijl te verdiepen en te verfijnen. Aandacht wordt ook gevraagd voor een zorgvuldig beleid met betrekking tot de voorgenomen spreiding van diensten. Het is uiterst belangrijk, dat de betrokken organisaties tijdig over een voorgenomen verplaatsing worden geïnformeerd. Gehoopt wordt, dat het mogelijk zal worden, dat de Regering een geheel eigen salarisbeleid kan voeren voor haar ambtenaren. Dit is moeilijk, zolang dit nog niet klaar is zullen we ons het beste thuis voelen bij het trendbeleid.

In de Vaste Commissie voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, die op 22 en 31 oktober bijeenkwam werd onderzijs het woord gevoerd door de heren Aantjes en Schakel.

De heer **Aantjes** zegt, dat een aantal hoofdpunten van het volkshuisvestingsbeleid elders de aandacht zal krijgen. Het wetsontwerp huurdersbijdragen, het wetsontwerp om de jaarlijkse huurverhogingen van 4 procent op 6 procent te brengen en de nota krotopruijing komen nl. afzonderlijk in de Kamer aan de orde. De huurliberalisatie verloopt vrijwel zonder schokken. Een goed deel van onze spreektijd zal de heer Schakel daarom besteden aan het onderdeel Ruimtelijke Ordening.

De sombere geluiden, die verleden jaar gehoord werden ten aanzien van het bouwprogramma zijn niet bewaarheid. Verleden jaar werd ook heftige critiek geoefend op de verschuiving van de woningwetbouw naar gesubsidieerde particuliere bouw. Tot op dit ogenblik geeft de uitkomst hiervan weinig of geen reden te zeggen, dat die critiek gerechtvaardigd is geweest. Wij van onze kant geven de minister bij het verder gaan in deze lijn van het beleid graag bij voorbaat het oordeel van het vertrouwen mee.

Het is juist, dat de minister van plan is de gemeentebesturen met nadruk te wijzen op de grotere ontruimingsmogelijkheden, die de Huurwet sedert een jaar kent. Met instemming heeft de heer **Aantjes** de passage in de memorie van toelichting gelezen over de woningbouwfabrieken. De tijd is nú gekomen de extra faciliteiten daarvoor te laten vervallen. Woningbouwfabrieken richten zich grotendeels op flatbouw. Inschakeling van deze fabrieken dient echter alleen bepaald te worden door de behoefte aan flatbouw en niet omgekeerd.

Het is van het grootste belang, dat de onteigeningsprocedure zo snel mogelijk wordt herzien.

De heer **Schakel** is van mening, dat in de planologie alle aspecten behoren te zijn geïncorporeerd en dat het de taak van de planologie is de coördinatie tot stand te brengen.

Terecht kan de opmerking gemaakt worden, dat de reële inspraak van betrokkenen bij de voorbereiding van een plan afneemt naarmate het eindstadium nadert. Men dient zich er daarom op te richten, dat de mogelijkheid tot beïnvloeding in een betrekkelijk vroeg stadium aanwezig is.

Bij de grondverwerving is uiteraard ook de vraag van belang wel-

ke norm in acht wordt genomen. Hierover wordt in ons land veel gesproken, ook worden vele suggesties gedaan. Een van die suggesties is, dat de grondverwerving zal geschieden op basis van de gebruikswaarde.

In Engeland heeft men dit ook geprobeerd en het is daar op een mislukking uitgelopen. Wat zijn de oorzaken daarvan? Van dit kabinet mag in redelijkheid gevraagd worden, dat het een regeling van deze materie tot stand brengt.

Het werkbezoek, dat de fractie onlangs aan Noord-Brabant bracht, was bijzonder instructief, vooral dat aan Noordwest-Brabant. Het gebied van Etten en Leur en omgeving vormt — wat de werkloosheidscijfers betreft — een betreurenswaardig dieptepunt in Noord-Brabant. Er is nu een offerte gedaan voor de vestiging van een chemische industrie aan de Moerdijk. Houdt de vestiging van zo'n bedrijf per definitie in, dat dit een explosieve ontwikkeling in de richting van een zeehavengebied automatisch in zijn kielzog heeft?

De heer **Walburg** voerde het woord in de vergadering van de **Vaste Commissie voor de Civiele Verdediging**, die op 23 oktober bijeenkwam.

De doelstellingen en de uitgangspunten van de civiele zijn goed en nobel. Men wil trachten zoveel mogelijk te helpen en te redden, waar dat mogelijk is. Men staat hier in ons volk nog wel eens lauw tegenover.

Daarom is een goede voorlichting in dit opzicht noodzakelijk. De vorming van een vredesrampenorganisatie, die eventueel ook in internationaal verband zou kunnen optreden, wordt toegejuicht. Ziet de minister ook mogelijkheden voor de uitvoering van dietbak in internationaal verband? Waar mogelijk moet de civiele verdediging met B.B. worden aangepast aan het normale maatschappelijke leven. Over de kwestie van de evacuatie en de noodtoestand hangt nog altijd een donkere sluier. Is er een plan voor een eventuele evacuatie van de bevolking, die in de nabijheid van bijzonder bedreigde delen woont?

Wat is er eigenlijk op tegen, dat de problematiek van de financiering van de B.B. in de handen van de rijksoverheid gelegd wordt? Voor zijn eigen informatie vraagt de heer Walburg wat er op tegen is deze zaak geheel in handen van de rijksoverheid te leggen. De heer Walburg heeft de idee, dat als via de keuringen voor de dienstplicht een vierde groep wordt aangewezen, die geschikt wordt geacht voor noodwachtplichtige, dit een bezuiniging betekent. Wat denkt de minister van deze suggestie?

De **Vaste Commissie voor Defensie** was ook aan het vergaderen op de 23e oktober, evenals de hiervoor genoemde commissie. Omdat ze met haar werk die dag niet gereed kwam, werd de vergadering de volgende dag voortgezet. De heer **Walburg** zegt o.m. het volgende. Onze positie in de N.A.V.O. is verslechterd; welke maatregelen zijn er genomen in de tijd, dat de spanning weer was ingetreden?

Er wordt gesproken over een achterstand die — wat de Nederlandse bijdrage aan de N.A.V.O. betreft — zou bestaan. Voldoen wij aan hetgeen van ons wordt verwacht of schieten wij in onze bijdrage voor

een bepaald percentage te kort? De heer Walburg is ten aanzien van de uitrusting en de oefening van de landmacht niet zo gerust. Wij staan in het algemeen zeer positief tegenover een Nederlandse bijdrage aan de vredesoperaties. Eist de opleiding van een onderdeel, dat daaraan deelneemt, veel specialistische kennis en tijd?

Wat de bezuinigingen betreft is er nogal wat gebeurd bij de Koninklijke Landmacht. Daarentegen bestaat de indruk, dat dit bij Koninklijke Luchtmacht en Koninklijke Marine niet het geval is. Althans het treedt niet zo op de voorgrond. Zijn bij die krijgsmachtonderdelen ook maatregelen genomen, die de efficiency bevorderen?

Reeds vele jaren wordt gesproken over de integratie van de verschillende krijgsmachtdelen. Zijn daar nu al concrete resultaten van te zien? Wat is het beleid, dat in deze gevoerd wordt?

Voor een redelijke schietvaardigheid mag verwacht worden, dat voldoende oefenmunitie beschikbaar gesteld wordt.

Spreker is van mening, dat de Nationale Reserve, als zij wordt gepopulariseerd en als er werkelijk de wil van de Regering achter zit, ook inderdaad iets kan betekenen. Dit laatste stukje vrijwilligheid moet niet verwaarloosd worden.

Is de indruk juist, dat wordt overgegaan tot een zekere inkrimping van het korps mariniers? Daartegen bestaat bezwaar, omdat dit korps een uitstekend korps is. Uitstekende onderdelen moet men in tact laten. Bovendien geldt nog het volgende. In de eerste plaats zullen we de mariniers wellicht hard nodig hebben in het kader van onze vredesbijdragen en in de tweede plaats zouden we hen wel eens heel hard nodig kunnen hebben voor de beveiliging van de N.A.V.O.-flanken.

Voor wat de kwantiteit van de landstrijdkrachten betreft, wordt accord gegaan met hetgeen de Regering voorstelt.

Aangedrongen wordt op een snelle beslissing over de aankoop van tanks. Is het juist, dat in de oude Centurions een speling begint te ontstaan in de koepel? Dat is een bijzonder ernstige zaak, die niet door het inzetten van een nieuwe motor of een koppeling te verhelpen is.

De geoefendheid van de militairen hangt samen met het bestaan van voldoende oefenmogelijkheden. Wordt er in de drooggemaakte Lauwerszee een oefenterrein aangelegd? Van de materie der personeelsofficieren moet een apart dienstvak gemaakt worden. Het moeten nl. echte personeelsofficieren zijn, die niet telkens van stoel moeten veranderen. Verheugd is spreker over de toezegging van de minister, dat hij zal openstaan voor een gesprek met de politieke jongerenorganisaties. Met grote kracht wordt gepleit voor de integratie van de geneeskundige diensten. De opvoedkundige straf is een slechte zaak in het leger, over het algemeen doet deze meer kwaad dan goed, deze straf moet hoognodig uit de krijgsmacht verdwijnen. Hoe denkt de minister over het afleggen van de eed of de belofte door alle beroepsmilitairen? In bepaalde kringen leeft de wens tot het afleggen hiervan ook door beroepsonderofficieren.

Het militaire tehuiswezen is nog altijd een belangrijke zaak. Het particulier initiatief doet hier zeer veel aan, daarom mag van de

voor 1968 is voor deze tehuizen 1 miljoen gulden uitgetrokken. Wat is daar tot nu toe mee gedaan? In de besprekingen met de besturen moet de minister zoveel mogelijk openstaan voor de noden en behoeften van de militaire tehuizen. Tot slot wordt nog ingegaan op de prijsontwikkeling bij de materieelvoorziening.

In de vergaderingen van de **Vaste Commissie voor Economische Zaken** van 30 en 31 oktober, wordt het woord gevoerd door de heren **Goudzwaard, Zijlstra** en **Boersma**.

De heer **Goudzwaard** licht drie punten uit de macro-economische ontwikkelingen in de jaren 1968 tot en met 1971, die rechtstreeks betrekking hebben op het beleid van het ministerie van Economische Zaken. Het eerste is dat het herstel van de betalingsbalans tot aan 1971 geen belangrijk herstel van de werkgelegenheid oproept. Het tweede punt is dat de spaarontwikkeling, die vrij gunstig verloopt voor een deel is terug te brengen tot conjuncturele factoren. Zij is dus niet structureel van aard. Tenslotte is het zo, dat de loonstijgingen kennelijk ook in de komende jaren belangrijke automatiseringen en mechaniseringen gaan oproepen.

Het achterblijven van de werkgelegenheidsontwikkeling wijst op zwakke plekken in de structuur van het Nederlandse bedrijfsleven. Dit maakt een doorlichting van het bedrijfsleven op die zwakke punten des te urgenter.

Het feit, dat er in het bedrijfsleven op het ogenblik een mechaniseringstendentie aanwezig is die verontrustende kanten verdient extra aandacht. Gaan wij ervan uit, dat het indexcijfer voor de arbeidsbezetting in de industrie in 1960 100 was, dan blijkt dat dit cijfer in 1966 is opgelopen tot 110, doch in 1968 weer is gedaald tot praktisch 100. Wat betreft de personeelsbezetting in de industrie zitten we dus weer op het peil van 1960. Het automatiseringsvraagstuk dient meer centraal te worden gesteld in het overheidsbeleid.

Een aantal vragen wordt gesteld met betrekking tot de problematiek van de kosten van economische groei. Een interessant onderdeel hiervan wordt b.v. gevormd door die kosten, die neerslaan op de overheidshuishouding zelf. Een studie van deze problematiek is gewenst. Met betrekking tot het bedrijfstakbeleid kan een aantal positieve opmerkingen gemaakt worden. Er zit meer vaart in dan enkele jaren geleden, het aantal structuuronderzoeken is groter, het werktempo bij deze onderzoeken is hoger en er is meer aandacht voor mogelijke toekomstige knelpunten. Er is echter ook een kritische kanttekening bij te plaatsen. Het beleid van Economische Zaken draagt nog iets te sterk het karakter van een ad hoc-beleid. Het beleid wordt primair gericht op de zwakke plekken, die ad hoc blijken; zij worden dan onderzocht met ad hoc-methodes, door ad hoc-samengestelde commissies.

De ontwikkeling in de scheepsbouw met name die betreffende de bouw en de reparatie van mammoetschepen kan niet gemakkelijk

**Voor
economisch transport
in
binnen- en buitenland**

SPECIAAL VERHUIZINGEN

OPSLAG INBOEDELS

EMIGRATIE VERPAKKINGEN

HOLWERDA - ZONEN

DOKKUM 05190 - 2292

LELYSTAD 03200 - 1400

DRACHTEN 05120 - 2157

geheel in het voordeel van de minister uitgelegd worden. Naar het zich thans laat aanzien, zullen er waarschijnlijk twee mammoet-dokken ontstaan, die gezamenlijk voorshands een forse overcapaciteit hebben. Voorts zou kunnen blijken, dat een element van concurrentievervalsing geïntroduceerd is, aangezien het ene dok gesubsidieerd is en het andere niet.

De duidelijke accentsverlegging naar researchstimulering, die in de begroting te constateren valt, wordt toegejuicht.

De middenstandsbedrijven maken een essentieel deel uit van de dienstensector. Is het dan geen anachronisme, dat in het industriële vlak een goedkoop-grondpolitiek gevoerd wordt, terwijl de middenstandsbedrijven blijven zitten met vaak zeer hoge grondprijzen?

Het overleg over de vaststelling van de minimumbroodprijs is vastgelopen. De Staatssecretaris heeft de consumentenbelangen op korte termijn daarbij wellicht te zwaar laten wegen. Op lange termijn is het echter ook in het belang van de consument, dat de kleine „warme“ bakker niet wordt uitgeschakeld.

Tot slot stelt de heer Goudzwaard nog een paar vragen over het nieuweheidsbeginsel.

De heer **Zijlstra** vraagt de minister in kort bestek uiteen te zetten, wat op dit moment zijn filosofie is inzake de economische politiek, toegespitst op de industrievestiging. De heer Zijlstra meent, dat we meer gaan in de richting van een specifiek ingrijpen op alle punten dan van een globaal ingrijpen op strategische punten.

Waarom is de vestiging van Dow Chemical onze Nederlandse neus voorbijgegaan? Hoe is het samenspel van de departementen van Economisch Zaken en Landbouw inzake de industrialisatiepolitiek? Hoe speelt het levensgrote probleem van de afvloeiing in op het industrialisatiebeleid?

Uit de memorie van toelichting blijkt, dat de situatie in de textielindustrie weer wat rooskleuriger geworden is, dankzij een aantal maatregelen, een verbeterde marktpositie en een bevredigende overeenkomst inzake beperking van de invoer uit o.m. Hongkong. Hoe taxeert de minister de perspectieven van de textielindustrie?

In welk tempo verloopt op het ogenblik de afvloeiing van de mijnarbeiders? Hoe staat de minister tegenover de verdere voortgang binnen de E.E.G.? Hangt de minister de theorie aan van de verdere voortgang binnen de E.E.G.? Dit zou nl. in tegenstelling zijn met een opvatting, dat op het ogenblik alle belangrijke zaken geblokkeerd moeten worden in verband met de toetreding van Engeland tot de E.E.G.

De heer **Boersma** constateert, dat het tempo, waarin de consumentenbelangenbehartiging voortschrijdt, niet bijzonder hoog genoemd kan worden.

Wanneer is enig resultaat te verwachten met betrekking tot de institutionele inspraak van de georganiseerde consument in verschillende belangrijke organen, zowel hier te lande als in de E.E.G.?

Op de kwestie van de harde verkoopmethoden wordt naartig gestuurd ten departemente van Economische Zaken en Justitie. Het gaat bij die harde verkoopmethoden echter niet alleen om de be-

scherming van de consument, maar ook om bescherming van de bonafide handel.

De minister zal er op den duur niet aan kunnen ontkomen de subsidie van het vergelijkend warenonderzoek te verhogen.

In de **Vaste Commissie voor Justitie**, die gecombineerd met de **Vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken** op 4 november gehouden werd, stelt de heer **Diepenhorst** een vraag in verband met de rechtsbescherming.

Een vergeten groep wordt gevormd door de arrestanten. De behandeling van hen op de politiebureaus wordt niet zorgvuldig van bovenaf nagegaan. Zou te dezen een zekere mate van contrôle kunnen worden uitgeoefend? Gelet op wat ex-gevangenen publiceren omtrent hun arrestantenperiode, valt hier heus wel wat te verbeteren.

De **Vaste Commissie voor Sociale Zaken** kwam op 5 en 14 november in vergadering bijeen.

De heer **Boersma** maakt een aantal opmerkingen over de inkomensverdeling. De macro-economische verkenningen geven, globaal genomen, een vrije gunstig beeld, maar is er toch wel zeer duidelijk één groep, die daarover niet zo verschrikkelijk enthousiast kan zijn. Voor diverse groepen zullen er verbeteringen komen in de inkomenspositie, maar voor de loontrekkenden is het resultaat echter praktisch nul. Wat gaat er dan gebeuren? Zal men hiermee genoegen nemen? Spreker gelooft niet, dat men hier mag veronderstellen, dat dit beeld zich zo zal voltrekken. Verschillende suggesties worden gedaan om uit dit probleem te komen.

De algemene vraag is echter, wat is het beleid in dit kader van de minister als minister van **Sociale Zaken** en wat is eventueel daarbuiten zijn beleid als lid van het kabinet-De Jong?

Uitvoerig wordt vervolgens stilgestaan bij de loonverhoudingen binnen de **E.E.G.** De minister heeft zich aangesloten bij dat deel van de **S.E.R.**, dat zich positief heeft opgesteld ten aanzien van de vermogensaanwasdeling. Tevens merkte de minister op dat dit bij uitstek een aangelegenheid was waar het bedrijfsleven de eigen verantwoordelijkheid moet beleven. De heer **Boersma** meent, dat het nuttig zou zijn als de bewindsman heel duidelijk zou stellen, dat hij een dringend beroep op het bedrijfsleven zal doen om in 1969 hieraan aandacht te schenken.

Mejuffrouw **Van Leeuwen** zegt, dat wij in Nederland in de sociale verzekeringswetgeving een groot goed hebben. Alleen — om dit beeld te gebruiken — zitten we ermee, dat dit huis nog niet afgebouwd is. We hebben bovendien kamertje na kamertje gebouwd, erg solide, maar wat de stijl betreft past het niet helemaal bij elkaar. Hierdoor zitten we nog met een aantal wensen en met steeds stijgende lasten — op zichzelf geen bezwaar — maar niet op de juiste wijze gespreid. Hiervoor moet op korte termijn een oplossing komen en dit is in feite niet mogelijk, omdat gewacht moet worden op een aantal adviezen. Dit — in het kort — zijn de moeilijkheden van dit moment.

Al het water van de zee wast niet af, dat een belangrijk deel van de groep van post-actieven op het ogenblik nog steeds min of meer in

de verdrinking zit. Gelukkig staat het vraagstuk van de verbetering van de pensioenregelingen op het ogenblik opnieuw in het centrum van de belangstelling.

Het heeft spreekster verwonderd, dat de Partij van de Arbeid een structurele aanpassing van de A.O.W.-uitkeringen aan de ordt stelt. Ook in onze fractie wordt aan deze zaak — zij het in een ruimer kader — een hoge prioriteit gegeven. In de adviesaanvraag van de minister wordt een aantal wenselijke maatregelen genoemd. Straks zullen we moeten komen tot 'n duidelijke keuze uit de nog bestaande wensen. Persoonlijk geeft spreekster — en ook haar fractie doet dit — dan een even hoge prioriteit bij voorbeeld aan de uitbreiding van de W.A.O. tot een volksverzekering. De W.A.O. heeft een hoge prioriteit, hij wordt hier als illustratie genoemd. Nog vijf andere zaken hadden ook genoemd kunnen worden, want er zijn nog veel méér wensen. Dit hangt immers samen met het huis, dat we aan het bouwen zijn, waarover in het begin reeds gesproken werd.

In toenemende mate worden buitenlandse werkkrachten aangetrokken bij de Nederlandse koopvaardij. Zijn er geen Nederlandse werknemers beschikbaar of is dit te wijten aan het feit, dat vreemdelingen op de koopvaardij buiten de Wet Arbeidsvoorzieningen Vreemdelingen vallen? Is dit een gewenst beleid?

Behalve over de premiedruk van de sociale verzekering, de verwachte premiestijgingen voor 1969 spreekt mejuffrouw Van Leeuwen o.m. ook over de positie van de oudere ongehuwde werkende vrouw en de kinderbijslagelingen.

De Vaste Commissie voor Onderwijs en Wetenschappen komt op 6 en 7 november in vergadering bijeen. Namens de fractie wordt hierbij het woord gevoerd door de heren **Diepenhorst** en **Veerman**.

De heer **Veerman** begint met de opmerking, dat beide bewindslieden duidelijk een sfeer van vertrouwen hebben weten te wekken bij allen, die in enigerlei functie bij het onderwijs of via de onderwijsorganisaties met het departement te maken hebben. Men moet toegeven, dat de middelen beperkt zijn, dit staat de waardering voor het beleid niet in de weg.

Uit de memorie van toelichting blijkt, dat er een nieuwe experimentenwet komt. Dit wordt toegejuicht voorzover die wet inderdaad bestemd is voor het houden van experimenten. Er kan echter een gevaar schuilen, namelijk, dat het experiment gebruikt wordt om een ontwikkeling, die binnen de Wet op het voortgezet onderwijs mogelijk moest zijn, af te remmen.

De prioriteitennota is een bruikbaar stuk, maar geen spectaculair stuk. De minister kiest niet voor een klein aantal grote prioriteiten, maar voor een groot aantal kleine prioriteiten. Dit is wel juist, daar het bij alle takken van het onderwijs op een of ander punt wel een beetje schrijnt, zonder dat op één gebied een grote achterstand aanwijsbaar is.

De nota is ook een moeilijk stuk, omdat men nooit kan zeggen op welke grond tot een dergelijke prioriteitenkeuze gekomen is. Een exace afweging is niet mogelijk, er is geen enkele norm aan de hand waarvan men kan afwegen.

Het punt van de audiovisuele hulpmiddelen heeft te weinig accent gekregen in de prioriteitsnota. Als wij met deze hulpmiddelen niet een hoog tempo in acht nemen, dan zal op korte termijn een achterstand ontstaan.

De Commissie Opleiding Leraren is, door de stapelmethode prijs te geven, tot een grondige wijziging van de methode gekomen. Vele zaken zijn nog niet duidelijk geworden. B.v. indien de memorie van toelichting de plaats van de opleiding en de verhouding tot de universitaire opleidingen een probleem op lange termijn noemt. „Lang” zal hier wel inderdaad echt lang betekenen. Het zou kunnen betekenen, dat alles bij het oude blijft en dat we moeten blijven werken met de bestaande A- en B-akte. Deze opleidingen zullen dan echter wel gemoderniseerd en verbeterd worden.

Na gesproken te hebben over de spreiding van de pedagogische centra en de adviesdiensten gaat de heer Veerman nader in op de praktijk van de examens. Wij moeten constateren, dat we met het huidige systeem, vooral van de mondelinge examens, in het slop zijn geraakt. Alleen door een grondige aanpak zullen we eruit komen.

De heer **Diepenhorst** spreekt allereerst over een goede waardering der positie van de Onderwijsraad. Is het gewicht van deze raad voldoende tot zijn recht gekomen in de memorie van toelichting?

Op het ogenblik hebben we te maken met een moeilijkheid, namelijk de toeloop naar de universiteiten. Deze is niet in een handomdraai gekanaliseerd. Daarbij komt, dat men bij de medische faculteit gebonden is aan bepaalde technische voorzieningen.

Er is een scala van mogelijkheden voor het geval men enige beperking wil aanbrengen, omdat men van mening is, dat er anders een eindeloze verwarring ontstaat. Er is behoefte aan een algemene regeling en de bewindsman zal daarbij rekening moeten houden met de positie van het medisch onderwijs en van de medische wetenschappen in Nederland. Deze worden nl. op dit ogenblik met betrekking tot hun deugdelijkheid bedreigd.

Naast het ideëel aantrekkelijk houden zal de bewindsman zorg moeten dragen voor het garanderen van een redelijke studiegang aan de studenten. Een onbeperkte gelegenheid geven tot studeren met als gevolg eindeloze wachtlijsten is geen eigenlijke oplossing. Er moet een redelijke studiegang zonder bevoorrecht van laatstgekomenen mogelijk zijn, al dan niet met de numerus-fixus. Bovendien moet de minister zich realiseren, dat, welke oplossing hij ook kiest, er hier nog een veel groter vraagstuk aan de orde is, namelijk hoever de generale bevoegdheid van de overheid ten opzichte van het onderwijs reikt. Wat mag de overheid ordenen. Het precies formuleren van een oplossing, is een hachelijke zaak. Wat de Nederlandse universiteiten aangaat, kan van een noodtoestand over de gehele breedte niet gesproken worden. Men moet aandringen op een aanpassing van de structuren van ons wetenschappelijk onderwijs waar dit nodig is. Aan de ander kant betaamt toch enige voldoening, dat de academische zaak op dit ogenblik nog zo draait als ze in feite doet. Hoewel ons wetenschappelijk onderwijs en onze wetenschap door grote gevaren bedreigd worden, behoeven we, gelet op de generale situatie, de ogen nog niet neer te slaan.

De **Vaste Commissie voor de Volksgezondheid** vergaderde op 14 november. Het is moeilijk op dit ogenblik over een aantal vraagstukken te spreken, zegt mejuffrouw **Van Leeuwen**, in verband met de verschillende adviesaanvragen. Gezocht zal moeten worden naar een zodanige vorm, dat de commissie in een vroegtijdig stadium verder kan discussiëren over een aantal deeladviezen, voor zover deze zijn uitgebracht.

In de begroting wordt geconstateerd, dat de geboortecijfers verder zullen dalen. Had in de begroting niet het een en ander gezegd moeten worden over een verandering in de taakstelling op langere termijn? Schieten wij niet tekort in onze verantwoordelijkheid wanneer we ons nu al niet beraden over de gevolgen van deze opmerkelijke daling voor wat betreft de taakstelling op langere termijn. Er zijn niet alleen consequenties voor de werkgelegenheid, maar ook voor de volksgezondheidsvoorzieningen. Een visie hierover heeft mejuffrouw Van Leeuwen eigenlijk gemist in de toelichting op de begroting. Hoe komt dit?

Als wij constateren, dat mede door de in de memorie van toelichting genoemde oorzaken de levensverwachtingskansen voor mannen in een bepaalde leeftijdsklasse dalen, waarom vinden we dit dan niet terug bij de gestelde prioriteiten?

Na stilgestaan te hebben bij de A.W.B.Z. wordt aandacht gevraagd voor de problemen van de experimentensubsidies, het bevolkingsonderzoek naar hart- en vaatziekten en de opleiding van verpleegsters en wijkverpleegsters.

Spreekster is er dankbaar voor, dat de werkgroep-verdovende middelen is ingesteld, gehoopt wordt, dat op de sociaal-medische aspecten van deze zaak alle nadruk zal vallen. Vervolgens wordt nog een enkele opmerking gemaakt over de doping in de sport.

Bij de geluidshinder gaat het ook om het feit, dat er onvoldoende aandacht is voor bestaande voorschriften ten aanzien van de geluidshinder. Met name valt hier te denken aan het wegverkeer, waar de controle op de naleving van de bestaande voorschriften onvoldoende door de overheid wordt uitgeoefend.

De **Vaste Commissie voor Buitenlandse Zaken** kwam op 19 en 21 november in vergadering bijeen.

De heer **Geelkerken** vraagt naar de vertegenwoordiging van Peking-China in de Verenigde Naties. Al een paar jaar bepleit de A.R. fractie de toelating van Peking-China tot de V.N. De vrede zou hierdoor in belangrijke mate bevorderd worden. Zijn er van de Regering initiatieven in dit opzicht te verwachten?

Inzake het Deense voorstel ten aanzien van de registratie van wapenleveranties heeft de minister-president zich positief uitgelaten bij de algemene beschouwingen. Toen verleden jaar onzerzijds deze suggestie gedaan werd, toonde de minister van Buitenlandse Zaken zich nogal gereserveerd. Wat zijn de achtergronden van deze verandering in waardering?

Beschikt de Regering over gegevens, waaruit blijkt, of Rhodesische producten, welke dan ook, na ontduiking van de sancties ons land bereiken, met name via Zwitserland of België?

Is er reeds een N.A.V.O.-politiek uitgestippeld met het oog op de

Prof. mr. L. W. G. Scholten overhandigt de doctorsbul aan dr. W. de Kwaadsteniet, secretaris van het Centraal Comité

anwezigheid van de Russische vloot in de Middellandse Zee, of ziet men deze politiek liever als een zaak, die uitsluitend de V.S. aangaat? Bij het bezoek van de parlementaire delegatie aan Indonesië bleek hoe de Nederlandse cultuur daar nog leeft. Is er in dit kader niet een mogelijkheid, met name ten aanzien van de uitwisseling van hoogleraren, iets te ondernemen?

Kan de Regering iets meedelen over eventuele contacten die er zijn geweest met de heer Ortiz Sanz?

De heer **Boertien** zou het bijzonder betreuren, als op het gebied van Euratom weer een stuk ouderwets nationalisme zou terugkeren.

Pleitende zowel voor de interne versterking als voor de uitbreiding van de Europese Gemeenschappen, mogen we er de ogen niet voor sluiten, dat het een niet mag ten koste van het ander. Bij de interne versterking van de Gemeenschappen is nog heel wat te verzetten.

Welke nieuwe feiten hebben zich voorgedaan, op grond waarvan de minister meent, dat een regeringsconferentie op een breder vlak wél en een regeringsconferentie op het vlak van de Zes géén positieve resultaten zal opleveren?

De **Vaste Commissie voor Ontwikkelingssamenwerking** kwam op 19 en 26 november bijeen. De heer **Zijlstra** betuigde zijn erkentelijkheid voor de wijze waarop de uitgangspunten van het beleid inzake de samenwerking met ontwikkelingslanden geformuleerd is. Ook betuigt spreker zijn instemming met de doelstellingen van het beleid. Is het mogelijk, dat de minister het ontwikkelingsbeleid wat meer onder één gemeenschappelijke noemer brengt?

Wat is het oordeel van de minister over een recent rapport, dat door de A.R.P. is uitgebracht en dat gaat over de maatstaven bij het kiezen van hulpontvangende landen?

Met name op het terrein van het ontwikkelingshandvest ontstaat een welige groei van organisaties. Spreker sluit zich aan bij het advies van de Raad van Advies inzake Ontwikkelingssamenwerking, waarin voor een verregaande vorm van coördinatie gepleit wordt terzake van de voorbereiding van het tweede ontwikkelingsdecennium.

Ook wordt een vraag gesteld ten aanzien van de medefinancieringsprojecten uit het E.E.G.-ontwikkelingsfonds. Ziet de minister mogelijkheden ook medefinancieringsprojecten mede te ondersteunen uit dit ontwikkelingsfonds?

Kan de minister mededelingen doen over zijn eerder gedane toezegging, dat de drie directeuren-generaal van het ministerie van Landbouw en Ontwikkelingshulp zich zouden buigen over het probleem van de voedselhulp en te dier zake voorstellen c.q. gedachten zouden ontwikkelen inzake de uitbreiding van de mogelijkheid om voedselhulp te verschaffen?

De **Vaste Commissie voor de Betrekking met Suriname en de Nederlandse Antillen** vergaderde op donderdag 5 december onder voorzitterschap van de heer Aantjes.

De heer **Kieft** vestigt er de aandacht op, dat volgens de basisbepalingen van de rechtsorde in het Koninkrijk der Nederlanden de Surinamers en de Antillianen juridisch gezien Nederlanders zijn. Dit

houdt in, dat geen overheidsinstelling t.o. belast is met de opvang van de migranten uit Suriname en de Antillen, die hier komen werken. Zij moeten zich zelf in verbinding stellen met arbeidsbureaus enz. Dit is voor hen een heel moeilijke zaak. Als daar wel eens brokken van komen, dan kan de schuld daarvan niet alleen in de schoenen van de Surinamers en Antillianen geschoven worden. Een aantal particuliere organisaties vangt hen wel op, maar de indruk bestaat, dat ook de Nederlandse overheid op dit punt de helpende hand gaat bieden.

Een woord van waardering is op zijn plaats voor het werk en de activiteiten van de Sticusa. Wij zijn er verder dankbaar voor, dat de ontwikkelingshulp aanslaat en dat we de revenuen daarvan zo langzamerhand duidelijk zien in Suriname en de Antillen. De A.R. fractie vindt het een voorrecht eraan mede te werken, dat de Antillen en Suriname straks volkomen zelfstandig zullen kunnen werken. Wij vinden het een goede zaak, dat dit één van de doeleinden van de ontwikkelingshulp is. Het brengt echter mee, dat wij een sociale en economische situatie moeten creëren, die deze komende onafhankelijkheid zal kunnen waarborgen.

Uitvoerig gaat de heer Kieft in op de pensioenrechten, de toeslagregeling en de verzorging van de weduwe van de uit Nederland afkomstige ambtenaar.

Na een dag van vergaderen sloot voorzitter Aantjes de vergadering als volgt:

Dan zijn we dus uitvergaderd
en daarmee tot de sluiting genaderd
maar vandaag is het einde pas het begin
niet hier, maar te midden van ons gezin.
Ik wens u allen een prettig familiefestijn,
met meer liefde dan met de obligate marsepein.
Hier is nu genoeg gepraat voor deze dag.
Ik sluit de vergadering met de volgende hamerslag.

Trouw

'n veel besproken krant

Er wordt veel over 't ochtendblad Trouw gesproken.

Over zijn **opmerkelijk goede buitenlandse informatie.**

Over zijn **vaak-verrassend positie-kiezen in politieke kwesties.**

Over zijn **dagelijkse sportpagina's** ('s maandags zelfs 4).

Over zijn brede **financieel-economische berichtgeving.**

Ook zijn 'n tikkeltje „gedurfde" opmaak gaat vaak over de tong.

Maar per slot is een krant er niet om te worden besproken, doch om te worden gelezen.

Wij kunnen eigenlijk niet veel meer doen dan ook u nieuwsgierig te maken naar Trouw.

Trouw wordt gemaakt door een team van journalisten, dat zich bij de zaken betrokken voelt.

Ze weten niet zo-maar-een-krantje te maken, ze willen gelezen worden.

Liefst door mensen die met open ogen in de wereld staan en vanuit een evangelische levenshouding wensen te weten wat er te doen is.

En wat er achter zit.

De lezer zou Trouw alleen maar kwalijk kunnen nemen als ze minder informatie gaf dan voor het vormen van een eigen mening redelijkerwijs van een goede krant kan worden verwacht.

U wilt Trouw wel eens twee weken lezen ?

Schrijf dan vandaag nog naar:

TROUW,
afd. propaganda,
Postbus 859, Amsterdam

tel.: 03426-
303, 306, 29

VAN DEN BORN

TERSCHUUR

Gediplomeerde
voorlichters

Onmiddellijke
service

Kalvermelk :

MEKABO
FOKKABO

Mengvoeders :

PLUIMVEE
VARKENS
RUNDVEE
MESTKUIKENS

FOURAGE & KUNSTMEST

**SCHRIFTELIJKE VRAGEN IN 1968 GESTELD DOOR LEDEN
VAN DE A.R. TWEDE KAMERFRACTIE.**

1. De heer **Van Bennekom** over de voorschriften voor het examen voor volledig bevoegd onderwijzer (3 januari).
2. De heer **Van Bennekom** over de vergoedingen ingevolge de Kleuteronderwijswet (15 januari).
3. De heer **Goudzwaard** over de keuze van de vestigingsplaats van de nieuwe Nederlandse kernenergie-centrale (26 januari).
4. De heren **Van Bennekom** en **Schakel** over het aan de gemeente Markelo toegewezen contingent woningwetwoningen (1 februari).
5. Mej. **Van Leeuwen** en de heer Kikkert (CHU) over een mogelijke besteding van de zgn. „Breedband-miljoenen” in het belang van de bezitsvorming (1 februari).
6. De heer **Walburg** over de instandhouding van de arrondissementskrijgsraad te 's-Gravenhage (6 februari).
7. De heren **Kieft**, **Visser** (D'66) en **Vonhoff** (VVD) over openbaarmaking van het aan de C.O.W.E.R. gevraagd nader advies betreffende de jeugdproblematiek (13 februari).
8. De heer **Walburg** over verkorting van de termijn van een beroep bij de Kroon inzake vrijstelling van militaire dienst (21 februari).
9. De heren **Van Bennekom**, **Schlingemann** (VVD), **Dusarduijn** (KVP), **Van der Peijl** (CHU), **Westerhout** (PvdA) en **Zege-ring Hadders** (VVD) over een vaste oeververbinding voor de Westerschelde (21 februari).
10. De heer **Zijlstra** over de door de Italiaanse regering aangekondigde verzwaring van de veterinaire eisen betreffende de invoer van pluimvee en broedeieren (27 februari).
11. De heer **Aantjes** over het vroege tijdstip van toezending van de aangiftebiljetten Loonbelasting en Premie voor Huispersoneel (20 maart).
12. De heer **Van Bennekom** over de ontwikkelingsmogelijkheden voor zeehavens om het Deltagebied (22 maart).
13. Mej. **Van Leeuwen** en de heer Kikkert (CHU) over de examens fysiotherapie A (26 maart).
14. De heren **Geelkerken**, **Mommersteeg** (KVP), **Van der Stoel** (PvdA), **Bos** (CHU), **Wiegel** (VVD) en Mej. **Goudsmit** (D'66) over spoedige indiening van ontwerpen van wet tot goedkeuring en uitvoering van het verdrag van 1965 tot uitbanning van elke vorm van rassendiscriminatie (27 maart).
15. De heer **Van Bennekom** over de mosselverwaterproeven bij het Horntje (3 april).
16. De heren **Aantjes**, **Van der Peijl** (CHU) en **Van Rossum** (SGP) over publikatie van de speciale O. en S.-regeling met betrekking tot de binnenvaart (3 april).

17. De heer **Boertien** over de deelneming door burgemeesters en wethouders aan de I.Z.A.-regelingen (18 april).
18. De heer **Van Bennekom** over eventuele plannen van de Engelse regering een verbod van de haringvisserij uit te vaardigen in de zone van 6 tot 12 mijl ten noord-oosten van Engeland (24 mei).
19. De heren **Boertien** en Lems (PvdA) over indiening van een wetsontwerp inzake niet-register accountants (29 mei en 17 september).
20. De heren **Biesheuvel** over bepaalde uitlatingen van de directeur van de Rijksbegroting (10 juni).
21. De heren **Aantjes**, Tolman (CHU), Van Dijk (VVD) en Andriessen (KVP) over de voorgenomen verplaatsing van het kantoor van de N.V. Bouwfonds Nederlandse Gemeenten (13 juni).
22. De heren **Van Bennekom**, Van der Peijl (CHU), Van den Heuvel (KVP), Schlingemann (VVD) en Van Rossum (SGP) over de financieel moeilijke positie van Nederlandse schippers in Frankrijk (19 juni).
23. De heren **Van Bennekom**, Ter Voorst (KVP), Van Rossum (SGP) en Van der Peijl (CHU) over de tegemoetkoming in de schade van oesterkwekers (4 juli).
24. De heer **Zijlstra** over het door Nederland te nemen initiatief voedselzendingen naar Biafra te sturen (12 juli).
25. De heer **Walburg** over goedgekeurde dienstplichtigen die niet in werkelijke dienst behoeven te komen (23 juli).
26. De heren **Boersma**, Boot (KVP) en Tilanus (CHU) over belemmeringen bij de hulpverlening aan Biafra (14 aug. en 27 aug.).
27. De heer **Van Bennekom** over de invordering van kleuterschoolgelden (10 september).
28. De heren **Boertien**, Westerterp (KVP) en Tilanus (CHU) over activiteiten van de Regering tot vermindering van het menselijk leed in Nigeria (23 september).
29. De heer **Aantjes** over het verschijnen van een vestigingsbesluit Grond-, Weg- en Waterbouw (1 oktober).
30. De heer **Walburg** over de hoogte van de bedragen van de erfpacht in de Noordoostpolder (2 oktober).
31. De heer **Walburg** over uitbreiding van het oogstverlof in verband met de abnormale regenval (2 oktober).
32. De heren **Boersma** en Maenen (KVP) over mogelijke verhoging van het minimumloon per 1 januari 1969 (7 oktober).
33. De heer **Zijlstra** over een accord met West-Duitsland inzake een gemeenschappelijk optreden bij het aan de orde komen van het Europese structuur- en prijsbeleid (9 oktober).
34. De heren **Goudwaard**, Posthumus (PvdA), Lamberts (PvdA), de Vreeze (KVP), Van der Peijl (CHU), Oele (PvdA), Harmsen (BP), Portheine (VVD), Berkhouwer (VVD), de Goede (D'66), Cornelissen (KVP) en Jansen (KVP) over de besprekingen t.a.v. de toekomst van Euratom (17 oktober).

35. De heren **Boersma**, Westerterp (KVP) en Van der Mei (CHU) over het standpunt van de EEG met betrekking tot de internationale Suikerovereenkomst (24 oktober).
36. De heer **Schakel** over de totstandkoming van een wettelijke regeling met betrekking tot arbeids- en rusttijden op Nederlandse koopvaardij schepen (28 oktober).
37. De heren **Walburg**, **Zijlstra** en Tolman (CHU) over de bestemming van \pm 900 ha. grond in het zuidelijk deel van de drooggelegde Lauwerszee (19 november).
38. De heer **Aantjes** — met de andere leden van het presidium der Tweede Kamer — over mogelijke wijziging van bestemming van gebouwen aan het Binnenhof (21 november).
39. De heer **Kieft** over de weigering van het college van B. en W. van Kesteren de begroting 1969 aan de pers te doen toekomen (26 november).
40. De heer **Kieft** over het verstoken blijven van de vrijstelling van stakingswinst door landbouwers, die een periodieke uitkering uit het O. en S.-fonds ontvangen.
41. De heer **Walburg** over de materiale uitrusting van de Koninklijke Marechaussee (12 december).
42. De heren **Aantjes**, Van der Peijl (CHU) en Van Koeverden (KVP) over de plannen van Rijkswaterstaat tot opheffing van de dijk langs het Amsterdam-Rijnkanaal (13 december).
43. Mej. **Van Leeuwen** en de heren Van Dis (SGP), Van Lier (PvdA), Lamberts (PvdA), De Vreeze (KVP), Maenen (KVP), Tilanus (CHU), Mevr. Veder-Smit (VVD), Imkamp (D'66) en Van der Lek (PSP) over de kostenopbouw van het nieuwe Binnen Ziekenhuis te Woensel-Eindhoven (17 dec.).
44. Mej. **Van Leeuwen** en de heren Van Lier (PvdA), Lamberts (PvdA), De Vreeze (KVP), Maenen (KVP), Tilanus (CHU), Imkamp (D'66) en Van der Lek (PSP) over het tijdig gereedkomen van het vaccin ter bestrijding van de Hongkong-griep (17 december).
45. De heer **Kieft** over de schade toegebracht aan middenstanders tengevolge van het waardeloos worden van perkamentwikkels voor boter (18 december).
46. De heer **Boertien** over de internationale adoptie van Koreaanse kinderen (31 december).

LANDBOUWMECHANISATIEBEDRIJF

FA. K. ELLENS

LANDBOUWMACHINES

SMEDERIJ

TRACTOREN

EGGESTRAAT 3, tel. 05276 - 2400 NAGELE (N.O.P.).

Altijd nummer 1

licht - sterk - snel !

Kinderrijwielen berekend
op jeugdige enthousiasme

RIVEL RIJWIELFABRIEK SURHUISTERVEEN

Telefoon 05124 - 1545

WOUDA'S ZADEN

ORANJEWOOD - SINDS 1879

Erkend selectiebedrijf
Tuin- en Bloemzaden
Selecties Bietenzaden
Wetenschappelijk samengestelde mengsels
Gras- en klaverzaden
Pootaardappelen
Bestrijdingsmiddelen

★

Wouda's Zaden
Kiemkrachtige Zaden

**OVERZICHT VAN DE INDELING WELKE DE A.R. TWEDE
KAMERFRACHTIE MAAKTE VOOR HET CONTACT MET DE
KAMERCENTRALES.**

Groningen	- dr. C. Boertien Nieuwendijk 73, Geldrop	04903-	3323
Leeuwarden	- Tj. Walburg, Schuringaweg 25, St. Anna Parochie	05180-	586
Assen	- drs. J. Boersma, C. M. J. M. Burgerlaan 3, Zeist	03404-	16497
Zwolle	- mej. J. van Leeuwen, Geuzenpad 7, Zoetermeer	01790-	4696
Arnhem en Nijmegen	- mr. W. Aantjes, Koningslaan 78, Utrecht	030-510448	
Utrecht	- G. A. Kieft, Stolberglaan 43, Utrecht	030-	13230
Rotterdam	- drs. R. Zijlstra, „Oostkenschil”, Molenweg 65, Oosterland (Zlld)	01114-	586
Den Helder	- H. de Mooy Azn., Vliet Z.Z. 3, Rijnsburg	01718-	4533
Haarlem	- mr. B. W. Biesheuvel, Overste den Oudenlaan 8 Aerdenhout	023-	40695
Den Haag	- dr. A. Veerman, Regentesselaan 5, Rijswijk (ZH)	070-986712	
Leiden	- dr. N. G. Geelkerken, Zoeterwoudsesingel 44, Leiden,	01710-	24499
Amsterdam	- prof. mr. I. A. Diepenhorst, Wilhelminalaan 4c, Zeist	03404-	13312
Maastricht en Dordrecht	- drs. B. Goudzwaard, mr. Kesperstraat 36, Schoonhoven	01823-	2980
Middelburg	- J. A. van Bennekom, Molenwater 71, Middelburg	01180-	2197
's-Hertogenbosch en Tilburg	- M. W. Schakel, Dorpsweg 69, Hoornaar	01838-	288

**Nieuwe lieren, stoom en elektrisch
Nieuw ijzer, zoals platen,
hoek- en balkijzer
Rijplaten in diverse maten**

STOLK'S Handelsonderneming N.V.

Kantoor: Veersedijk 233 - Hendrik Ido Ambacht.
Telefoon (01850) 28000 - 28886.

AANNEMERSBEDRIJF

G. Mulder Pzn. n.v.

- * NIEUWBOUW**
- * VERBOUW**
- * SLOOPWERKEN**

APELDOORN - Brinklaan 200-200a
Telefoon 05760 - 32121

FRACTIECOMMISSIES UIT DE A.R. TWEEDE KAMERFRACTIE

**Algemene Financiële
vraagstukken****Kieft**

Biesheuvel
Boersma
Goudzwaard

Buitenlandse Zaken**Biesheuvel**

Boersma
Boertien
Geelkerken
Zijlstra

Justitie**Boertien**

Diepenhorst
Geelkerken
Van Leeuwen
Veerman

**Cultuur, Recreatie en
Maatschappelijk Werk****Kieft**

Van Bennekom
Van Leeuwen
Veerman

Onderwijs en Wetenschappen**Van Bennekom**

Diepenhorst
Kieft
Veerman

Defensie**Walburg**

Boersma
Diepenhorst
Geelkerken
Kieft

Volkshuisvesting**Aantjes**

Goudzwaard
Van Leeuwen
Schakel
Zijlstra

Verkeer en Waterstaat**Aantjes**

Boertien
Schakel
Walburg

Binnenlandse Zaken**Schakel**

Van Bennekom
Kieft
Veerman

Economische Zaken**Boersma**

Boertien
Goudzwaard
De Mooy
Zijlstra

Middenstand**De Mooy**

Boersma
Goudzwaard
Van Leeuwen
Schakel
Walburg

Volksgezondheid**Van Leeuwen**

Boersma
De Mooy
Veerman

Landbouw

Zijlstra
Van Bennekom
Biesheuvel
Boersma
Schakel
Walburg

Sociale Zaken

Boersma
Aantjes
Van Leeuwen
De Mooy

Ontwikkelingshulp

Zijlstra
Biesheuvel
Boersma
Boertien
Goudzwaard

NV Aann. Bedrijf F. G. D.

v/h GEBR. VISSER

Nieuwbouw en onderhoudswerken

RONDWEG 17 — DOKKUM

Tel. 05190 - 2284 b.g.g. 3341.

**Wij leveren u snel en voordelig
superbenzine - benzine - lichtpetroleum**

**Dieselolie - Huisbrandolie I en II - Stookolie
Smeerolie - Vetten**

BERKMAN

**BARENDRECHT - GEBROKEN MEELDIJK 77 b
Telefoon (01806) - 21.29 en 33.51 — (010) - 140.150
's Avonds (01806) - 27.01 en 30.78**

A.R. TWEDE KAMERLEDEN IN DE DIVERSE TWEDE KAMERCOMMISSIES

Presidium van de Kamer	Aantjes en Kieft
Commissie Personeels-aangelegenheden	Boersma
Suriname en de Nederlandse Antillen	Biesheuvel, Kieft en Diepenhorst
Buitenlandse Zaken	Biesheuvel, Geelkerken, Boertien en Boersma
Subcommissie Buitenlandse Zaken	
NAVO- en Oost-Westverhouding	Geelkerken en Boertien
Ontwikkelingssamenwerking	Zijlstra en Boersma
Justitie	Boertien, Diepenhorst, Geelkerken
Naturalisaties	De Mooy en Van Bennekom
Binnenlandse Zaken	Van Bennekom, Schakel en Veerman
Veiligheidsdienst (BVD)	Biesheuvel
Civiele Verdediging	Walburg en Veerman
Ambtenarenzaken en Pensioenen	Kieft en mej. Van Leeuwen
Onderwijs en Wetenschappen	Van Bennekom, Diepenhorst en Veerman
Financiën	Kieft, Goudzwaard en Biesheuvel
Rijksuitgaven	Kieft en Goudzwaard
Defensie	Walburg, Geelkerken en Boersma
Subcommissie Defensie NAVO- en WEU aangelegenheden	Walburg en Geelkerken

Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	Aantjes, Schakel en mej. Van Leeuwen
Verkeer en Waterstaat	Aantjes, Schakel, Boertien en Walburg
Economische Zaken	Zijlstra, Goudzwaard, Boertien en De Mooy
Handelspolitiek	Boersma, Goudzwaard en Zijlstra
Middenstand	De Mooy, Schakel en Walburg
Kernenergie	Goudzwaard, Boersma, Boertien
Landbouw en Visserij	Zijlstra, Biesheuvel en Walburg
Visserij	Van Bennekom en Walburg
Sociale Zaken	Boersma, mej. Van Leeuwen en De Mooy
Volksgezondheid	mej. Van Leeuwen en Boersma
Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk	Kieft, mej. Van Leeuwen, Van Bennekom en Veerman
Werkwijze der Kamer	Aantjes en Biesheuvel
Verzoekschriften	Veerman en mej. Van Leeuwen
Noord-Atlantische Assemblée	Geelkerken
Europees Parlement	Boersma en Boertien
Raad van Europa	Geelkerken
Beneluxraad	Geelkerken en Kieft

Van de voorzitters- en ondervoorzittersstoelen van deze commissies worden de volgende door A.R. fractieleden ingenomen:

Voorzitters	Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening: Aantjes Visserij: Van Bennekom Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk: Kieft
Ondervoorzitters	Verkeer en Waterstaat: Aantjes

**A.R. LEDEN PROVINCIALE STATEN GEKOZEN
BIJ DE VERKIEZINGEN VAN 1966**

Groningen (10)

O. Bakker	D. Wieringastraat 46	Westernieland
A. W. Biewenga Wzn *	G. Borgesiuslaan 159	Groningen (Helpman)
Th. Huizenga	Handelskade 62	Stadskanaal
B. Jalink	Liefkensstraat 4	Winschoten
G. Kadijk	Maarhuizerweg 5	Baflo
Th. A. Lycklama à Nijeholt	Watermuldersweg 8	Leek
drs. F. H. von Meyenfeldt	Kraneweg 19	Groningen
J. van der Ploeg	Maaslaan 11	Groningen
D. Ruiter	Lyceumlaan 2	Stadskanaal
A. P. Veenkamp	Biessum F. 59	Delfzijl

Friesland (13)

A. de Geus	Rozengracht 17a	Harlingen
D. Hellinga	van Brugghenstraat 36	Nijbeets
R. Kok	Molenwind Z.Z. 69	Drachten
P. van der Mark *	Leeuwarderweg 27	Sneek
mr. D. H. Okma	Marssumerstraat 2	Leeuwarden
P. Reitsma	Van Scheltingalaan 9	Kollum
R. Renkema *	Keminghswaai 5	Veenklooster post Buitenpost
D. van der Til	Conradi Veenlandtstr. 1	Murmerwoude
drs. S. van Tuinen	Birdaarderstr.weg 42	Dokkum
S. J. van Tuinen	Krusstrjitte 4	Berlikum
A. de Vries	Rijksweg 21	Kootstertille post Twijzel
Th. de Vries	Stationsweg 16	Koudum
P. Wybenga	Noordersingel 48	Leeuwarden

Drenthe (7)

E. J. Blokzijl	Van Limburg Stirum- straat 97	Hoogeveen
Th. Brouwer *	Parkstraat 21	Assen
H. Bruna	Europaweg 52	Schoonebeek
J. Hollenbeek Brouwer	Parkstraat 18	Assen
mr. J. A. Krans	Wilhelminapark 20	Meppel
J. Oosterhuis	Tussendarp 12	Diever
H. Scholtens	Kapelstraat 23	Emmen

Overijssel (5)

H. J. van Heek	Parkweg 26	Almelo
----------------	------------	--------

drs. J. J. Knibbe	Breesteeg 5	's-Heerenbroek post Zwolle
M. Meeuwse	Nagelerstraat 35	Emmeloord
dr. J. Meulink *	Getfertsingel 206	Enschede
P. A. Nawijn	Zuiderkade 21	Blokzijl

Gelderland (5)

ir. J. Achterstraat	Liszstraat 20	Arnhem
J. den Hartog E.Azn.	„Markhoeve” Tielsestraat 89	Opheusden
ir. S. Kingma	Varsseveldseweg 88	Doetinchem
H. M. Oldenhof *	Sweelincklaan 41	Ede
P. M. Oostlander	Jachtlaan 270	Apeldoorn

Utrecht (6)

J. Berentschot	Straatweg 121 a	Breukelen
L. W. H. de Geus	Raadhuisstraat 18	Linschoten
B. Hartog	Kon. Wilhelminastr. 29	Bunschoten
J. Nieuwenhuis	Weth. D. M. Plomp- straat 35	Utrecht
mr. W. R. vander Sluis *	Julianalaan 268	Bilthoven
H. C. Smit	Joh. Brahmsstraat 33	Utrecht

Noord-Holland (6)

D. Barten	W. de Zwijgerstraat 3	Nrd. Scharwoude
H. A. de Boer	Kruisberglaan 293	IJmuiden
dr. P. J. Boukema	Fideliolaan 107	Amstelveen
J. de Jong Czn. *	Loosdrechtseweg 8	Hilversum
C. van Stam	Hoofdweg 1219	Nieuw Vennepe
mevr. C. M. Tonkens- Kaajan	R. Vinkeleskade 37 III	Amsterdam

Zuid-Holland (9)

H. A. Brokking	Meeuwenlaan 11	Rotterdam
N. van der Brugge *	Dr. Biegelstraat 7	Gorinchem
J. J. C. La Fleur	Hoflaan 46	Middelharnis
mr. J. J. Hangelbroek	Fuutlaan 9	's-Gravenhage
drs. T. Spaan	Veurselaan 98	Voorburg
H. Verschoor	Lisztstraat 111	's-Gravenhage
H. Vink	Joubertstraat 107	Gouda
M. van der Voet	Emmaplein 10	Oegstgeest
ir. C. Wielenga	Pr. Julianalaan 90 a	Rotterdam - 16

Zeeland (5)

J. A. van Bennekom	Molenwater 71	Middelburg
J. van den Bos *	Ten Ankerweg 108	Tholen
A. A. van Eeten	Ooststraat 55	Nieuwerkerk gem. Duiveland

D. Geuze
W. Huson

Stadhouderslaan 16 Oostburg
Jacob v. Lennepstr. 18 Terneuzen

Noord-Brabant (2)

K. de Geus
mr. J. N. Scholten

Julianalaan 18
Julianastraat 4

's-Gravenmoer
Andel (N.Br.)

Limburg (1)

N. van Rooijen

Burg. Waszinkstr. 112 Heerlen

* Lid van het College van Gedeputeerde Staten.

P.S. Een aantal van deze leden werd na 1966 benoemd door het ontstaan van tussentijdse vacatures.

N.V. D. BROERSMA & ZONEN

INTERNATIONALE TRANSPORTONDERNEMING

STROOBOS
tel. 0 5123 - 291 - 498
telex 46018

BODEGRAVEN
telef. 0 1726 - 2643

VRAAGT EENS VRIJBLIJVEND INLICHTINGEN.

Omtrent de vele mogelijkheden tot snel- en rechtstreeks vervoer!

- ★ **Regelmatige groepagediensten naar en van geheel West-Duitsland, o.a. ook Bodensee, Allgäu, München.**
- ★ **Gelegenheid voor opslag in douaneloods aan de grens. Behandeling douane-formaliteiten. Verdeling en doorzending goederen door geheel Nederland**
- ★ **Verdeling en doorzending goederen door geheel Nederland**

BROCHURES

verkrijgbaar bij het secretariaat van de A.R.P., dr. Kuypersstraat 3 te 's-Gravenhage; giro-nummer 89673 t.n.v. Antirevolutionaire Partij-Stichting.

Nr.	bedrag:
87. „DE A.R.P. EN DE SOCIAAL-ECONOMISCHE POLITIEK”, door C. Smeenk	f 1,25
90. „RECHTSBESCHERMING TEGEN DE OVERHEID” (rapport College van Advies)	f 0,60
111. „BOUWEN OP HET FUNDAMENT”, door dr. W. P. Berghuis	f 0,40
112. „WONINGBOUW EN HUURBELEID”, (rapport College van Advies)	f 0,70
113. „SAMEN-LEVEN”, (ARJOS-studieconferentie d.d. 3 en 4 oktober 1958)	f 0,90
117. „GEESTESMERK DER REFORMATIE”, door dr. W. P. Berghuis	f 0,50
122. „DE ANTI-REVOLUTIONAIR EN HET DELTA-PLAN VAN ZEELAND”, rapport van de Sociaal Economische Werkgroep van de ARJOS	f 0,75
125. „RUIMTELIJKE ORDENING”, redevoeringen gehouden op de conferentie „Ruimtelijke Ordening” d.d. 23 mei 1958	f 1,—
128. „NA VEERTIEN JAAR”, door dr. W. P. Berghuis	f 0,50
146. „DE A.R. EN DE CULTUUR; „DE A.R. EN DE SPORT” (ARJOS-studieconferentie d.d. 7 en 8 oktober 1960)	f 0,25
149. „BEGINSEL- EN ALGEMEEN STAATKUNDIG PROGRAM”, vastgesteld in de Buitengewone Deputatenvergadering van 10 juni 1961 te Utrecht	f 0,25
151. „ARJOS-SCHETSENBUDEL 1962”	f 1,—
153. „CONTRIBUTIEKAARTEN”	f 0,04

156.	„TOEKOMST VOOR HET MIDDEN- EN KLEIN-BEDRIJF” (rapport College van Advies)	f 1,50
159.	„PERSPECTIEVEN VANUIT EEN A.R. VISIE”, door prof. dr. W. Albeda en dr. J. P. I. van der Wilde (ARJOS-studieconferentie d.d. 5 en 6 oktober 1962)	f 0,75
160.	„KLEUR BEKENNEN”, ARJOS-schetsenbundel bij het Beginselen Algemeen Staatkundig Program van de A.R.P., zoals dat in de Buitengewone Deputatenvergadering van 10 juni 1961 werd vastgesteld	f 2,—
162.	„NIEUW-GUINEA: EEN TERUGBLIK”, door dr. W. P. Berghuis	f 0,40
163.	„GEEN AFBRAAK, MAAR GROEI”, door dr. W. P. Berghuis	f 0,40
164.	„DE SCHATKIST, DE POLITIEK EN NOG WAT”, door prof. dr. J. Zijlstra	f 0,40
166.	„DE ONGELIJKMATIGE BEVOLKINGSSPREIDING IN NEDERLAND ALS POLITIEK PROBLEEM”, (rapport College van Advies)	f 2,25
167.	„HET ONTWERP-ALGEMENE BIJSTANDSWET”, (rapport College van Advies)	f 0,75
168.	„TELEVISIE EN RECLAME”, (nota van de dr. A. Kuypersstichting)	f 0,75
169.	„STRIJDVAARDIG”, door dr. W. P. Berghuis en mr. A. B. Roosjen	f 0,50
170.	„SUBSIDIERING BIBLIOTHEEKWEZEN”, (rapport College van Advies)	f 0,50
171.	„PROGRAM VAN ACTIE 1963 VAN DE A.R. PARTIJ”	f 0,10
172.	„MET TROUW EN VERTROUWEN”, door dr. W. P. Berghuis en J. Smal-lenbroek	f 0,70
173.	„WONINGBOUW VOOR NU EN MORGEN”, (rapport van de commissie ad hoc Woningnood en Volkshuisvesting, ingesteld door het Centraal Comité)	f 0,50

174.	„ARJOS-VRAAGBAAK”	f 1,25
178.	„OP DE DREMPEL VAN DE TIJD”, redevoeringen van J. van der Ploeg en prof. dr. H. Jonker op de algemene ver- gadering van de ARJOS, d.d. 12 decem- ber 1964	f 0,75
179.	„KOERS EN EENHEID”, redevoeringen Partij Convent d.d. 22 mei 1965 door dr. W. P. Berghuis en B. Roolvink	f 0,75
180.	„OPDRACHT”, uitgave van de ARJOS	f 0,10
182.	„10 P.K.”, aanvulling ARJOS-schetsenbundel „Kleur-bekennen”	f 2,—
184.	„TAAK EN PERSPECTIEF”, redevoeringen door dr. W. P. Berghuis, mr. B. W. Biesheuvel, B. Roolvink, mr. A. B. Roosjen en drs. G. N. Lammens (Buitengewone Deputatenvergadering 12 februari 1966)	f 1,—
185.	„LEIDRAAD VOOR EEN A.R.-GEMEENTE- PROGRAM”	f 1,—
187.	„BLIJVEND HOUVAST”, door dr. W. P. Berghuis en B. Roolvink	f 1,—
189.	„STATUTEN VAN DE A.R. PARTIJ EN DE A.R. PARTIJ-STICHTING”	f 0,75
190.	„TOEKOMST VOOR RANDSTADS GROENE RUIMTE” (rapport College van Advies)	f 1,—
191.	„LEVEN IN EEN TIJDPERK VAN DE AUTOMATISERING” (ARJOS-studieconferentie 1966)	f 0,75
193.	„PROGRAM VAN ACTIE 1967/1971 VAN DE A.R. PARTIJ”	f 0,50
194.	„UITVOERING ALGEMENE BIJSTANDSWET”, (rapport van een commissie van het College van Advies)	f 1,—
195.	„GEEN GEZAPIGE RUST”, redevoeringen gehouden op het Partij Convent van 17 juni 1967 te Utrecht door mr. A. B. Roosjen en mr. W. Aantjes	f 1,—
198.	„DE FUNCTIONERING VAN DE DEMOCRATIE”, (gespreksgroepen-onderwerp 1967-1968)	f 0,25
199.	„EEN GOEDE ZAAK” (ledenwerffolder)	f 0,05
	„UW BIJDRAGE” (ledenwerffolder)	f 0,05

200. „KABINETSFORMATIE EN KIESSTELSEL”,
(interim-rapport Dr. A. Kuyperstich-
ting) f 1,—
202. „SAMEN VERANTWOORDELIJK”,
redevoeingen gehouden op de buiten-
gewone Deputatenvergadering van 15
juni 1968 en op het Partij Convent van
25 mei 1968 f 1,50
203. „SOCIALE POLITIEK IN DRIE DIMENSIES”,
(3-D) uitgave Arjos f 1,—
204. „HOOFDWEGEN ECONOMISCHE POLITIEK”,
(E-3) uitgave Arjos f 1,—
205. „ONTWIKKELINGSPOLITIEK”,
(rapport College van Advies) f 1,75
206. „NAAR NIEUWE MONDIALE VERHOUDINGEN”,
(twee inleidingen door prof. mr. P. H.
Kooijmans en mr. P. J. Teunissen over
het vredesvraagstuk voor Arjosstudie-
conferentie op 4 en 5 oktober 1968).... f 1,75
208. „MODEL-REGLEMENT VOOR EEN A.R.
KIESVERENIGING” 1) f 0,50
209. „MODEL-REGLEMENT VOOR EEN DORPS-
OF DISTRICTSKIESVERENIGING” 1) f 0,50
210. „MODEL-REGLEMENT VOOR EEN
GEMEENTELIJKE KIESVERENIGING” 1) f 0,50
1) van 5-25 exemplaren f 0,40 per
exemplaar.
boven 25 exemplaren f 0,25 per
exemplaar.
211. „GROTE TAAK VOOR KLEINE MENSEN”,
- Hoofddlijnen voor een evangelisch be-
leid - (uitgave ter gelegenheid van het
90-jarig bestaan van de A.R.P.) door
drs. B. Goudzwaard f 3,—
(bij 10 of meer exemplaren f 2.50)

INHOUDSOPGAVE

JAARVERSLAG 1968

Hoofdstuk I	pagina
Het Centraal Comité	
1. de samenstelling van het Centraal Comité	3
2. de mutaties in het Centraal Comité	6
3. de werkzaamheden van het Centraal Comité	7
4. de werkzaamheden van het moderamen	14
Hoofdstuk II	
De Partij Conventen	
1. het voorjaars-Partij Convent op 25 mei 1968	18
2. het najaars-Partij Convent 26 oktober 1968	20
3. de samenstelling van het Partij Convent	21
Hoofdstuk II A	
De Buitengewone Deputatenvergadering op 15 juni 1968	24
Hoofdstuk III	
De Organisatie Commissie en het Algemeen Organisatie Comité	
1. de Organisatie Commissie	26
a. de samenstelling	26
b. de werkzaamheden	27
2. het Algemeen Organisatie Comité	30
a. de samenstelling	30
b. de werkzaamheden	33
3. de besturenconferentie	33

Het A.R. Vrouwencomité

Hoofdstuk V

Het Comité voor Varenden 40

Hoofdstuk V a

De werkgroep Midden- en Kleinbedrijf 43

Hoofdstuk VI

Commissies, Partijsecretariaat en publiciteit 45

Hoofdstuk VII

De gespreksgroepen-activiteit 49

Hoofdstuk VIII

„Nederlandse Gedachten” en „A.R. Post” 59

Hoofdstuk IX

Spreekersorganisaties, radio- en televisiezendtijd 61

Hoofdstuk X

Buitenlands contact 65

Hoofdstuk XI

De „groep van Achtien” 67

Hoofdstuk XII

Gesprek A.R. Partij - Politieke Partij „Radikalen” 71

Hoofdstuk XIII

Kaderwerk 79

Hoofdstuk XIV	pagina
Partijconferenties	83
Bijlage I	
Vertegenwoordigingen in 1968	85
Bijlage II	
Overzicht ledental A.R. Partij	89
Bijlage III	
Financiële verslagen	95
Bijlage A	
Verslagen van de Kamercentrales over 1968	113
Bijlage B	
Namen en adressen van functionarissen van de Provinciale Comité's Kamercentrales en Statencentrales	149
Bijlage C-1	
Eenentwintigste jaarverslag van de Nationale Anti-Revolutionaire Jongerenorganisatie (1-10-1967 — 31-21-1968)	167
Bijlage C-2	
Adressenlijst A.R.J.O.S.	181
Bijlage D	
Verslag van de Doctor Abraham Kuyperstichting over het jaar 1968	185
bijlage 1. aantal uitleningen in 1968	193
bijlage 2. financiële verslagen	199
bijlage 3. ledenlijst College van Advies	207
	335

Jaarverslag van het Verband van Verenigingen van A.R. Gemeente- en Provinciebestuurders over 1968	213
--	-----

Bijlage F

Zetelverdeling in de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal	227
--	-----

Bijlage G

Verslag van de A.R. Eerste Kamerfractie over 1968	229
--	-----

Bijlage H

Verslag van de A.R. Tweede Kamerfractie over 1968	239
--	-----

Bijlage I

Schriftelijke vragen in 1968 gesteld door A.R. Tweede Kamerleden	315
---	-----

Bijlage J

Overzicht van de indeling welke de A.R. Tweede Kamerfractie maakte voor het contact met de Kamercentrales	319
--	-----

Bijlage K

Fractiecommissies uit de A.R. Tweede Kamerfractie	321
--	-----

Bijlage L

A.R. Tweede Kamerleden in de diverse Tweede Kamercommissies	324
--	-----

Bijlage M

A.R. leden Provinciale Staten	326
--------------------------------------	-----

Bijlage N

Brochures, verkrijgbaar bij de A.R. Partij	329
---	-----